

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 255

48 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2005 m. spalio 14 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

416-ojoje plenarinė sesija 2005 m. balandžio 6 d.-7 d.

2005/C 255/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramoninių rajonų ir naujų žinių tinklų	1
2005/C 255/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo politikos išsiplėtusioje ES	14
2005/C 255/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios rinkos prioritetų 2005-2010 m.	22
2005/C 255/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui „Pasitikėjimo verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis didinimas“ KOM(2004) 479 galutinis	29
2005/C 255/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, dvidešimt devintą kartą iš dalies pakeičiančią Direktyvą 76/769/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo apribojimais, suderinimo (medžiagų, klasifikuojamų kaip kancerogenai, mutagenai arba medžiagos toksiškos reprodukcijai) KOM(2004) 638 galutinis -2004/0225 (COD)	33

LT

Kaina:
18 EUR

(Tęsinys kitame puslapyje)

2005/C 255/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią fasuotų produktų vardinių kiekių taisykles, panaikinančią Tarybos direktyvas 75/106/EEB ir 80/232/EEB, ir iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 76/211/EEB KOM(2004) 708 galutinis — 2004/0248 (COD)	36
2005/C 255/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos garso ir vaizdo įrašų sektoriaus rėmimo programos įgyvendinimo (MEDIA 2007) KOM(2004) 470 galutinis — 2004/0151 (COD)	39
2005/C 255/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriaus — tendencijos ir poveikis ūkininkams ir vartotojams	44
2005/C 255/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Aplinkos finansinės priemonės (LIFE+) KOM(2004) 621 galutinis — 2004/0218 COD	52
2005/C 255/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro sukūrimo, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvas 91/689/EEB ir 96/61/EB KOM(2004) 634 galutinis — 2004/0231 (COD)	55
2005/C 255/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Direktyvą 95/2/EB dėl maisto priedų, išskyrus dažiklius ir saldiklius, ir Direktyvą 94/35/EB dėl maisto produktuose naudojamų saldiklių KOM (2004) 650 galutinis — 2004/0237 COD	59
2005/C 255/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su nelegaliu darbu	61
2005/C 255/13	Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos parlamento ir Tarybos sprendimą, įsteigiantį bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programą progress KOM(2004) 488 galutinis	67
2005/C 255/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybai ir Europos Parlamentui skirtą rekomendaciją dėl tolesnio Europos bendradarbiavimo užtikrinant aukštojo mokslo kokybę KOM(2004) 642 galutinis — 2004/0239 (COD)	72
2005/C 255/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo KOM(2004) 496 galutinis — 2004/0168 (COD)	76
2005/C 255/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo KOM(2004) 492 galutinis — 2004/0163 (AVC)	79
2005/C 255/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą KOM(2004) 494 galutinis — 2004/0166 (AVC)	88
2005/C 255/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos regioninės plėtros fondo KOM(2004) 495 galutinis — 2004/0167 (COD)	91

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

416-OJOJE PLENARINĖ SESIJA 2005 M. BALANDŽIO 6 D.-7 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramoninių rajonų ir
naujų žinių tinklų**

(2005/C 255/01)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2004 m. liepos 1 d. nusprendė parengti nuomonę dėl „Europos pramoninių rajonų ir naujų žinių tinklų“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 16 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas — p. Pezzini.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 127 nariams balsavus „už“ ir 3 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Įžanga

1.1 Visais lygmenimis ir visose pramoninėse šalyse buvo daug ginčijamasi dėl rajonų, ypač per pastaruosius 15 metų. Besivystančios šalys ir Viduržemio jūros šalys partnerės taip pat siekė varžytis su daugelyje Europos šalių sukurta rajonų sistema, siekdamas paspartinti savo verslo sektorių vystymąsi.

1.2 Dar daugiau, tyrimai parodė, kad rajonai teigiamai veikia užimtumo politiką, ir pateikė daug geros praktikos ⁽¹⁾ pavyzdžių įmonių socialinės atsakomybės srityje dar gerokai prieš Komisijai paskelbiant šiuo klausimu Žaliąją knygą ⁽²⁾.

1.3 Tuo pačiu metu nauji ekonominiai ir socialiniai reiškiniai, taip pat nauji žinių tinklai pakeitė rajonų tradicinius ryšius, nukreipdami gamybos sistemas į metarajonus ⁽³⁾, ir sudarydami būtinybę kurti tinklus tarp atskirų ekonominių sričių.

⁽¹⁾ Žr. Becchettini Pramoniniai rajonai ir socialinis procesas, 1995 m.
⁽²⁾ KOM(2001) 366 galutinis, 2001 7 18.

⁽³⁾ Graikiškai „meta“ reiškia „po“, „už ribų“, „viršijantis“. Taigi metarajonas išeina už rajono tradicinės srities ribų, tačiau yra sukurtas tradicinio rajono pagrindu.

1.4 Siekiant apibendrinti šią plačią temą, šioje savo iniciatyva parengtoje nuomonėje nagrinėjami šie klausimai:

— 2 skirsnis: Apibrėžimai ir neišspręsti klausimai

— 3 skirsnis: Nuo rajonų iki žiniomis pagrįstų Europos metarajonų

— 4 skirsnis: Rajonai JAV ir tarptautiniu lygmeniu

— 5 skirsnis: Dabartinė padėtis ir esamos priemonės Europos Sąjungoje

— 6 skirsnis: Link naujo strateginio ES politikos požiūrio į žiniomis pagrįstus rajonus

— 7 skirsnis: Baigiamosios rekomendacijos.

1.5 Šios savo iniciatyva parengtos nuomonės dėl naujų Europos protingų rajonų ⁽⁴⁾ tinklus tikslai yra:

— vietoje ištirti esamus pramoninius rajonus, technologijų rajonus ir „metarajonus“;

⁽⁴⁾ Protingi/žiniomis pagrįsti/technologijų rajonai – tai „nauji“ rajonai, kurie, skirtingai nei pramoniniai rajonai visiškai išnaudoja informacijos ir ryšių technologijas.

- įvertinti naujų rajonų sėkmingam vystymuisi būtinas sąlygas ir ištirti jų galimybes Lisabonos strategijos kontekste, tiek dabartinėje 25 valstybių Europos Sąjungoje, iš, tiek būsimoje 28 valstybių ES;
- sukurti pagrindą integruotai Europos Sąjungos politikai, skirtai skatinti naujų Europos žiniomis grindžiamų rajonų ir metarajonų tinklus;
- nurodyti šios politikos įgyvendinimui reikalingas priemonės, įvertinti esamus rajonus ir pasiūlyti galimus pakeitimus bei patobulinimus;
- padėti pagrindą atsirasti tikrai Europos atraminei platformai ⁽⁷⁾ naujiems žiniomis grindžiamų europinių rajonų tinklams 25 valstybių Europos Sąjungoje;
- prisidėti prie daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų sukūrimo.

1.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ne kartą pabrėžė Europos Vadovų Tarybos priimtą išipareigojimą, kai ji apibrėžė **Lisabonos strategijos** pagrindinį tikslą — paversti Europą „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grindžiama ekonomika pasaulyje, kurioje būtų sudarytos sąlygos tvariam ekonominiam vystymuisi, suderinamam su didesniu skaičiumi ir geresnės kokybės darbo vietų bei tvirtesne socialine sanglauda“.

1.6.1 Kaip niekada anksčiau augimo strategijos turi būti paremtos gebėjimu:

- kuo veiksmingiau sujungti įvairias vystymo politikos kryptis;
- didinti socialinių partnerių dalyvavimą, siekiant užtikrinti pažangesnio užimtumo vystymąsi ir suteikiant impulsą rajonams;
- stiprinti technologinių mokslinių tyrimų ir vietos pramonės vystymo mainus;
- pasiekti pramonės, mokymo ir mokslinių tyrimų institutų, pažangių MVĮ, aukštos kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių, finansinių ir kitų paslaugų, rizikos kapitalo ir viešų bei privačių spendimų priėmėjų aukštą kritinę masę;
- pagreitinti gamybos ir paskirstymo sistemų vystymąsi į nuolatinis Europos tinklus, grindžiamus žiniomis, gebėjimu dalintis informacija ir ekspertinėmis žiniomis, gebėjimu jas įsisavinti, tobulinti ir perduoti toliau.

⁽⁵⁾ KOM(2002) 714 galutinis, 2002 12 11, nurodoma, kad apie platformas galima būtų pagalvoti, kaip apie bendradarbiavimą skatinančias vietas ... ir skatinančias parengti ilgalaikį strateginį planą moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai, skirtą specifinėms technologijoms ... Tai padėtų užtikrinti sinergiją tarp valdžios institucijų, naudotojų, reguliuotojų, vartotojų ir kompetencijos centrų ... Reikia aiškumo tarp mokslinių tyrimų, kurie gali sukurti naujas galimybes, ir reguliavimo sistemą, kurioje šios technologijos gali būti vystomos ir parduodamos.

1.7 Praėjus daugiau nei ketveriems metams nuo Lisabonos strategijos įgyvendinimo pradžios, galima tik nusivilti dėl nedidelės pažangos, pasiektos įgyvendinant strategijos tikslus ir reaguojant į jos remiamą procesą. Net Wim Kok vadovaujamos Aukšto lygio grupės pateiktoje Lisabonos strategijos ataskaitoje daroma išvada, kad „nusivylimą keliantis strategijos įgyvendinimas daugiausia susijęs su **ryžtingų politinių veiksmų trūkumu**“, o taip pat, kad „darbotvarkė yra perkrauta, koordinavimas prastas, o prioritetai — prieštaraujantys“ ⁽⁶⁾.

1.8 Europos Vadovų Tarybos susitikime Briuselyje 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Europos Komisijos pirmininkas pabrėžė, kad Kok ataskaitoje „pateikiamas realus, tačiau susirūpinimą keliantis pažangos įvertinimas“. Tai rodo, kad turime veikti dabar, kad atsigriebtume už prarastą laiką ⁽⁷⁾. Konkrečiau jis pabrėžė, kad reikia „iš naujo paskirstyti dėmesį prioritetams, įvertinti pažangą ir prisiimti didesnę atsakomybę už jų įvykdymą“ ⁽⁸⁾. Komitetas taip pat išsakė savo požiūrį šiuo klausimu neseniai priimtoje savo nuomonėje ⁽⁹⁾.

1.9 Iš naujo nustatant Lisabonos strategijos prioritetus, reikėtų, EESRK nuomone, pramoninius rajonus ir jų vystymą laikyti naujų žinių kūrimo, o svarbiausia — didesnio ir geresnės kokybės darbo vietų, pagrindiniu elementu. Tam reikės pasinaudoti didelėmis tinklų teikiamomis galimybėmis, kurios gali padėti pakartotinai sukryžminti mokslinių tyrimų kodifikuotas žinias su neišreikštomis (angl. „tacit“) žiniomis ⁽¹⁰⁾, plintančiomis ir išsiskynjančiomis gamybos ir paskirstymo sistemose.

1.10 **Iniciatyvų skatinimas vietos lygmeniu ir gebėjimas jungti jas į tinklą, tuo prisidedant prie Lisabonos strategijos**, reikalingas todėl, kad, pirma, būtų skatinamas inovacinių verslovių steigimasis ir vystymasis visoje Europos Sąjungoje, ypač naujose valstybėse narėse; ir, antra, kad būtų didinamos galimybės šioms verslovėms susitikti ir bendradarbiauti stipresnės ekonominės ir socialinės sanglaudos dvasioje.

1.11 Nauji „atviri technologiniai rajonai“ leidžia visiems konkrečioje vietoje veikiantiems dalyviams integruotis ir jungtis į tinklus su esančiais kitose vietose.

⁽⁶⁾ „Susidūrimas su iššūkiu“, Wim Kok Lisabonos strategijos ataskaita, pateikta Komisijai 2004 m. lapkričio 3 d. ir Europos Vadovų Tarybai Briuselyje 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d.

⁽⁷⁾ Paskirtojo Komisijos pirmininko kalba, skirta Europos Vadovų Tarybai Briuselyje 2004 m. lapkričio 4–5 d..

⁽⁸⁾ Ten pat žr. 7.

⁽⁹⁾ Nuomonė OL C 120, 2005 5 20, pranešėjai Vever, Ehnmark ir Simpson

⁽¹⁰⁾ Nelson, R and Winter, S.G. (1982), „*Ekonominių pokyčių evoliucinė teorija*“ (angl. „*An evolutionary theory of economic change*“). Neišreikštos žinios, priešingai nei informacija ir kodifikuotos žinios, nėra oficialiai užfiksuotos ir gali būti gautos tik per socialinę sąveiką/santykius.

1.12 Praktiniu požiūriu, atvirų technologinių rajonų Europos tinklai reikalingi įgyvendinti šiems tikslams:

- užtikrinti geresnės kokybės darbo vietas, kurios atvertų visas darbuotojų galimybes dėl didesnės atsakomybės, didesnio dalyvavimo ir naujo kultūrinio subrendimo;
- platinti technologijas ir praktinę patirtį bei spartinti naujovių diegimą, kuris lemtų sėkmę rinkoje;
- užtikrinti geresnės kokybės, labiau kvalifikuotas darbo vietas ir suteikti impulsą naujai, įvairesnei profesinei veiklai;
- skatinti geresnį suvokimą apie aplinkos, o taip pat vietų, kuriose veikia šie rajonai, apsaugą ir išsaugojimą, ir nurodyti geriausias socialinio, ekonominio ir aplinkosauginio darnumo skatinimo priemones;
- didinti ekonominę ir socialinę sanglaudą bei gerinti teritorijų valdymą: tikslas yra kodifikuoti bendras taisykles ir kalbą bei pasiekti tokį tipą bendruomenės, kuri vystytųsi nuolatiniam bendro mokymosi cikle;
- įtvirtinti ir plėtoti nuolatinis, praktinės komunikacijos ir bendradarbiavimo tinklus, kurie sujungia bendroves, darbuotojus, išradėjus, bendruomenes, viešąsias ir privačias organizacijas, finansų pasaulį, universitetus ir kitas švietimo įstaigas, komercines ir rinkodaros sistemas ir daugelį kitų regionų plėtros dalyvių;
- stiprinti jaunimui būdingą iniciatyvos jausmą ir verslumo dvasią;
- vystyti naujos išsiplėtusios Europos pramoninę ir paskirstymo struktūrą harmoningai ir konkurencingai, kartu spartinti jos visišką integraciją į naują didesnę bendrąją rinką.

1.13 Dabartinėje vis labiau globalizuotoje pasaulio ekonomikoje **žinių Europos plėtojimas** turi didelę reikšmę nacionalinei, regioninei ir vietos tvarkai, o taip pat tarptautinei pusiausvyrai. Ši reikšmė susijusi su greitu naujų technologijų išsigijimu ir pritaikymu, kvalifikuotų darbuotojų verbavimu tarptautiniu lygmeniu ir, galiausiai, galimybe decentralizuoti gamybos ir paskirstymo procesą, tuo pačiu užtikrinant jo darnumą, lankstumą ir išsaugant aukštus kokybės standartus.

1.14 **Globalizacijos** reiškiniai ir **tinklo technologijų** atsiradimas bei plėtojimas beveik tuo pačiu metu lėmė trumpalaikius, vidutinės trukmės ir ilgalaikius pokyčius gamybos ekonomikoje, ypač — rajonų ekonomikose.

1.15 Dabartiniai rajonai jau tapo **atviri** naujoms rinkoms ir remia pačius naujausius politinius pokyčius, įskaitant, pavyzdžiui, vis dažnesnį gamybinę veiklos perkėlimą, kurį skatina aplinkosauginės sąlygos tam tikrose šalyse ir vis aukštesnis kompiuterizacijos lygis.

1.16 25 valstybių ES 50 % rajonų produkcijos skirta užsienio rinkai. Todėl šie rajonai turi internacionalizuotą pramoninę struktūrą, o jų pardavimai vis labiau orientuoti į tarptautinę rinką.

1.17 Būtinis perėjimas nuo internacionalizacijos prie globalizacijos:

- **globalizacija** privalo apimti įvairius **gamybos proceso etapus**, o ne tik produktų pateikimą užsienio rinkoms;
- būtina **paremti informacijos paieškos sistemą** tradicinėse ir naujose rinkose apie galimus užsienio partnerius ir už dabartinių sienų esančias potencialias teritorijas, kad būtų palaikomos patekimo į rinką politika ir galimos partnerytės;
- „užsienio“ sritis turi būti diversifikuota tiek gamybos vietų, tiek pardavimo vietų požiūriu, sudarant **jungimosi į tinklus ir bendro verslo strategijas**, kad būtų įtrauktos kitos veiklos sritys ir jų specifiniai požymiai; tai būtina atlikti ne tik žvelgiant iš verslo perspektyvos, bet taip pat, o ir žymiai svarbiau — atsižvelgiant į naujovių šaltinius, mokslinius tyrimus, naujus projektus ir idėjas, turint omenyje pramoninius, finansinius, organizacinius ir su mokymu susijusius aspektus;
- būtina **kaip galima labiau išnaudoti** atskirų sričių **kultūrines tapatybes**, kad būtų gauta visa jų integracijos ir įtraukimo į Europos tinklą nauda;
- siekiant įveikti naujus su konkurencingumu susijusius iššūkius, vis labiau būtina vystyti tęstinį mokymąsi ir naujus profesinius įgūdžius ⁽¹⁾.

1.18 Ekonominės naudos skatinamas ir technologinės paramos dėka realybe tapęs geografinių sienų išplėtimas atlaisvino teritorinio artumo ryšius, kurie anksčiau apibrėžė pramoninius rajonus ir buvo jų stiprumo pagrindas. Tai leido atsirasti pirmaujančioms bendrovėms, kurios pardavimų ir tiekimo rinkų požiūriu veiklos srities teritorinį pagrindą pasikeitė virtualiu, daugiausiai remdamosi ekonominio pranašumo strategijomis.

⁽¹⁾ Žr. KOM(2004) 474 galutinis 2004-7-14 ir Komiteto nuomonė CESE 139/2005 dėl 10.2.2005, pranešėjas: Koryfidis.

1.19 Šiuo metu Europos **pramoniniai rajonai** yra dėmesio centre, nes pergyvena labai keblų etapą. Jie turi išspręsti **dviejų rūšių problemas**:

- naujų rinkų atsivėrimą ir konkurenciją (Azijos šalys pačios pavojingiausios),
- poreikį reorganizuotis ir atnaujinti santykius tarp įmonių, kartu įdiegti naujas technologijas ir naujas neišreikštas ar kodifikuotas žinias.

1.20 **Nauja konkurencingų modelių konfigūracija globalioje rinkoje** lemia didelius pokyčius. Naujos integruotos platformose ir tinkluose turi būti sprendžiami klausimai, susiję su moksliniais tyrimais ir naujovėmis, naujų produktų ir gamybos procesų kūrimu, naujų, labiau kvalifikuotų darbuotojų ir naujų medžiagų valdymu, skatinimu ir rinkodara, finansų ir kreditų, logistikos ir rinkos bei klientų aptarnavimo valdymu.

1.21 **Tarptautiniu lygiu** pramoninių rajonų ir rajonų grupių reiškinio labiausiai paliestas regionas yra **Šiaurės Amerika**, kur jų atsirado daugybė nuo Ramiojo vandenyno iki Atlanto vandenyno pakrantės; pavyzdžiui: Silicio slėnis, San Diego pramoninės grupės ir Kelias Nr. 128 (angl. „Route 128“). Tokių rajonų esama **Lotynų Amerikoje**, nors jie ir skiriasi pramoninio išvystymo lygiu: Meksikoje (Gvadalacharos grupė), Brazilijoje (Sinos slėnis) ir Urugvajuje (Meat grupė). **Azijoje** reikšmingesnių pavyzdžių galima rasti Indijoje (Agra grupė, Tiruppur grupė ir Ludhiana grupė), Pakistane (Sialkot grupė), Pietų Korėjoje (Vartotojų mikroelektronikos surinkimo grupė) ir Indonezijoje (Centrinės Javos grupė). Rajonų reiškinys taip pat pasiekė **Afriką**: keletas jų yra kai kuriose Afrikos į pietus nuo Sacharos šalyse.

1.22 **Europoje**, išskyrus tuzinus pavyzdžių Italijoje, patys reikšmingiausi yra Prancūzijoje, kur 1998 m. buvo įsteigtas Prancūzijos pramoninių rajonų klubas, ir Vokietijoje, kur yra daugiau, nei 50 „Raumordnungsregionen“, o pati svarbiausia iniciatyva — Badene-Viurtemberge. Didžiosios Britanijos pavyzdžiai taip pat labai svarbūs (ypatingai Kembridžo aukštųjų technologijų grupė (angl. „High-Tech Cluster“), Automobilių sporto grupė (angl. „Motor Sport Cluster“) Birminghame ar panašios sankaupos Škotijoje ar kituose regionuose). Nemažai teigiamų pavyzdžių esama Skandinavijos šalyse, kur didelė svarba teikiama mokymuisi, kaip vystymosi, kurį palengvina artumas, kertiniam akmeniui. Naujose valstybėse narėse svarbių pavyzdžių galima rasti Čekijos, Vengrijos, Lenkijos, Slovėnijos, Maltos ir Baltijos valstybių įvairiuose regionuose.

2. Apibrėžimai ir neišspręstos problemos

2.1 Nėra lengva pateikti rajonų reiškinio **bendrą apibrėžimą**, nes pats reiškinys visame pasaulyje yra labai įvairus, dinamiškas ir skirtingas.

2.2 Bendrai tariant, pramoninius rajonus galima apibrėžti, kaip **vietines, homogenines gamybos sistemas, pasižyminčias didele pramoninių bendrovių, daugiausiai mažų ir vidutinio dydžio ir turinčių stiprią produkcijos specializaciją, koncentraciją**.

2.3 Europos Komisijos Įmonių GD ekspertų grupės įmonių grupių ir tinklų klausimais galutinė ataskaita⁽¹²⁾, apibrėžia **rajonus** taip:

„Nepriklausomų bendrovių ir susijusių įstaigų grupės, kurios:

- **bendradarbiauja ir konkuruoja,**
- **geografiškai sutelktos viename ar keliuose regionuose, nors grupė gali turėti ir globalius tęsinius,**
- **specializuojasi konkrečioje srityje, susijusios bendromis technologijomis ir kvalifikacija,**
- **gali būti tiek pagrįstos mokslu, tiek tradicinės,**
- **grupės gali būti tiek institucinės (turinčios tikrą grupės direktorių), tiek neinstitucinės formos,**
- **grupė teigiamai veikia: naujoves ir konkurencingumą; kvalifikacijos formavimą ir informavimą; augimą ir ilgalaikę verslo dinamiką.“**

2.3.1 Per pastaruosius dešimtmečius rajonai, kurie pradėjo veikti, skatindami kurti ir vystyti gamybos veiklą pramonės ir paslaugų sektoriuje specifinių ekonominių savybių turinčiose srityse, **daugiausiai vystėsi autonomiškai**, dėmesį skirdami veiklai specifiniuose sektoriuose, kuriuose jie įgijo ir išvystė itin ženklius konkurencinius pranašumus. Būtinybė atitikti dar aukštesnius kokybės ir saugos standartus tada lėmė, kad rajono bendrovės skyrė daugiau dėmesio specialistų rinkos nišoms, ką patvirtino jų produktų aukšta kokybė.

2.4 **Rajonai** yra ne tik bendrovių grupės, kurios gali būti specializuotos ir būti tam tikroje vietoje: jos yra **bendrovių grupės, kurios veikia pagal komandinės taisyklės**. Kiekviena grupuotė bendradarbiauja projektuose ir konkuruoja kartu, tuo tarpu pati vieta toli gražu nėra užkulisiai, kur bendrovės tik veikia ir gamina. Tai yra tikra infrastruktūra, skatinanti integraciją socialiniu, ekonominiu ir gamybos ciklo atžvilgiu. Iš esmės vieta yra gamybos tradicijų ir praktinių žinių saugykla.

⁽¹²⁾ Žr. ekspertų grupės įmonių sanaujų ir tinklų klausimais galutinę ataskaitą, p. 9 - Europos Komisijos Įmonių generalinis direktoratas, 2002 m. MAP projektas.
Rajonų darbuotojų tyrimas parodė stiprų dalyvavimo ir motyvacijos jausmą tarp darbuotojų, net žemiausiose lygmenyse (Lombardijos regionas, įžanga į metarajonų teisę, 2004 m.).

2.5 Informacijos perdavimo **spartinimas** ir galimybė tirti visą tiekimo panoramą per trumpą laiką palengvino bendrovių darbą ir privertė jas prisitaikyti. **Pusiausvyra tarp rajonų pasikeitė. Naujų technologinių modelių** atsiradimas ir konsolidavimas apėmė visą gamybos grandinę, paveikdami profesinius profilius, darbo organizavimą, darbuotojų tobulėjimą ir augimo sritis.

2.6 Vis labiau rajonai yra integruoti ir susiję su **specializuotais aptarnavimo centrais, profesinio lavinimo mokyklomis, universitetais, technologijų parkais ir mokslinių tyrimų centrais** vietinėse srityse. Pateikiamo produkto kokybė, kuri yra rajono bendrovių išlikimui svarbus veiksnys, daugiausiai pagrįsta jų gebėjimu apjungti esamas gamybos tradicijas su rinkos išreikšta ar pastebėta inovacijų ar specializacijos paklausa.

2.7 Vis didėjantis **gamybos internacionalizavimas** reikalauja, kad bendrovės investuotų į transnacionalinį tinklą. Tais atvejais, kur tinklas, kuriame jos ketina plėtoti savo konkurencinius pranašumus, išeina iš už vietos sferos ribų, MVĮ ir didelės daugianacionalinės bendrovės panašiai turi galėti pasikliauti adekvačia technologine infrastruktūra, kuri leistų joms apjungti ir apdoroti žinias, o taip pat atsakingais ir motyvuotais darbuotojais.

2.8 Nors būdama linkusi nubausti apribotose rinkose įpratusias veikti bendroves, **didėjanti rinkos integracija** kitoms bendrovėms suteikia dideles galimybes naujose realizavimo rinkose, ypač dinamiškesnėms MVĮ. **Dideli technologiniai pokyčiai** ne visada naudingi didelėms bendrovėms. Dažnai **tinklinė ekonomika** neutralizuoja tokius veiksnys, kaip geografinis atstumas ar galimybė naudotis nepriklausomu paskirstymo tinklu, o tai pašalina kai kurias MVĮ silpnynes. Tačiau jos turi sugebėti visiškai pasinaudoti technologinių pasiekimų siūlomomis galimybėmis, gaudamos paramą iš aptarnavimo ir paramos centrų.

2.9 Internetas iš dalies nugalėjo geografinius ribotumus. **Svarbiausi dalykai, kaip greitai informacijos mainai ar stebėsenos galimybės**, kurios anksčiau priklausė nuo kelionės trukmės sumažinimo, dabar yra užtikrinami IT ryšiais.

2.10 Nors atverdamas kelią didesniai nei anksčiau galimybių ir veiklos rūšių skaičiui, internetas vis dar negali konkuruoti su betarpišku kontaktu. Akis į akį, tiesioginiai kontaktai, paremti žiniomis ir patirtimi, vis dar nepakeičiami. Nors internetas iš dalies paneigė geografinius atstumus ir pakeitė rajonų struktūras, bei paskatino bendroves vis plačiau dirbti su **daly-**

viais anapus vietinių (o dažnai ir nacionalinių) sienų, vis dar būtini **pasitikėjimo santykiai** tarp dalyvių.

3. Nuo rajonų iki Europos žiniomis pagrįstų metarajonų

3.1 Vis labiau tradiciniai pramoniniai rajonai yra sujungiami, o kai kuriais atvejais transformuojami į **metarajonus**. Priešingai nei klasikiniai rajonai, metarajonai gali būti apibrėžiami, kaip **integruotos pramoninės platformos, kuriuose technologijų sektoriaus dalyviai plečiasi, įtraukdami naujus žinių apdorojimo ir mokslinių tyrimų centrus, o į bendras vertybes ir strategijas nukreiptas gamybos ir paskirstymo sistemas** siekia vystyti už artimiausios kaimynystės ribų.

3.2 **Metarajonai** leidžia vykdyti įvairius etapus geografiškai nutolusiose vietovėse, atrinktose pagal ekonominius veiksnys ir vietos galimybes. Tuo pačiu išlaikomas produktyvumo lygis, ypač gamyboje. Kokybę užtikrina „**mokymo per sąveiką**“ procesas, leidžiantis pereiti nuo anksčiau daugiausiai naudoto reagavimo prie aktyvaus dalyvavimo metodo.

3.3 Vykstant transformacijai į metarajoną, pats rajonas vis dažniau veikia kaip žinių laboratorija. **Rajono vietos keitimą globalioje loginėje scheme** remiančią politiką turi įgyvendinti viešosios įstaigos, pirmiausia vietos ir regionų valdžios institucijos, tačiau taip pat, pirma bei visų svarbiausia, pačios įmonės, ir tai turi paliesti žmogiškuosius išteklius ir inovacijų lygį procese, kurį praktiškai įgyvendinti gali atitinkamų viešųjų regioninių įstaigų vykdomieji pareigūnai.

3.4 Metarajonai plėtoja tinklą tarp tarpusavyje sąveikaujančių mažų, vidutinių ir didelių bendrovių, o taip pat stiprina jų bendradarbiavimą ir darbinius ryšius su pažangiausiais mokslinių ir technologinių mokslinių tyrimų centrais. Varančios jėgos čia yra:

- pirmaujantys dalyviai, t.y. sugebantys valdyti sektoriaus vystymąsi;
- investicijos, kad būtų pasiekti aukšti technologiniai standartai;
- bendradarbiavimas tarp bendrovių, o taip pat tarp bendrovių ir mokslinių tyrimų sistemos;
- darbuotojų motyvavimas ir apmokymas visais lygmenimis.

3.5 Paprastai metarajonas nustatomas pagal šiuos keturis elementus:

- **daugiasektoriškumą**: tai grandininis metodas, kuris apima visą paslaugą, mokslinių tyrimų sritį ar vystymosi veiklą,

- **vietovė:** geografinio artumo koncepcija pakeičiama tinklinių ryšių ir įvairių partnerių kultūrinių tapatybių visiško panaudojimo koncepcija,
- **svarba:** metarajone esantys sektoriai yra svarbūs ekonomikai ir juose yra daug žinių rengimo centrų,
- **lyderystė:** yra pirmaujančios bendrovės, galinčios valdyti stipriomis MVĮ pasižymintį metarajoną.

3.6 Šio reiškinių supratimo procesas, kad būtų galima planuoti **paramą metarajonams**, be abejonės yra per daug sudėtingas ir daugialypis, nes, kaip jau buvo minėta ryšium su metarajonų apibrėžimu, tikslas yra atrinkti, eksperimentiniu pagrindu, kompetentingiausias gamybos vietas, turinčias stiprius esamus ar potencialius ryšius su mokslinių tyrimų, gamybos ir inovacijų pasauliu. Tačiau šiuos reiškinius suprasti sudėtinga, nes šiuo klausimu atlikta mažai empirinių tyrimų ir yra nedaug statistinės informacijos.

3.7 Planavimo procesas turi apimti visus elementus, reikalingus pagerinti **metarajonų savybių** analizę:

- nustatyti ir kiekybiškai įvertinti **tradicinius dalyvius:** bendroves, veikiančias specializuotos produkcijos sektoriuose, gaminančias žaliavinius ir pusiau perdirbtus produktus, stakles ar teikiančias gamybos paslaugas; sektoriaus komponentus; nurodant kiekvieno sektoriaus pirmaujančią specializaciją; technologijų perdavimo tarp bendrovių modelius;
- nustatyti ir kiekybiškai įvertinti **naujus dalyvius sistemoje:** universitetus; mokslinių tyrimų centrus; technologines paslaugas bendrovėms; ryšius ir rinkodarą; nustatant pirmaujančius dalyvius; santykius ir sąveikas su gamybos grandine; technologijų perdavimo ir bendradarbiavimo modelius;
- atlikti **etaloninių rodiklių palyginimo (angl. „benchmarking“)** analizes nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyje, siekiant, kad būtų: nustatytos panašios gamybos sistemos; įvertinta makrodinamika atitinkamose kontekstuose; įvertintos valstybės institucijų įgyvendinamos vystymosi strategijos konkrečiuose kontekstuose, o taip pat įvertintos valstybiniai ir privatiems santykiams bei universitetų, mokslinių tyrimų įstaigų ir bendrovių santykiams skirtos sistemos;
- įvertinti **metarajono sektorių konkurencingumą ir sistemos potencialą:** atliekant metarajonų privalumų, silpnybių, galimybių ir grėsmių (angl. „SWOT“) analizes, ypatingą dėmesį skiriant silpnosioms vietoms ir rizikai;

- nustatyti **įsikišimo gaires:** politiką ir veiklą, skirtą moksliniams tyrimams, investicijoms, internacionalizavimui ir konkurencingumui užsienio rinkose;
- nustatyti visų rajonų visų lygių darbuotojų apmokymo ir dalyvavimo laipsnį.

3.8 Perėjimas prie žinių valdomos sistemos lemia dideles **valdymo problemas:**

- rajono pertvarkymui į tam tikros formos atvirą tinklą, ar vietinį tinklą, sujungtą su globaliais gamybos, paskirstymo ir žinių panaudojimo tinklais, reikia, kad rajono bendrovės pereitų nuo senos gamybos **pagrasto darbo pasidalinimo sistemos**, kuri gerai joms veikė, prie **naujos žiniomis pagrastos sistemos, apimančios visus darbuotojus ir viešuosius ir privačiuosius vykdytojus visuose lygmenyse.** Pirmoji sistema pagrįsta gebėjimu valdyti praktines gamybos operacijas, o tuo tarpu antrosios sistemos svarbiausi ištekliai yra **gebėjimas valdyti globalius informacijos srautus**, pranešti naudojant mokslinę ar technologinę kalbą, ir **valdyti sudėtingus organizacinius modelius**, viską vykdant atsižvelgiant į rajono viduje įdiegtą poreikį iš naujo investuoti į **profesinį lavinimą ir struktūrines žinias;**
- centriniai interaktyvūs procesai yra **bendradarbiavimo ir pasitikėjimo pagrįsti ryšiai tarp rajono verslininkų, bei tarp verslininkų ir darbuotojų,** gamybos proceso pliuralistinis organizavimas ir bendradarbiavimo santykiai tarp bendrovių bei vietos ir regionų valdžios institucijų. Pagrindinis elementas yra **socialinio kapitalo rajonų sistemoje** ⁽¹³⁾, koncepcijos vertė ir tai, kaip politika reaguoja į laipsnišką šio socialinio kapitalo išsklaidymą ir gyvos bei dinamiškos vietos sąveikos sistemos degeneraciją;
- rajone esama įvairiausių ambicijų ir nusivylimų, konkurencijos, varžymosi ir bendradarbiavimo, nes tai apibrėžia visą **bendruomenę.** Ji sukurta taip, kad baustų už nenaudingą praktiką ir atlygintų už tuos veiksmus, kurie naudingi rajono vystymuisi, suteikiant **patvirtinimo spaudą.**

3.9 **Naujos aptarnavimo struktūros, kurios veikia kaip pažinimo sąsaja tarp vietinio konteksto ir globalių tinklų** atrodo galiausiai tampa svarbesnėmis. Atsiranda naujos agentūros, pritaikytos vietos bendrovių poreikiams ir bendradarbiavimo bei konkurencijos originaliems mechanizms, o taip pat sukurta, kad palengvintų gamybos konteksto vystymąsi.

⁽¹³⁾ Žr. ESBO „Verslumo ir naujoviškų MVĮ skatinimas globalioje ekonomikoje“ (angl. „Promoting Entrepreneurship and Innovative SMEs in a Global Economy“) 2004 m. – Antroji ESBO ministrų konferencija MVĮ klausimais, Stambulas 2004 m. birželio 3-5 d.

4. Rajonai JAV ir tarptautiniu lygmeniu

4.1 Remiantis kai kuriais paskaičiavimais, praeito amžiaus paskutinio dešimtmečio viduryje JAV buvo beveik 380 rajonų/grupių, veikiančių įvairiuose gamybos ir paslaugų sektoriuose, bei atstovaujančių 67 % visų dirbančiųjų ir 61 % visos JAV produkcijos ⁽¹⁴⁾. Daugelis tokių sektorių atsirado dėl regioninės gamybos krizių, kaip nutiko Kalifornijos San Diego grupei, kuri atsirado po gynybos sektoriaus restruktūrizavimo. Jie turėjo nemažai naudos iš valstybės ir vietos valdžios atlikto svarbaus vaidmens pradėdant procesą, kurį nuo tada perėmė privatus sektorius. Pavyzdžiui Arizonoje vyriausybė komisija pradėjo vietos universitetuose vietos rajonams nustatyti skirtą iniciatyvą. Buvo grupuojami pagrindiniai privataus sektoriaus dalyviai ir tuo skatinamos kurtis rajoninės organizacijos, kurios įvertintų ir spręstų atskirų rajonų sunkumus ir galimybes. Panašios iniciatyvos buvo pradėtos kituose Amerikos valstijose, kaip Niujorko valstijoje, Minesotoje, Oklahomoje ir Oregone.

4.2 Kanadoje žiniomis grįstų, tarptautiškai pripažintų pramoninių rajonų kūrimas tapo federalinės vyriausybės „inovacijų strategijos“ pagrindu. Tuo tikslu pagrindinius federalinės subsidijų agentūros turėjo nustatyti 27 šalies regionuose ir miestuose atliktas investicijas į mokslinius tyrimus. Kanados inovacijų strategija numatė, kad vienas iš pagrindinių federalinės inovacijų politikos siekinių yra sukurti mažiausiai 10 tarptautiškai pripažintų „technologijų grupių“ iki 2010 m. Kanadoje visiškai įprasta, kad pramoninio rajono centre yra didelė mokslinių tyrimų įstaiga, dažnai universitetas ⁽¹⁵⁾.

4.3 Azijoje ir Lotynų Amerikoje pavyzdžiai yra labai įvairūs. Esama rajonų Indijoje, o taip pat Kinijoje. Pakistane rinkos liberalizavimo ir globalizavimo sukeltas naujų konkurencinių jėgų spaudimas išryškino tendenciją dirbti kartu su pramoninėmis asociacijomis ir su jų įsteigtais aptarnavimo centrais, kad būtų laikomasi tarptautiškai pripažintų kokybės užtikrinimo standartų. Brazilijoje ir Meksikoje rajonai susiduria su tarptautine konkurencija dėl kainų, kurią lemia stiprus Kinijos įsiveržimas į Šiaurės Amerikos rinką. Ši konkurencija iš vienos pusės lėmė didesnę vertikalę integraciją, o iš kitos — rajonų diferenciaciją.

4.4 Naujoje Zelandijoje vietos valdžia ėmėsi įvairių iniciatyvų, skirtų skatinti pramoninius rajonus. Tuo tarpu Australijoje yra nemažai iniciatyvų iš apačios į viršų, kaip iniciatyva, kurios ėmėsi vietos valdžios Adelaidėje Cairns ir Hunter slėnyje, kur buvo nustatytos bendrovių grupės, ryšium su jų atitinkamais poreikiais tarp jų sukurta dinamika tarp jų, o kai kuriais

atvejais skirtos vyriausybės subsidijos tyrimams, konsultavimui ir sekretoriaus paslaugoms.

5. Dabartinė padėtis ir esami instrumentai Europos Sąjungoje

5.1 Daugelyje Europos vietų pramoninė politika, kuri iki šiol daugiausiai buvo nukreipta į sektorinę politiką ir iniciatyvas, atsigręžė taip pat į buvimo vietą, kad būtų išlaikytos sąlygos, prisidėjusios prie „Pagaminta ...“ etikečių sėkmės **visame pasaulyje**. Dažnai vietinės gamybos sistemos susiduria su sunkumais, kai reikia rasti tinkamus organizacinius ir su valdymu susijusius atsakymus. Tai atveria duris naujiems paramos tipams, kurie nėra daugiau nukreipti į atskiras bendroves, o labiau į vietinę sistemą, kaip visumą.

5.2 **Vietos valdžios institucijos, kartu su universitetais, mokslinių tyrimų įstaigomis, verslo asociacijomis ir kredito įstaigomis**, yra pasiryžę remti priemones, skirtas platinti inovacijas, skatinti kokybę, didinti vietinių produktų žymėjimą ir, galiausiai, verslo santykiams pritaikytų iniciatyvų pagalba rengti sisteminius projektus.

5.3 Pramoniniai rajonai dabar **teisiškai pripažįstami įvairiose Europos šalyse** (Italijoje, pavyzdžiui, įstatymu Nr. 317/1991) ir vienbalsiai laikomi tikra nacionalinių ekonomikų sėkme. Tai ypač galima pasakyti apie Italiją. Nepaisant to, nėra lengva juos tiksliai nurodyti, o oficiali statistika yra prieštaringa, kai bandoma juos suskaičiuoti ar nustatyti jų specializacijos sektorius.

5.4 Rajonų skatinimo iniciatyvos buvo įgyvendintos Italijoje regioniniame lygmenyje (Piedmonte, Lombardijoje, Veneto, Emilia Romagna ir Toskanoje), Ispanijoje (Katalonijoje ir Valencijoje) ir Vokietijoje (pvz., BioRegio, Exist ir InnoRegio iniciatyvos). Prancūzijoje, DATAR ⁽¹⁶⁾, ministro pirmininko atsakomybėje esantis tarpministerinis departamentas, parengė konkrečią politiką, skirtą remti vietinių gamybos sistemų (VGS), kurios priklauso Prancūzijos pramoninių rajonų klubui, vystymąsi. Esama nemažai pavyzdžių Škotijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje.

5.5 Šiaurės regiono šalys taip pat sukūrė savus rajonų politikos metodus. Danijoje rajonų metodas stipriai paveikė šalies ekonomikos politiką, o Suomijoje rajonų skatinimas įtakojo ne tik ekonomikos politiką, bet ir mokslinius tyrimus, technologijas ir švietimą.

⁽¹⁴⁾ Žr. Kanados inovacijų fondas (angl. *Canada Foundation for innovation*) – J. Adam, „Mokslinių tyrimų finansavimas: raktas į sankaupas“ (angl. *Research funding: key to clusters*), 2003 m.

⁽¹⁵⁾ DATAR: Pranc. *Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale*.

⁽¹⁶⁾ Parkams reikia mažiausiai 25 000 m² paviršiaus ploto. Bendrovė valdo infrastruktūrą ir verslo riziką. Valstybinis ir privatus sektorius kartu prisideda prie projekto; tačiau deja neprisideda bankai ir finansų įstaigos.

5.6 Naujose valstybėse narėse nuo 2000–2001 m. buvo pradėtos įvairios rajonų vystymo programos, įskaitant „bendradarbiavimo“ programą Čekijoje ir NFT GVOP programą Vengrijoje, apimančią pramoninių parkų kūrimą ⁽¹⁷⁾ NVO ⁽¹⁸⁾ „Pramoninių parkų asociacija“. Vengrijoje dabar yra 165 pramoniniai parkai, kuriems tenka 18 % visų dirbančiųjų pramonėje ir 28 % pramoninio eksporto. Nuo 1997 iki 2003 m. ji investavo 46 182 000 eurų ⁽¹⁹⁾ į pramoninius parkus. PGK ⁽²⁰⁾ programa buvo pradėta vakarų Dunojaus regione, o MVĮ grupių/jungimosi į tinklus programa — Lenkijoje. Slovėnijoje 2000 m. buvo pradėta rajonų vystymui skirta trejų metų programa, apimanti virš 500 bendrovių ir 50 įstaigų. Daugiau nei 130 bandomųjų projektų ir bandymų vyksta Baltijos valstybėse. Maltoje vietos valdžia įgyvendina pagrindiniams rajonams remti skirtą strategiją, pvz., sveikatos apsaugos, okeanografijos, informacinių technologijų, aviacijos ir paslaugų sektoriuose. Esama svarių pavyzdžių ir šalyse kandidatėse, pvz. Timisoara rajonas Rumunijoje. Bulgarijoje 2001 m. buvo nustatyti penki potencialūs rajonai vykdant PHARE programą „Gėjų stiprinimas, siekiant paspartinti MVĮ sektoriaus Bulgarijoje augimą“. Siekiant toliau vystyti šiuos rajonus, Ūkio reikalų ministerija nusprendė sukurti nacionalinę agentūrą, kuri būtų atsakinga už jų vystymo valdymą.

5.7 Nyderlanduose rajonų metodas yra tiesiogiai įtrauktas į vyriausybės politiką ir programas, o tuo tarpu Austrijoje buvo patvirtinta speciali politika, skirta sutvirtinti ryšius tarp mokslinių tyrimų įstaigų ir privataus sektoriaus, mažinanti reguliavimo ir administracines kliūtis inovacijoms, skatinanti konkrečius rajonus ir įsteigianti kompetencijos centrus.

5.8 Rajonų skatinimo politikai būtinas sisteminis ir integruotas metodas, kuris atsižvelgtų į ryšius tarp bendrovių, tarp pramonės sektorių, ir, galiausiai, tarp bendrovių, įstaigų ir vietos valdžios institucijų. Vadovaujantis šiuo metodu, **privatus sektorius turėtų būti šių iniciatyvų varomoji jėga, o valstybinis sektorius turėtų visą tai palengvinti ir katalizuoti.**

5.9 „Rajonų sistema“ yra **bendrovių horizontalios integracijos** įvairių formų pagrindas, pradedant nuo ryšių tarp pagrindinių ir pagalbinių bendrovių, sektoriaus viduje ir baigiant ryšiais su išorės paslaugų teikėjais (angl. „outsourcing“). Ši integracija leidžia užtikrinti **didelį lankstumą**, o taip pat integruotos gamybos pagalba užtikrina efektyvumo padidėjimą dėl gamybos mastų augimo (angl. „economy of scale“), kas būdinga didelėms bendrovėms. Atskirdamas įvairius apdorojimo etapus, rajonas gali pats autonomiškai užtikrinti visus gamybos grandinės etapus sektoriuje, kuriame veikia. Todėl gamybos

sąnaudas galima valdyti lanksčiau ir lengviau prisitaikyti prie rinkos reikalavimų.

5.10 Rajonų produktų sėkmė tarptautinėse rinkose yra jų didelio **sugebėjimo tobulinti produktus inovacijų ir nuolatinių mokslinių tyrimų pagalba** vaisius. Tai skatina rajono bendrovių konkurencija ir **vietos universitetų ir/arba akademinių mokslo įstaigų sąveika**. Šios sinergijos dėka net ir technologiniu atžvilgiu silpniau išvystyti sektoriai, kaip tekstilės ir rūbų pramonės, tapo konkurencingi tarptautiniame lygmenyje.

5.11 Iki šiol veiksniai, į kuriuos buvo atsižvelgiama nustatant rajono galimo buvimo **rodiklius**, buvo verslo koncentracija, sektorinė specializacija ir darbuotojų procentas perdirbimo sektoriuje. Todėl objektyvaus sprendimo priėmimo tikslais visada tai buvo tik kiekybinių reikšmių klausimas. Tačiau taip pat būtina atsižvelgti į tokius veiksnius, kaip ekonominį profilį, produkto naujoviškumą, bendrovių bendrą strategiją ir, svarbiausiai, „tinklo“ elementą. Paskutinis minėtas veiksnys yra gyvybiškai svarbus tiek nustatant rajono struktūros kilmę, tiek nurodant metarajono būsimas stiprybes, atsižvelgiant į artimus ryšius tarp verslo ir mokslinių tyrimų įstaigų.

5.12 **ES lygmenyje** įvairios iniciatyvos galėtų prisidėti prie Europos technologinių rajonų vystymo. Tačiau tikra **integruota politika dar turi būti sukurta**, kuri skatintų vystyti inovaciniams rajonų tinklams, kaip numato 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d. Europos Vadovų Tarybos reikalavimas iš naujo pradėti įgyvendinti Lisabonos strategiją ir įsipareigojimas kaip galima greičiau MVĮ ekonominį audinį senose ir naujose valstybėse narėse įauti į išsiplėtusią bendrąją rinką.

5.13 15 valstybių ES turėjo **keletą Bendrijos instrumentų**, kurie galėjo būti panaudoti žiniomis grindžiamų rajonų tinklų kūrimo ir vystymo skatinimui. Šie instrumentai daugiausia patenka į regioninės politikos, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos politikos, verslo ir naujovių politikos, informacinės visuomenės politikos ir mokymo politikos sritis.

5.13.1 **Regioninė politika** — ženklūs finansiniai asignavimai leido Struktūrinių fondų mokslinių tyrimų ir naujovių politikai realiai paspartinti regionų plėtojimą, taikant ERPF 10 straipsnio numatytus novatoriškus veiksmus, RIS programą (Regioninių naujovių strategijų) ir Bendrijos iniciatyvas, pvz. Interreg III–C. Tuo tarpu naujovių tinklus norinčioms kurti MVĮ Europos investicijų fondas ir Europos investicijų bankas siūlo „Augimo iniciatyvą“.

⁽¹⁷⁾ NVO: nevyriausybinių organizacijų.

⁽¹⁸⁾ Šaltinis: p. Janos Toth, EESRK narys;

⁽¹⁹⁾ PGK: Pannon Gazdasági Kezdeményezések.

⁽²⁰⁾ Žr. Europos Komisijos duomenų bazės (CORDIS) pranešimą spaudai „ES projekto tikslai didinti MVĮ dalyvavimą Šeštojo BP“ (2005-01-14); taip pat žr. Europos Komisijos IST (angl. Information Society Technologies) mokslinių tyrimų ir vystymo programos penkerių metų įvertinimą (2005-01-17).

5.13.2 Europos mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos politika — Šeštoji mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos bendroji programa (2002–2006 m.) yra svarbus galimos paramos žinių rajonams šaltinis, ypač šiose srityse:

- naujų instrumentų, integruotų projektų ir kompetencijos tinklų įsteigimo, siekiant įgyvendinti MVĮ horizontaliame teminiame prioritete išdėstytus tikslus;
- „mokslinių tyrimų ir naujovių“ grandies;
- Marie Curie stipendijų bendrovėms pagal antrą specialią programą;
- ERA-NET koordinavimo schemas;
- mokslo ir valdymo veiksmų, skirtų technologijų numatymui.

5.13.3 „Daugiau mokslinių tyrimų Europai: siekiant 3 % BVP“ veiksmų planas numato daug naujų veiksmų nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmenimis. Dar daugiau, bus įmanoma vystyti paramos iniciatyvas Europos žinių rajonams per „Galileo“ radijo navigacijos ir palydovinės vietos nustatymo programos teikiamas paslaugas.

Tačiau, kaip buvo pabrėžiama ankstesnėse ataskaitose, įskaitant smulkaus verslo dalyvavimo šioje programoje ataskaitą, gali kilti sunkumų užtikrinant prieigą mažoms bendrovėms, ypač naujose valstybėse narėse ⁽²¹⁾.

5.13.4 Įmonių politika — įmonių ir naujovių politikos požiūriu reikia paminėti:

- Naujovių ir MVĮ programą;
- RITTS programą (Regioninių inovacijų ir technologijų perdavimo strategijų);
- TRIP projektus (Tarpregioniniai inovaciniai projektai);
- PAXIS bandomuosius veiksmus, skirtus kurti ir vystyti inovacinių bendrovių tinklus, ir kitus vykdomus bandomuosius veiksmus, remiančius pramoninių rajonų sektorinius tinklus;
- Europos verslo informacijos centro tinklą (angl. „Euro Info Centre Network“).

5.13.5 Įdomios Įmonių GD iniciatyvos apima rajonų tinklų vystymą ir darbą, kuris buvo atliktas pagal bendroves ir bendrovių tinklus remti skirtą IDABC (angl. „Interoperable Delivery of pan-European e-Government Services to Public Administrations, Businesses and Citizens“) programą. Aplinkos GD valdomų bendrų

darbų vystymosi priemonių kontekste ypatingai vertėtų pažymėti regioniniame lygmenyje finansuojamas bendradarbiavimo tarp pramoninių rajonų iniciatyvas EMS-EMAS (ekovaldymo ir audito schema) sertifikavimo srityje.

5.13.6 Informacinės visuomenės politika — El. Europos (angl. „eEurope“) 2005 m. programoje, o konkrečiai el. vyriausybės (angl. „eGovernment“), el. verslo (angl. „eBusiness“), el. prekybos (angl. „eCommerce“), el. pirkimų (angl. „eProcurement“), plačiajuosčių tinklų, el. įtraukties (angl. „eInclusion“), ir „Tapkime skaitmeniniais“ (angl. „Go Digital“) iniciatyvose yra numatyta nemažai galimybių paremti rajonų tinklus.

5.13.7 Švietimo ir mokymo politika — SOCRATES ir LEONARDO programose numatytos įvairios priemonės gali būti panaudotos remti žiniomis grįstiems tinklams skirtus apmokymus, o iniciatyvas taip pat galima planuoti pagal El. mokymosi (angl. „e-Learning“) ir El. Europos (angl. „eEurope“) 2005 m. programas.

6. Link naujo strateginio ES politikos požiūrio į žiniomis pagrįstus rajonus

6.1 2004 m. Pavasario Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad: „Europos lygmenyje įgyvendintos priemonės — tai tik dalis formulės, skirtos nukreipti Lisabonos strategiją teisingu keliu; dar reikia įgyvendinti daugybę reformų ir atlikti daug investicijų, už kurias atsako valstybės narės“ ⁽²²⁾. Šią poziciją patvirtino Europos Vadovų Taryba 2004 m. lapkričio 4 ir 5 d., kuriai Wim Kok pateikė šią ataskaitą ⁽²³⁾.

6.2 Patys svarbiausi iššūkiai susiję su trimis pagrindinėmis strateginėmis augimo sritimis:

6.2.1 Protingų transnacionalinių tinklų vystymas: tai galima pasiekti pasinaudojus Bendrijos Augimo iniciatyva ir teikiant prioritetą investicijoms į mokslinius tyrimus, inovacijas ir mokymąsi visą gyvenimą. Kitas svarbus elementas yra naujų profesinių profilių nustatymas ir kvalifikacijos suteikimas, spartinant tinklų bendradarbiavimo instrumentų panaudojimą pagal Šeštąją bendrąją programą.

6.2.2 Bendrovių konkurencingumo didinimas globalioje rinkoje ir aplinkosauginis darnumas: tam iš dalies reikės vystyti plačiajuostes komunikacijas ir greitai veikiančius tinklus, būtinus moksliniams tyrimams ir inovacijoms (GEANT), kad būtų galima naudotis „Galileo“ programos bandomaisiais pritaikymais ir rengti iniciatyvas pagal „eEurope 2005“ programą.

⁽²¹⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽²²⁾ Barselonos procesas Viduržemio jūros regionui (nuo 1995 m.); Asociacijos ir stabilizavimo procesas Vakarų Balkanams; bendradarbiavimo ir partnerystės sutartis su Nepriklausomų valstybių sandraugos (buvusios TSRS) šalimis.

⁽²¹⁾ Komisijos ataskaita Pavasario Europos Vadovų Tarybai „Lisabonos įgyvendinimas – reformos išsiplėtusiai Europos Sąjungai“ - KOM(2004) 29 galutinė, 2004-02-20.

6.2.3 „Kaimynystės politikos“ ⁽²⁴⁾ kūrimas išsiplėtusioje Europoje: tikslas yra sukurti giliau išsisknijusių ir nuoseklesnę sinergiją su naujais Europos kaimynais, siekiant sukurti klestėjimo ir saugumo erdvę, įgyvendinant bendradarbiavimo mechanizmus tokiomis jautriomis klausimais, kaip bendrų sienų valdymas, migracinių srautų kontrolė ir kova su organizuotu nusikalstamumu.

6.3 Visose ES šalyse, o ypač naujose valstybėse narėse, vis didėja supratimas kokie svarbūs yra rajonų tinklai ir pramoninės grupės, nes tai priemonė stiprinti konkurencingumą ir produktyvumą, užtikrinti užimtumo politiką, gerinti darbo kokybę ir skatinti mažųjų ir vidutinių įmonių vystymąsi.

6.4 EESRK mano, kad turėtų būti priimta ES lygio integruota politika, kurios pagrindu būtų sukurta **Europos platforma**, remianti naujų Europos žiniomis pagrįstų metarajonų tinklų sukūrimą.

6.5 EESRK įsitikinęs, kad šie metarajonai yra tikrasis raktas į globalią rinką, nes jie gali užtikrinti MVĮ geresnę prieigą prie aukštos kvalifikacijos įgūdžių, modernių bendrų paslaugų ir žiniomis grindžiamos infrastruktūros, o tuo pačiu taip pat gerinant įmonių valdymą ir rengiant geriau informuotus ir labiau subrendusius darbuotojus.

6.6 EESRK norėtų įrodyti, kad **Europos platformos rajonams** sukūrimas MVĮ, senoms ir naujoms valstybėms narėms, šalims kandidatėms ir ES Europos kaimynams galėtų tapti taip reikalingais, aiškiais, skaidriais ir lengvai prieinamais pagrindais.

6.7 Ši **Europos platforma rajonams** turėtų užtikrinti gebėjimą koordinuoti įvairių generalinių direktoratų valdomas politikos sritis, šiuos metu esamus instrumentus ir Bendrijos veiksmus.

6.8 Šiai platformai skirtas finansavimas turi būti pakankamas, kad ji galėtų remti ES veiksmus. Per šią platformą koordinuojamos ir Lisabonos strategijos pagrindu įgyvendinamos priemonės be abejonės galėtų prisidėti prie MVĮ vystymosi, kurios turi ypatingai daug gilių neišreikštų žinių. Bendrijos iniciatyvų pagalba galima būtų kodifikuoti šias žinias ir paversti jas bendru fondu, o taip pat perduoti jas į Europos tinklus.

⁽²⁴⁾ Švietimo ir kultūros GD nuo 1990 m. pradžios iki 2003 m. spalio mėn. patvirtinimo maždaug 2500 mokymo projektų Europos temomis: kurios apima 82 Europos kompetencijos centrus, 601 profesūrą ir 1560 nuolatinių kursų ir modulių. Finansavimą siūlantys kvietimai kasmet skelbiami šiame tinklalapyje: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_en.html

6.9 Europos platforma rajonams turėtų nustatyti programinius pagrindus:

- naujoms Europos metarajonų tinklų iniciatyvoms naujiems pramoniniams sektoriams, kai reikia, pavyzdžiui, sukurti technologines platformas biochemijos, aviacijos kosmoso, tekstilės ar informacijos ir ryšių technologijų sektoriuose;
- naujoms iniciatyvoms, skirtoms parengti bendrą strateginę viziją, kad būtų galima ištirti būsimas Europos parinktis srityse, kur bandomos produktų ir procesų inovacijos, tikintis potencialių pasiekimų;
- *strateginių gebėjimų kūrimo* veiksams, skirtiems rajonų tinklams senose ir naujose valstybėse narėse, šalyse kandidatėse ir kaimyninėse šalyse;
- leisiančius nustatyti santyki tarp metarajonų ir užimtumo politikos;
- priemonėms skatinti darbuotojų kultūrinį augimą rajonų organizacijose;
- geriausiai tinklų mainų praktikai, paremtai įvertinimų ir procedūriniais harmonizuotais kriterijais; tikslas yra sukurti tvirtą pagrindą išsiplėtusios Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvei, su poveikio įvertinimais ir aiškiu ir palyginamu grįžtamuoju ryšiu, kad būtų galima surinkti reikiamą kiekį kodifikuotų ir perduotinų žinių;
- jungtinėms mokymo priemonėms, skirtoms rajonų direktoriams, verslo lyderiams ir finansinių bei kredito sistemų vadovams, kurios būtų įgyvendinamos kartu su politinių sprendimų priėmėjais ir viešojo sektoriaus pareigūnais, t.y. vietos ir regionų valdžios institucijų vykdomaisiais pareigūnais, atsakingais už profesinį mokymą;
- leisiančius sukurti Jean Monnet profesūras ⁽²⁵⁾ naujuose žiniomis pagrįstuose rajonų tinkluose ir Europos prizus už sėkmingiausius ir perduotinus Europos rajonų pavyzdžius;
- leisiančius sukurti studijų stipendijų sistemą rajonų technologijų agentams, kad būtų galima finansuoti technologijų rinkodaros bei audito ekspertų ir mokslininkų dalyvavimą tinkluose;
- leisiančius sukurti stiprią ryšių ir informacijos funkciją, paremtą žiniomis grįstuose rajonuose esančiu interaktyviu portalu;

⁽²⁵⁾ Šaltinis: Eurostat, bendros pridėtinės vertės struktūra, 2002 m.

- paskatoms naudotis ekspertinėmis žiniomis ir projektais, padedant Jungtinių mokslinių tyrimų centro įstaigomis, o ypač Perspektyvių technologijų studijų institutui Sevilijoje;
- leisančius įtraukti specialią biudžeto eilutę į septintąją RTD bendrąją programą, skirtą vystyti žiniomis gristų rajonų tinklus;
- leisančius įtraukti paramos veiksmų rajonų vystymui skirtą programą į naujos sanglaudos politikos pagrindus (2007–2013 m.).

7. Baigiamosios rekomendacijos

7.1 Visose labiausiai išsivysčiusiose šalyse vyksta deindustrializacija. Europos Sąjungoje tretinio sektoriaus pridėtinė vertė pasiekė 70 % viso BVP (22 % pramonei, 5 % statybai ir 3 % žemės ūkiui) ⁽²⁶⁾. Tačiau šis procesas neturėtų būti skatinamas, nes didelė dalis pridėtinės vertės dalis yra nukreipiama arba atsiranda šiose verslo srityse ⁽²⁷⁾: prekyboje ir transporte 21.6 %; finansinėse ir verslo paslaugose 27.2 %; viešame administravime 21.6 % ⁽²⁸⁾.

7.1.1 Politika, kuri gali remti ir plėtoti rajonų patirtį didinančią kultūrą, gali daug prisidėti, kad visoje išsiplėtusioje ES esantys rajonai galėtų konkuruoti su šalimis, kuriose mažos sąnaudos darbo jėgai yra neatsiejamos nuo sveikatos bei saugos standartų darbo vietoje nesilaikymo ir nepakankamo dialogo tarp socialinių partnerių.

7.1.2 EESRK mano, kad naujoji politika turėtų siekti labiau pasinaudoti konkurenciniu pranašumu, kurį užtikrina socialiai atsakingos praktikos taikymas verslovėse ⁽²⁹⁾. Tai sudarytų sąlygas, kad visi darbo vietos veikėjai investuotų į gamybą sąmoningai ir atsakingai, laikytųsi pristatymo terminų, nustatytų „teisingą kainą“ ⁽³⁰⁾ ir užtikrintų kompetentingas, punctualias, visapusiškas paslaugas po pardavimo.

⁽²⁶⁾ Ekonominės analizės biuru, kiekvienas galutinės paklausos 1 JAV doleris, išleistas įsigyti perdirbtas prekes, sukuria 0.55 JAV dolerio BVP perdirbimo sektoriuje ir 0.45 JAV dolerio BVP ne perdirbimo sektoriuose. „Gamyba Amerikoje: Išsami strategija, kaip spręsti JAV gamintojams kylančius iššūkius; Komercijos departamentas, 2004 m. sausio mėn.“

⁽²⁷⁾ http://www.commerce.gov/DOC_MFG_Report_Complete.pdf 2004 m. lapkritis -MANUFACTURE. ES Komisija:

⁽²⁸⁾ Šaltinis: Eurostat, ten pat.

⁽²⁹⁾ Žr. Žalioji knyga apie verslo sektoriaus socialinę atsakomybę, COM(2001) 366 galutinė 2001-07-18.

⁽³⁰⁾ Valstybių ir vyriausybių vadovai oficialiai patvirtino „teisingos kainos“ principą per Kardifo Europos Vadovų Tarybos susitikimą 1998 m. „Su aplinkosauga susiję įkainiai turi būti įtraukti į produkto kainą ir negali būti palikti ateities kartų sąskaitai“. Vienas iš greičiausių būdų atsižvelgti į aplinkosauginius klausimus - tai nustatyti tokias kainas, į kurias įeity prekų ir paslaugų aplinkosauginiai įkainiai, ir naudoti rinkos priemonės teigiamiems aplinkosauginiams rezultatams pasiekti.

7.2 EESRK ragina nustatyti metodą, kuris paspartintų naujų rajonų tinklus, ypač naujose valstybėse narėse, kad būtų stimuliuojamas informuota, rinkos formuojama paklausa.

7.3 Trejų ar ketverių metų laikotarpiu turėtų būti mokama mažėjanti parama, kuri padengtų galimumo ir pradžios analizių, tinklo tarpininkavimo ir darnaus vystymosi sąnaudas, o taip pat laboratorijos sąnaudas sertifikavimo tikslais.

7.4 Technologinės aplinkos ir socialiniai santykiai sparčiai kinta ir reikalauja, kad greitai būtų sukuriami nauji profesiniai profiliai. Todėl reikalingi tęstinio mokymo instrumentai ⁽³¹⁾:

- tinklo tarpininkai;
- technologinės rinkodaros ekspertai;
- inovacijų ir technologijų perdavimo realizuotojai; ir
- metarajonų direktoriai.

7.5 Remdamasis savo patirtimi, EESRK tikisi, kad gali būti organizuojami technologinėmis inovacijoms pagrįsti metarajono srities kursai valstybinėms ir privačioms suinteresuotoms pusėms, pramonės ir darbo pasauliui, universitetams ir bankams. Juos gali papildyti mokymosi stipendijų programos, kurių pagrindu vyktų mainai tarp viešojo ir privataus sektorių, o taip pat tarp verslovių ir akademinį įstaigų.

7.6 Inovacijų GD, kuris visokeriopai remia Europos patirtį globaliame kontekste, turėtų didinti savo paramą susitarimams, susijusiems su rajonų vidaus ir transnacionalinių prognozių valdymo ir etaloninių rodiklių palyginimo pradėjimu, stebėseną ir įvertinimu, siekiant nuolat plėtoti kultūrinę ir informacinę duomenų apie dabartinius pokyčius ir jiems išmatuoti naudotus instrumentus bazę.

7.7 Siekiant paremti susitarimus dėl kreditavimo, kuris visada buvo problemiškas visose valstybėse narėse, o ypač plėtos šalyse, EIF ⁽³²⁾ struktūroje galėtų būti įsteigtas kontaktinis centras, kuris savo garantijų instrumentų pagalba atsakytų už garantijų suteikimą kredito linijoms, kurias suteikė paslaugas metarajonų bendrovėms teikiantys bankai, finansų įstaigos, konsorciūmai ir kooperatyvai.

⁽³¹⁾ Žr. 11 išnašą.

⁽³²⁾ EIF (Europos investicijų fondas) buvo įsteigtas 1994 m., kad įgyvendintų du pagrindinius tikslus: remtų tinklus ir palengvintų kreditų suteikimą MVĮ. EIF akcininkai yra EIB, Europos Komisija ir daugelis Europos bankų. Per pastaruosius kelerius metus EIF vis labiau pradėjo remti mažas ir mikro įmones.

7.8 EESRK mano, kad nauji žiniomis gristi tinklai yra ideali aplinka išbandyti pažangiausias verslo sektoriaus socialinės atsakomybės formas per el. vyriausybės (angl. „eGovernment“), el. verslo (angl. „eBusiness“) ir naujus el. verslas verslui (angl. „eBusiness2business“) santykius, kurie yra būtini rajonų tinklų transnacionaliniam vystymuisi, naudojantis parama iš bendrų IDABC⁽³³⁾ suderinamų tinklų ir glaudaus dėmesį į el. Europos 2005 m. (angl. „eEurope 2005“) programą⁽³⁴⁾.

7.9 EESRK tiki, kad taip pat būtina, kad Komisija sukurtų bendros terminijos vadovą, kurį naudotų visi Bendrijos programose dalyvaujantys rajonai, o taip pat visos Europos interaktyvios duomenų bazės, apimančios visus rajonus pagal sektorius ir veiklos sritį.

7.10 Įmonių GD struktūroje taip pat galėtų būti įsteigtas Bendrijos koordinavimo ir bendradarbiavimo tarp rajono steigėjų ir įvairių susijusių institucijų centras. Šis centras, be kitų savo funkcijų, taip pat galėtų rengti ir atnaujinti geros praktikos vadovus, kurie būtų platinami regioniniu lygiu.

7.11 Kultūra, stiprinanti verslo socialinę atsakomybę, laiko verslą plačiosios visuomenės ištekliais ir nepakenčia biurokratinių suvaržymų bei su jais susijusių išlaidų, kurios mažina veiksmų patrauklumą. „Slid“ iniciatyva galėtų tapti instrumentu, kuris leistų rajonams pasinaudoti „SLIM“ programos⁽³⁵⁾ sukaupta patirtimi.

⁽³³⁾ EESRK nuomonė CESE1610/2003, 2003-12-10, (pranešėjas: p. Pezzini (OL C 80, 2004 3 30.) Tinklų sudarymas per sienas, tam panaudojant informacines technologijas (IT), jau tapo pagrindiniu instrumentu, jungiančiu valstybių administracijas ir remiančiu jų bendras pastangas, nukreiptas į modernią, išsiplėtusią ir saugią Europą. Dar daugiau, Komisijos atlikti tyrimai nuosekliai rodo, kad investicijos į šią sritį kelia ekonomiką (užtikrinama didelė grąža). Komisija pradėjo Bendrijos iniciatyvą šia tema „Duomenų mainai tarp administracijų“ (angl. „Interchange of Data between Administrations“ (IDA), kai 1993–1995 m. buvo pradėta IDA I (1995–1999 m.). Nuo 1999 iki 2004 m. IDA II buvo skirti 127 milijonai eurų Bendrijos išteklių. Iš jų maždaug 60 % buvo panaudota sektoriniams bendro intereso projektams (BIP), o likusi suma – horizontalioms priemonėms, skirtoms užtikrinti transeuropinių tinklų suderinamumą ir visišką prieigą prie jų.

⁽³⁴⁾ Programa „El. Europa 2005 m.“ (angl. „eEurope 2005“): informacinė visuomenė visiems. Veiksmų planas, Europos Vadovų Taryba Sevilijoje, 2002 m. birželio 21 ir 22 d. Santrauka: Veiksmų planas siekia sudaryti palankią aplinką privačioms investicijoms ir kurti naujas darbo vietas, kelti našumą, modernizuoti valstybės paslaugas ir visiems suteikti galimybę dalyvauti globalioje informacinėje visuomenėje. Todėl programos „El. Europa 2005 m.“ (angl. „eEurope 2005“) tikslas yra skatinti saugias paslaugas, programas ir turinį, tam panaudojant visuotiniai esamą plačiajuosę infrastruktūrą.

⁽³⁵⁾ „SLIM“ programa buvo pradėta praeito amžiaus paskutiniame dešimtmetyje GD XXIII iniciatyva, siekiant, kad būtų palengvinti tuo metu su smulkiu verslu susiję biurokratiniai suvaržymai, kurių tuo metu buvo žymiai daugiau, bei dabar. „SLIM“ programa davė pradžią „BEST“ programai.

7.12 EESRK mano, kad patartina būtų įsteigti pagalbos tarnybą, kuri patartų, o taip pat teiktų paramą intelektinės nuosavybės klausimais ir kitas rajonų struktūroms, kurios sparčiai tampa Europos tinklų ir globalios rinkos integralia dalimi, skirtas paslaugas.

7.13 Taip pat būtina palengvinti rajonų struktūrų dalyvavimą ikinormatyviniuose ir bendranormatyviniuose projektuose, kuriuos vykdo CEN, Cenelec, ETSI ir NORMAPME⁽³⁶⁾ kurie skatina technologinį vystymąsi.

7.14 Penktosios daugiametės verslumo ir konkurencingumo programos (2007–2013 m.) kontekste⁽³⁷⁾, EESRK tiki, kad nepaprastai svarbu atkreipti dėmesį į pramoninių rajonų padėtį ir poreikius.

7.15 EESRK mano, kad, remiantis per pastaruosius metus sukaupta patirtimi, ypač po Europos Vadovų Tarybų Lisabonoje, Barselonoje ir Sevilijoje, būtų naudinga įsteigti tolesniam dialogui skirtą Europos platformą, kuri būtų padalinta į sektorių ir veiklos sritis. Ši platforma taip pat suburtų rajono lyderius, valdžios institucijas, socialinius partnerius, finansinius atstovus, mokslinių tyrimų centrus ir NVO.

7.15.1 EESRK mano, kad reikia svarstyti dėl Bendrijos pripažinimo suteikimo Europos žiniomis grįstiems metarajonams, nes:

— palengvėtų mainai bendroje rinkoje ir už jos ribų;

— bendrovės skirtingose šalyse galėtų sutelkti savo išteklius;

— rajonų projektas gautų tikrą Europos „registraciją“, o tuo pačiu — tiesioginę prieigą prie Europos schemų ir programų.

7.15.2 Šiame kontekste EESRK mano, kad būtų naudinga surengti viešą nagrinėjimą, skirtą plėtoti šią nuomonę, pakviečiant rajonų struktūras ir kitas suinteresuotas organizacijas iš įvairių regionų. Tikslas būtų skatinti bendradarbiavimą per sienas ir pažymėti jo naudą:

— politiškai: ekonominis bendradarbiavimas per sienas skatina ES integraciją ir našumą pasaulio rinkose;

⁽³⁶⁾ CEN: Europos standartizacijos komitetas; Cenelec: Europos standartizacijos komitetas; ETSI: Europos telekomunikacijų standartų institutas; NORMAPME: Europos amatininkų, prekeivių bei smulkių ir vidutinių įmonių standartizacijos biuras.

⁽³⁷⁾ Žr. KOM(2004) 781 galutinė, 2004-12-07 ir CESE 245/2005

- paprastinimo prasme: jis gali nurodyti naujas prieigos formas prie pažinimo, finansinių ir gamybos išteklių;
- ekonomiškai, konkurencingumui: Europos žiniomis gristi rajonai (EŽR) galėtų įkurti Europos konsorciumą, kuris galėtų patvirtinti ES kokybės ženklą;
- plačios srities valstybinėms/privačioms partnerystėms prasme: naujų rajonų grupuotės galėtų apimti tiek privačias versloves, tiek valdžios institucijas, nes pastarosios atlieka svarbų naujų pasiūlymų katalizatorių vaidmenį;
- suburia versloves, universitetus ir mokslinių tyrimų struktūras, kad sistemingai būtų naudojamos naujos technologijos ir inovacijos.

7.15.3 EŽR konsorciumas turėtų skatinti verslumo dvasią, socialinę atsakomybę, naujos veikos kūrimą ir tolesnio mokymosi vystymą, o taip pat turėtų remti partnerytes per sienas. Jis turėtų būti:

- laisvai ir lengvai prieinamas tiek fiziniams asmenims, tiek valstybės ar privačioms struktūroms;
- paprastas, lankstus ir prisitaikantis prie savo narių skirtingų poreikių;
- sugebantis prisitaikyti prie rinkos tendencijų;
- įsteigtas ES lygmenyje ir apimantis daug valstybių narių ar asocijuotų šalių ⁽³⁸⁾.

7.15.4 Prigimtis — EŽR turėtų būti privati struktūra ir todėl neturėtų prašyti valstybinio finansavimo.

7.15.5 Metodas — EŽR turėtų būti taikomi tiek patys kriterijai, kaip ir pagal šestąją RTD bendrąją programą steigiamiems konsorciumams. Jis veiktų penkerius metus (šis laikotarpis būtų atnaujinamas) ⁽³⁹⁾ ir būtų registruotas EŽR platformos, kurią turės įsteigti Komisija, specialiaame registre.

7.15.6 Teisinis statusas — klausimus su Bendrijos institucijomis tvarkytų bendras pripažintas EŽR koordinatorius, kaip dažnai daroma TRD bendrosios programos integruotų projektų ir kompetencijos tinklų atveju.

7.16 Išvadoje EESRK mano kad rajonuose sukaupia patirtis, kuri dabar nukreipiama į žiniomis grįstus metarajonus, suteikia puikią galimybę:

- didinti užimtumą;
- gerinti socialinis santykius darbo rinkoje;
- tobulinti darbuotojų profesinius įgūdžius, visuose lygmenyse;
- užtikrinti saugias ir sveikas darbo vietas;
- vystyti ir plėtoti etinį ir aplinkosauginį sertifikavimą (ISO14000 ir EMAS);
- geriau spręsti kreditavimo problemas ir Bazelio II poveikį;
- gerinti Europoje pagamintų produktų kokybę ir konkurencingumą;
- remti ir plėtoti eksporto galimybes;
- dar kartą patvirtinti darbo, darbuotojų ir įmonių galią prieš biurokratinį suvaržymus.

7.17 Todėl dėl visų šių priežasčių metarajonų vystymasis turėtų būti remiamas visuose lygmenyse, tiek vietos, tiek nacionaliniame, tiek Europos Sąjungos.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Plg. RTD bendroji programa.

⁽³⁹⁾ Ribotas akreditacijos laikotarpis reikalingas, kad būtų užtikrintas rajono vystymasis ir kad jis nesustabartėtų.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo politikos išsiplėtusioje ES

(2005/C 255/02)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Turizmo politikos išsiplėtusioje ES*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 16 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas buvo p. Mendoza.

416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6 — 7 d. (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 83 nariams balsavus „už“, 4 „prieš“ ir 5 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Siekdama galutinai suformuluoti savo poziciją ir pateikti pasiūlymus turizmo srityje, EESRK šiuo metu rengia nuomonę, kurioje pripažįstama nauja išsiplėtusios ES padėtis dabar ir šios padėties galima raida per ateinančius keletą metų.

1.2 EESRK jau yra parengęs įvairių nuomonių su turizmu susijusiais klausimais, tačiau tai bus pirmas dokumentas, kuriame nagrinėjamas šios naujos Europos padėties poveikis turizmo sektoriui ir jo perspektyvoms. Svarbiausia yra tai, kad į šį darbą pirmą kartą buvo įtraukti naujųjų valstybių narių atstovai.

1.3 Nenorėdami sukelti abejonių ar nepaisyti darbo, kuris buvo atliktas rengiant ankstesnes nuomones, tačiau vis tik nėra aišku, kokias grėsmes ar galimybes visai Europai, atskiroms šalims, senoms valstybėms narėms ar naujosioms valstybėms narėms atneš šios naujos perspektyvos.

1.4 Rengdami šią nuomonę stengėmės visapusiškai atsižvelgti į valstybių narių pateiktą informaciją, nuomones ir pasiūlymus, o taip pat Komiteto jau išdėstytas nuomones. Lenkijos Katovicų mieste surengtuose svarstymuose Komitetas turėjo progos išgirsti keletą svarbių idėjų ir iš senųjų, ir iš naujųjų valstybių narių; jos visos turizmą vertina kaip ekonominės ir kultūrinės naudos šaltinį, kuris prisideda kuriant piliečių Europą, o kartu įgyvendinant ir pačią Europos integraciją. Tai tampa itin svarbu ir būtina šiuo metu vykstančiame plėtros procese, kuris reikalauja vis daugiau pastangų priartinti Sąjungą prie jos piliečių ir skatinti abipusį kultūrų ir tautų supratimą. Artimoje ateityje pastangos Europai integruoti bus paspartintos, nes tai labai svarbu naujosios ES narės. O žmonės, kurie keliauja kaip turistai, be jokios abejonės yra aktyviausi Europos integracijos šalininkai ir dalyviai.

1.5 Šioje nuomonėje nesiekama išsamiai analizuoti kiekvienos šalies turizmo sektoriaus dabartinės padėties ar ateities perspektyvų, tačiau norima atsižvelgti į bendras būsimos Europos turizmo politikos sudedamąsias dalis ir nagrinėti bei siūlyti priemones, kurios padėtų užtikrinti, jog turizmas taptų svarbia visų šalių ekonominės bei socialinės raidos varomąją jėga ir atitiktų tvarumo kriterijus.

1.6 Europos Konstitucija yra naujas veiksnys, į kurį būtina atsižvelgti analizuojant pačių valstybių narių tarpusavio santykius ir jų santykius su Europos institucijomis. Šioje nuomonėje siekiama nustatyti, kaip plėtra apskritai veikia turizmą ir kaip naujoje Sutartyje dėl Konstitucijos Europai numatyta struktūra galėtų padėti ar kliudyti turizmo, kaip raidos katalizatoriaus, plėtrai Europoje ir visame pasaulyje. Trumpai tariant, mėginama analizuoti veiksnys, kurie galėtų nulemti Europos turizmo politiką.

1.7 Įvairių Europos tautų tarpusavio santykiai, taip pat šios Europa vadinamos politinės, ekonominės ir socialinės visumos piliečių santykiai — tai kontekstas, kuriame galima rasti vieną geriausių būdų, kaip turizmas gali prisidėti gerinant visų tautų tarpusavio supratimą ir, atitinkamai, kuriant naująją Europą ir siekiant jos sanglaudos bei konsolidacijos.

1.8 Turime atsižvelgti į tai, kad turizmas šiuo metu išgyvena sunkius laikus, ir taip yra dėl įvairių veiksnių, įskaitant tarptautinį terorizmą, su juo susijęs saugumo klausimas ir poreikis pastarąjį suderinti su laisvės principu; taip pat pasaulio ekonomikos krizė ir jos pasekmės žmonijai norams keliauti, bent jau tolimais atstumais. Turizmas yra priemonė siekti taikos pasaulyje; toks jis gali išlikti ir ateityje.

2. Turizmo politika Europos Sąjungoje

2.1 Bendro būsimos turizmo politikos išsiplėtusioje ES aptarimo klausimai.

2.1.1 Turizmo politika Europos Sąjungoje ir Konstitucijoje Europai: Nors pats turizmas nėra bendros ES politikos dalis, kai kurios Europos institucijos vis tik siūlo priemonės ir veiksmus, kurie dėl savo tarpsektorinio pobūdžio daro įtaką turizmui arba remiasi juo kaip priemone siekti tokių pagrindinių ES tikslų kaip darnus vystymasis, užimtumas ir ekonominė bei socialinė sanglauda; trumpai tariant — užtikrinti geresnę Europos piliečių gyvenimo kokybę.

2.1.2 Sutarties dėl Konstitucijos Europai 4 skirsnyje „Turizmas“ (III-281 straipsnis) išdėstyta tokia pozicija turizmo atžvilgiu:

- „1. Sąjunga papildo valstybių narių veiklą turizmo sektoriuje, ypač skatindama Sąjungos įmonių konkurencingumą šiame sektoriuje.

Šiuo tikslu Sąjunga savo veiksmais siekia:

- (a) skatinti palankios įmonių plėtrai aplinkos šiame sektoriuje sukūrimą;
- (b) remti valstybių narių bendradarbiavimą, ypač keičiantis gera praktika.

2. Europiniame įstatyme ar pagrindų įstatyme nustatomos konkrečios priemonės veiksams valstybėse narėse papildyti, kad būtų pasiekti šiame straipsnyje nurodyti tikslai, išskyrus bet kokių valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų derinimą.“

2.1.2.1 I-17 straipsnyje turizmas įtrauktas į jo rėmimo, koordinavimo ar papildomųjų veiksmų sritis:

„Sąjungos kompetencijai priklauso imtis rėmimo, koordinavimo ar papildomųjų veiksmų. Europos lygiu tokių veiksmų sritys apima:

- a) žmogaus sveikatos apsaugą ir gerinimą,
- b) pramonę,
- c) kultūrą,
- d) turizmą,
- e) švietimą, jaunimą, sportą ir profesinį mokymą,
- f) civilinę saugą,
- g) administracinį bendradarbiavimą.“

2.1.3 Šis Sutarties straipsnis rodo, kad nors yra pripažįstamas ekonominis turizmo pobūdis ir jo potencialas gerovei

kurti per verslo įmones, nesiūloma suderinti šios srities Europos mastu. Paprasčiausiai ketinama pripažinti, kad turizmas vaidina vaidmenį papildant ir koordinuojant nacionalinės politikos kryptis. EESRK mano, kad būtent tokia nuostata neatmeta susitarimo galimybės nustatyti vertes, kuriomis remiasi Europos turizmo modelis, bet padeda siekti tokio susitarimo.

2.1.3.1 Galbūt Sutartyje galėjo būti pateikti labiau intervinčiai su turizmu susiję modeliai, tačiau perskaičius ir išanalizavus siūlomą Sutarties tekstą galima teigti, kad jame išdėstyta iš esmės pozityvi nuostata, atitinkanti visą Konstitucijos dokumento tekstą. Turizmui skirtas Sutarties skyrius leidžia toliau siekti pagrindinių dokumento tikslų ir gerinti turizmo padėtį. EESRK būtent tuo remdamasis ir ateityje bendradarbiaus su kitomis sektoriaus institucijomis ir suinteresuotais asmenimis.

2.1.4 Šia nuomone nesiekama išdėstyti ir analizuoti atskirų Sąjungos šalių politikos šioje srityje ir palyginti atitinkamus modelius: daugiau ar mažiau integruotus į Europos sistemą, daugiau ar mažiau nacionalinius modelius; Europos turizmo įvairovę ir kt. Kaip jau pastebėta vienoje Komiteto nuomonėje, turizmas prasideda vietos ir regionų lygiu, o iš ten „sklinda“ į nacionalinį ir tarptautinį lygį. Prasmingų ir vaisingų klausimų Katovicuose metu dar kartą buvo atskleista ne tik turizmo veiklos įvairovė kiekvienoje valstybėje narėje, bet ir pateiktos įvairios strategijos kryptys, kurias kiekviena valstybė, regionas ir vietos bendruomenė, galėtų taikyti siekdama skatinti savo turizmo modelius tiek dabar, tiek ateityje.

2.1.5 Šia nuomone taip pat nesiekama spręsti apie šių veiksmų modelių spektrą, nors akivaizdu, kad kai kurie jų yra labiau linkę į bendradarbiavimą visais lygiais, o kiti — tik į konkurenciją laisvoje rinkoje.

2.2 Plėtra ir turizmas: ES plėtros poveikis sektoriui.

2.2.1 Europos Sąjungos plėtra yra nauja padėtis, kuri neabejotinai sudarys naujų galimybių visai Europai, taip pat senoms, naujoms ar būsimoms valstybėms narėms.

Į šias galimybes galima pažiūrėti iš įvairių pozicijų:

2.2.1.1 Pasiūla: akivaizdu, kad plėtra smarkiai padidina jau ir taip platų Europos turizmo produktų spektrą, ne tik vertinant turistinių vietovių skaičių, bet ir — o tai galbūt yra net svarbiau — atsižvelgiant į jų kultūrinio, paveldo ir aplinkos indėlio pridėtinę vertę. Dar kartą būtina paminėti Katovicuose surengtus klausimus, kurių metu, naujoms valstybėms narėms iškelus klausimą dėl produktų spektro išplėtimo, tapo

akivaizdu, kad tokia produktų spektro plėtra vyksta įgyvendinant įvairias gamtos, kultūros ir net pramoninio turizmo iniciatyvas, kurios buvo ten pristatytos. Be jokios abejonės, tokia produktų spektro plėtra lems konkurencingesnį Europos turizmo sektorių pačioje Europoje, ir su Amerikos, Azijos ir kitomis pasaulio šalimis. Naujosios valstybės narės taip pat siekia padidinti savo turizmo produktų spektrą, kaip vieną svarbiausių savo turizmo sektoriaus — ir apskritai visos ekonomikos plėtros veiksnių. Nors šis siekis augti yra visiškai teisėtas ir rekomenduotinas, nederėtų užmiršti, kad augimas turi ribas ir kad augimo sparta turi būti tvari, siekiant užtikrinti būsimą socialinių, ekonominių ir aplinkos vertybių apsaugą. Kitų valstybių narių patirtis turizmo plėtros srityje, jų pasiekimai ir nesėkmės turėtų tapti pavyzdžiu, kaip apdairiai ir sėkmingai reikėtų pasirinkti modelį naujiems turistiniams maršrutams nustatyti.

2.2.1.2 Paklausa: su plėtra susijusį turizmo paklausos padidėjimą be jokios abejonės lemia trys pagrindiniai veiksniai. Pirma, atsiras vis daugiau ES piliečių, norinčių ar privalančių keliauti į kitas vietas ir kitas ES šalis, į kurias iki tol buvo sudėtinga nuvykti dėl to, kad asmuo nebuvo Bendrijos pilietis, ir todėl turėjo sunkumų keliauti, arba dėl to, kad jis buvo ES pilietis, ir jam buvo sunku keliauti į kitas šalis, nepriklausančias ES. Antra, neabejotinai augsiantis naujųjų šalių gyvenimo lygis padidins žmonių norą keliauti. Galiausiai tikimasi, kad nauja ir geresnė transporto bei ryšių infrastruktūra paskatins keliones bei turizmą, persikėlimą dėl profesinių ar asmeninių priežasčių — trumpai tariant, kad kelionės ir su jomis susijęs turizmo sektorius augs.

2.2.1.3 Rinka: dėl ES plėtros nulemtos padidėjusios paklausos ir pasiūlos turizmo rinka išaugs ir taps stipresnė. Tai, be jokios abejonės, turės teigiamą poveikį visai ES ekonominei veiklai, kurioje turizmas yra labai svarbus sektorius. Sunku prognozuoti, kokią poveikį rinkos plėtra turės turizmo produktų kainoms, patiems produktams arba bendrovių pelnui, tačiau galima daryti prielaidą, kad teigiamas poveikis nusvers neigiamą. Padidėjusi rinka, aišku, padidins konkurenciją, tačiau tam, kad nauda didėtų, konkurencijos didėjimas turės remtis įmonių ir Europos turistinių maršrutų konkurencingumo didinimu.

2.2.2 Siekiant užtikrinti, kad plėtros teikiamos naujos didelės galimybės taptų pagrindu stipriam sektoriui sukurti, būtina laikytis įvairių principų, sąlygų ir bendrųjų taisyklių, kurios užtikrintų bendrą veiklos gyvybingumą ir jos socialiai pageidautiną ateitį. Šie kriterijai buvo apibrėžti Lisabonos Vadovų Susitikime, kuriame buvo nustatyta strategija, besiremianti tokiais tikslais: tvarumas, žiniomis paremta visuomenė, užimtumas ir socialinė sanglauda.

2.2.2.1 Tvarumas: ankstesnėje nuomonėje „Socialiai tvarus turizmas visiems“⁽¹⁾ EESRK, kaip ir kitos tarptautinės bei Europos institucijos (Komisija, Parlamentas, kt.), nurodė, kad bendrosios Europos turizmo tvarumo sąlygos yra neįkainojamai svarbios šio sektoriaus subalansuotai, produktyviai ir ilgalaikiai ekonominei plėtrai. Šiame dokumente pateiktos 100 iniciatyvų — tai konkretūs veiksniai, padedantys siekti tvarumo.

Turizmo augimas skatins naujas šalis plėsti savo turizmo sektorių. Plėtros mastas ir sparta turi būti taip valdoma, kad tai taptų priimtina ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu. Nėra lengva patenkinti turizmo veiklos tvarumo reikalavimą, kadangi nuolat kyla prieštaravimų, o tvarumo taikymo kriterijų įvairovė priklauso nuo dalyvių.

2.2.2.2 Žiniomis paremta visuomenė: turizmas gali labai konstruktyviai prisidėti įgyvendinant šį Lisabonos strategijos tikslą, kadangi ši veiklos sritis jau savaime yra paremta kultūros mainais, kelionėmis į kitas vietas ir kitų socialinių bei kultūrinių tradicijų ir situacijų suartinimu. Jaunimą įgyti žinias skatina kelionės, gyvenimas su žmonėmis iš kitos aplinkos, kai jie tampa atviresni, tolerantiškesni ir atidesni. Todėl žinių įgijimas yra susijęs ne tik su akademinėmis studijomis, bet ir su patirties įgijimu; to galima siekti bet kuriomis aplinkybėmis ir esant bet kokio amžiaus — turizmas suteikia puikiausią galimybę.

Informacijos ir komunikacijos technologijos itin svariai prisideda kuriant ir vartojant turizmo produktus; be to, akivaizdu, kad jos padės siekti, kad turizmas būtų konkurencingas, visiems prieinamas sektorius.

2.2.2.3 Užimtumas: Lisabonos strategijoje teigiama, kad per artimiausius kelerius metus Europa turėtų vadovauti kuriant daugiau ir naujų darbo vietų. Nėra jokios abejonės, kad turizmo sektorius, kuriame sukurama 5 % Europos BVP bei užimtumo, o kai kuriuose valstybėse narėse — ir iki 10 %, gali būti daugiau ir geresnių darbo vietų šaltinis išsiplėtusioje Europoje. Norint užtikrinti socialinį tvarumą, senos ir naujai turizmo sektoriuje sukurtos darbo vietos turi atitikti pagrindinius reikalavimus tokiose srityse kaip kokybė, profesinis mokymas, stabilumas nepaisant turizmo sezoniskumo, o ypač — ne visą darbo dieną dirbančių ar laikinai įdarbintų darbuotojų teisių pripažinimas.

2.2.2.4 Socialinė sanglauda: turizmas yra galinga sanglaudos priemonė, leidžianti mums pažinti kitus žmones ir vietas, ir todėl padedanti įgyvendinti pilietybės idėją išsiplėtusioje Europoje. Norint turėti bendrą tikslą su kitais žmonėmis, labai svarbu žinoti juos, o turizmas prie to prisideda. Turizmas toliau skatins socialinę pažangą išsiplėtusioje Europoje, didindamas visų Europos tautų sanglaudą.

⁽¹⁾ OL C 32 2004.2.5

3. Bendroji išsiplėtusios Europos turizmo politikos analizė

3.1 Pagrindinis klausimas, kurį mes galime ir privalome užduoti: ar turizmo politika turėtų būti įtraukta rengiant išsamią Europos Sąjungos pramonės ir ekonominės politiką. Žinome, kad atsakymas privalo būti ir yra teigiamas, jeigu turizmo politiką suprantame kaip visus kriterijus, tikslus bei priemones, kurios sudaro sąlygas siekti, kad Europos turizmas būtų pakankamai konkurencingas, pelningas ir tvarus. Todėl Sutartyje dėl Konstitucijos Europai nurodoma, kad šio sektoriaus priemonės remia, koordinuoja ir papildo kitas Europos politikos sritis.

3.2 Turizmo sektoriui taikytini pramonės politikos ypatumai. Kai kurie turizmo politikos ypatumai, kurie nurodyti Europos pramonės ir ekonominės politikos gairėse, yra šie:

3.2.1 Užimtumas ir socialinė politika: išskyrus labai savitą turizmo užimtumo pobūdį, susijusį su dideliu jo sezoniskumu, visa ES užimtumo politika visiškai taikytina užimtumui turizmo sektoriuje. Kad ir kaip bebūtų, ES institucijos ne tik turėtų pritarti, bet ir skatinti bei puoselėti visas papildomas iniciatyvas, skirtas sezoniskumui mažinti. Šiuo klausimu reikia dar daug nuveikti, kadangi pagrindinėse turizmo srityse vis dar yra manoma, kad sezoninis užimtumas yra normalus reiškinys. Pratęsus atostogų suteikimo laikotarpį būtų galima prailginti turizmo sezoną ir taip geriau panaudoti turizmo infrastruktūros pajėgumus.

3.2.2 Kokybė: Bendrijos politiką, skirtą kokybei skatinti bei kokybės kriterijams pramonėje nustatyti, būtina taikyti turizmo sektoriuje ir tai lems geresnę kokybę. Turizmas, priklausydamas paslaugų sektoriui, kurio pagrindinis principas yra dėmesys asmeniui, – yra labai jautrus šiam kintamajam veiksniui. Kaip nurodyta Sutartyje dėl Konstitucijos Europai, būtina remti, koordinuoti ir papildyti visų Europos turizmo verslo dalyvių pastangas skatinant kokybę.

3.2.3 Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla: turizmo srityje vyksta svarbiausi struktūriniai pokyčiai, susiję su paslaugų reklama ir pirkimu internetu; būtina tirti ir populiarinti su tuo susijusį teigiamą poveikį. Už mokslinius tyrimus bei taikomąją veiklą turizmo srityje turėtų atsakyti visos visų lygių institucijos ir visos įmonės.

3.2.4 Vartotojų apsauga: turizmas yra ekonominė veikla, kurioje yra stiprus paslaugų teikėjų ir vartotojų tarpusavio

ryšys. Visa bendroji ES vartotojų apsaugos politika turi būti taikoma tiesiogiai turizmo sektoriui; ji turi didinti įmonių ir klientų atsakomybę. Turizmo sektoriuje būtina skatinti ir naudoti kokybės etiketes ir ekologinius ženklus.

3.2.5 Aplinkos apsauga: visa Europos aplinkos apsaugos politika yra taikoma turizmo sektoriui. Jeigu turizmo sektorius iš esmės yra pagrįstas racionaliu gamtos išteklių naudojimu, tai visos iniciatyvos, veikla ir norminiai aktai tik skatins turizmo veiklą šiandien ir ateityje.

3.2.6 Kita ES politika: apskritai, ir dėl turizmo tarpsektorinio pobūdžio šiam sektoriui įtakos turi visa ES ekonominė ir pramonės politika. Tačiau institucijos turėtų pripažinti strateginę turizmo svarbą užimtumui ir socialinei sanglaudai; politikos kryptys turėtų būti tinkamai taikomos remiantis tyrimais ir bandomaisiais projektais.

3.2.6.1 Trumpai tariant, išsiplėtusios ES turizmo politika, derinant ją su Konstitucija Europai, turėtų remti, koordinuoti ir papildyti visą kitą su turizmu susijusią ES politiką. Įmonių konkurencingumas, tvarumas plačiausia prasme, aukštos kokybės darbo vietų kūrimas, infrastruktūros politika, kt. – visa tai turi būti sutelkta į turizmą, kaip vieną iš pagrindinių veiklos sričių visos Sąjungos plėtros procese.

3.2.7 Santykis su kitomis veiklos rūšimis: turizmas didina tokių kitų veiklos rūšių, kaip sportas, poveikį, kaip nurodoma EESRK nuomonėje „Turizmas ir sportas: būsimi iššūkiai Europai“⁽²⁾.

3.3 ES turizmo politikos statusas. Iškilus klausimui, ar turizmui Europoje ir ES politikoje iš tiesų skiriamas toks vaidmuo, svarba ir strateginė pozicija, kurios jis nusipelno kaip žmonių, ekonominė ir socialinė veikla, atsakyti galima įvairiai.

3.3.1 ES, jos šalys, regionai ir miestai yra pasaulio turistų lankomos vietos: nauja padėtis Europoje, naujųjų valstybių narių įstojimas šiandien reiškia, kad yra kuriamas platus ir įvairus, kontrastiškas produktų spektras, leidžiantis Europai tapti pranašesniu turizmo šaltiniu ir lankoma vieta. Ateityje tikimasi tolesnio (nors ir kuklesnio) augimo, kuris vis tik būtų spartesnis, nei kituose sektoriuose. Kokybės politika, kuri yra svarbiausias konkurencingumo ir tvarumo veiksnys, turi būti paremtas šis produktų spektras; Europos kokybiško turizmo ženklų ar ženklų sukūrimas turėtų būti priemonė šiai kokybei pasiekti ir nurodyti.

⁽²⁾ OL C 157 2005.6.28

3.3.2 Institucinės priemonės, kurias reikėtų patvirtinti, siekiant plėtoti visos Europos turizmo politiką.

3.3.2.1 Pripažįstama, kad Europos institucijos, tarp jų Komisija ir Parlamentas, nuolat koordinuoja priemones, darančias poveikį turizmui. Būtina atkreipti dėmesį į *Europos turizmo forumo* iniciatyvą, kuri jau yra įgyvendinta. Šiame metiniame renginyje, kuris turi didelę mokslinę vertę gerinant Europos turizmą, o taip pat svarbus planavimo ir bendradarbiavimo politikai, susitinka visi turizmo sektoriaus dalyviai.

3.3.2.2 Šiame ir kitame darbe, skatinančiame daugiau sužinoti apie Europos turizmą, kuriame dalyvauja visi sektoriaus dalyviai, yra labai teigiamas reiškinys. 2004 m. Budapešte surengto forumo išvados pateikiamos 1 priede.

3.3.2.3 Šioje vietoje vertėtų paminėti nuomonėje „*Turizmo politika ir viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimas*“⁽³⁾ pateikta EESRK iniciatyva, kad Komisija išnagrinėtų galimybę per vidutinės trukmės laikotarpį ar ilgesnį laiką sukurti Europos turizmo tarybą.

3.3.2.4 Šią tarybą galėtų sudaryti įvairių institucijų pareigūnai ir privatūs suinteresuoti asmenys, pirmiausia socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos. Joje būtų analizuojama turizmo informacija, siūlomos gairės ir plėtojami Europos turizmo forume pasiekti susitarimai. EESRK bendradarbiaus ir aktyviai dalyvaus kuriant tarybą.

3.3.2.5 EESRK ryžtingai nusiteikęs savo vardu ir kartu su Komisija, Europos Parlamentu, Regionų komitetu bei kitomis institucijomis toliau tęsti darbą šiuo klausimu, kad pagerėtų Europos turizmo profilis ir plėtra.

3.3.2.6 Siekiant paskatinti pažangą šioje srityje, siūloma rengti institucinius posėdžius, kad būtų analizuojami, koordinuojami ir skatinami taikyti Europos turizmo forumų nutarimai.

3.4 Išsiplėtusios ES turizmo politikos ypatumai

3.4.1 Šią nuomonę ketinama derinti su ankstesne EESRK nuomone „*Socialiai tvarus turizmas kiekvienam*“⁽⁴⁾, pritaikant turizmo politiką formuojančius principus naujai Europos situacijai. Šiuo atveju turizmo politika yra vertinama ne kaip Sąjungos reglamentuojančių įgaliojimų visuma, o kaip principai

ir vertybės, į kurias būtina atsižvelgti ir kurios privalo tapti įkvėpimo šaltiniu įgyvendinant visų lygių viešųjų institucijų tvirtinamas turizmo priemones ir privataus sektoriaus verslo veiklą. Toliau pateikiamas sąrašas tų sudėtinių dalių, kurių visuma formuoja šią orientacinę vertybių sistemą, galinčią prisidėti gerinant turizmo padėtį ir užtikrinant jo tvarumą.

3.4.2 Turizmo išsiplėtusioje Europoje apibrėžimas turi būti paremtas vertybėmis, būdingomis Europos tradicijoms bei kultūrai, kartu atsižvelgiant į realų turistą, kuris yra pagrindinis visų svarstymų veiksnys. Negalima atsisakyti minties, kad turistą yra sudėtingų, įvairių ir iš esmės — tiek pobūdžiu, tiek sudėtimi — individualių paslaugų vartotojas. Tačiau kartu negalima pamiršti ir apie ekonominę bei komercinę turizmo pobūdį, kuris verčia taikyti pelningumo ir konkurencingumo principus šiame ekonomiškai svarbiame sektoriuje, svariai prisidedančiame prie Europos BVP.

3.4.3 Išsiplėtusios Europos turizmas turėtų būti paremtas tvarumu plačiausia prasme, kaip ekonominės, socialinės ir aplinkos plėtros instrumentas, ir kartu paisyti griežtesnių plėtrai taikomų sąlygų. Vienas iš svarbiausių klausimų diskusijoms šioje srityje yra susijęs su augimo apribojimu. Ar yra nustatyti objektyvūs ir kiekybiškai įvertinami apribojimai turizmui? Ar yra nustatyti ekonominiai apribojimai, kaip sparčiai turi būti nustatomos turistų lankomos vietos visame pasaulyje?

3.4.3.1 Nėra paprastų atsakymų į šiuos klausimus, tačiau atrodo, kad augimo apribojimo idėja tampa vis populiaresnė. Galbūt verta pateikti Viduržemio jūros pavyzdį — ten turistinių vietovių sparčiai daugėja, o tokia plėtra kelia rimtą grėsmę visam turizmo sektoriui vidutinės trukmės laikotarpiu.

3.4.4 Turizmo sektoriaus prisitaikymas prie kintančios padėties siekiant didinti konkurencingumą (moksliniai tyrimai bei taikomoji veikla, naujosios technologijos, investicijos, reklama, planavimas, rinkodara, tinklai, verslo asociacijos ir kt.) — tai būtinybė visoms Europos verslo įmonėms, ypač toms, kurios nori rasti nišą naujoje išsiplėtusioje Europoje. Šiandieninis interneto vaidmuo ir jo numatomas vaidmuo ateityje turi įtikinti visų sektorių atstovus įsitraukti į jo plėtrą, naudoti internetą produktyvumui didinti, taip pat moksliniams tyrimams ir, galiausiai, — siekiant užtikrinti, kad turizmo sektoriaus plėtra būtų geriau subalansuota.

⁽³⁾ OL C 74 2005.3.23

⁽⁴⁾ DO C 32, 2004 2 5.

3.4.5 Turizmas ir užimtumas: darbo santykiai, profesinis mokymas ir skatinimas, specializacija, socialinė apsauga, laisvas darbuotojų judėjimas ir kt. — tai yra pagrindiniai veiksniai, formuojantys išsiplėtusios Europos turizmo politiką. Ypatingą dėmesį būtina skirti naujų profesijų turizmo sektoriuje kūrimui ir su tokiomis profesijomis susijusiam mokymui, kurio plėtroje privalo dalyvauti Europos institucijos, siekiant užtikrinti, kad tos profesijos atitiktų kriterijus, taikomus kokybiškoms darbo vietoms kurti.

3.4.6 Turizmas ir Europos kultūros bei paveldo skatinimas: papročiai, menas, architektūra, istorija, folkloras, kulinarija ir kt. privalo vaidinti labai svarbų vaidmenį Europos turizmo politikoje. Naujosios šalys, galinčios pasiūlyti savo turtingą paveldą plėtojant turizmo produktus, savo turizmo plėtrą turės paremti tomis vertybėmis. Įvairios patirtys, tokios kaip *paradores* Ispanijoje ir *pousadas* Portugalijoje, gali būti geri paveldo ir turizmo integracijos, paremtos komercine reklama, pavyzdžiai.

3.4.7 Visiems prieinamas turizmas — tai iššūkis, kurio nederėtų užmiršti. Turizmas yra kiekvieno asmens, net jeigu jis yra neįgalus, teisė, todėl bus siūloma įgyvendinti informacinę kampaniją, kurios metu išsiplėtusioje Europoje būtų skatinamas turizmas, nukreiptas pirmiausia į moksleivius, paauglius ir vyresnio ar pensinio amžiaus žmones bei pensininkus.

3.4.8 Su plėtra susijęs turizmo rinkos augimas turi tapti Europos vidaus turizmo varomąja jėga ir, atitinkamai — pasaulinės populiarinimo politikos pagrindu.

3.4.8.1 Atsižvelgiant į ypatingą vidaus turizmo svarbą ir jo poveikį vidaus paklausai bei vartojimui ES (ypač dabartinę ir galimą socialinio turizmo svarbą), EESRK parengs nuomonę „**Socialinio turizmo politika Europai**“.

3.4.9 Turizmo sektoriaus dalyviai privalo vaidinti vieną svarbiausių vaidmenų įvairių sričių turizmo politikos analizės, planavimo, stebėjimo ir įvertinimo klausimais. Būtent tai visada turi būti *modus operandi* ir principas, kurio turi būti laikomasi bet kurioje turizmo politikoje. Institucijos privalo susitarti dėl bendradarbiavimo strategijos krypčių ir dalyvavimo metodų.

3.4.10 Turizmo sezoniškumas galbūt yra didžiausias jo trūkumas; nauja išsiplėtusios Europos turizmo politika turi būti paremta siekiu užtikrinti tvarų užimtumą ir veiklą. Per bandomuosius projektus būtina išmėginti metodus, kurie leistų kompensuoti nepakankamą žmoniškųjų išteklių ir kapitalo panaudojimą dėl sezoniškumo. Šiame tyrime turėtų būti visap-

usiškai išanalizuoti besikeičiantys turizmo modeliai ir kaip užtikrinti, kad turizmas išliktų svarbia plėtros priemone.

3.4.11 Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas skirtingai Europos salų padėčiai. Kai kurie ypatumai, lemiantys tinkamas sąlygas turizmui plėtoti, gali turėti didelę įtaką. Šioms saloms kaip ir kalnuotoms vietovėms turint omenyje jų ypatumus turizmo atžvilgiu strategiškai svarbios yra ryšių, transporto ir regioninės plėtros strategijos kryptys.

3.4.12 Dar kartą svarbu pabrėžti, kad šiandieniniame pasaulyje saugumas ir prevencija yra turizmo plėtros pagrindas. Gamtinių ir žmogaus sukeltų nelaimių atveju, prevencija taikant taisykles, kad būtų užtikrinta žmonių laisvė keliauti ir judėti, turėtų būti svarbiausias turizmo plėtros veiksnys.

3.4.13 Būtina atminti, kad išsiplėtusios Europos turizmo politika turi sudaryti sąlygas, kad turizmas veiksmingai prisidėtų prie socialinės, ekonominės ir politinės ES sanglaudos paspartinimo, tuo tikslu įgyvendinant įvairius veiksmus:

— žinių apie šalis, tautas ir kultūras gilinimas,

— pagalba kuriant Europos sambūvio, taikos ir pažangos modelį,

— teigiamo Europos įvaizdžio Europoje skatinimas.

3.5 Viešųjų ir privačių partnerysčių vaidmuo plėtojant turizmą

Šią nuomonę ketinama derinti su ankstesne EESRK nuomone „Turizmo politika ir viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimas“ ⁽³⁾ ir išnagrinėti veiksmingus bendradarbiavimo būdus.

3.5.1 Kalbant apie išsiplėtusios Europos ir turizmo analizę, viešojo ir privataus sektoriaus tinkamas tarpusavio koordinavimas ir bendradarbiavimas būtinas ne tik vietos ir nacionaliniu lygiu. Tai gali — ir galbūt turėtų — padėti panaikinti kylančias kliūtis; be to, bendradarbiavimas taip pat turi būti vertinamas kaip priemonė įgyvendinant tvarią politiką ir veiksmus, skirtus investavimui ir konkurencijai tarp šalių gerinti. Senesnes turizmo tradicijas turinčios šalys ir socialiniai sektoriai galėtų pasiūlyti savo patirtį išsiplėtusiai Europai priklausančioms šalims, ir taip padėti joms išvengti klaidų kuriant turizmo modelius, supažindinant jas su konkrečia sėkminga ir nesėkminga patirtimi; trumpai tariant, — drauge kurti šį naują ekonominio, socialinio ir aplinkos požiūriu tvarų turizmo modelį.

⁽³⁾ DO C 74 2005.3.23

3.5.2 Mokymas turi būti vienas iš kertinių principų gerinant turizmo kokybę, tačiau jo turinys turėtų atitikti realius skirtingų kelionių organizatorių poreikius, kad institucinės pastangos būtų veiksmingesnės. Šioje srityje gyvybiškai svarbus vaidmuo gali ir turėtų priklausyti viešojo bei privataus sektoriaus bendradarbiavimui.

3.5.2.1 EESRK norėtų visapusiškai paremti Komisijos iniciatyvą dėl Europos magistro laipsnio turizmo srityje; tai padėtų formuoti, kurti ir taikyti Europos turizmo modelį, paremtą Europos Sąjungos kaip sambūvio ir ekonominės plėtros zonos vertybėmis.

3.5.3 Europos turizmo politika turėtų užtikrinti, kad būtų skatinama kurti kelionių organizatorių tinklus ir visų lygių (vietos, regioninio, nacionalinio ir Europos) verslo asociacijų tinklai.

3.5.4 Transporto infrastruktūros vaidmuo išsiplėtusioje Europoje yra gyvybiškai svarbus siekiant užtikrinti, kad konkurencija vaidintų pagrindinį vaidmenį plėtojant turizmą visose šalyse. Sąjunga privalo dėti pastangas šioje srityje, kad užtikrintų saugią, sparčią ir aukštos kokybės prieigą visiems regionams, kartu suvokiant, kad infrastruktūros naudojimas turizmo reikmėms turi didesnę ekonominę ir socialinę poveikį. Politikoje, susijusioje su vidaus ir išorės komunikacijų gerinimu, ypatingas dėmesys skirtinas ES šalims priklausančių salų pasiekiamumui.

3.6 Europos institucinis bendradarbiavimas

3.6.1 Europos institucinis bendradarbiavimas gali būti įgyvendinamas įvairiai:

3.6.1.1 *Bandomieji projektai:* pavyzdžiui, Europos socialinio turizmo projektas, kuris galėtų labai prisidėti užtikrinant vidaus turizmo augimą, siekiant, kad turizmas taptų prieinamas visiems, taip pat padedant įveikti turizmo sezoniskumą. Projektą kartu su Komisija galbūt turėtų populiarinti įvairios šalys, turinčios panašią sėkmingą patirtį; taip pat būtina išnagrinėti, kiek realu įgyvendinti visuotinį Europos socialinio turizmo projektą, kuris išliktų tvarus ilgalaikėje perspektyvoje. Siūloma Europos Komisijai ištirti galimą Europos socialinio turizmo programos poveikį Europos turizmo sektoriui.

3.6.1.2 *Bendradarbiavimas tyrimų srityje:* pavyzdžiui, tiriant naujas turizmo formas, pirmiausia su tvarumu suderinamą turizmą, kurio tolesnį vystymą galėtų nulemti plėtra. Siūloma, kad Komisija atliktų tiriamąją studiją, prie kurios galėtų prisidėti ir EESRK.

3.6.1.3 Bendradarbiavimas ir mainai su kitais Europos ir pasaulio regionais.

Pagrindiniai Europos turizmo modelio ypatumai ir sąlygos yra aprašomos visame šios nuomonės tekste; jos turi daryti įtaką kitų, ne europietiškos kilmės turizmo produktų, apibrėžimui, visų pirma siekiant užtikrinti, kad nebūtų nesąžiningos konkurencijos ir nebūtų ignoruojami turizmo standartai. Turi būti laikomasi tarptautinių standartų, teisingo finansų valdymo kriterijų, žmogaus (ypač darbo ir socialinių) teisių ir aplinkos tvarumo principo. EESRK siūlo ES su įvairiomis tarptautinėmis institucijomis — PPO ir Tarptautiniu socialinio turizmo biuru (BITS) parengti Europos turizmo modelį.

3.6.2 Struktūrinių fondų ir kitų paramos formų vaidmuo išsiplėtusios ES turizmo srityje

3.6.2.1 Geriausia ES ekonominio solidarumo išraiška — jos ekonominės ir socialinės sanglaudos politika, įgyvendinama panaudojant struktūrinius fondus. Ši politika, kuri pasirodė esanti veiksminga pažangos priemonė, bus ypač tinkama ES plėtros atveju. Būtent dėl to, rengiant turizmo politiką, reikėtų remti veiksmus, turinčius teigiamą poveikį sanglaudos politikos kryptims. Šios politikos kryptys, savo ruožtu, gali paskatinti turizmo veiklą visose šalyse, kad turizmas turėtų daugybinį poveikį tokiems veiksams. Tarpvalstybinės priemonės gali padėti kurti įvairių šalių bendrus turizmo produktus, įgyvendinant bendrus veiksmus ir produktus.

3.6.2.2 Siekiant geriau išnagrinėti šį klausimą, Komitetas siūlo atlikti struktūrinių fondų poveikio turizmo sektoriui tyrimą.

4. Išvados

4.1 Turizmas yra vienas svarbiausių ekonomikos sektorių veiksmingai kuriant išsiplėtusią Europą; jis turėtų būti formuojamas deramai atsižvelgus į tvarumą plačiausia prasme ir turėtų veiksmingai prisidėti prie Europos socialinės sanglaudos.

4.2 Naujosios valstybės narės turizmą vertina kaip gerą ekonominės plėtros galimybę, kuri gali padėti įveikti pajamų atotrūkį tarp jų ir senųjų Europos Sąjungos valstybių. Didelė jų kultūros, paveldo ir gamtos įvairovė skatins produktų spektro ir vidaus bei išorinio turizmo paklausos plėtrą.

4.3 Plėtra į kitas šalis turės labai teigiamą poveikį turizmo sektoriaus atečiai, ypač jeigu Europos turizmo modelis bus taikomas deramai atsižvelgiant į tvarumo principą.

4.4 Vienas iš pasiūlymų, kuriuos visų valstybių narių institucijoms tvirtinti ir įgyvendinti pateikė šią nuomonę parengęs Komitetas, yra susijęs su plataus masto švietimo ir motyvacijos kampanija, paremta mintimi, kad turizmas Europai yra strateginės svarbos sektorius. Ši kampanija iš esmės būtų nukreipta į moksleivius, kad jie imtų vertinti turizmą, kaip žmogiškąją veiklą, susijusią su žmonių, vietovių bei kultūrų pažinimu ir galinčią turėti didelės svarbos pačio asmens augimui ir tobulėjimui. Ši kampanija turėtų apimti Europos, nacionalines, regionines ir vietos institucijas, taip pat visų sektorių verslo organizacijas ir sąjungas; jos metu moksleiviai būtų raginami sužinoti apie artimiausius turizmo objektus (miestą, rajoną, regioną), tuo būdu skatinanti juos keliauti po savo šalį ir atrasti kitų Europos šalių privalumus.

4.5 Geros turizmo praktikos duomenų bazė, taikoma kelionių vietovėms ir privatiems kelionių organizatoriams, tokiems kaip viešbučių savininkai, kelionių organizatoriai, papildomi pasiūlymai ir kt., galėtų būti priemone keistis teigiama patirtimi, o iš to daug naudos turėtų naujosios valstybės narės ir šalys, kurios dar įstos į ES.

4.6 Atitinkamai įvairių turistų lankomų vietų tinklų, skirtų geriausioms tvarumo ir kokybės vertybėms skatinti, sukūrimas ir propagavimas — tai garantija, kad turizmas bus vystomas remiantis naujojo, geriau tęstinumą užtikrinančio Europos turizmo modelio kriterijais.

4.7 Vartotojų apsaugai Europos turizmo modelyje turėtų būti skirta pagrindinė vieta, kad būtų siekiama toliau plėtoti tvarią ekonominę veiklą. Visa bendra vartotojų apsaugos politika turėtų būti taikoma turizmui, dažniausiai dėl vartotojų ir paslaugų teikėjų tvirtų tarpusavio santykių šiame sektoriuje.

4.8 Komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai atlikti sporto renginių poveikį turizmui, paremtą EESRK nuomone **Turizmas ir sportas: būsimi iššūkiai Europai**.

4.9 Kad būtų rasti atramos taškai ir būsimų veiksmų pagrindas Europos turizmui paremti, EESRK ragina Komisiją per atitinkamą laiką atlikti tyrimą turizmo srityje ir išsiaiškinti socialinio turizmo, o taip pat turizmo, skirto žmonėms su negalia, padėtį, atsižvelgiant į jo socialinę svarbą ir galimus teigiamus poveikius turizmo veiklai.

4.10 EESRK ypač norėtų pakartoti du šioje nuomonėje jau pateiktus konkrečius pasiūlymus:

- pirma, teigiamai vertindamas Komisijos „Turizmo ir darnaus vystymosi“ grupės sukūrimą, kur EESRK bus atstovaujamas, toliau dirbti siekiant sukurti Europos turizmo tarybą ir skatinti rengti Europos institucijų, socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų tarpusavio susitikimus. Komitetas mano, kad abi iniciatyvos padės siekti tikslų, išdėstytų Sutartyje dėl Konstitucijos Europai,

- antra, pakartoti EESRK norą bendradarbiauti su kitomis turizmo sektoriumi suinteresuotomis tarptautinėmis institucijomis, tokiomis kaip TDO ir BITS.

5. EESRK nusprendė parengti ir platinti šią nuomonę pavadintą „Katovicų deklaracija dėl turizmo politikos išsiplėtusioje ES“ ir kad ji būtų Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto indėlis į 2005 m. Pasaulinę turizmo dieną, rengiamą Pasaulio Turizmo Organizacijos.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrosios rinkos prioritetų 2005-2010 m.

(2005/C 255/03)

2004 m. sausio 29 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 taisyklės 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę dėl: „Bendrosios rinkos prioritetų 2005-2010 m.“

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbą šiuo klausimu, 2005 m. kovo 16 d. patvirtino nuomonę. Pranešėjas buvo p. Cassidy.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (2005 m. balandžio 7 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 97 nariams balsavus „už“, 58 — „prieš“ ir 15 susilaukusių, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Atsižvelgiant į Bendrosios rinkos observatorijos (BRO⁽¹⁾) darbo grafiką, Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius (INT) siūlo pateikti papildomą nuomonę dėl *Bendrosios rinkos prioritetų 2005-2010 m.* Kaip ir anksčiau, BRO prisideda prie tikslų ir metodų pakartotinės analizės, skirtos atspindėti pažangą, padarytą kuriant bendrąją rinką.

1.2 Negalima nuvertinti 2004 metų pasiekimų reikšmės Europos Sąjungai. Po istorinės plėtos iki dabartinių 25 valstybių narių, jų piliečiai išrinko naują Europos Parlamentą, o 2004 m. pabaigoje dvidešimt penki naujos Europos Komisijos nariai pradėjo savo penkerių metų kadenciją.

1.3 Tuo tarpu buvo paskelbta Kok'o ataskaita⁽²⁾ ir Komiteto nuomonė⁽³⁾ dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo — šie abu dokumentai buvo paskelbti atsižvelgiant į 2004 m. kovą Europos Vadovų Tarybos prašymus. Idealiu atveju Komiteto nuomonė savo iniciatyva dėl bendrosios rinkos prioritetų, tiksliai apimanti naujo Parlamento ir naujos Komisijos kadencijas, išsiliėtų į šį darbą ir taptų pilietinės visuomenės praktiniu indėliu.

1.4 Todėl svarbu sukurti pagrindą EESRK dalyvavimui planuojamose naujosios Komisijos konsultacijose.

1.5 Ši nuomonė yra tęsinys Komiteto nuomonės dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Vidaus rinkos strategija — 2003-2006 m. prioritetai“ (KOM(2003)238 galutinis). Šioje nuomonėje⁽⁴⁾, kurios pranešėju buvo p. Cassidy, Komitetas daugiausia dėmesio skyrė sklandaus bendrosios rinkos veikimo aspektams, mokesčių kliūčių poveikio mažinimui, verslo sąlygų gerinimui, tvirtai teisinei sistemai, aukštesniems ir skaidresniems kokybės standartams, pirmiausiai teikiant bendros svarbos paslaugas, ir geresniam bei išsamesniam piliečių informavimui ir t.t.

⁽¹⁾ Bendrosios rinkos observatorija yra Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus (INT) padalinys. Jį sudaro 30 narių, iš kurių vienas yra pirmininkas ir du pirmininko pavaduotojai (dvejų metų kadencija).

⁽²⁾ Taryba 2004 m. ES viršūnių susitikimo metu paprašė, kad p. Wim Kok vadovaujama darbo grupė parengtų Lisabonos strategijos termino vidurio įvertinimą ir pateiktų ataskaitą 2004 m. lapkričio 1 d.

⁽³⁾ OL C 120, 2005 5 20, pranešėjas p. Bruno Vever.

⁽⁴⁾ OL C 234/55, 2003 9 30

1.5.1 Šioje nuomonėje taip pat Komitetas iš esmės pabrėžė, kad tolimesnio gerovės augimo nebus galima pasiekti vien tik liberalizavimo ir konkurencijos skatinimo priemonėmis, tačiau kuriant bendrą rinką labai gali padėti į augimą ir užimtumą orientuota makroekonomikos politika. Diskusijos dėl būsimų socialinių sistemų kūrimo taip pat neturi vykti vien tik atsižvelgiant į bendrą rinką ir biudžeto reikalavimus, tačiau turi būti atsižvelgiama į sistemų visumą ir jų tikslus.

1.6 Ši nuomonė yra taip pat pagrįsta „25 išvadomis“, kurias parengė Bendrosios rinkos observatorija ir paskelbė Observatorijos sukūrimo dešimtmečio proga (leidinys „Kokia yra išsiplėtusios bendrosios rinkos padėtis? 25 Bendrosios rinkos observatorijos išvados“ išleistas 2004 m. spalį). Darydama šias skirtingas išvadas, BRO pabrėžė tai, kad nepaisant akivaizdžios pastaraisiais metais pasiektos pažangos, pastebima ryški tendencija vėluoti daugeliu klausimu, be to, bendroji rinka blogai veikia, dėl ko nukenčia Europos vartotojai. Tai taip pat turi neigiamų pasekmių ES veiklos rezultatams konkurencingumo, augimo, naujovių ir užimtumo srityse, lyginant su mūsų svarbiausiais pasaulio partneriais.

1.7 Šešių pirmininkavusių valstybių⁽⁵⁾ parengta daugiametė 2004-2006 m. strateginė programa buvo šio klausimo nagrinėjimo ir rekomendacijų parengimo lemiamam 2005-2010 m. laikotarpiui pagrindas. Šiuo laikotarpiu be naujų valstybių narių integracijos proceso buvo sudaryta ir nauja Europos Komisija ir naujas Europos Parlamentas. Todėl galvojama ES prioritetus įtraukti į platesnį kontekstą, sprendžiant ilgai atidėliotas problemas. Šešių pirmininkavusių valstybių programa yra sveikintina, nes joje numatytas politikos tęstinumas. Anksčiau per dažnai atsitikdavo taip, kad pirmininkavimą perimančios valstybės siekė nustatyti savo darbotvarkes, tuo keldamos sumaištį ir versdamos manyti, kad ES neturi aiškių politinių tikslų.

⁽⁵⁾ Airija, Nyderlandai, Liuksemburgas, Jungtinė Karalystė, Austrija ir Suomija.

2. Smarkiai vėluojantis norminių aktų supaprastinimas

2.1 Bendrosios rinkos atžvilgiu šešių pirmininkaujančių valstybių prioritetai yra grindžiami Lisabonos strategija. Šios strategijos tikslas pasiekti, kad Europa taptų konkurencingusia ir dinamiškiausia žiniomis paremta ekonomine erdve pasaulyje, ekonomine erdve, kuri galėtų užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimą, sukuriantį daugiau ir geresnių darbo vietų ir pasiekti didesnės socialinės sanglaudos. Komisija parengė veiksmų planą „Reguliavimo aplinkos supaprastinimas ir pagerinimas“⁽⁶⁾. Nuo 2004 m. gegužės 1 d. šie veiksmai apima didelę, 25 valstybių rinką. Lisabonos strategijos atžvilgiu Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad turi būti tiksliai atsižvelgiama į skirtumą tarp nereikalingų teisinių ir administracinių išlaidų ir gyvenimo bei darbo sąlygų užtikrinimui ir sukūrimui būtinų standartų ir reguliavimo siekiant bendrų ES tikslų.

2.2 Didelį nerimą kelia tai, kaip tam tikros valstybės narės perdėta komplikuoja ES direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę. Suinteresuotos šalys yra nusišaliosios neaiškia „komitologijos“ procedūra, kai tuo tarpu išsamūs norminiai aktai dėl pagrindų direktyvų įgyvendinimo yra aptariami už uždarytų durų ir nėra kruopščiai analizuojami Europos Parlamente ar nacionaliuose parlamentuose.

2.3 Viena rimčiausių problemų yra laiko tarpas nuo to momento, kai direktyvą patvirtina Taryba ir Parlamentas, iki tol, kol ji yra perkeliama į nacionalinę teisę.

2.4 Valstybės narės dažnai neperkelia Bendrijos direktyvų į nacionalinę teisę, taip sukurdamos kliūtis, dėl kurių gali atsirasti neigiamų ekonominių pasekmių. Kliūtims pašalinti reikia gerai pasverto suderinimo, abipusio pripažinimo ir supaprastinimo derinio.

2.5 Veiklą bendrojoje rinkoje reglamentuojančių sąlygų sudėtingumas yra operatorių nurodytas trūkumas. Nors supaprastinimas yra daugiausiai geros praktikos ir įgyvendinimo reikalas, vis dar trūksta esminių supaprastinančių nuostatų, ypač dėl Bendrijos patento, dvigubo apmokestinimo panaikinimo, Europos teisės statuto dėl MVĮ, Europos standartinių įmonių susijungimo taisyklių ir supaprastintų Bendrijos vidaus PVM taisyklių.

2.6 Dalis kaltės tenka ir pačiai Komisijai. Kai kurios iniciatyvos dėl Bendrijos teisės aktų nebuvo pakankamai pagrįstos preliminaromis poveikio analizėmis, kurioms kartais trūksta griežtumo ir skaidrumo, kaip antai, pasiūlymas priimti antrąją direktyvą dėl uosto paslaugų⁽⁷⁾. Europos direktyvos neretai yra sudėtingų politinių kompromisų tarp valstybių ar tarp Tarybos ir Europos Parlamento rezultatų, o tai tikrai nepalengvina šių taisyklių naudotojų gyvenimo.

3. Aktyvios bendrosios rinkos savireguliacijos ir bendras reguliavimas

3.1 Reguliavimo aplinkos supaprastinimas yra reikalingas būtent tam, kad bendrosios rinkos dalyviai galėtų tirti savo

žodį. Europos bendrosios rinkos savireguliacijos ir bendras reguliavimas pradžioje buvo kuriama dvejose srityse: nuorodos į standartus, siekiant sukonkretinti direktyvas dėl techninių klišių, ir Maastrichto sutartimi pripažinto socialinio dialogo autonomija.

3.2 Toks metodas palaipsniui per etikos kodeksus ir savanoriškus susitarimus buvo pritaikytas ir kitose srityse: vartotojų teisės, ypač el. komercija (pvz., informacija, ženklavimas etiketėmis, etiketės, mokėjimų saugumas), paslaugos, tarp jų finansinės paslaugos (pvz., abipusis kvalifikacijų pripažinimas), ir aplinkos apsauga (pvz., atitiktis standartams).

3.3 2003 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija sudarė tarpinstitucinį susitarimą⁽⁸⁾, kuriame pirmą kartą buvo apibrėžtas ir suformuotas savireguliacijos ir bendras reguliavimas bendrojoje rinkoje. Šiame kontekste Komitetas su nuostaba atkreipia dėmesį į tai, kad nebuvo konsultuojamasi su socialiniais partneriais, kurie yra ypač svarbūs rengiant teisės aktus.

3.4 Per pastaruosius 10-15 metų suinteresuotosios šalys vis labiau naudojo savireguliaciją ir bendrą reguliaciją Europos mastu, kaip rodo EESRK PRISM⁽⁹⁾ duomenų bazė. Tarp šių iniciatyvų BRO pastebėjo:

- savireguliaciją reklamos, restoranų ir turizmo sektoriuose;
- inžinierių, teisininkų, konsultantų, advokatų, turto valdytojų ir nekilnojamojo turto agentų etikos kodeksus;
- darbo susitarimus tarp profesinių dėl tėvystės atostogų, ne visos darbo dienos, laikino darbo ir nuotolinio darbo;
- darbo iniciatyvas ir susitarimus statybos, viešbučių, kirpyklų, ūkininkavimo, cukraus ir civilinės aviacijos ūkio šakose;
- pensijų fondų valdymą socialinėje ekonomikoje;
- vartotojų kodeksus, skirtus el. komercijos saugumui, interneto paslaugų teikėjams, internetiniam draudimui, pardavimams paštu per sienas ir būsto paskoloms;
- aplinkosauginius susitarimus dėl emisijų sumažinimo ir energijos vartojimo;
- alternatyvius ginčų sprendimų būdus, ypač skirtus vartotojams.

3.5 Savireguliacijos ir bendro reguliavimo sėkmė ypač priklauso nuo:

- pakankamos verslo ir pilietinės visuomenės sluoksnių laisvės;
- valdžios institucijų atviro, ar net partneriško požiūrio;
- savireguliacijoje dalyvaujančių atstovaujiamumo;

⁽⁶⁾ KOM (2002) 278 galutinis.

⁽⁷⁾ KOM (2004) 654 galutinis.

⁽⁸⁾ OJEC C 321 2003-12-31

⁽⁹⁾ PRISM (Bendrosios rinkos iniciatyvų pažangos ataskaita)

- skaidrių procedūrų ir veiksmingo įgyvendinimo;
- kruopščių poveikio patikrų ir tęsinių, taikant sankcijas, jei reikia.

3.6 Saviregulavimas ir bendras reguliavimas gali pateikti individualius ir įstatymų leidėjo darbą papildančius sprendimus, tačiau įstatymų leidėjas visgi turi išimtinę teisę savoje viešo intereso misijoje. Siekiant prisidėti prie reglamentavimo supaprastinimo tam tikrose srityse, būtų pageidautina, kad saviregulavimas būtų labiau paplitęs Europos profesinių organizacijų veikloje.

3.7 Šios analizės ir išvados yra plėtojamos EESRK 2005 m. vasario 10 d. priimtame Informaciniame pranešime dėl dabartinės bendrosios rinkos bendro reguliavimo ir saviregulavimo padėties (CESE 1182/2004) ⁽¹⁰⁾.

4. Muitinės procedūros išsiplėtusioje Europoje

4.1 Komisijos pasiūlymu taisyti Bendrijos muitinės kodeksą siekiama supaprastinti esamus teisės aktus ir juos labiau harmonizuoti bei integruoti. Plėtra lems pokyčius tiek ES teisės aktuose, tiek muitinės praktikoje. Iš tikro skirtingose valstybėse narėse muitinės tvarka ties ES išorės sienomis labai skiriasi, ypač personalo ir išteklių, o gal net kruopštumo atžvilgiu. Tai iškelia problemą, kurios svarba dėl plėtos tik padidėja, kiek veiksmingi yra muitinės patikrinimai Europos Sąjungos lygmenyje, o todėl — kiek apsaugota yra bendroji rinka nuo nesąžiningos konkurencijos, kontrabandos ir klastočių. Vertėtų panaikinti galimybę įsteigti Muitinės atitikmenį Kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF), kad apsaugoti įplaukas nuo išorės tarifų ir žemės ūkio rinkliavų. Vienas iš slypinčių pavojų yra bendro pasitikėjimo tarp skirtingų valstybių narių muitinių praradimas, kuris gali lemti Bendrijos vidaus patikrinimų įvedimą iš naujo, o tai keltų pavojų bendros vidaus rinkos vieningumui ir laisvėms.

4.2 ES muitinės turi būti organizuotos veiksmingiau ir vienodžiau, jei norima, kad bendroji rinka tinkamai veiktų. Idealus sprendimas būtų įsteigti ES Muitinę, tačiau valstybių narių vyriausybės iki šiol nerodė didelio entuziazmo šiuo klausimu, nes nelabai patitiki viena kitos muitinių veiksmingumu. Iš savo pusės EESRK norėtų matyti didėjančią sustiprintą bendradarbiavimą tarp 25 nacionalinių muitinių. Šiam tikslui pasiekti būtina daugiau bendrų mokymo schemų ir muitinių pareigūnų mainų, tačiau trūksta valstybių narių politinės valios įrodymų.

5. Bendrosios rinkos kliūtys

5.1 Turėtų būti aiškiau nustatomos tos bendrosios rinkos principą pažeidžiančios kliūtys, kurios dėl šios priežasties turėtų būti prioritetine tvarka naikinamos (kaip Bendrijos patento blokavimas, dvigubas apmokestinimas, viešų konkursų rengimas tokiu būdu, kad juos laimėtų „nacionalinis nugalėtojas“ ar intelektualinei nuosavybei taikomų taisyklių kompartmentalizacija), ir kurios išliktų dėl atskirų valstybių narių

ypatybių ar prie kurių operatoriai turėtų prisitaikyti (kaip kultūrinė įvairovė, kalbos ypatumai ir mokesčių tarifų skirtumai). Komisijos „SOLVIT“ tinklas vis dar nėra pakankamai žinomas, tačiau jau duoda tam tikrų rezultatų ir turėtų būti toliau vystomas.

6. Bendrovės ir bendroji rinka

6.1 Mažoms įmonėms ypatingai kenkia biurokratiniai suvaržymai ir nuolatinės prekybos kliūtys. Daugelis nori laisvai patekti į bendrą rinką, ypač pasienio regionuose. Jos neturi galimybės pasinaudoti supaprastintu visą Europos Sąjungą apimančiu teisiniu statutu.

6.2 EESRK jau paragino priimti supaprastintą Europos bendrovių statutą ⁽¹¹⁾, kuris apimtų visų dydžių bendroves ir palengvintų jų veiklą bendroje rinkoje. Šiuo metu atliekama galimybių studija, remdamasi kuria Komisija nuspręs, ar reikėtų priimti pasiūlymą šiuo tikslu, ir koks jis turėtų būti (Komisija tikisi šią studiją užbaigti iki 2005 m. birželio).

6.3 EESRK taip pat laukia Komisijos tyrimo dėl daugelio įvairių dvigubo apmokestinimo susitarimų tarp valstybių narių ir tarp jų bei ES nepriklausančių šalių rezultatų ⁽¹²⁾. Šiuo metu atliekamas tyrimas. Jo rezultatai ir galimi sprendimai bus pateikti šių metų pabaigoje.

7. Vartotojai ir darbuotojai — bendrosios rinkos naudos gavėjai

7.1 Visose ES šalyse pripažįstama, kad bendrosios rinkos pažanga vartotojams suteikė žymiai platesnį pasirinkimą, ypač prekių (pasiūlos asortimento, kainos ir kokybės santykio atžvilgiu). Kartu su įvairiomis ES vartotojų interesų apsaugos taisyklėmis pastaraisiais metais vystėsi ir savanoriškas ar sutartimis saviregulavimas, ypač el. komercijos srityje, kuris apėmė mokėjimų saugumą, garantijas, aptarnavimą po pardavimo ir alternatyvius ginčų sprendimo būdus. Sričių, kurias reikia tobulinti prioritetine tvarka, tarpe ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas planuotų reglamentų poveikio įvertinimo analizėms, realiam, o ne apsunkinančiam atsargumo principo įgyvendinimui, veiksmingai vartotojų teisių apsaugai per sienas ir veiksmingam alternatyviam aparatui, kuris padėtų spręsti ginčus.

7.2 Reikia prisiminti, kad bendroji rinka turi dar vieną tikslą — kurti darbo vietas. Jos bus sukurtos tik tokiu atveju, jei bus imtasi ryžtingų veiksmų esamoms kliūtims pašalinti. Dabar, ką tik įvykus plėtrai, EESRK mano, kad dabar, kaip niekada anksčiau, svarbu turėti aktyvią informacijos politiką, kuri reikalautų valstybių narių nacionalinių valdžios institucijų dalyvavimo ir užtikrintų, kad valstybės atsiskaitytų. Taip bus iš tikrųjų pagerinta padėtis. Informaciniai tinklai, tokie kaip EURES, ir problemų sprendimo paslaugos, tokios kaip visų pirma SOLVIT, jau yra įdiegti, tačiau jais retais naudojamosi, kadangi trūksta pagalbos ir informacijos.

⁽¹¹⁾ OL C 125/100, 2002 5 27. Nuomonė dėl Europos MVĮ skirto įmonių statuto, pranešėjas p. Henri Malosse.

⁽¹²⁾ OJEC C 117/10 2004 4 30

⁽¹⁰⁾ Pranešėjas p. Bruno Vever.

7.3 Darbo vietų kūrimas ir darbuotojų mobilumas taip pat yra bendrosios rinkos siekiniai, o mokymo ir švietimo programos turėtų būti labiau nukreiptos į pasirengimą „žiniomis parentai ekonomikai“. Jau 1.5 punkte paminėtoje EESRK nuomonėje Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį, kad vien tik bendrosios rinkos sukūrimas neišspręs Europos darbo rinkos problemų, tačiau tam būtinos ir papildomos, aktyviai įgyvendinamos priemonės.

7.4 EESRK visapusiškai remia Komisiją, siekiant pažangos šiose svarbiose politikos srityse, ir tikisi, kad nacionalinės vyriausybės bendradarbiaus, stengdamosi daryti viską, kas įmanoma, kad kuo greičiau priimtų ir įgyvendintų savo įsipareigojimus. EESRK apgailestauja, kad kai kurios „senosios“ valstybės narės nustatė apribojimus laisvam „naujųjų“ valstybių narių darbuotojų judėjimui, ir ragina iš naujo persvarstyti „pereinamuosius laikotarpius.“

8. Atsiliekanti paslaugų rinka

8.1 Kliūtims panaikinti reikalinga dinamiška pusiausvyra tarp rinkos spaudimo, abipusio pripažinimo ir suderinimo. Tai reiškia naują partnerystę tarp ES institucijų, valstybių, paslaugų teikėjų ir vartotojų, siekiant geriau įvertinti esamas kliūtis, užkirsti kelią naujoms, derinti nuomones, supaprastinti taisykles, suteikti galimus pereinamuosius laikotarpius ir atsižvelgti į prekybos globalizaciją.

8.2 Paslaugų rinkos potencialas beveik nepanaudojamas dėl nacionalinių reikalavimų, kurie nesuderinami su laisvu paslaugų teikimu. Bendrosios rinkos užbaigimas tapo esminiu dėl: a) prekybos internacionalizacijos, kai šiuo metu vyksta PPO derybos dėl paslaugų, b) euro, kuris padidino konkurenciją ir paslaugų bendrosios rinkos poreikį.

8.3 Konkrečiu finansinių paslaugų atveju, toki kaip draudimas ar bankininkystė, tai Finansinių paslaugų veiksmų plano įgyvendinimo lėta pažanga ir lėtas Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimas yra kai kurių valstybių narių vilkinimo pasekmė. Per dažnai kai kurie vyriausybės vadovai Europos Taryboje pritaria sprendimams dėl politikos ir nurodo Komisijai imtis veiksmų, o vėliau grįžta į savo šalių sostines ir viską pamiršta.

8.4 Kalbant apie finansines paslaugas, Finansinių paslaugų veiksmų plano kūrimo stadija jau baigiama, dabar labai svarbu nuosekliai įgyvendinti teisės aktų priemones nacionaliniu lygiu.

8.5 Būtina Komisijos pasiūlyta atgaivinimo strategija. Tačiau čia būtina atsižvelgti į susijusių sektorių įvairovę. Vienas iš būdų susitvarkyti su šia įvairove — tai labiau panaudoti profesinį koreguliaciją ir savireguliaciją ES lygmenyje. Susiję socialiniai ekonominiai interesai turėtų virsti naujomis iniciatyvomis, kad galėtų visiškai dalyvauti šiame atsivėrimo procese.

8.6 2005 m. vasario 10 d. priimtoje nuomonėje pateiktamos Komiteto pastabos dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paslaugų vidaus rinkoje (CESE 137/2005) ⁽¹³⁾.

9. Išvados

9.1 Bendroji rinka, o kartu su ja ir darbo rinka, yra nuolat vystomos. Pokyčių valdymas tapo svarbiu iššūkiu Europos Komisijai ir ypač socialiniams partneriams.

9.1.1. Komisija turėtų skirti didžiulį dėmesį siekiant supaprastinti, konsoliduoti ir pagerinti esamų europinių teisės aktų suderinamumą, kad ne tik tiekėjai, bet ir vartotojai galėtų išnaudoti bendrosios rinkos potencialą.

9.2 EESRK taip pat ragina valstybių narių vyriausybes parodyti politinę valią ir įsteigti glaudesnio mutinių bendradarbiavimo mechanizmus.

9.3 EESRK požiūriu didžiausia kliūtis pasiekti bendrą rinką yra pačios valstybės narės. Kai kurios vilkina įgyvendinimą, kitos įgyvendina per daug detaliai, tuo sukeldamos priešišumą bendrai rinkai ir ES. Dar kitos trukdo, pvz., priimdamos nacionalinius teisės aktus, draudžiančius finansų įstaigų, kaip bankų, valdymo perėmimą per sienas. Kitos leidžia savoms valstybės valdomoms ūkio šakoms vykdyti įmonių valdymo perėmimą per sienas, tačiau neužtikrina abipusiškumo. Kai kurių šalių valstybės valdomų ūkio šakų galimybės pasinaudoti neribotomis lėšomis iškreipia konkurenciją ir yra viena iš problemų, kurią Komisija iki šiol vengia spręsti.

2005 m. balandžio 7 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Pranešėjai p. Arno Metzler ir p. Ernst Erik Ehnmark.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

- A. Šie pakeitimai plenarinėje sesijoje buvo atmesti, nors už juos balsavo ne mažiau kaip ketvirtadalis narių.

Naujas 7.4 punktas

Ištraukti naują punktą ir tuo pačiu išbraukti paskutinį seno 7.4 punkto (naujas 7.5 punktas) sakinį:

„Laisvo darbuotojų judėjimo srityje Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad be susitarų pereinamojo laikotarpio priemonių turi būti vykdomos ir aktyvios priemonės ekonominiams ir socialiniams standartams didinti naujose valstybėse narėse, kad būtų galima sukurti vieną bendrą visų valstybių narių darbo rinką. Visose Sąjungos politikos srityse būtina siekti panaikinti egzistuojančius skirtumus siekiant pažangos ir skubiai sudaryti sąlygas laisvam darbuotojų judėjimui.“

Paiškinimas

Ekonominių ir socialinių skirtumų mažinimas turi tapti prioritetu, kad bendra rinka galėtų tarnauti piliečiams ir būtų išvengta socialinio dempingo.

Balsavimo rezultatai:

Už: 67

Prieš: 68

Susilaikė: 9

8.2 punktas

Taip pakeisti:

„Paslaugų rinkos potencialas beveik nepanaudojamas dėl nacionalinių reikalavimų, kurie nesuderinami su laisvu paslaugų teikimu. Bendrosios rinkos užbaigimas šį potencialą gali padidinti. Savo nuomonėje ⁽¹⁾ dėl paslaugų direktyvos ⁽²⁾ komitetas pasisako už išsamų šiuo metu pateikto projekto peržiūrėjimą ir prieštarauja bendram kilmės šalies principo įvedimui, kadangi dėl to atsirandanti sistemos konkurencija vienodai sumažintų vartotojų, darbuotojų ir aplinkos standartų lygį. ~~taip esminiu dėl: a) prekybos internacionalizacijos, kai šiuo metu vyksta PPO derybos dėl paslaugų, b) euro, kuris padidino konkurenciją ir paslaugų bendrosios rinkos poreikį.~~“

Paiškinimas

Čia pateiktos priežastys užbaigti Europos bendrąją rinką — internacionalizacija ir didesnė konkurencija, kurias lėmė euro įvedimas ir ES plėtra, — yra nelogiškos, ir šios temos net nebuvo diskutuojamos EESRK nuomonėje dėl paslaugų bendrojo rinkoje.

Balsavimo rezultatai:

Už: 76

Prieš: 77

Susilaikė: 9

⁽¹⁾ CESE 137/2005

⁽²⁾ „Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paslaugų bendrojoje rinkoje“ (KOM(2004) 2 galutinis

8.7 punktas

Ištraukti tokį sakinį:

„2005 m. vasario 10 d. priimtoje nuomonėje pateikiamos Komiteto pastabos dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paslaugų vidaus rinkoje (CESE 137/2005) ⁽³⁾. Šiai nuomonei yra pateikiamas I priedas, kuriame nurodoma daug pakeitimų, už kuriuos balsavo mažiausiai ketvirtadalis balsavusiųjų, tačiau jie buvo atmesti.“

Paiškinimas

Nuomonė dėl tokios sudėtingos ir prieštarų vertinamos direktyvos negali būti vienareikšmiška, kaip tai galima suprasti iš 8.7 punkto. Todėl būtų visiškai teisinga paminėti, kad pridodamas priedas, kuriame pakeitimai nors ir gavo daugiau nei 25 % balsų, tačiau nebuvo priimti.

Balsavimo rezultatai:

Už: 58

Prieš: 114

Susilaikė: 4

Naujas 9.4 punktas

„Nors privaloma gerbti ir visapusiai remti su aplinkos ar vartotojų apsauga susijusius opius klausimus, Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, jog tam tikros valstybės narės gali netinkamai pasinaudoti šiomis aplinkybėmis, siekdamos išvengti Bendrijos teisės aktų įgyvendinimo arba toliau taikyti nacionalinius teisės aktus, kurie prieštarauja Bendrosios rinkos principams.“

Paiškinimas

Valstybės narės turi teisę pasipriešinti siūlymams, kurie turi neigiamos įtakos su aplinkos ar vartotojų apsauga susijusiems klausimams. Tačiau turime pavyzdžių, kai šiais klausimais buvo piktnaudžiaujama, siekiant išvengti pasikeitimų, nors tikroji pasipriešinimo priežastis buvo noras apginti nacionalinius interesus.

Balsavimo rezultatai:

Už: 80

Prieš: 83

Susilaikė: 10

- B. Šie skyriaus nuomonės tekstai buvo atmesti juos pakeitus pakeitimais, kuriems pritarė plenarinėje sesijoje, nors jiems gavo ketvirtadalį balsų.

- 2.1 Bendrosios rinkos atžvilgiu šešių pirmininkaujančių valstybių prioritetai yra grindžiami Lisabonos strategija. Norėdama lengviau pasiekti Lisabonos tikslus ir plačiau pakelti Europos ekonomiką, Komisija parengė veiksmų planą „Reguliavimo aplinkos supaprastinimas ir pagerinimas“ ⁽⁴⁾. Nuo 2004 m. gegužės 1 d. šie veiksmai apima didelę, 25 valstybių rinką.

Balsavimo rezultatai:

Už: 53

Prieš: 72

Susilaikė: 3

⁽³⁾ Pranešėjai p. Arno Metzler ir p. Ernst Erik Ehnmark.

⁽⁴⁾ KOM (2002) 278 galutinis.

3.3 2003 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija sudarė tarpinstitucinį susitarimą ⁽⁹⁾, kuriame pirmą kartą buvo apibrėžtas ir suformuotas savireguliacijavimas ir bendras reguliacijavimas bendrojoje rinkoje.

Balsavimo rezultatai:

Už: 50

Prieš: 83

Susilaikė: 3

8.6 Bendrosios rinkos sukūrimas išlieka pagrindiniu tikslu, kurį pageidautina papildyti siekiu atverti ES rinką tarptautinei konkurencijai PPO derybų rato Dohoje kontekste. Tam reikės didesnio lankstumo ir pagerinto konkurencingumo, jei ES nori pasiekti savo visą potencialą. Šio rezultato tikrai norės 10 naujų valstybių narių, kurios daugiausiai laimės iš liberalizacijos.

Balsavimo rezultatai:

Už: 68

Prieš: 85

Susilaikė: 10

9.1.1 EESRK mano, jog Europos Komisija turėtų padaryti pertrauką įstatymų leidybos procese, kad valstybės narės turėtų pakankamai laiko, visų pirma, perkelti į nacionalinę teisę finansinėms paslaugoms nustatyto veiksmų plano priemonės ir patikrinti jų veiksmingumą. Komisija galėtų pasinaudoti šia pertrauka, siekiant supaprastinti, konsoliduoti ir pagerinti esamų europinių teisės aktų suderinamumą, kad ne tik tiekėjai, bet ir vartotojai galėtų išnaudoti bendrosios rinkos potencialą. O naująsias iniciatyvas reiktų įgyvendinti tik išimtiniais atvejais ir atlikus griežtą sąnaudų ir naudos analizę, kuri įrodo, kad būtina priimti naujus teisės aktus.

Balsavimo rezultatai:

Už: 76

Prieš: 94

Susilaikė: 5

⁽⁹⁾ OJEC C 321 2003 12 31

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui „Pasitikėjimo verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis didinimas“

KOM(2004) 479 galutinis

(2005/C 255/04)

2004 m. liepos 14 d. Komisija vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė paprašyti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pateikti nuomonę dėl: *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui „Pasitikėjimo verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis didinimas“*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 16 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas buvo p. **Lagerholm**.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 131 nariams balsavus „už“ ir 4 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Santrauka

1.1 Komisija pristatė komunikatą dėl pasitikėjimo verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis didinimo. Komitetas yra tos nuomonės, kad:

- apskritai pranešime teisingai aptariami svarbūs klausimai, susiję su elektroninių prekyviečių priimtinumu;
- reikalingi ne tik veiksmai; galima suprasti ir tam tikrą rinkos nepritarimą: pažangesnės elektroninių prekyviečių formos labai skiriasi nuo tradicinių MVĮ verslo modelių.
- stebint tarptautinę prekybą, pastebimos kitos, daug svarbesnės kliūtys.

2. Komisijos komunikatas

2.1 Komisijos komunikatas yra pagrįstas ekspertų grupės, kurią sudarė pramonės ir elektroninės prekyviečių tiekėjų atstovai, darbu („ekspertų grupė“) ⁽¹⁾. Komunikate atkreipiamas dėmesys į poreikį didinti pasitikėjimą verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis, siekiant mažinti ekonominę riziką, kuri kyla dėl šiose prekyvietėse vykdomų nesąžiningų ar neteisėtų veiksmų. Mažindamos sandorių sąnaudas ir didindamos konkurenciją, verslo verslui elektroninės prekyvietės gali padidinti verslo efektyvumą, tačiau efektyvumo padidėjimas didele dalimi priklauso nuo bendrovių noro dalyvauti šiose prekyvietėse. Siekdama pašalinti galimas verslo verslui elektroninių prekyviečių funkcionavimo kliūtis, atsirandančias dėl pasitikėjimo stokos, Komisija numato imtis šių priemonių:

⁽¹⁾ Baigiamoji verslo verslui interneto prekybos platformų ekspertų grupės ataskaita <http://europa.eu.int/comm/enterprise/ict/policy/b2b/wshop/fin-report.pdf>

— Išanalizuoti galiojančius nacionalinius teisės aktus, taikomus nesąžiningų komercinių veiksmų verslo verslui prekyvietėse atveju, glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis.

— Paraginti visus suinteresuotus subjektus susitarti dėl moralės normų arba jas peržiūrėti, siekiant skatinti sąžiningų prekybos principų verslo verslui prekyvietėse laikymąsi, kaip išdėstyta šiame komunikate.

— Ištirti ekonominį verslo verslui elektroninių prekyviečių poveikį ES bendrovių konkurencingumui ir našumui, visų pirma analizuojant tiesiogines ir netiesiogines sąnaudas bei naudą, kurias patiria elektroninių prekyviečių dalyviai. Šio tyrimo rezultatai vėliau bus aptarti dalyvaujant visiems suinteresuotiems subjektams.

— Nuosekliai teikti informaciją, susijusią su galiojančių konkurencijos taisyklių taikymu verslo verslui elektroninėse prekyvietėse, siekiant skatinti konkurencingą elgesį.

2.2 Komunikatas paskatins visus suinteresuotus verslo verslui elektroninių prekyviečių subjektus ištraukti į intensyvesnį dialogą, kuriame būtų aptariami sąžiningos prekybos principai ir saugumo reikalavimai. Tai sudarytų sąlygas pašalinti galimas kliūtis, trukdančias naudotis tokiomis elektroninės prekybos formomis. Europos elektroninių prekyviečių portale Komisijos tarnybos nuolat praneš apie padarytą pažangą.

3. Verslo verslui elektroninių prekyviečių apibrėžimas

3.1 Verslo verslui elektroninę prekyvietę galima apibrėžti kaip interneto prekybos platformą, kurioje įmonės keičiasi prekėmis ir paslaugomis. Pateikus tokį pakankamai platų apibrėžimą, verslo verslui elektronines prekyvietes pagal skirtingą siūlomų sandorių funkcionalumą galima suskirstyti į šias kategorijas:

— Skelbimų arba pranešimų lentos — tai pats paprasčiausias elektroninių prekyviečių tipas, kurio siūlomų sandorių funkcionalumas ribotas. Šiose prekyvietėse suteikiama galimybė paskelbti pageidavimą ką nors pirkti arba parduoti ir sudaromos sąlygos pasirengti sandoriui.

- Mainai — tai išplėstinis skelbimo lentų variantas. Paprastai tai mechanizmai, leidžiantys suvesti pirkėjus su pardavėjais, kontroliuoti jų bendravimą ir sudaryti sąlygas derėtis naudojantis platforma.
- Katalogų pagrindu veikiančios elektroninės prekyvietės, kuriose pateikiami bendri produktų katalogai, sudaryti iš įvairių pardavėjų katalogų.
- Aukcionų tarnybos, atliekančios geriausios kainos paieškos procedūras interneto prekybos platformoje, kurioje pardavėjas inicijuoja aukcioną siekdamas parduoti produktą ar paslaugą už didžiausią pasiūlytą kainą. Pirkėjai inicijuoja atvirkštinius, arba „pirkimo aukcionus“, siekdami įsigyti produktą ar paslaugą už mažiausią pasiūlytą kainą.

Aktyvių elektroninių prekyviečių skaičius nuolat kito ir dabar dar nėra pastovus. Apytiksliai apskaičiuota, kad šiuo metu aktyviai veikia apie 1000 elektroninių prekyviečių — 20 proc. mažiau nei prieš dvejus metus. [SEC(2004) 930].

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komisijos komunikatas apima pasitikėjimo verslo verslui elektroninėmis prekyvietėmis didinimo sritį. Elektroninės prekyvietės yra svarbi elektroninio verslo srities dalis, todėl galima būtų pateikti keletą bendrų pastabų dėl visos elektroninio verslo srities.

4.1.1 Gerai funkcionuojančios elektroninės prekyvietės iš esmės prisideda prie efektyvesnės verslo aplinkos kūrimo. Žvelgiant iš ilgesnio laikotarpio perspektyvos tai naudinga Europos verslui ir užimtumui. Padidėjusi konkurencija skatins Europos verslą didinti savo efektyvumą. Todėl EESRK remia veiksmus, kurie skatina elektroninės komercijos plėtrą. Tai buvo išdėstyta ir ankstesnėse pastabose.

4.1.2 Savo nuomonėje dėl siūlomos direktyvos dėl tam tikrų elektroninės komercijos teisinių aspektų ⁽²⁾ Komitetas pažymėjo, kad neužtikrintas teisinis pagrindas riboja elektroninę komerciją. EESRK palankiai vertina šio komunikato tikslą — sumažinti šį netikrumą.

4.1.3 Nuomonėse dėl Komisijos komunikatų „Parama MVĮ įsijungiant į elektroninę komerciją“ ⁽³⁾ ir „Elektroninio verslo politikos pritaikymas prie besikeičiančios aplinkos: elektroninės komercijos iniciatyvos įgyvendinimo pamokos ir būsimi sunkumai“ ⁽⁴⁾ EESRK pateikė pastabas dėl Komisijos pastangų skatinti elektroninį verslą. Iš esmės šios pastabos tebegalioja.

4.1.4 Elektroninis verslas labai svarbus verslo ir valstybiname sektoriuje. Jis atveria galimybes didesniai konkurencin-gumui, prekybai vidaus rinkoje ir sudaro lygias galimybes MVĮ. Labai svarbu skatinti šios naujos technologijos naudojimą, ypač kad tuo naudotųsi MVĮ. Komitetas palankiai vertina ir remia Komisijos darbą šioje srityje.

4.1.5 Komitetas taip pat palankiai vertina verslo verslui interneto prekybos platformų ekspertų grupės išvadas. Grupė atliko kruopštų darbą identifikuo-dama problemas. Tačiau grupės išvados dėl MVĮ žinojimo apie technologijos teikiamą naudą gali pasirodyti kiek painokos. 10 puslapyje rašoma, kad „apskritai, MVĮ žino elektroninio verslo teikiamus pranašumus ir dėl to neabejoja“; 11 puslapyje rašoma, kad „MVĮ vis dar nesiryžta visu pajėgumu užsiimti elektronine prekyba“ dėl „nepakankamų žinių apie riziką ir teikiamą naudą“. Tačiau labai svarbu skirti elektroninį verslą ir elektroninę prekybą. Galima padaryti išvadą, kad MVĮ apskritai žino apie galimybę naudotis informacinėmis technologijomis, tačiau konkrečios informacijos apie elektroninę prekybą kol kas turi nepakankamai.

4.1.6 Nors MVĮ žino apie elektroninio verslo teikiamas gali-mybes ir MVĮ pradeda plėtoti elektroninį verslą, išlieka tam tikros problemos, dėl kurių dauguma tokių įmonių negali visu pajėgumu dalyvauti „elektroninio verslo visuomenėje“. Tai bendro pobūdžio problemos, būdingos ne tik elektroninės prekybos sričiai, tačiau su jomis susiduriama ir šioje srityje:

- MVĮ daugiau dėmesio skiria neatidėliotinoms problemoms. Šios bendrovės nesiryžta investuoti į technologijas ir procedūras, į kurias investuotos lėšos negrįžta artimiausiu laiku.
- Trūksta sprendimų, specialiai skirtų MVĮ. MVĮ ir didelių įmonių reikalavimai skiriasi, o samdyti konsultantus MVĮ dažnai būna per brangu, todėl šioms įmonėms sudėtinga pasinaudoti siūlomais sprendimais,
- MVĮ dažnai neturi specialistų, galinčių dirbti su daugeliu siūlomų programinių paketų arba tokių, kurie sugebėtų sukurti sąsajas su standartine programine įranga.
- Daugelis didelių įmonių reikalauja iš tiekėjų įdiegti specifinę programinę įrangą, jei šie nori tapti ar išlikti tokių įmonių tiekėjais. Susidaro uždaras ratas, nes MVĮ dažnai neturi tiek lėšų ir nėra pajėgios suvaldyti susidariusios sudėtingos techninės situacijos, jei keli jų klientai ima reikalauti sau konkre-taus sprendimo. Tai taip pat galima traktuoti kaip problemą, nes nėra bendrų standartų.
- Elektroniniame versle masto ekonomijos faktoriaus naudą jaučia didžiosios bendrovės, kartais, kaip minėta, net pasi-reikšiant regresijos efektui kitų įmonių atžvilgiu. MVĮ negali nustatyti savo taisyklių; diegimo paramos kaina beveik nepriklauso nuo įmonės dydžio. Taigi MVĮ kartais tenka įdiegti kelis skirtingus sprendimus, o didelei bendrovei pakanka vieno.

⁽²⁾ OL C 169, 1999 6 16

⁽³⁾ OL C 80, 2002 4 3

⁽⁴⁾ OL C 108, 2004 4 30

4.1.6.1 Komisija yra pateikusi keletą iniciatyvų, skirtų paremti elektroninio verslo priemonių naudojimą MVĮ. Komitetas remia šias iniciatyvas ir ragina Komisiją imtis naujų iniciatyvų arba stiprinti tas iniciatyvas, kurios remia specifinį MVĮ poreikį turėti pritaikytą programinę įrangą ir standartus.

4.1.7 EESRK taip pat norėtų atkreipti ypatingą dėmesį į poreikį skatinti MVĮ norą išmokyti dalyvauti elektroniniame versle. Elektroninė komercija ir elektroninis verslas vystosi labai greitai. Galbūt vertėtų pasidomėti MVĮ motyvacija mokytis visą gyvenimą.

4.1.7.1 Tai atitiktų Komiteto rekomendacijas, išdėstytas neseniai patvirtintoje nuomonėje dėl mokymosi visą gyvenimą⁽³⁾. Minėtoje nuomonėje EESRK rekomenduoja stiprinti mokymosi visą gyvenimą programas, skirtas šiuo metu dirbantiems piliečiams, kartu nustatant tiesioginį ryšį tarp šių programų ir žiniomis paremtos ekonomikos pasiekimų. EESRK nuomone, ypatingai svarbu, kad MVĮ galėtų naudotis šia programa.

5. Specialiosios pastabos

5.1 Verslo verslui interneto prekybos platformos

5.1.1 Baigiamojoje ataskaitoje ekspertų grupė išskyrė skirtingus prekybos platformų tipus. Komitetas pritaria ekspertų pastabai, kad „nederėtų visą dėmesį sutelkti į elektronines prekyvietes“. Egzistuoja daug skirtingų būdų dalyvauti „elektroninio verslo visuomenėje“. Skirtingos bendrovės turi skirtingus poreikius ir skirtingus verslo principus. Ekspertų grupė pažymi: „kadangi didžioji dalis MVĮ problemų yra susijusi su elektroninėmis prekyvietėmis, visų pirma su atvirkštiniais aukcionais, šis specifinis verslo verslui interneto prekybos platformos tipas sulaukė daugiausiai dėmesio“.

5.1.2 Tačiau Komitetas taip pat nori atkreipti dėmesį į šiuo metu vykstantį dviejų direktyvų dėl viešųjų pirkimų nuostatų perkėlimą į valstybių narių įstatymus. Šios dvi direktyvos atvėrė naujas galimybes vykdyti elektroninius pirkimus. Nors skirtingose valstybėse šios nuostatos įgyvendinamos nevienodai, tai, kad viešieji pirkimai gali skatinti naujų elektroninių priemonių naudojimą, be abejo, labai naudinga verslui. Komisija taip pat pradėjo vykdyti elektroninių viešųjų pirkimo teisinio pagrindo įgyvendinimo veiksmų planą, kuris yra labai svarbus geriau supažindinant MVĮ su elektroniniu verslu.

5.1.3 Komitetas palaiko nuomonę, kad elektroninės prekyvietės turi specifinį potencialą, kurio neremti būtų neišminta. Visiškai pritariama komunikate išdėstytoms mintims. Tačiau komitetas yra įsitikinęs, kad pasitikėjimo stoka, nors yra labai svarbi, nėra vienintelė neigiamo MVĮ požiūrio į elektronines prekyvietes ir į bendresnę verslo verslui interneto prekybos platformų koncepciją priežastis.

5.1.3.1 Kaip išdėstyta ekspertų grupės ataskaitoje, „įmonės vykdoma politika gali suvaidinti naudingą vaidmenį padedant MVĮ susidoroti su naujais interneto prekybos platformų keliais sunkumais, skatinant rinkos skaidrumą, tarpusavio sąveiką ir teisingumą ...; valdžios institucijos neturėtų skatinti konkrečių elektroninės komercijos formų, bet turėtų likti neutralios skirtingų prekybos kanalų ir skirtingo interneto prekybos platformų funkcionalumo atžvilgiu... Tolesnių veiksmų poreikis buvo nustatytas visų pirma informacijos skleidimo, rinkos skaidrumo, standartizacijos ir pasitikėjimo srityse“. Tokia nuostata taikoma prekių ar paslaugų klasifikatorių standartizacijai ir redakcijai, kurią atlieka CEN/ISSS, ir kurią remia EESRK.

5.1.3.2 Apskritai verslo verslui interneto prekybos platformose reikia įdėti informaciją apie MVĮ. Kuo platforma pažangesnė, tuo labiau juntamas standartų poreikis. Dar praeis nemažai laiko, kol šie standartai bus parengti, o juos parengus turi būti sukurta MVĮ pritaikyta programinė įranga, leidžianti jais naudotis.

5.1.3.3 Trūksta ne tik techninių standartų, bet ir standartų žmogaus su mašina sąveikos srityje. Atsižvelgiant į prekybos platformų skaičių ir suvokiant problemas, kurios neišvengiamai kils dėl daugelio kalbų vartojimo būtinybės, galima suprasti nepalankų MVĮ požiūrį. Standartizacijos institucijos ir Komisija turėtų nuodugniau išanalizuoti šią sritį, ypač jei norima skatinti tarptautinę prekybą.

5.1.3.4 Galima teigti, kad MVĮ ne visuomet gali dalyvauti elektroniniuose aukcionuose ir kitose elektroninėse prekyvietėse dėl konkurso dydžio. MVĮ galimybės tiekti didelius kiekius produktų ar paslaugų yra ribotos. Tai klausimas, į kurį derėtų atkreipti dėmesį, ypač kalbant apie viešuosius pirkimus.

5.1.3.5 Kita kliūtis, kuri gali trukdyti naudotis interneto prekybos platformomis — skirtingi valstybių narių įstatymai ir ES direktyvų įgyvendinimas. Deja, daugelis direktyvų, derinant jas su nacionaliniais įstatymais, palieka galimybę rinktis. Kaip vieną iš pagrindinių tokio pasirinkimo sukeltų problemų galima įvardyti elektroninį parašą. Komitetas sveikina ir tvirtai palaiko Komisijos iniciatyvą dėl galiojančių įstatymų išanalizavimo.

5.2 Elektroninės prekyvietės, įskaitant elektroninius aukcionus

5.2.1 Skirtingos verslo verslui interneto prekybos platformos sudaro sąlygas pasiekti skirtingus tikslus. Elektroninės prekyvietės labiausiai orientuojasi į mažiausią kainą. Tačiau dažnai tai ne pats svarbiausias faktorius. Pristatymas reikiamu laiku, aptarnavimo išlaidos ir pritaikymo individualiems naudotojo poreikiams išlaidos yra tiek pat svarbios, jei net ne svarbesnės. Šiuos faktorius sudėtinga įtraukti į daugiau ar mažiau automatizuotas elektronines prekyvietes ir tuo galima paaiškinti santykinai lėtą automatinių elektroninių prekyviečių įsisavinimą.

⁽³⁾ OL C 133, 2003 6 6.

5.2.2 MVĮ dažnai pirmiausia konkuruoja ne mažiausia kaina, bet lankstumu ir sugebėjimu prisitaikyti prie individualių pirkėjo poreikių. MVĮ labai svarbūs asmeniniai santykiai. Elektroninių prekyviečių naudojimas įdiegia naują verslo kultūrą, prie kurios MVĮ ne visuomet lengva prisitaikyti. MVĮ gali gąsdinti interneto anonimiškumas. Psichologinės priežastys taip pat gali vaidinti svarbų vaidmenį atsisakant dalyvauti pažangesnių elektroninių prekyviečių veikloje. Peržiūrint moralės normas reikėtų atsižvelgti į šias aplinkybes.

5.2.3 Diskutuoiant dėl konkurencijos verslo verslui elektroninėse prekyvietėse taisyklių, minimas susirūpinimas, kad dėl vadinamųjų tinklo efektų tinklo operatorius gali atsidurti dominuojančioje padėtyje. Daugeliu atveju galimybė piktnaudžiauti tokia dominuojančia padėtimi atrodo esanti ribota. Komitetas remia Komisijos nuostatą ir toliau domėtis šiuo klausimu, kad būtų pastebėtas galimas piktnaudžiavimas, kurį gali sukelti didelių galių turėjimas; bet komitetas ir toliau laikosi nuomonės, kad šiuo klausimu nereikia priimti specifinių elektroninių prekyviečių reglamentų. Teisės aktai, reglamentuojantys elektroninių prekyviečių veiklą, turi būti kiek galima labiau identiškai taisyklėms, reglamentuojančioms įprastinių prekyviečių veiklą. Taisyklės ir direktyvos turi būti neutralios technologijos ir paslaugų teikimo mechanizmų atžvilgiu.

5.3 Pasitikėjimas

5.3.1 Komitetas remia Komisiją, kuri ragina visus suinteresuotus subjektus susitarti dėl moralės normų arba jas peržiūrėti. Komitetas taip pat yra linkęs paremti ekspertų grupės iškeltas idėjas dėl kontrolinio sąrašo naudojimo.

5.3.2 Komunikate (4 puslapyje) Komisija pastebi, kad daugeliui įmonių gali „pasirodyti sudėtinga suvokti skirtumą tarp rinkos galių perkėlimo, kurį reikėtų priimti dėl ekonominių priežasčių, ir nesąžiningų veiksmų, kurie neatitinka moralės normų teisinių nuostatų“. Kai atsiranda nauji verslo modeliai, reikia laiko, kad rinka prie jų prisitaikytų. Komisijos pastaba yra visiškai pagrįsta, be to, reikia skirti daugiau pastangų bandant išaiškinti naujus rinkos mechanizmus.

5.3.3 Nors kai kurie tiekėjai neigiamai žiūri į atvirkštinius aukcionus, ši priemonė, be abejo, turi didelį potencialą naudojimo prekėms (labai aiškiai apibrėžtiems produktams, kuriuos perkant reikalingas minimalus aptarnavimas ir kurių prekių ženklas neturi ypatingos reikšmės). Komitetas pritaria Komisijai, kad tokio tipo elektroniniams ar kitokiems aukcionams reglamentuoti reikalingos griežtesnės taisyklės.

5.3.4 Pasitikėjimo klausimas gali būti nagrinėjamas daugeliu aspektų:

- pasitikėjimas prekyviečių koncepcija: „ji yra naudinga mano verslui“;
- pasitikėjimas tam tikra prekyvieta: „ji yra geriausia prekyvietė mano tikslams pasiekti“;
- pasitikėjimas, kad niekas nepaslėpta tarp eilučių (slaptos taisyklės);
- pasitikėjimas prekyvietėje galiojančiomis taisyklėmis ir tikėjimas, kad visi dalyviai jų laikosi;
- pasitikėjimas naudojama technologija, įskaitant saugumą;
- pasitikėjimas, kad gaunama tinkama informacija apie pirkėją ar pardavėją;
- pasitikėjimas, kad tinkami aspektai yra tie aspektai, kurie lemia rezultatą.

Būtina atsižvelgti į šiuos ir kitus pasitikėjimo aspektus.

5.4 Apskritai komitetas sutinka su visais pagrindiniais teiginiais, išdėstytais komunikato išvadose. Tačiau mano, kad labai svarbu suvokti, kad verslo verslui interneto prekybos platformų, ypač elektroninių prekyviečių, naudojimo skatinimas gali būti svarbus ar net būtinas žingsnis, bet ne vienintelis žingsnis, kurį reikėtų žengti. Derėtų nepamiršti ir tokių sričių, kaip standartų kūrimas, tinkama programinė įranga, informavimas, nacionaliniai ir ES įstatymai.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, dvidešimt devintą kartą iš dalies pakeičiančią Direktyvą 76/769/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo apribojimais, suderinimo (medžiagų, klasifikuojamų kaip kancerogenai, mutagenai arba medžiagos toksiškos reprodukcijai)

KOM(2004) 638 galutinis -2004/0225 (COD)

(2005/C 255/05)

2004 m. spalio 28 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasitarti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, dvidešimt devintą kartą iš dalies pakeičiančią Direktyvą 76/769/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo apribojimais, suderinimo (medžiagų, klasifikuojamų kaip kancerogenai, mutagenai arba medžiagos toksiškos reprodukcijai)*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 16 d. patvirtino nuomonę. Pranešėjas — p. Sears.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 126 nariams balsavus „už“, 2– „prieš“ ir 6 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Europos Bendrijos pasiūlymai, skirti apsaugoti visuomenės sveikatą ir aplinką, šiuo metu daugiausiai susiję su trimis ilgalaikiais įstatymų leidybos instrumentais dėl pavojingų medžiagų klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo (Tarybos direktyva 67/548/EEB, 1967 m. birželio 27 d.), dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo (Tarybos direktyva 88/379/EEB 1988 m. birželio 7 d. su Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 99/45/EEB 1999 m. gegužės 31 d. pakeitimais), ir dėl tam tikrų pavojingų medžiagų ir preparatų pardavimo ir naudojimo (Tarybos direktyva 76/769/EEB, 1976 m. liepos 27 d.).

1.2 Kiekvienas iš šių instrumentų buvo tobulinimas ir plečiamas vėlesniais metais papildomomis EEB ir EB direktyvomis, keičiančiomis šių instrumentų teisinį turinį, o taip pat su *technine pažanga suderinant* įvairius jų priedus, kuriuose, be kitų techninių aspektų, yra išdėstyta, kokiais laboratoriniais tyrimais reikia vadovautis, pateikiami duomenys apie riziką, kokie yra saugos etapai, o taip pat šios srities medžiagų cheminės tapatybės, CAS, EC ir indekso numeriai, bei pritaikymas.

1.3 Direktyvos su pataisomis taip pat siekia išsaugoti šios srities medžiagų ir preparatų vidaus rinką ir todėl privalo būti nuoseklios viena kitos ir kitų įstatymų leidybos instrumentų, skirtų specifiniams sektoriams (pvz., pesticidų ar kosmetikos) ar remiančių konkrečias veiksmų programas (pvz., ES kovos su vėžiu veiksmų planai), atžvilgiu.

1.4 Šis pasiūlymas yra Tarybos direktyvos 76/769/EEB dvidešimt devintoji pataisa. Ji įgyvendina ir 2004 m. balandžio 29 d. Komisijos direktyvos 2004/73/EB pagrindu logiškai dvidešimt devintą kartą iš eilės (atsitiktinai) su *technine pažanga suderina* Tarybos direktyvą 67/548/EEB.

1.5 Komisijos direktyvoje 2004/73/EB numatytas *suderinimas su technine pažanga* apima Tarybos direktyvos 67/548/EEB dėl specifinių medžiagų klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo I priedo atnaujinimą, kad jis atspindėtų naujausius mokslinius duomenis, o taip pat šios direktyvos V priedo atnaujinimą, kuriuo keičiami būdai, skirti nustatyti medžiagų ir preparatų fizines ir chemines savybes, toksiškumą ir ekotoksiškumą, kad būtų iki minimumo sumažintas eksperimentų tikslams naudojamų gyvūnų skaičius.

1.6 Šiuos pokyčius nustatanti Komisijos direktyva 2004/73/EB buvo paskelbta 2004 m. balandžio mėnesį (OL L152 1-311). Nemažai medžiagų buvo klasifikuotos ar perklasifikuotos kaip kancerogeninės, mutageninės ar teratogeninės (CMR arba *c/m/r medžiagos*). Buvo pareikšta, kad numatytos priemonės atitinka Techninių kliūčių prekybai pavojingomis medžiagomis ir preparatais panaikinimui skirtų direktyvų suderinimo su technine pažanga komiteto nuomonę. Tokiais atvejais nėra reikalinga nei Europos Parlamento, nei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ankstesnė nuomonė apie Komisijos pasiūlymą.

1.7 Kita Tarybos direktyva 94/60/EB (ankstesnė, keturiolikta Tarybos direktyvos 76/769/EEB pataisa) numato, kad *c/m/r medžiagos* negali būti naudojamos plačiai visuomenei parduodamose medžiagose ar preparatuose. Ji numato, kad reikia įgyvendinimo priemonės, t.y. šio pasiūlymo, kad šios medžiagos būtų įtrauktos į Tarybos direktyvos 76/769/EEB I priedą. Vadovaujantis Sutarties 95 straipsniu, šiuo atveju reikia taikyti bendro sprendimo procedūrą Europos Parlamento atžvilgiu, o taip pat pasitarti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu.

1.8 Per 2004 m. Komisija tarėsi su daugeliu įvairiomis suinteresuotais pusėmis atstovaujančiomis organizacijomis, tame tarpe CEFIC, CONCAWE, Eurometaux ir BLIC (atstovaujančiomis Europos chemijos, naftos, metalo ir gumos pramonės šakos) ir BEUC (atstovaujančią Europos vartotojus), o taip pat su valstybių narių ekspertais.

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1 Šio pasiūlymo pagrindu į Tarybos direktyvos 76/769/EEB I priedo papildymą bus įtraukti 346 įrašai su naujai klasifikuotomis ar perklasifikuotomis medžiagomis pagal Komisijos direktyvą 2004/73/EB. Tačiau iš jų 304 medžiagoms jau dabar taikomi apribojimai parduoti jas plačiai visuomenei, nes jos yra klasifikuojamos kaip pirmos ar antros kategorijos *c/m/r medžiagos*. Todėl pirmą kartą bus apribotas tik 42 medžiagų pardavimas plačiai visuomenei.

2.2 Tarp pirmą kartą apribojamų 42 medžiagų esama daug žaliavų ar organinės sintezės tarpinių produktų, o taip pat profesinėms reikmėms naudojamų medžiagų. Per pasitarimus nebuvo pateikti jokie įrodymai, kad šios medžiagos ar preparatai būtų parduodami plačiai visuomenei, ar kad reiktų kokių nors apribojimų.

2.3 Iš dabar perklasifikuotų 304 medžiagų tarpo 145 medžiagos bus perkeltos iš kancerogeninių medžiagų pirmos kategorijos į antrą. Tam reikės du kartus taisyti kiekvieną medžiagą — įtraukti ją į naują kategoriją ir pašalinti ją iš esamos kategorijos. Taip pat reikės nemažai pakeisti šalia kiekvieno įrašo esančias „Pastabas“.

2.4 Pasiūlymas yra skirtas išsaugoti vidaus rinką, o kartu užtikrinti vartotojų sveikatos ir aplinkos aukšto lygio apsaugą. Apskaičiuotos sąnaudos bus nedidelės, nes plačioji visuomenė šias medžiagas naudoja ribotai. Tačiau, kadangi *c/m/r medžiagų* naudojimą plačiojoje visuomenėje nėra galimybės kontroliuoti jokia kita priemone, todėl pasiūlytas apribojimas yra vienintelis galimas būdas.

2.5 Nuo šios direktyvos įsigaliojimo datos valstybės narės turės dvyliką mėnesių priimti ir paskelbti šios direktyvos įgyvendinimui būtinus įstatymus ir kitus teisės aktus.

3. Bendros pastabos

3.1 Kaip ir ankstesnių Tarybos direktyvos 76/769/EEB pataisų atveju, šis pasiūlymas apima daug, o šiuo atveju net

labai daug, tačiau nesusijusių medžiagų. Tame tarpe naftos produktų angliavandenilių produktus, pesticidus ir fungicidus, bendros paskirties pramoninius chemikalus, o taip pat neorganines ir organines žaliavas bei tarpinius produktus.

3.2 Tačiau, skirtingai, nei kitos naujausios pataisos, tai nėra šioms produktams taikomas pirminis teisės aktas. Šis pasiūlymas yra tik jų klasifikacijos ir ženklinimo, kaip buvo pasiūlyta ir įgyvendinta Tarybos direktyvos 2004/73/EB pagrindu, būtina pasekmė. Bet kokie nesutarimai dėl klasifikacijos teisingumo turėjo būti išspręsti anksčiau ir todėl šiame etape šis klausimas nebus iš naujo svarstomas.

3.3 Tačiau Komisija kiek galėdama patikrino, kad vėlesni galimi apribojimai parduoti šias medžiagas plačiai visuomenei, dėl jų klasifikavimo ar perklasifikavimo *c/m/r medžiagomis*, ženkliai nepadidins gamintojų sąnaudų. Šią išvadą patvirtina tiesioginiai užklausimai CONCAWE apie naftos pramonę dėl sąrašė esančių naftos produktų angliavandenilių produktų, o taip pat CEFIC apie chemijos pramonę dėl sąrašė esančių dviejų ftalatų (BBP ir DIPP).

3.4 Patvirtinti, kad nebus poveikio sunkiau čia įtrauktų pesticidų ir fungicidų atžvilgiu, kurie pateikiami firminiais pavadinimais (Benomyl, Azafenidin, Dinocap, Linuron) arba kaip neorganiniai chemikalai (kadmio chloridas), nes trūksta informacijos apie jų dabartinius gamintojus, jei tokie yra, Europoje. Internetinės paieškos leidžia teigti, kad daugeliu atvejų apie pavojus gerai žinoma ir vėl reikia preziumuoti, kad apribojimas parduoti produktus plačiai visuomenei neturės neigiamų pasekmių naudotojams, t.y. jau esama parengtų naudoti tinkamų pakaitalų.

3.5 Pasiūlyme taip pat pabrėžiami kai kurie sunkumai dėl taip vadinamas „medžiagas“ reglamentuojančių ES teisės aktų supratimo ir laikymosi. Daugelis čia įtrauktų „medžiagų“, kartu esančių pirminiame EINECS „esamų medžiagų“ sąrašė, yra tinkamai klasifikuojamos, kaip „UVCB medžiagos“, t.y. žinomos ar nežinomos sudėties sudėtingi mišiniai, kaip apibrėžia 1999 m. paskelbtas mokslo darbas ir nurodoma Europos chemikalų biuro paskelbto „Direktyvos šeštos ir septintos pataisos įgyvendinimo vadovo sprendimų priėmimui“ 18 p. išnašoje. Žinoma, jos nėra paprastos medžiagos, kaip visuotinai suprantama, o be to, šiuo konkrečiu atveju, tik kelios iš jų šiuo metu parduodamos. Tai patvirtina Komisijos požiūris, kad, kai pirmą kartą buvo paskelbtas EINECS sąrašas, „EINECS pateikė

keturis kartus per didelį komerciniais tikslais naudojamų medžiagų skaičių“, t.y. tuo metu realiai rinkoje dideliais kiekiais buvo maždaug 25 000 „medžiagų“. Manoma, kad kai kurias iš šių medžiagų pakeitė tie maždaug 5000 „naujų medžiagų“ ELINCS sąraše, kuriam kyla panašios apibrėžimo ir identifikavimo problemos. Taigi 2005 m. rinkoje realiai iš viso yra maždaug 30 000 medžiagų. Tai lengviau suvaldyti, nei dažnai minimą 100 000 medžiagų skaičių, tačiau vis iškyla klausimai dėl viešos ir profesionalams skirtos prieigos prie jau surinktų duomenų (kurie nėra nuolat atnaujinami) apie mažiausiai pusę šių medžiagų, o taip pat dėl valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms kylančių problemų dėl medžiagos apibrėžimo „esančia“ ar „nauja“, o jei taip, tai kokia taikytina reguliavimo procedūra.

3.6 Atsižvelgiant, kad „REACH“ pavadinimu žinomas pasiūlymas apima, priklauso nuo ir sąveikauja su šiais esamais teisės aktais, kuo skubiai būtina spręsti šias problemas. Labai tikėtina, kad reikės papildomų išteklių, kuriuos reikėtų kuo skubiai skirti.

4 Konkrečios pastabos

4.1 EESRK remia šiame pasiūlyme esančius pardavimo ir naudojimo apribojimus. Tai yra Komisijos tarnybų sprendimų dėl klasifikavimo, pakavimo ir ženklinimo, priimtų kartu su ekspertais iš valstybių narių ir pasitarus su tiekėjais ir kitomis

suinteresuotomis pusėmis, reikalingos ir pageidaujamos pasekmės.

4.2 Tačiau, kaip ir ankstesnių Tarybos direktyvos 76/769/EEB pataisų atžvilgiu, EESRK apgailestauja, kad viename dokumente yra susiejami nesusiję produktai. Kitomis aplinkybės gali prireikti specifinių ir nuolatinių papildymų, kad padėtis atitiktų išorinę realybę. Tai tikrai neprisideda prie gero, savalaikio, veiksmingo, o svarbiausia — skaidraus valdymo.

4.3 Šio pasiūlymo ir Tarybos direktyvos 2004/73/EB priede įtrauktų medžiagų sudėtinga ir, atrodytų, atsitiktinė prigimtis leidžia teigti, kad reikia skirti daugiau dėmesio šiuo metų turimų duomenų kokybės ir prieinamumo gerinimui, prieš taip plačiai papildant šiais duomenimis dabar saugumus duomenis. Jei galėtume parodyti pagerintą sistemą, kurioje būtų panaudojamos geriausios duomenų platinimo šiuolaikines technologijas ir techniką, tai leistų aiškiau suvokti „REACH“ naudą duomenų apie žmonių sveikatą ir aplinkos apsaugą kaupimo ir mainų atžvilgiu.

4.4 „REACH“ paskirtis taip pat yra supaprastinti esamą sistemą, kad iš to naudos turėtų visos suinteresuotos pusės. Atrodo, kad tai iš tikro yra įmanoma. Svarbiausia, kad „REACH“, kaip bebūtų suformuluotas, neturėtų dar labiau komplikuoti jau ir taip sudėtingą ir, bent šiuo atveju, neaiškų procesą.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią fasuotų produktų vardinių kiekių taisykles, panaikinančią Tarybos direktyvas 75/106/EEB ir 80/232/EEB, ir iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 76/211/EEB

KOM(2004) 708 galutinis — 2004/0248 (COD)

(2005/C 255/06)

2004 m. gruodžio 20 d. Taryba, atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsnį, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią fasuotų produktų vardinių kiekių taisykles, panaikinančią Tarybos direktyvas 75/106/EEB ir 80/232/EEB, ir iš dalies pakeičiančią Tarybos direktyvą 76/211/EEB

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, savo nuomonę priėmė 2005 m. kovo 16 d. Pranešėja buvo p. Sharma.

Savo 416-osios plenarinės sesijos metu (2005 m. balandžio 6 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 104 nariams balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 5 nariams susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Pirmas Bendrijos teisės aktas dėl produktų fasavimo ⁽¹⁾ pagal tūrį buvo priimtas 1975 m. Jis reglamentuoja skysčiams taikomas metrologinius reikalavimus ⁽²⁾ ir nuostatas dėl tūrio. Po dvidešimties metų įgyvendinant „SLIM-IV“ (Paprastesni vidaus rinkos teisės aktai) iniciatyvą, valstybių narių skirtų narių ir Europos Komisijos nustatytų suinteresuotų atstovų grupė pateikė šį pasiūlymą dėl pakuočių dydžius reglamentuojančio teisės akto ⁽³⁾:

„atsižvelgiant į jų sudėtingumą (maždaug 40 tikslinių produktų, tam tikrų reikšmių ribų sudėtingumas ir pan.), vartotojų įpročių ir pasirinkimo evoliuciją pereinamuoju laikotarpiu bei abejones, ar derėtų išsaugoti šio tipo teisės aktą. Be to, šių teisės aktų taikymas tapo problemiškas dėl direktyvų vėlesnių pakeitimų ir 1975 m. fasavimo direktyvos srities išplėtimo..... Direktyvas buvo sunku taikyti visų pirma dėl dydžiams taikomų įvairių taisyklių ir praktikos: tam tikros ribos tapo privalomomis (pvz., vyno), o kitos liko pasirenkamomis. Be to, valstybės narės išsaugojo teisę nustatyti ribas nacionaliniu lygiu, nes Bendrijos taisyklės nebuvo privalomos. Europos bendrijoje taisyklių įvairovė sąlygojo susiskirstymą į skirtingas nacionalines rinkas. Be to, naujų fasavimo formų ir naujų produktų bei jų klasifikavimo atsiradimas esamose ribų sistemose tik apsunkino ir taip sudėtingą padėtį“.

2. Prielaidos

2.1 Praeito amžiaus septintame dešimtmetyje sukūrus Europos bendriją, skirtingos fasuotų produktų vardinius

kiekius ⁽⁴⁾ (pakuočių ir butelių dydžius) reglamentuojančios nacionalinės taisyklės buvo suvokiamos kaip didžiulė kliūtis laisvam prekių judėjimui tarp valstybių narių. Todėl šiuos dydžius harmonizavo Bendrijos taisyklės.

2.2 Tuo pačiu metu buvo susirūpinta, kad šios naujos Bendrijos taisyklės nebūtų taikomos bendrovėms, kurios dirba tik nacionalinėje rinkoje ir neketina eksportuoti į kitas valstybes nares. Todėl harmonizavimo reglamentas tapo „pasirenkamu“: valstybės narės priėmė Bendrijos taisykles, tačiau joms buvo leista išsaugoti nacionalinėms rinkoms skirtas esamas nacionalines taisykles. Tik Bendrijos taisyklės atitinkantys produktai turėtų naudoti iš laisvos apyvartos.

2.3 Tačiau kai kurių produktų (pvz., vyno, spiritinių gėrimų) atžvilgiu buvo pritaikytas visiškas harmonizavimas. Bendrijos dydžiai tapo privalomi visiems operatoriams šiose srityse, o visi nacionaliniai dydžiai buvo panaikinti.

2.4 Per pastaruosius dešimtmečius fasavimo srityje įvyko didžiuliai pokyčiai — demografiniai pokyčiai, padidėjęs namų ūkių skaičius, atskirų porcijų suvartojimas didėjimas, didesnė gerovė ir vartotojų išrankumas lėmė vis didėjančią pačių įvairiausių pakuočių ir produktų paklausą. Be to prekybos centrai tapo svarbiausiomis svarbiausia realizavimo rinka vartotojų atžvilgiu. Vartotojų reikalaujami pokyčiai verčia pramonę keistis ir tapti vis labiau novatoriška ir konkurencinga globalioje rinkoje.

⁽¹⁾ Fasavimas — įpakavimas, kurį gauna galutinis vartotojas.

⁽²⁾ Metrologiniai reikalavimai yra taikomi fasuotų produktų kiekių kontrolei, kad užtikrintų, jog vartotojai iš tikrųjų gautų ant įpakavimo nurodytą kiekį.

⁽³⁾ KOM(2000) 56 galutinis, p. 9-11 ir p. 21-22.

⁽⁴⁾ Fasuto produkto turinio vardinis kiekis (vardinis svoris ar vardinis tūris) yra svoris arba kiekis nurodytas įpakavime t.y. produkto kiekis, kuris turi atitikti nurodytą įpakavime. Realus fasuto produkto turinys yra produkto kiekis (svoris arba tūris), kuris realiai atitinka to produkto kiekį. (Tarybos Direktyva 76/211/EEB, OL L 46, 1976 2 21.

2.5 Dalykus, kuriuos anksčiau reglamentavo fasavimo dydžių direktyva, apėmė nauji vartotojų apsaugos teisės aktai. Šie vartotojų apsaugos teisės aktai yra skirti uždrausti nesąžiningą praktiką tarp verslo subjektų ir, iš esmės, nustatė aiškią bei pakankamą vartotojų informavimo sistemą, pagrįstą ženklinimu ir kainos už matavimo vienetą palyginimais. Todėl dabartiniai fasavimo dydžius reglamentuojantys teisės aktai tapo neproduktivūs.

2.6 Įgyvendinant „SLIM-IV“ iniciatyvą, valstybių narių skirtų narių ir Komisijos nustatytų suinteresuotų pusių atstovų buvo paprašyta peržvelgti pakuočių dydžius reglamentuojančius teisės aktus ir patarti dėl jų. Būtinybė peržiūrėti dar labiau sustiprino Europos Teisingumo Teismo sprendimas *Cidrerie-Ruwet* byloje ⁽⁵⁾ kuriame, remiantis „*Cassis de Dijon*“ bylos suformuota teismo praktika⁶, konstatuota, kad valstybės narės privalo įsileisti į savo rinką produktus, kurie teisėtai gaminami ir parduodami kitoje valstybėje narėje, nebent esama viršesnių viešosios teisės reikalavimų. Teismas teigė, kad pakuočių dydžiai tikrai nėra tas atvejis.

2.7 Peržiūros rekomendacijos buvo įtrauktos į darbo ataskaitą, dėl kurios Įmonių generalinis direktoratas nuo 2002 m. lapkričio 8 d. iki 2003 m. sausio 31 d. internetu su vartotojais, gamintojais ir mažmenininkais viešai tarėsi vienuolika kalbų. Po to buvo atliktas poveikio įvertinimas ir parengta nauja direktyva, nustatanti fasuotų produktų vardinių kiekių taisyklės, panaikinanti Tarybos direktyvas 75/106/EEB ⁽⁶⁾ ir 80/232/EEB ⁽⁷⁾ bei iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 76/211/EEB ⁽⁸⁾.

2.8 Pagrindiniai vartotojų apsaugos instrumentai yra šie:

Direktyva 2000/13 dėl maisto produktų ženklinimo ir pateikimo (2 str.), direktyva 84/450/EEB dėl klaidinančios reklamos (pataisyta direktyva 97/55/EB, kurios pagrindu įtrauktos nuostatos dėl lyginamosios reklamos), bus pataisytos, remiantis KOM(2003) 356 galutiniu, 2003-06-18: pasiūlymu priimti EP ir Tarybos direktyvą dėl nesąžiningos verslo sektoriaus komercinės praktikos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje, direktyva 98/6/EB dėl vartotojų apsaugos, kai nurodoma vartotojams siūlomų produktų kaina (kaina už kilogramą ar litrą): kainos už matavimo vienetą, kurios dabar privalomos visiems produktams prekybos centruose.

3. Tikslai

3.1 Naujoji direktyva panaikina dydžių reglamentavimą ir neleidžia valstybėms narėms įvesti savo nacionalinėse rinkose

⁽⁵⁾ Byla C-3/99, 2000 m. spalio 12 d., *Cidrerie Ruwet SA prieš Cidre Stassen SA ir HP Bulmer Ltd.*

⁽⁶⁾ 1974 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 75/106/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kai kurių skystų produktų fasavimu pagal tūrį, derinimo.

⁽⁷⁾ 1980 m. sausio 15 d. Tarybos direktyva 80/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su tam tikruose fasuotose produktuose leidimų vardinių kiekių ir vardinių tūrių ribomis, derinimo.

⁽⁸⁾ 1976 m. sausio 20 d. Tarybos direktyva 76/211/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kompensavimu pagal tam tikrų fasuotų produktų svorį ar kiekį, derinimo.

savų teisės aktų, kurie skirtųsi nuo Europos Sąjungos aktų. Vienintelės išimtys (išskyrus labai mažus ir didmeninius kiekius) yra Bendrijos taisyklės, kurios dabar nustatytos vynui ir spiritiniams gėrimams, baltam vynui ir tirpiajam kavai. Aerosoliai yra papildoma išimtis ir jiems lieka galioti esami vartotojų apsaugos teisės aktai, patenkantys į sveikatos priežiūros ir saugos reglamentų sritį. Tačiau aerosolius reglamentuos šiuo metu peržiūrima nauja direktyva, pagal kurią jie bus pašalinti iš nominalaus fasavimo direktyvos.

3.2 Dabartinis dokumentas liečia tik „dydžių ir kiekių ribas“, o ne metrologinius reikalavimus reglamentuojančius teisės, kurie bus vėlesnio pasiūlymo dalyku.

3.3 Šiuo pasiūlymu siekiama:

— skatins konkurencingumą, kaip numato įmonių politika, per verslumo skatinimą ir produktų bei su tais procesais susijusias naujoves;

— palengvins patekimą į rinkas, pašalindamas galimas kliūtis konkurencingumui vidaus rinkoje;

— panaikins vietos pakuotojų diskriminaciją dėl nacionalinių dydžių. Šie pakuotojai susiduria su konkurencija vietos rinkoje dėl įvairių dydžių, į kuriuos jiems neleidžiama pakuoti;

— bus naudingas mažoms ir vidutinėms įmonėms — sumažės sąnaudos dėl gamybos ekonomijos masto ne tik vidaus vartojimo, bet ir eksporto atžvilgiu;

— toliau užtikrins aukštą vartotojų apsaugos lygį, numatytą teisės aktuose, draudžiančiuose nesąžiningą verslo sektoriaus praktiką vartotojų atžvilgiu;

— užtikrins geresnį pasirinkimą vartotojams, nes gamintojai galės iš karto reaguoti į vartotojų skonių ir poreikių pokyčius, o taip pat patenkinti mažmenininkų poreikį optimizuoti vietą lentynose;

— su ženklinimo pagalba užtikrins aiškią ir pakankamą vartotojų informavimo sistemą. Kainų už kilogramą ar litrą nurodymas leidžia vartotojams greitai palyginti skirtingo dydžio pakuotėse esančius produktus. Šis metodas atitinka Europos Teisingumo Teismo poziciją, kuris kaip nuorodą pateikia „vidutinį vartotoją, kuris yra pakankamai gerai informuotas ir pakankamai pastabas bei apdairus“.

3.4 Dabartinis aplinkosaugos reglamentas neturi įtakos dydžiams, o jam įtakos neturi dydžiai. Esamas aplinkosaugos reglamentas ir toliau turėtų būti taikomas, o pasiūlymas neturėtų apsunkinti visiško ir tinkamo aplinkosaugos teisės aktų taikymo, nes akivaizdu, kad siekiant taršos prevencijos, būtina sumažinti pakuočių kieki.

3.5 Siekiant, kad pramonė prisitaikytų prie reguliavimo panaikinimo, o taip pat atsižvelgiant į fasavimo įrangos vidutinius investicijų ciklus, reguliavimo panaikinimui yra skirtas 20 metų laikotarpis.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Nominalūs fasuoti kiekiai, kur „nominalūs“ reiškia nurodyto kiekio deklaravimą, ir realus pakuotėje esantis kiekis nustatomas tik pagal talpų ar pakuočių turinio kiekio dydžius. Komitetas sveikina artėjančią metrologinio kiekio (pridėto turinio kontrolės) peržiūrą, kaip labai reikšmingą vartotojų ir Europos pramonės apsaugai.

4.2 EESRK giria Komisiją už jos viešas konsultacijas ir dialogą su suinteresuotomis šalimis ir atkreipia dėmesį į tai, kad ji atsižvelgė į įvairius — vynų, spiritinių gėrimų, cukraus ir kavos — sektorius. Europos pramonės didesnis konkurencingumas ir naujovės yra būtinos, kad užtikrintų augimą, o „SLIM-IV“ iniciatyva padeda įgyvendinti šį prioritetą.

4.2.1 EAGGA (Europos alkoholinių gėrimų gamintojų asociacija) pateikė atskiras pastabas Komisijai ir toliau pabrėžia vartotojų apsaugos klausimus, vieneto kainų nustatymą ir galimą privalomų teisės aktų dėl alkoholinių gėrimų panaikinimą po 20 metų, teisingai nurodydama, kad teisės aktai dėl alkoholinių gėrimų turėtų būti peržiūrėti ir pataisyti anksčiau nei per 20 metų.

4.3 Direktyvoje turėtų būti aiški nuoroda, kad didžiausia mineralinio vandens talpa yra 10 litrų. Esama įrodymų, kad didesnėse talpose mineralinio vandens kokybė gali imti blogėti ir sukelti pavojų vartotojų sveikatai.

4.4 Naujoji direktyva suteikia didesnes galimybes naujovėms, rinkos tyrimams ir vystymosi galimybėms, nes vartotojams užtikrinamas didesnis pasirinkimas ir įvairovė.

4.5 Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad kainos už matavimo vienetą nėra visuotinai naudojamos Europoje. Jos dažnai nurodomos mažu šriftu ant lentynų etikečių. Kainos už matavimo vienetą šrifto dydis nustatomas nacionaliniu lygiu ir daugeliu atvejų nėra aiškus vartotojams. Tai nepadaeda išspręsti problemų, išskylančių akliesiems, prastai matantiems, neraštingiems ar vietos kalbos nežinantiems piliečiams ir ypač tiems, kurie yra pripratę pirkti to paties dydžio standartinį produktą.

4.6 Vartotojų organizacijos nurodė, kad kai kurie vartotojai gali pasimesti dėl pernelyg didelio skirtingo dydžio pakuočių skaičiaus ir ir dėl pakuotės, kuri negali būti priskirta klaidinančiai, tačiau dėl kurios susidaro įspūdis, kad joje yra daugiau produkto. Aiškus ir įskaitomas pakuotės ženklavimas, kuriame nurodyta „kaina už matavimo vienetą“ ir pakuotės kaina, bei nuolat stebint ar laikomasi teisės aktų dėl klaidinančios pakuotės padėtų išspręsti šią problemą. Taip pat labiau turi būti pabrėžiami skubūs veiksmai, kai nesilaikoma arba iš viso nėra vartotojų apsaugai skirtų teisės aktų. Šie klausimai turėtų būti labiau pabrėžiami direktyvoje, o vėliau svarstomi metrologinėje peržiūroje.

4.7 Vartotojų organizacijos nerimauja, kad laisvas dydžio pasirinkimas leis lengviau padidinti produktų kainas, prisidengiant naujais pakuočių dydžiais, panašiai, kaip nutiko įvedus eurą (eurozonoje) ir perėjus prie metrinės sistemos (JK). Todėl Komitetas prašytų, kad renkant statistinius duomenis, bet kokie produktų vienetų kainų pokyčiai būtų taip pat nurodomi kartu su produktų dydžių pokyčiais, kaip vidaus stebėsenos procedūros dalis.

4.8 Kadangi direktyvai poveikio nedaro esami aplinkosaugos teisės aktai, tikėtina, kad didėjant mažiems dydžiams, didės ir pakuočių skaičius ir todėl daugės pakuočių atliekų.

4.9 Būtina įgyvendinti Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyvas (PPA), nepriklausomai, ar dydžiai yra, ar nėra reglamentuojami. Ši pareiškimas turi būti pakartotas visoms valstybėms narėms ir pramonės sektoriui, o taip pat kreiptasi į vartotojus, kad jie reikalautų, jog mažmenininkai pateiktų mažiau fasuotų produktų.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos garso ir vaizdo įrašų sektoriaus rėmimo programos įgyvendinimo (MEDIA 2007)

KOM(2004) 470 galutinis — 2004/0151 (COD)

(2005/C 255/07)

2004 m. rugsėjo 9 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 157 straipsnio 3 dalimi ir 150 straipsnio 4 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos garso ir vaizdo įrašų sektoriaus rėmimo programos įgyvendinimo (MEDIA 2007)

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris turėjo parengti Komiteto darbą šiuo klausimu, priėmė nuomonę 2005 m. kovo 21 d. Pranešėjas — p. Pegado Liz.

2005 m. balandžio 6-7 d. plenarinėje sesijoje (balandžio 6 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas patvirtino čia pateiktą nuomonę 133 balsais „už“ ir 7 — „prieš“.

1. Įžanga. Pasiūlymo esmė

1.1 Šiuo pasiūlymu (KOM (2004) 470 galutinis, 2004 m. liepos 14 d.) Komisija siekia tęsti MEDIA Plus⁽¹⁾ ir MEDIA mokymo⁽²⁾ programas, atsižvelgdama į jų vidurio laikotarpio vertinimą ir parengiamąją priemonę „i2i garso ir vaizdo įrašų sektorius: augimas ir garso ir vaizdo įrašų sektorius“⁽³⁾, į didelio masto viešų konsultacijų, vykusių 2003 m. gegužės–rugpjūčio mėn., rezultatus ir į 2004 m. liepos mėn. poveikio analizę, į kurią įeina *ex-ante* vertinimas⁽⁴⁾.

1.2 Komisija garso ir vaizdo įrašų sektorių laiko Europos pilietinės visuomenės ir kultūros kertiniu akmeniu, galinčiu suvaidinti svarbų vaidmenį kuriant Europos kultūrinį identitetą. Tačiau ji pažymi, kad šis sektorius yra susiskaldęs; nors tai atspindi reikšmingą kultūrinę, lyginant su neeuropietišku importu, tiek Sąjungos, tiek viso pasaulio rinkoje.

1.3 MEDIA 2007 programoje Komisija siekia skatinti privačias investicijas garso ir vaizdo įrašų sektoriuje, kad sudarytų sąlygas šiame sektoriuje veikiančioms įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms, padidinti savo konkurencingumą ir finansinį tvirtumą pasinaudojant ankstesnėse programose sukauptą patirtimi.

1.4 Siekdama kurti sinergijas ir išvengti biurokratinio pobūdžio dubliavimosi ir kliūčių, Komisija pageidauja, kad būtų viena programa, apimanti tiek ikigamybinius, tiek pogamybinius etapus, skiriant ypatingą dėmesį platinimui Europos lygiu.

1.5 Trumpai apie konkrečius programos tikslus:

A) Ikigamybiniame etape

I- Įgūdžių įgijimas ir tobulinimas garso ir vaizdo sektoriuje:

- a) kelti profesinius įgūdžius Europos garso ir vaizdo įrašų sektoriuje;
- b) tobulinti mokymo proceso europinį aspektą.

II- Plėtra:

- a) remti nepriklausomų gamybos įmonių projektus;
- b) padėti parengti Europos gamybos įmonių finansinius planus ir projektus.

B) Pogamybiniame etape

I- Platinimas ir sklaida:

- a) stiprinti Europos platinimo sektorių, skatinant platintojus: i) investuoti į nenacionalinių europinių filmų bendrą gamybą, įsigijimą ir reklamą, ii) kurti sudėtingas rinkodaros strategijas;
- b) gerinti nenacionalinių europinių filmų apyvartą Europos ir tarptautinėje rinkose;
- c) skatinti Europos nepriklausomų gamybos įmonių garso ir vaizdo kūrinių tarpvalstybinį transliavimą;
- d) remti Europos garso ir vaizdo kūrinių skaitmeninimą;
- e) skatinti kino teatrus išnaudoti galimybes, kurias teikia skaitmeninis platinimas.

⁽¹⁾ Tarybos sprendimas 2000/821/EB, 2000 12 20; OL L 13, 2001 1 13.

⁽²⁾ Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 163/2001/EB, 2001 1 19; OL L 26, 2001 1 27.

⁽³⁾ KOM (2003) 725 galutinis, 2003 11 24 ir KOM (2003) 802 galutinis, 2003 12 18.

⁽⁴⁾ SEC (2004) 955 galutinis, 2004 7 14.

II- Skatinimas:

- a) gerinti Europos garso ir vaizdo kūrinių apyvartą;
- b) didinti Europos ir tarptautinės visuomenės galimybes susipažinti su Europos garso ir vaizdo kūriniais;
- c) skatinti organizacijų, užsiimančių nacionalinių filmų ir garso bei vaizdo įrašų programų skleidimu, bendrą veiklą;
- d) skatinti Europos kinematografinio ir garso bei vaizdo įrašų paveldo skleidimą.

C) Remti bandomuosius projektus tose vietovėse, kuriose gali būti diegiamos naujos informacinės ir komunikacijų technologijos.

1.6 Prie pasiūlymo pridedamame priede Komisija labai išsamiai nagrinėja kiekvieną veiklos tikslą, suskaldydama juos į smulkesnes dalis ir kiekvienam iš jų nustatydama parengiamąsias ir įgyvendinimo priemones, naudojamus instrumentus ir skirtus finansinius išteklius. Iš įvairių formų įgyvendinimo priemonių reikėtų išskirti naujoviškai sukurtus MEDIA desks ir MEDIA biurais tinklus su ilgais pareigų ir uždavinių sąrašais.

1.7 Pasiūlymas užbaigiamas išsamiau 7 metų programos biudžetu, įskaitant programos įgyvendinimo biudžetą, kuriam yra skirta 1055 mln. eurų, nurodant visus finansinius išteklius, skirtus kiekvienam numatytam veiksmui ir priemonei.

2. Pagalbinė informacija

2.1 Kaip jau buvo minėta, laikomasi principų, kurie jau anksčiau buvo patvirtinti programose MEDIA (1991–1995) ⁽⁵⁾, MEDIA II plėtra ir platinimas (1996–2000) ⁽⁶⁾, MEDIA Plus ⁽⁷⁾, MEDIA mokymas ⁽⁸⁾ ir MEDIA mokymas (2001–2005) ⁽⁹⁾, kurios dabar sujungtos į vieną programą.

2.2 Dėl to verta prisiminti pagrindines EESRK nuomonių dėl šių programų išvadas.

2.2.1 EESRK pateikė savo nuomonę dėl pasiūlymų dėl MEDIA II mokymas (1996–2000) ir MEDIA II plėtra ir platinimas (1996–2000) ⁽¹⁰⁾ (KOM (94) 523 galutinis) ir atkreipė dėmesį į poreikį „sumažinti išteklių eikvojimo riziką“ ir iš anksto

⁽⁵⁾ Cf Tarybos sprendimas 90/685/EB, 1990 12 21; OL L 380, 1990 12 31.

⁽⁶⁾ Tarybos sprendimas 95/563/EB, 1995 07 10; OL L 321, 1995 12 30.

⁽⁷⁾ Tarybos sprendimas 2000/821/EB, 2000 12 20; OL L 13, 2001 1 17.

⁽⁸⁾ Tarybos sprendimas 95/564/EB, 1995 12 22; OL L 321, 1995 12 30.

⁽⁹⁾ Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas 163/2001/EB, 2001 01 19; OL L 26, 2001 1 27.

⁽¹⁰⁾ OL C 256, 1995 10 2.

apibrėžti kriterijus, kurie „užtikrintų, kad programos ir jų finansavimas būtų kiek įmanoma veiksmingesnis“, taip pat į poreikį geriau apibrėžti „kriterijus ir priemones, kurie padėtų tiksliai nustatyti reikavimus atitinkančias šalis ir užtikrintų maksimalų skaidrumą“.

2.2.2 Savo nuomonėje dėl pasiūlymų dėl MEDIA mokymas (2001–2005) ir MEDIA PLUS plėtra, platinimas ir skleidimas (2001/2005) ⁽¹¹⁾ (KOM(1999/658 galutinis) EESRK remia Komisijos pasiūlymus, bet apgailestauja, kad juose nebuvo „atsižvelgta į tai, kad Europos garso ir vaizdo įrašų pramonės svarba susijusi ne vien su verslo aspektu, tačiau ir su tuo vaidmeniu, kurį ji vaidina, būdama kultūros ir demokratijos vertybių skleidimo variklius“.

2.2.3 Jis taip pat pabrėžia poreikį „įvertinti darbo vietas, kurios galėtų būti sukurtos <...> taikant“ (siūlomas priemonės) ir rekomendavo, kad tos priemonės turėtų aktyviai skatinti „didesnį moterų dalyvavimą <...> ir užtikrinti, kad moterys būtų <...> šiame sektoriuje geriau atstovaujamos“.

2.2.4 EESRK taip pat pripažino, kad trūksta skatinimo priemonių, kad „nepriklausomos [Europos] įmonės patektų į rinką“, o „visuomenė galėtų susipažinti su Europos garso ir vaizdo įrašų paveldu“, naudojant skaitmeninio priemonės; pasiūlė, kad galėtų būti naudinga parengti „bandomuosius sistemos „Elektroninė Europa“ projektus“ ir taip paremti subtitrų skatinimą, apgailestauja dėl mažos tam tikslui skirtų lėšų sumos ir pakartojo pasiūlymą sukurti Europos informacinės visuomenės agentūrą, „kuri padėtų koordinuoti įvairias iniciatyvas daugialypės terpės suartėjimo srityje“ ⁽¹²⁾.

2.2.5 Nuomonėje dėl pasiūlymų dėl reglamento ir sprendimo pratęsti MEDIA mokymo ir MEDIA Plus programas iki 2006 m. ⁽¹³⁾ (KOM (2003) 188 galutinis) ir KOM (2003) 191 galutinis) EESRK kritikuoja Komisiją už tai, kad ši nesugebėjo anksčiau pateikti naujų daugiametinių programų garso ir vaizdo įrašų sektoriuje:

- i) atkreipė dėmesį į akivaizdų lėšų, skirtų siūlomiems tikslams finansuoti, neatitikimą, ypač turint omeny ES plėtrą,
- ii) rekomendavo, kad šioje programoje teikiama parama būtų veiksmingiau orientuojama į MVĮ, kad būtų ypač remiamos šio sektoriaus mikroįmonės, įskaitant privataus finansavimo mechanizmus ir Europos investicijų banko teikiamą finansavimą, kaip antai „Augimas ir garso ir vaizdo įrašų sektorius: i2i garso ir vaizdo įrašų sektorius“ programa,
- iii) atkreipė dėmesį į MEDIA Desks programos, kaip nacionalinės sąsajos su programos paramos gavėjais, svarbą ir
- iv) dar kartą patvirtino strateginius punktus, pateiktus 2000 m. balandžio 27 d. nuomonėje.

⁽¹¹⁾ OL C 168, 2000 6 16.

⁽¹²⁾ OL C 204, 1996 7 15.

⁽¹³⁾ OL C 10, 2004 1 14.

2.3 Svarstydamas šiuo metu nagrinėjamą pasiūlymą jis atsižvelgs į jau anksčiau pateiktų samprotavimų ir rekomendacijų turinį, kad galėtų išsiaiškinti, kaip į juos buvo atsižvelgta, ir ar jie vis dar galioja.

3. Bendros pastabos

3.1 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai, į kurią įtrauktas ne vienas EESRK pasiūlymas ir rekomendacija, pateikti ankstesnėse nuomonėse.

3.2 Konkretus pavyzdys yra tai, kad naujoji MEDIA programa yra parengta siekiant supaprastinti Bendrijos veiksmų struktūrą garso ir vaizdo įrašų sektoriuje, nes sukurta viena bendra programa, kuri pradės veikti ikigamybiniame ir poga-mybiniame etapuose (MEDIA 2007) ir pakeis dvi dabartines programas (MEDIA Plus ir MEDIA mokymas).

3.3 Dar vienas pavyzdys yra tai, kad naujojoje programoje taip pat atsižvelgiama į anksčiau EESRK išskirtus horizontalius prioritetus:

- i) dėmesys Europos kinematografinio ir garso bei vaizdo įrašų paveldo kultūrinei vertei;
- ii) MVĮ gamybos struktūrų stiprinimas;
- iii) neatitikimų tarp šalių, kurių gamybinis pajėgumas didelis, ir šalių, kurių gamybinis pajėgumas mažas arba ribota kalbinė erdvė, mažinimas;
- iv) atsižvelgti į rinkos raidą skaitmeninių technologijų panaudojimo srityje;
- v) skatinti dubliavimą ir subtitravimą, skleidžiant Europos vaizdo ir garso kūrinius.

3.4 EESRK taip pat pažymi ir pritaria, kad programos projektas yra praktiškas ir gerai sudarytas, visų pirma tai pasakytina apie jo biudžeto ir finansinio poveikio priedą.

3.5 Be to, EESRK pažymi, kad aiškinamajame memorandume Komisijai nepavyko išsamiau išnagrinėti, kaip buvo planuota, kokių vaidmenį galėtų suvaidinti pramonė, siekiant užtikrinti patvarų Europos garso ir vaizdo įrašų bei kinematografijos sektoriaus — svarbaus Europos pilietinės visuomenės ir kultūros ruporo — vystymąsi. EESRK mano, kad yra gyvybiškai svarbu apsaugoti Europos kultūros vertybes ir užtikrinti įvairovę ir pliuralizmą visose audiovizualinėse priemonėse; šis susirūpinimas turėtų tapti visų Komisijos iniciatyvų šioje programoje neatsiejama dalimi.

3.5.1 Šiame kontekste EESRK ypač norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į poreikį stiprinti iniciatyvas, kuriomis siekiama išvengti per didelės koncentracijos pramonėje, kas galėtų pakenkti pliuralizmui ir įvairovei, ir būti itin pavojingu ten, kur diegiamos naujos technologijos, nes tai gali kenkti gamybai ir platinimui. EESRK taip pat norėtų pabrėžti poreikį užtikrinti autoriaus teisių apsaugą, kovoti su piratavimu ir telkti išteklius kovai su pasitaikančia anitikonkurencine praktika.

3.5.2 Dėl tos pačios priežasties EESRK gali tik pritarti Komisijos komunikatui dėl tolesnio darbo, susijusio su jos komunikatu dėl kai kurių teisinių aspektų, susijusių su kinematografijos ir kitais garso bei vaizdo kūrinių⁽¹⁴⁾, ir mano, kad Europos Parlamentas ir Taryba turėtų priimti ten pateiktą rekomendacijos pasiūlymą, kaip jau buvo pažymėta ankstesnėje nuomonėje⁽¹⁵⁾.

3.6 EESRK laikosi nuomonės, kad, įtraukus pagrindinių programos sąvokų apibrėžimus į patį sprendimą, kadangi šios sąvokos yra itin svarbios, pvz., nepriklausomo gamintojo sąvoka, būtų paprasčiau suprasti MEDIA 2007 programą, nors ir pripažįsta, kad šios sąvokos pateikiamos kituose Bendrijos dokumentuose, o tokie apibrėžimai paprastai yra išaiškinami programos įgyvendinimo gairėse.

3.7 Pastebėjęs, kad Komisijos pateiktas pasiūlymas dėl sprendimo yra nevienodai pateikiamas skirtingomis kalbomis, EESRK primygtinai rekomenduoja, kad šie neatitikimai būtų nustatyti ir galutiniam tekste ištaisyti.

3.8 Galiausiai EESRK pripažįsta, kad dėl siūlomoms priemonėms nustatyto finansavimo ir dėl to finansavimo skyrimo paprastai vėliau nekyla jokių pastabų, ir mano, kad reikėtų atsižvelgti į visas įmanomas pasekmes, kurios galėtų kilti dėl toliau išdėstytų specialių pastabų; rekomenduoja, kad vidurio laikotarpio vertinime reikėtų tinkamai pamąstyti, ar skirti išteklių yra reikiamo dydžio, kad būtų visiškai įgyvendinti programos tikslai.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK primena ir dar kartą patvirtina kai kurias 2003 m. rugsėjo 24 d. nuomonėje pateiktas strategines nuostatas⁽¹⁶⁾, kadangi, jo nuomone, Komisijos pasiūlyme dėl sprendimo vis dar nepavyksta deramai atsižvelgti į kai kuriuos aspektus, susijusius su tuo, kad nauja programa turi:

— užtikrinti papildomumą ir suderinamumą su kitomis Bendrijos priemonėmis, skirtomis bendrai strategijai kurti;

⁽¹⁴⁾ KOM (2004) 171 galutinis, 2004 2 16; OL C 123, 2004 4 30.

⁽¹⁵⁾ OL C 74, 2005 3 23, Pranešėjas – P. Braghin.

⁽¹⁶⁾ Jau minėta anksčiau 2.2.5 punkte.

- suteikti ypatingą prioritetą technologijų vystymui, inovacijoms ir judėjimui iš vienos valstybės į kitą;
- visomis priemonėmis skatinti garso ir vaizdo įrašų rinkos informacijos teikimo ir naujų poreikių bei vystymosi tendencijų stebėsenos sistemos kūrimą ir vystymą;
- skaitmeninti Europos garso ir vaizdo įrašų paveldą ir kurti Europos tinklus, kad jį pasiektų vis didesnė visuomenės dalis, ypač švietimo ir mokymo tikslais;
- užtikrinti, kad būtų atliekamas nuolatinis ir metodiškas programos įgyvendinimo vertinimas, kad būtų galima užtikrinti geriausią turimų finansinių išteklių panaudojimą ir patenkinti garso ir vaizdo įrašų pramonės reikalavimus;
- nuosekliai remti bandomųjų projektų, kurie sprendžia ne tik technologinius, bet ir turinio klausimus, rengimą;
- veiksmingai skatinti Europos filmų sklaidimą Europoje ir visame pasaulyje, sistemingai teikiant informaciją apie festivalius.

4.2 EESRK taip pat pakartoja savo rekomendaciją, kuri buvo pateikta 2004 m. rugsėjo 15 d. nuomonėje⁽¹⁷⁾, kad reikia daugiau dėmesio skirti mokymui naujų technologijų srityje ir naujiems reikalavimams, susijusiems su filmų ir televizijos kūrinių rinkimu, katalogavimu, apsauga ir restauravimu, duomenų bazių valdymu ir kūrinių saugojimo aukštos kokybės skaitmeniniame formate standartizuotais metodais.

4.3 EESRK mano, kad nors programos tiksluose numatytos specialios MVĮ skatinimo priemonės, jos turi geriau atspindėti skiriant lėšas, kad būtų galima suteikti veiksmingesnę ir nuoseklesnę paramą. Lygiai taip pat reikėtų užtikrinti žymiai didesnę finansavimą naujų skaitmeninių technologijų paramai — kino teatruose ir internete — ir naujoms iniciatyvoms technologinių naujovių srityje.

4.4 Dėl MEDIA 2007 programos valdymo EESRK pažymi, kad Komisija ką tik įsteigė vykdomąją agentūrą Bendrijos veiksmams švietimo, garso ir vaizdo įrašų bei kultūros srityse valdyti⁽¹⁸⁾ 2005 sausio 1 d. — 2008 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu ir numatė galimybę peržiūrėti arba išplėsti šios agentūros uždavinius, atsižvelgiant į naujos kartos programas, kurios taip pat apimtų MEDIA 2007 programos valdymą.

⁽¹⁷⁾ Minėta anksčiau 3.5.2 punkte.

⁽¹⁸⁾ 2005 m. sausio 14 d. Komisijos sprendimas, kuriuo įkuriamas švietimo, garso ir vaizdo įrašų bei kultūros vykdomoji agentūra Bendrijos veiksmų švietimo, garso ir vaizdo įrašų bei kultūros srityje valdymui, taikant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 58/2003, OL L 24, 2005 1 27, p. 35-38.

4.4.1 Tačiau turint omeny, kad pagal aiškinamojo memorandumo 7 punkte nustatytas sąlygas Komisija „perduos programos valdymą vykdomajai agentūrai“ (tai pakartojama priedo 5.3 punkte ir 6.1.1. punkte — finansinis kišimasis), kur taip pat pateikiami asignavimai, kurie turės būti skiriami šiai vykdomajai agentūrai, EESRK, išnagrinėjęs minėto sprendimo 4 straipsnyje išdėstytus šios agentūros tikslus ir uždavinius, primygtinai reikalauja, kad Komisija išsamiai ir aiškiai nurodytų: i) kokias konkrečias pareigas, susijusias su programa MEDIA 2007, agentūra vykdys pagal 4 straipsnio 2, 3, ir 4 dalių nuostatas ir ii) kaip ji pasidalys kompetencijas su kitais Bendrijos organais, atsakingais už programos MEDIA 2007 įgyvendinimą, konsultavimą ir vertinimą, ir (arba) perims šias kompetencijas.

4.4.2 Ypač reikėtų apsvarstyti poreikį aprūpinti vykdomąją agentūrą žmogiškaisiais ištekliais, besispecializuojančiais šiame konkrečiame garso ir vaizdo įrašų sektoriuje; sprendime apie tai neužsimenama.

4.4.3 Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kaip svarbu užtikrinti, kad agentūra tinkamai garantuotų integruotą programos valdymą ir išvengtų teigiamo ar neigiamo pareigų konflikto tarp organų, nustatančių programos strateginius tikslus, ir jos valdymo.

4.4.4 Taip pat reikėtų aiškiai įvardyti, koks organas arba organai perimtų agentūros pareigas, jei programos įgyvendinimo viduryje nepasitvirtintų, kad ji ir toliau pajėgia užtikrinti sklandų ir veiksmingą programos įgyvendinimą, nepateikdama jokių alternatyvių sprendimų.

4.5 Dėl finansinių nuostatų ir kadangi Europos garso ir vaizdo įrašų rinka yra suskaldyta, o jos kultūrinis nevienalytiškumas pasireiškia šios rinkos pasidalijimu į dvi dalis: a) į šalį, kurių garso ir vaizdo įrašų gamybinis pajėgumas mažas ir (arba) ribota kalbinė arba geografinė erdvė, ir b) į šalį, kurių gamybinis pajėgumas didesnis⁽¹⁹⁾; EESRK mano, kad, nepaisant konkurencijos įstatymo įvestų apribojimų, Komisija, nubrėždama programos gaires, galėtų atsižvelgti į tikrą padėtį kai kuriose valstybėse narėse ir regionuose, kuriems akivaizdžiai nepavyko sukurti savo garso ir vaizdo įrašų pramonės, atitinkančios visą turimą potencialą.

⁽¹⁹⁾ Pabrėžta Komisijos pranešime dėl MEDIA Plus ir MEDIA mokymo programų (2001–2005 m.) įgyvendinimo ir vidurio laikotarpio rezultatų ir patvirtinta Europos Komisijos pateikto vidurio laikotarpio įvertinimo pranešimo išvadose (Komisijos pranešimas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl MEDIA Plus ir MEDIA mokymo programų (2001–2005 m.) įgyvendinimo ir vidurio laikotarpio rezultatų ir dėl parengiamosios priemonės „Augimas ir garso ir vaizdo įrašų sektorius: i2i garso ir vaizdo įrašų sektorius“, KOM (2003) 725 galutinis, 2003 11 24. Pranešimą, pavadintą MEDIA Plus ir MEDIA mokymo programų vidurio laikotarpio vertinimas, parengė bendrovės APRIL/Media Consulting Group/SECOR. Teigiamo diskriminavimo klausimu žr. Vykdomosios santraukos 4(7) punktą: mažo gamybinio pajėgumo ir ribotos kalbinės erdvės šalių MEDIA europinė priededamoji vertė).

4.6 Dėl komunikacijų EESRK visiškai remia Komisijos strateginę nuomonę stiprinti pagrindinius MEDIA Desks ir MEDIA biuras programų įgaliojimus, kurie nurodyti šio sprendimo priedo 2 skyriaus 2.2 punkte „MEDIA Desks ir MEDIA biuras“. Dėl to EESRK siūlo, kad Komisija 12 straipsnyje pateiktą formuluotę suderintų su didesne uždavinių grupe, kurie išvardyti anksčiau minėtame šio priedo punkte ⁽²⁰⁾, ir aprūpintų MEDIA desks programą tinkamu finansavimu, kad jos uždaviniai galėtų būti tinkamai įgyvendinti.

4.7 Komitetas taip pat pageidauja atkreipti dėmesį į tai, kad pasiūlymo 13 straipsnio 2 dalyje reikėtų aiškiai įvardyti Komisijos pareigą užtikrinti suderinamumą ir papildomumą tarp MEDIA 2007 programos ir programų bei veiksmų garso ir

vaizdo įrašų sektoriuje, priklausančių Bendrijos bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis ir su kompetentingomis tarptautinėmis organizacijomis, kuris numatytas 2000 m. gruodžio 20 d. Tarybos sprendimo dėl MEDIA Plus programos 9 straipsnio 2 dalyje ⁽²¹⁾.

4.8 EESRK taip pat mano, kad, atsižvelgiant į programos numatytą trukmę (7 metai) ir į rinkos bei technologijų įprastinio vystymosi kelią, būtų patartina pakeisti sprendimo 14 straipsnio 3 dalyje nustatytą vertinimo grafiką ir, be kitų dalykų, pateikti vidurio laikotarpio vertinimo ataskaitą dėl programos įgyvendinimo rezultatų ir kokybinių bei kiekybinių aspektų. Tai reikštų, kad vertinimo išvadas vis dar galima būtų panaudoti galimam veiklos tikslų ir įgyvendinimo priemonių tikslinimui.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ Komisija viliasi, kad šis pasiūlymas dėl pakeitimo nagrinėjamam pasiūlymui dėl sprendimo suteiks daugiau skaidrumo ir teisinio tikrumo.

⁽²¹⁾ OL L 13, 2001 1 17, p. 34 ir toliau.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektoriaus — tendencijos ir poveikis ūkininkams ir vartotojams

(2005/C 255/08)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 punkto nuostatomis, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva šiuo klausimu: *Didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sektorius — tendencijos ir poveikis ūkininkams ir vartotojams*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbą šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — **p. Allen**.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (2005 m. balandžio 7 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 115 narių balsavus „už“, 71– „prieš“ ir 10 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Europos mažmeninės prekybos įmonės, reaguodamos į socialinius ir ekonominius pokyčius per pastaruosius 20 metų, ir ypač į pasikeitusius vartotojų poreikius, sukūrė didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų sistemą. Pagrindinė idėja buvo palengvinti vartotojui apsirūpinimą prekėmis, pateikiant jam daugybę įvairių rūšių maisto produktų ir kitokių prekių po vienu stogu. Prekybininkų terminais kalbant, didieji mažmeninės prekybos tinklai siekia patraukti kuo daugiau vartotojų, patraukliai pristatydami prekes prieinamomis kainomis. Maisto produktų prekyboje įvyko patys didžiausi ir svarbiausi pasikeitimai, turėję daugiausia įtakos vartotojams. Jungtinėje Karalystėje 80 % pirmojo būtinumo prekių išsigyjama didiesiems prekybos tinklams priklausančiose parduotuvėse. Tai didžiausias rodiklis ES. Prekybos centrai ir didieji prekybos centrai siūlo vartotojams iki 20 000 įvairių produktų linijų.

1.2 Didieji mažmeninės prekybos tinklai per šiuos metus išplėtė pirkėjams prieinamų prekių apimtį ir pasiūlė konkurencingas jų kainas. Didieji mažmeninės prekybos tinklai vartotojams po vienu stogu siūlo didelę maisto produktų apimtį ir įvairovę, taip pat suteikia galimybę nemokamai statyti transporto priemonės didelėse automobilių stovėjimo aikštelėse. Jie visi yra pritaikyti vaikų ir neįgalių asmenų poreikiams. Kai kuriuose jų yra teikiama banko ir maitinimo arba antrinių medžiagų supirkimo paslaugos. Daugelis jų siūlo prekybos paslaugas internetu arba pristato prekes į namus. Prekybos centrai yra patrauklūs tuo, kad juose galima apsirūpinti pirkiniais namų ūkio reikmėms visai savaitei vienoje vietoje konkurencingomis kainomis. Tai paaiškina didžiųjų prekybos tinklų rinkos dalies augimą bendrame maisto produktų prekybos sektoriuje.

1.3 Daugumoje naujų valstybių narių didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų parduotuvės užima mažesnę rinkos dalį negu ES-15, tačiau ši dalis labai sparčiai auga.

Didieji prekybos tinklai gali organizuoti prekybą, naudodami įvairias verslo struktūras:

- didieji prekybos centrai: didelės mažmeninės prekybos parduotuvės, turinčios iki 10 000 kvadratinį metrų prekybos ploto ir parduodančios daug prekių, kurios nėra maisto produktai, veikiančios savitarnos pagrindu;

- prekybos centrai: savitarnos maisto parduotuvės, turinčios iki 3 500 kvadratinį metrų prekybos ploto, kuriose prekyba ne maisto produktais sudaro mažiau kaip 25 % pardavimų;

- mažų kainų parduotuvės: savitarnos pagrindu veikiančios pagrindinių maisto produktų mažomis kainomis parduotuvės, kuriose prekiaujama riboto asortimento prekėmis ir kurioms yra būdinga greita apyvarta — pirkėjus traukia žemos kainos. Šis sektorius auga labai sparčiai.

1.4 Rinkos dalis, kurią kontroliuoja mažmenininkai, smarkiai skiriasi kiekvienoje valstybėje narėje. Vengrijoje trys didžiausi mažmenininkai užima 29 % pirmojo būtinumo prekių rinkos. JK trys didžiausi mažmenininkai kontroliuoja 60 % pirmojo būtinumo prekių rinkos, tuo tarpu Airijoje trys didžiausi prekybos tinklai kontroliuoja 66 % rinkos. Trijų didžiausių prekybos tinklų rinkos dalis bendroje pirmojo būtinumo prekių prekybos apimtyje tam tikrose valstybėse narėse yra tokia: Lenkijoje — 14,2 %, Čekijoje — 25,4 %, Slovakijoje — 42,6 %, Slovėnijoje — 77,3 % Paskutiniųjų 10 metų patirtis rodo, kad mažmeninėje maisto produktų prekybos rinkoje dominuoja nedidelis itin didelių pardavėjų skaičius. Maisto produktai sudaro 70 % pirmojo būtinumo prekių rinkos. (Šaltinis: GfK Consumer Scan/Household Panel).

2. Mažmeninės maisto kainos ir vidaus rinka

2.1 Vidaus rinkos GD, remdamasis „AC Nielsen“ pateiktais duomenimis, sudarė europinių prekės ženklų ⁽¹⁾ prekių vartojimo krepšelį nuo 2002 m. rugsėjo mėn. iki 2003 m. spalio mėn. ir palygino ES-14 valstybėse esančias kainas. Toliau pateiktas prekių indeksas rodo, kad prekės visoje ES-14 stipriai skiriasi. Jei statistinį ES vidurkį prilyginsime 100, didžiausios ir mažiausios kainos valstybėse narėse išsidėsto šitaip:

⁽¹⁾ Europiniu prekės ženklu apibrėžiami tie prekės ženklai, kurie įkurti keturiose iš penkių didžiausių šalių ir penkiose kitose šalyse; bendruoju prekės ženklu laikomas ženklas, netenkinantis šių kriterijų. Čia pateikta analizė susijusi tik su kainomis eurais, kurioms netaikomas PVM.

Produktas	Valstybė	Mažiausia	Valstybė	Didžiausia
Sviestas „Kerrygold“	Airija	90	Vokietija	150
„Red Bull“	Austrija	79	Suomija	134
„Fanta“	Ispanija	70	Suomija	148
„Evian“	Prancūzija	62	Suomija	204
„Twix“	Belgija	74	Danija	131
„Haagen Dazs“	Italija	60	Graikija	117
Tirpi kava „Nescafe“	Graikija	64	Austrija	137
Dribsniai „Kellogg“	Jungtinė Kara-lystė	75	Prancūzija	144
Ryžiai „Uncle Ben’s“	Suomija	81	Jungtinė Kara-lystė	161
Makaronai „Barilla“	Italija	55	Airija	114

2.2 Europinių prekės ženklų kainos, tarp jų ir anksčiau paminėtų, yra pripažintos visoje ES. Todėl būtų galima manyti, kad šių produktų kainos neturėtų labai skirtis įvairiose valstybėse.

Kainų skirtumas yra dar didesnis bendrosios paskirties produktams, nepažymėtiems prekės ženklais. Čia taip pat kainų skirtumas valstybėse narėse labai įvairus:

Produktas	Valstybė	Mažiausia	Valstybė	Didžiausia
Ryžiai	Portugalija	45	Švedija	182
Miltai	Portugalija	45	Švedija	182
Malta kava	Suomija	71	Airija	298
Tirpi kava	Belgija	40	Airija	127
UHT grietinėlė	Vokietija	71	Suomija	140
Sausos sriubos	Ispanija	43	Belgija	256
Šaldyta žuvis	Suomija	65	Prancūzija	118
Ledai	Suomija	40	Jungtinė Kara-lystė	214
Gazuotas mineralinis vanduo	Italija	47	Suomija	168
Kūdikių maistas	Ispanija	66	Italija	173
Konservuoti ananasai	Nyderlandai	53	Suomija	181
Cukrus	Portugalija	93	Švedija	286

2.3 Tokie prekės ženklų pažymėtų ir nepažymėtų produktų kainų skirtumai padeda susidaryti vaizdą apie šiandien turimą padėtį, nuolatinis kainų stebėjimas taip pat padeda nustatyti, ar kainos yra linkusios vienodėti, kaip būtų galima tikėtis visiškai funkcionuojančioje vidaus rinkoje. Vidaus rinkos GD laikosi nuomonės, kad veiksmingai funkcionuojančioje vidaus rinkoje tokių didelių kainų skirtumų neturėtų būti. Panašiuose rinkos tyrimuose JAV kainų skirtumas buvo mažesnis negu ES-14.

2.4 Yra įvairių tokių kainų skirtumų priežasčių — skirtingos veiklos sąnaudos, kaip antai: darbo jėgos kaina, transporto kaina, atliekų tvarkymo kaina, parduotuvės ir apyvartos dydis, vietos mokesčiai ir kainų konkurencingumo lygis tiek perkant, tiek parduodant. Rinkos sąlygos ir pirmenybė, teikiama skirtingiems produktams, bei vartotojų skonis, kurį pagrinde nulemia kultūriniai įpročiai, vaidina ne paskutinį vaidmenį. Be to, būtina atsižvelgti ir į vietinės rinkos sąlygas, tokias kaip klimatas bei tiekimo grandinės pobūdis.

3. Didžiųjų prekybos tinklų kainų politika

3.1 Per pastaruosius penkerius metus didžiausių maisto produktais prekiaujančių mažmenininkų reklamoje nuolat skamba: „kasdien mažesnės kainos“, „daugiau už tą pačią kainą“, „geras maistas kainuoja mažiau“ ir t.t. Bandoma įteigti, kad didieji prekybos tinklai pirmąją mažindami nepagrįstai didelės kainas. Akivaizdu, kad taip yra daroma dėl to, kad vartotojai labai sureikšmina kainos veiksni. Teoriškai tai turėtų būti geros naujienos visiems vartotojams, ypač žvelgiant į trumpalaikę perspektyvą, tačiau reikėtų atsižvelgti į ilgalaikės perspektyvos pasekmes. Tam, kad nepritrūktų geros kokybės maisto produktų, pagamintų laikantis aplinkos apsaugos reikalavimų, ūkininkams turi būti mokamos tinkamos kainos. Visi kiti veikėjai, dalyvaujantys gamyboje ir paskirstyme, taip pat turi gauti atitinkamą pelną.

3.2 JK prekybos tinklas ASDA, priklausantis JAV milžinei „Wal-Mart“, kainų mažinimą pavertė filantropine misija, deklaruodamas, kad „mūsų tikslas yra padaryti prekes ir paslaugas prieinamas kiekvienam“. Atrodo, kad norima įteigti, jog reikia kiek galima mažinti išlaidas maistui. Daugeliu atveju didieji prekybos tinklai savo reklamoje norėtų priversti mus manyti, kad svarbiausias maisto vertinimo kriterijus yra kaina. Namų ūkio išlaidos maistui visoje Europoje ir toliau mažėja (žr. 1 priedą).

3.3 Tradiciškai didieji prekybos tinklai buvo linkę taikyti pačias agresyviausias pagrindinių maisto produktų kainų mažinimo priemones. Pagrindiniai maisto produktai didina apyvartą, nes juos perkant dažniausiai, gerokai didinamas pelnas kitoms prekėms, kurias vartotojai perka neturėdami išankstinės nuomonės. Kai kuriose valstybėse narėse tokie maisto produktai yra parduodami pigiau nei už savikainą. Maisto produktus parduoti pigiau nei už savikainą tam tikromis sąlygomis yra uždrausta Belgijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Italijoje, Liuksemburge, Portugalijoje, bei Ispanijoje ir Graikijoje.

3.4 Prekių pardavimas pigiau nei už savikainą ir agresyvus kainų nustatymas gali paminti bet koki konkurencingumą.

4. Didžiųjų prekybos centrų darbuotojai

4.1 Augantys didieji prekybos tinklai sukūrė daugelį tūkstančių prastai apmokamų darbo vietų (dažnai nepilnu etatu) visoje ES. Naujausioje studijoje, kuri buvo paskelbta Europos fondo gyvenimo ir darbo sąlygoms gerinti interneto svetainėje (Pramoniniai santykiai perdirbimo sektoriuje, 2004 m. spalio mėn., lyginamasis tyrimas), teigiama, kad maždaug 60 % prekybos sferoje dirbančių žmonių yra moterys, taip pat didelį procentą sudaro jauni ir mažai kvalifikuoti darbuotojai. Darbo užmokestis yra sąlyginai nedidelis, o didelė darbuotojų dalis dirba ne visą darbo dieną arba savaitgaliais. Ši sritis patiria labai didelius struktūrinius pokyčius, nes vyksta koncentracijos ir diversifikacijos procesai ir yra didelis spaudimas restruktūrizuoti užimtumą, susilpninti jo reglamentavimą ir sumažinti darbuotojų skaičių. Kitas būdingas bruožas

yra atlyginimų vyrams ir moterims skirtumas dėl didelio moterų, dirbančių ne visą darbo dieną ir mažiau apmokamą darbą, skaičiaus.

4.2 Didieji prekybos tinklai įdarbina žmones įvairiems darbams, tačiau kasininkai ir prekes į lentynas dėliojantys darbuotojai yra mažiausiai uždirbanti darbuotojų kategorija ir atlyginimas už darbą jiems yra mokamas pagal valstybėje narėje numatytą minimalų arba šiek tiek didesnę už minimalų darbo įkainį.

4.3 Lanksčios darbo valandos tinka studentams ar moksleiviams, laikinai dirbantiems, turintiems šeimos išpareigojimų arba kitą darbą. Labai svarbu, kad nepilnu etatu dirbantys darbuotojai nebūtų diskriminuojami.

4.4 Europos prekybos tinklai turėtų siekti pirkėjų aptarnavimo kokybės gerinimo, kurį gali užtikrinti kompetentingas personalo, turinčio tinkamas socialines garantijas ir dirbančio geromis sąlygomis, darbas. Nuolatinė prekybos sektoriaus koncentracija sudaro sąlygas kurti vis naujas konkurencijos strategijas (pavyzdžiui, kainų karai), vis griežčiau kontroliuoti išlaidas, tarp jų ir darbo jėgos, panaikinti darbo valandų reglamentavimą, didinti viršvalandžius ir darbą savaitgaliais.

4.5 Nors maisto produktų kainos mažėja dėl konkurencingų kainų, padidėjusio pirkimo, administravimo, sandėliavimo tvarkos ir rinkodaros veiksmingumo ir geros maisto produktų kokybės, vis dėlto „Realybė yra tokia, kad pigus maistas — tai pigi darbo jėga, todėl mes turėtume kur kas daugiau apie tai mąstyti, kadangi šitaip sudarome sąlygas prekybos tinklams vykdyti kainų karus.“ Prof. Tim Lang, Thames Valley University.

4.6 Be to, kai kalbama apie importą iš trečiojo pasaulio šalių, neturėtume ignoruoti darbo, skirto produktui pagaminti, sąnaudų tose šalyse.

5. Didžiųjų prekybos tinklų koncentracija

5.1 Maisto produktų mažmenos sektoriaus koncentracija visoje Europoje nepaprastai išaugo. Nuo 1993 m. iki 2002 m. 5 pagrindinių maisto produktais prekiaujančių prekybos tinklų rinkos dalis ES vidutiniškai išaugo nuo 21,7 % iki 69,2 % 2002 m. ji svyravo nuo 37 % Italijoje iki 52,7 % Graikijoje ir 94,7 % Švedijoje (Šaltinis: 2003 m. London Economics ataskaita JK aplinkos departamentui).

5.2 Kai kuriose valstybėse narėse abiejų rinkos pusių — tiek perkančios, tiek ir parduodančios — koncentracija yra beveik vienoda. Kai kuriose valstybėse narėse pirkėjų grupės vienija (techniškai) nepriklausomus prekybininkus, dėl to nacionaliniu lygiu perkančioji pusė yra visuomet labiau koncentruota už parduodančiąją.

5.3 Didieji prekybos centrai plečia paslaugas ir produktų asortimentą, tuo tarpu pigių parduotuvių tinklai ypač plečiasi maisto prekybos sektoriuje, kur jie netrukus galės pasiūlyti kokybiškus produktus mažiausiomis galimomis kainomis.

5.4 Naujausios daržovių ir vaisių sektoriaus tendencijos mažai skyrėsi nuo bendrųjų prekybos tendencijų. Prekybos tinklai norėtų sukoncentruoti pirkimus kelių didžiųjų tiekėjų, kurie juos galėtų aptarnauti visus metus, rankose. EESRK savo ankstesnėje nuomonėje⁽²⁾ pažymėjo, kad: „*Gausus nuolatinis šviežių vaisių ir daržovių pasirinkimas didžiuosiuose prekybos centruose yra laikomas dideliu jų privalumu. Savaitgaliais vykstanti prekyba turgavietėse yra vertinama dėl geresnės produktų kokybės, šviežių prekių, didelio pasirinkimo, patikimumo ir bendravimo su žmonėmis.*“

5.5 Didžiųjų prekybos tinklų atsiradimas sudarė sąlygas tolesnei tiekėjų, ypač maisto produktų tiekėjų, konsolidacijai. Kaip vieną tokių sričių galima paminėti duonos tiekėjus. Airijoje ir ypač JK duonos gaminių kainų konkurencija baigėsi daugelio kepyklų uždarymu ir dabar rinkoje dominuoja tik kelios didelės kepyklos. Tai sudarė sąlygas prekybos tinklams tiekti pirkėjams tokios pačios kokybės, tačiau pigesnius duonos produktus. Aukštesnės maistinės vertės duona yra prieinama už aukštesnę kainą.

5.6 Daugelis prekybos tinklų įsirengia kepyklas pačiuose prekybos centruose. Gamykloje pagaminti šaldytos tešlos produktai yra atgabenami į parduotuvę ir kepami joje esančioje kepykloje.

6. Supirkimo ir vartotojų kainos

6.1 2003 m. „London Economics“ pranešime buvo pažymėta, kad 2001 m. nė vienoje valstybėje narėje nebuvo sistemingai nustatytas didžiausias skirtumas tarp supirkimo kainos ir mažmeninės prekybos kainų. Paprastai, skirtumas tarp minėtų kainų svyruoja ir siekia nuo 1 iki 5 kartų daugiau nei supirkimo kaina. Pavyzdžiu gali būti duona, kuri gaminama iš kviečių — šiuo atveju skirtumas tarp supirkimo ir mažmeninės kainos gali siekti 30 kartų, šitaip atspindint dideles duonos produktų gamybos išlaidas, kurios nėra susijusios su žemės ūkio gamyba.

6.2 2001 m. avienos supirkimo ir mažmeninės prekybos kainų skirtumas JK ir Airijoje kilo, o Prancūzijoje ir Vokietijoje krito. Vaisių ir daržovių prekyboje supirkimo ir mažmeninės prekybos kainų skirtumas arba praktiškai nesikeičia, arba šiek tiek mažėja. Didmeninė prekyba vaisiais ir daržovėmis kurį laiką patyrė nuosmukį, tuo tarpu šviežia produkcija išliko itin jautri kainoms ir labai svyravo, priklausomai nuo oro sąlygų ir tiekimo sutrikimų. Didieji prekybos tinklai pereina prie sezoninių arba metinių sutarčių, kurias jie sudaro su keliais ar keliolika tiekėjų, siekdami stabilumo prekybos šviežiomis daržovėmis segmente ir mažindami kainas. Tai leidžia stabilizuoti skirtumą tarp supirkimo ir mažmeninės prekybos kainų. Kylant kainų karams, pirminiai gamintojai gauna mažesnę pelną ir patiria didesnes išlaidas.

6.3 Jei didžiųjų prekybos tinklų įtaka leidžia tiekėjams mažinti kainas ir jei šios kainos yra mažesnės vartotojams, tai nebūtinai reiškia, kad procentinis pelnas žemės ūkyje turi būti nei kristi, o ūkininkas turi gauti mažesnę pelną arba visai jo negauti.

6.4 JK Nacionalinės ūkininkų sąjungos iniciatyva atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad 2002 m. maisto produktų krepšelis, kurį sudaro jautiena, kiaušiniai, pienas, duona, pomidorai ir obuoliai, prekybos centruose kainavo vidutiniškai 55 eurus, iš jų 16 eurų teko ūkininkams, o tai sudaro mažiau kaip 1/3 mažmeninės prekybos kainos. Pagal atskirus produktus ūkininkams tekusi mažmeninės prekybos kainos dalis sudaro: jautiena — 26 %, duona — 8 % ir kiaušiena — 14 %

6.5 1990-2002 m. žemės ūkio produkcijos gamintojo kainų indeksas ES-15 (realia išraiška) sumažėjo maždaug 27 % Nominalios žemės ūkio produkcijos kainos tuo pačiu laikotarpiu išliko maždaug tos pačios. Ryškus skirtumas tarp supirkimo ir maisto produktų vartotojų kainų sulaukė nemažo dėmesio, tačiau sprendimų dėl kainų tendencijų skirtumo nebuvo priimta. (2003 m. „London Economics“ ataskaita).

6.6 Reikia pripažinti, kad didieji prekybos tinklai siūlo vis daugiau „sąžiningos prekybos“ prekių, kas pažymi teigiamą tendenciją. 2004 m. birželio 8 d. „Wall Street Journal“ straipsnio autoriai Steve Steckton ir Erin White, apibūdindami „sąžiningos prekybos“ produktų pardavimus didžiuosiuose prekybos tinkluose, rašė: „Sainsbury's“ (britų prekybos tinklas) parduoda „sąžiningos prekybos“ bananus už kainą, kuri yra keturis kartus didesnė negu paprastų bananų — tai 16 kartų daugiau negu gavo augintojas. „Tesco“ neseniai padidino „sąžiningos prekybos“ kavos svaro kainą 3,46 dolerio, tuo tarpu augintojui teko maždaug 44 centais daugiau negu vidutinė pasaulinė rinkos kaina. „Prekybos tinklai naudojami prekės ženklui, siekdami didesnio pelno, nes jie žino, kad vartotojai pasirengę mokėti šiek tiek daugiau, kad paremtų besivystančių šalių žemės ūkį,“ — teigia Emily Dardaine, tarptautinės „sąžiningos prekybos“ prekės ženklo organizacijos (FLO), Vokietijoje įsikūrusios „Sąžiningos prekybos“ grupių federacijos vadybininkė.

7. Prekybos centrų tiekėjų sąlygos

7.1 Skirtingas rinkos koncentracijos laipsnis ir pobūdis įvairiose ES valstybėse narėse yra veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti nagrinėjant prekybos tinklų praktiką, susijusią su tiekėjais. Kaip jau buvo nurodyta pirmiau, kadangi vartotojai didelę svarbą teikia kainoms ir atsižvelgiant į tai, kad paklausa daro įtaką pasiūlai, prekybininkai jaučia nemenką spaudimą mažinti kainas. Siekdami sumažinti kainas vartotojams, prekybos tinklai daro didelį spaudimą tiekėjams, kad jie irgi mažintų kainas. Tai būdinga maisto sektoriui ir pirmiausia rinkose, kur koncentracija yra itin didelė. Jie gali nuolat grasinti prekės pašalinimu iš prekybos, norėdami užsitikrinti dar geresnes tiekimo sąlygas. Be to, labai daug didžiųjų tinklų dažnai keičia pirkimo vadybininkus tarp sektorių, kad pastarieji asmeniškai negalėtų tartis su tiekėjais. Pirkimo vadybininkų uždavinys yra ieškoti vis pigesnių maisto produktų iš tiekėjų. Jų galioje yra sukurti įmonę arba priversti ją bankrutuoti, šalinant prekes iš prekybos arba renkantis kitą įmonę, ypač tais atvejais, kai tiekėjas yra daug įdėjęs į tam tikros produktų linijos gamybą, tikėdamasis visa tai parduoti didiesiems prekybos tinklams. Neretai tiekėjai,

⁽²⁾ CES 108/98, OL C 95, 1998 3 30, p. 36.

ypač mažesnieji, neturi pakankamai finansinių išteklių, kad galėtų patenkinti didžiųjų prekybos tinklų reikalavimus. Ko gali tikėtis ūkininkas, norėdamas gauti už savo produkciją tinkamą kainą rinkose, kur didieji prekybos tinklai turi tokią didelę perkamąją galią?

7.2 Neskaiciuojant galimybės gauti įvairias nuolaidas iš tiekėjų, savo galios primetimas gali būti akivaizdus tais atvejais, kai į sutartį, kurią prekybininkai sudaro su tiekėjais, yra įtraukiamos sąlygos dėl mokesčio už prekės įtraukimą į prekybą, retrospektyvios nuolaidos už jau parduotas prekes, nepagrįstai didelės sumos, kurių mažmenininkai reikalauja už reklamą, ir reikalavimas tiekti prekes išskirtinai vienam ar kitam mažmenininkui.

7.3 Didiesiems prekybos tinklams maisto produktus tiekiantiems tiekėjams dažnai daromas didžiulis finansinis spaudimas numatant atsiskaitymo atidėjimą — kartais iki 120 dienų (kartais net iki 180 dienų) po maisto produktų pristatymo. Vartotojas moka už produktą iškart. Ilgi atsiskaitymo atidėjimai sudaro didelę prekybos tinklų pelno dalį, kadangi tiekėjai tokiu būdu jiems suteikia beprocentes paskolas.

7.4 Kartais didieji prekybos tinklai priverčia tam tikrą laiką teikti maisto produktus tokia kaina, kuri yra mažesnė už savikainą tik todėl, kad produktas nebūtų pašalintas iš prekybos ir liktų prekybos centro lentynose. Tiekėjams ir ūkininkams tai padaro labai didelį nuostolių.

7.4.1 Internetinių aukcionų naudojimas taip pat sustiprino didžiųjų tinklų pozicijas, dažniausiai ieškant pigių produktų, turinčių jų prekės ženklą, tiekėjų. Pagal tokią sistemą didieji tinklai internete skelbia produktų tiekimo konkursus (dažniausiai turinčius jų prekybos ženklą). Tiekėjai varžosi tarpusavyje, siūlydami mažiausias kainas.

7.5 Savojo prekės ženklo naudojimas tarp visų didžiųjų prekybos tinklų vis labiau populiarėja. Pastaroji tendencija yra akivaizdžiausia Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje, taip pat besivystančių valstybių rinkose. „Platus savo prekės ženklų panaudojimas yra tiesiogiai susijęs su tuo, kad pasaulinės prekybos lyderiai peržengė tradicines geografines sienas.“ (Jane Perrin, „AC Nielsen“). Išaugus kai kurių savuosius prekės ženklus turinčių produktų kokybei, prekybininkai, nešvaistydami pinigų reklamai, gali gerokai padidinti pelną.

7.6 Savojo prekės ženklo naudojimas suteikia daugiau galių prekybos tinklams santykiuose su tiekėjais.

7.7 Tokiomis sąlygomis, kai sėkmingos ir naujos prekybos koncepcijos gali būti greitai nukopijuojamos, prekybos tinklo prekės ženklo strategija tapo ypač svarbi — padedanti atskirti prekybos tinklus vieną nuo kito.

7.8 Šis galių pusiausvyros pasikeitimas nuo tiekėjo link pardavėjo reiškia gerokai daugiau už vietos lentynose užsitikrinimą ir savojo (privataus) prekės ženklo pranašumus. Per prekybos tinklo lojalumo korteles prekybininkai šiandien gali daug geriau už tiekėją įvertinti vartotojo asmenybę, pirkimo ir vartojimo įpročius. Tokias įžvalgas dar labiau sustiprina tai, kad

prekybininkai turi galimybę bent kartą per savaitę tiesiogiai bendrauti su savo pirkėjais.

7.9 Nors prekybos tinklai siūlo produktus su savo prekės ženklu ir atsižvelgdami į vartotojo poreikius, iš lentynų jie negali pašalinti tų produktų, kurių prekės ženklas yra gerai žinomas. Tačiau didžiausi mažmenininkai norėtų sumažinti savo ženklo produktų tiekėjų skaičių, tam buvo pritaikytas vadinamasis kategorijų valdymas. Tai priemonė, kurią prekybos tinklai naudoja, siekdami sumažinti jiems dirbančių atskirų tiekėjų skaičių ir taip mažinti produkto savikainą bei didinti pelnus. Kiekvienai produktų asortimento kategorijai pasirenkamas vienas pagrindinis tiekėjas, kuris gamina ir tiekia visą tos kategorijos produktų asortimentą. Įmonė, turinti garsų prekės ženklą, paprastai pasirenkama kitiems susijusiems produktams tiekti, kad jos gaminiai nebūtų pašalinti iš prekybos, pvz., įmonės, kuri tiekia tam tikrą originalią sūrio rūšį (pvz., čederį), prašoma tiekti kitas sūrio rūšis, kurias ji turės pirkti iš kitų tiekėjų. Ši sistema suteikia prioritetą didžiausioms gamybos ir tiekimo įmonėms, taip apribodamos dalyvavimo rinkoje galimybes smulkiems ir vietiniams tiekėjams. Tai taip pat pagaliau mažina vartotojo pasirinkimo galimybes.

7.10 Daugelis smulkių ir vidutinių maisto produktų įmonių yra labai pažeidžiamos, ypač jei jos priklauso nuo vieno iš didžiųjų mažmeninės prekybos tinklų. Pastarieji gali reikalauti per artimiausius trejus metus mažinti kainą kasmet po 2 % Negalėjimas atitikti tokių tikslų reiškia, kad tiekimas perduodamas kitam tiekėjui. SVĮ turi mažinti savo išlaidas ir pelnus, norėdamos likti rinkoje, o tai reiškia kainų ūkininkams mažinimą, užimtumo mažinimą ir žemesnę vartojimo prekės kokybę.

8. Vartotojai

8.1 Vartotojai ir toliau reikalauja, kad prekybos tinklai užtikrintų konkurencingas kainas, nenutrūkstamą geros kokybės ir saugaus maisto produktų tiekimą, aukštą aptarnavimo kokybę ir malonią aplinką.

8.2 Vartotojai turėtų pradėti dialogą su pirminiais gamintojais ir maisto produktų tiekėjais, kad galėtų susidaryti išsamesnę nuomonę apie mažmenininkų veiklos metodus.

8.3 Vartotojai turėtų žinoti, kada tiekėjai savo sąskaita teikia ypatingas nuolaidas arba siūlo mažas kainas.

8.4 Vartotojai taip pat turėtų geriau suprasti maisto rinkos aspektus ir ilgalaikes savo poreikių tenkinimo pasekmes. Dideli už miesto esantys prekybos centrai, kurie parduoda maisto produktus neva žemesnėmis kainomis, neduoda naudos šeimoms, kurios turi mažas pajamas, nes pastarosios neturi tinkamo transporto nuvykti į tokias parduotuves nusipirkti pigių produktų.

8.5 Tokios problemos kaip nutukimas ir vartojimo poreikių tenkinimas vartotojui rūpi labiausiai. Mažmenininkai turėtų šiuo klausimu laikytis tam tikros politikos.

9. Žemės ūkio gamintojai

9.1 Dėl BŽŪP reformos (atsiejimo nuo gamybos apimčių) ūkininkų sprendimai dėl to, kokios gamybos imtis, labiausiai priklausys nuo signalų apie kainas ir paklausą, ateinančių iš mažmeninės prekybos sektoriaus. BŽŪP sudėtinė dalis — parama ūkininkų gaminamai produkcijai — daugiau nebevaidins tokio vaidmens. Tai reiškia, kad didieji mažmeninės prekybos tinklai turės daugiau įtakos negu bet kada anksčiau nustatyti prekės kainą visoje grandinėje. Didesnė maisto produktų importo į Bendriją apimtis taip pat mažina pirminės žemės ūkio produkcijos kainas, nes pasaulinės kainos yra mažos. Rezultatas turėtų būti didesnis kainų svyravimas, priklausomai nuo pasiūlos ir paklausos.

9.2 Jei ūkininkų pajamos mažės, daugelis ūkininkų nebeturės galimybės gaminti žemės ūkio produkcijos. Taip Europos Sąjungoje gali sumažėti maisto produktų gamyba, o tai pažeistų daugiafunkcinio žemės ūkio ES plėtrą. Tai turėtų pakenkti siekiui išlaikyti ir toliau plėtoti gyvybingą kaimo bendruomenę. Siekiant užkirsti kelią šiam procesui, ūkininkai taip pat turėtų iš naujo apvarstyti ūkininkavimo metodus ir savo produktų pasirinkimą. Siekiant sustiprinti ūkininkų pozicijas, alternatyvus klausimo sprendimo būdas būtų naujų nišų paieška ir, pavyzdžiui, kokybiškesnių maisto produktų arba visiškai naujų produktų gamyba, naujų rinkodaros būdų taikymas ir naujų bendradarbiavimo formų vystymas (pvz., aprūpinimo kooperatyvų, žemės ūkio produktų parduotuvių steigimas miestuose), kaimo turizmas ir kt.

9.3 Sunku palyginti supirkimo ir mažmeninės prekybos kainas visoje Europos Sąjungoje, nes savikaina ir pelnas tenka perdirbimo sektoriui ir prekybininkams. Tačiau yra akivaizdu, kad didieji prekybos tinklai parduoda žemės ūkio produktus pigiau savikainos, nes dominuodami rinkoje žemės ūkio produktų perdirbėjai ir prekybininkai gauna didžiąją dalį pelno.

10. Kiti klausimai

Nors kainos ir labai svarbi mažmeninės maisto produktų prekybos sektoriaus dalis, turi būti taip pat atsižvelgta ir į kitus klausimus:

- Didieji tinklai yra atsakingi už juose parduodamų maisto produktų saugumą.
- Didieji tinklai palaiko nuolatinį ryšį su vartotojais, kurie kas savaitę lankosi juose, ieškodami reikalingų prekių.
- Lojalumo kortelės akivaizdžiai atskleidžia vartotojo pirkimo įpročius ir leidžia didiesiems tinklams sukurti reikšmingą

vartotojų duomenų bazę, kuri yra puiki rinkos tyrimo priemonė.

- Jie analizuoja vartotojų poreikius, atlikdami rinkos tyrimus.
- Jie turi įtakos pirkėjui elgesiui ir skoniui per kainų akcijas, nuolaidas, vartotojus aptarnaujantį personalą, prekių išdėstymą ir parduotuvės dizainą. Šiame kontekste didieji tinklai daro įtaką visos prekybos sistemos raidos kryptčiai.

11. Išvados

11.1 Reikia daugiau informacijos ir aiškumo dėl kainų struktūros ir prekybos pelnų pasiskirstymo tarp pardavėjų, tiekėjų (maisto perdirbėjų) ir pirminių gamintojų.

11.2 Valstybės narės turi užtikrinti, kad valstybių narių regionuose egzistuočių atitinkama konkurencija ir teikti pirmenybę smulkių ūkininkų, perdirbėjų ir prekybininkų bendradarbiavimui, taip išsaugojant konkurenciją su stambiais ūkininkais, perdirbėjais ir platinimo tinklais. Be to, valstybės narės ir ES institucijos turi užtikrinti, kad būtų įvairių prekybos formų, vengiant visiško rinkos liberalizavimo, lemiančio tolesnę rinkos koncentraciją.

11.3 Vidaus rinkos GD turi nuolat tirti ir vertinti vartojimo kainas visoje ES tam, kad būtų galima akivaizdžiai įsitikinti tuo, jog visoje bendrijoje egzistuoja tinkama konkurencija.

11.4 Viena sričių, kur turėtų būti paisoma konkurencin-gumo taisyklių, yra visuomenės poreikių nustatymas: konkuren-cingumo principai neturėtų apsiriboti tik kainomis ir rinkos jėgomis.

11.5 Didžiųjų prekybos tinklų perkamoji galia maisto produktų rinkoje turėtų ir toliau išlikti konkurencijos tarnybų dėmesio centre.

11.6 Egzistuoja tikimybė, kad ateities maisto produktų mažmeninė prekyba susitelks tik kelių žaidėjų rankose, kurie tieks daugiausia savo produktų linijas. Tai turėtų susiaurinti vartotojų pasirinkimą ir didinti kainas. Komisija ir valstybė narė neturi atmesti prielaidos, kad egzistuoja tokia tikimybė.

11.7 ES turi užtikrinti pakankamą maisto produktų gamybą, kad jos užtektų Europos piliečiams. Mes neturime tapti priklausomi nuo maisto produktų importo iš užsienio.

11.8 Reikia toliau išsamiai tirti ir analizuoti kainų nustatymą, supirkimo bei mažmeninės didžiųjų mažmenininkų prekybos kainų skirtumą, kurį sumoka vartotojas.

2005 m. balandžio 7 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Priedas

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonei

Šie pakeitimai gavo mažiausiai ketvirtadalį balsų, tačiau plenarinės sesijos svarstymų eigoje jie buvo atmesti.

3.1 punktas

Taip pakeisti:

Per pastaruosius penkerius metus didžiausių maisto produktais prekiaujančių mažmenininkų reklamoje nuolat skamba: „kasdien mažesnės kainos“, „daugiau už tą pačią kainą“, „geras maistas kainuoja mažiau“ ir t.t. Bandoma įteigti, kad didieji prekybos tinklai pirmauja mažindami nepagrįstai dideles kainas. Akivaizdu, kad taip yra daroma dėl to, kad vartotojai labai sureikšmina kainos veiksnį. Teoriškai tai turėtų būti geros naujienos visiems vartotojams, ypač žvelgiant į trumpalaikę perspektyvą, tačiau reikėtų atsižvelgti į ilgalaikės perspektyvos pasekmes. ~~Tam, kad nepritrūktų geros kokybės maisto produktų, pagamintų laikantis aplinkos apsaugos reikalavimų, ūkininkams turi būti mokamos tinkamos kainos. Visi kiti veikėjai, dalyvaujantys gamyboje ir paskirstyme, taip pat turi gauti atitinkamą pelną.~~

Paaškinimas

Šis bendro pobūdžio teiginys nepaaškina kas yra „tinkamos kainos“. Tekstas neapibrėžia šios sąvokos, neanalizuoja, kas sudaro pelną žemės ūkyje, netiria subsidijų žemės kultivacijai poveikio ūkininkų pajamoms ir nepateisina būtinybės išlaikyti tuos žemės ūkio produktus, kurie negali konkuruoti su kitais žemės ūkio produktais (kitais tariant, ar būtina visiems ūkininkams užtikrinti aukštas pajamas vartotojų sąskaita?)

Balsavimo rezultatai:

Už: 38

Prieš: 75

Susilaikė: 17

4.5 punktas

Išbraukti

~~Nors maisto produktų kainos mažėja dėl konkurencingų kainų, padidėjusio pirkimo, administravimo, sandėliavimo tvarkos ir rinkodaros veiksmingumo ir geros maisto produktų kokybės, vis dėlto „Realybė yra tokia, kad pigus maistas – tai pigi darbo jėga, todėl mes turėtume kur kas daugiau apie tai mąstyti, kadangi šitaip sudarome sąlygas prekybos tinklams vykdyti kainų karus.“ Prof. Tim Lang, Thames Valley University.~~

Paaškinimas

Šito sakinio prasmė nėra aiški skaitytojui. Pavyzdžiui, ar ji reiškia, kad mes nepirksime lenkiškų obuolių dėl to, kad jie yra pigesni už obuolius, išaugintus Latvijoje arba Suomijoje?!

Balsavimo rezultatai:

Už: 56

Prieš: 92

Susilaikė: 12

4.6 punktas

Išbraukti

~~Be to, kai kalbama apie importą iš trečiojo pasaulio šalių, neturėtume ignoruoti darbo, skirto produktui pagaminti, sąnaudų tose šalyse.~~

Paaškinimas

Skaitytojui nėra aiški šio sakinio prasmė. Ar jis reiškia, kad turime atsižvelgti į minimalius darbo užmokesčius Trečiojo pasaulio šalyse? Kas nuspręs ir kaip, kad produktas, nupirkamas vienoje ar kitoje šalyje, buvo pagamintas darbininkų, gaunančių „pakankamą“ atlyginimą? Ar tikrai yra manoma, kad Europos vartotojai turėtų užtikrinti Trečiojo pasaulio šalių darbininkams priimtinas pajamas?

Balsavimo rezultatai:

Už: 49

Prieš: 104

Susilaikė: 7

7.1 punktas

Išbraukti paskutinį sakinį

Siekdami sumažinti kainas vartotojams, prekybos tinklai daro didelį spaudimą tiekėjams, kad jie irgi mažintų kainas. Tai ypač būdinga maisto sektoriui. Jie gali nuolat grasinti prekės pašalinimu iš prekybos, norėdami užsitikrinti dar geresnes tiekimo sąlygas. Be to, labai daug didžiųjų tinklų dažnai keičia pirkimo vadybininkus tarp sektorių, kad pastarieji asmeniškai negalėtų tartis su tiekėjais. Pirkimo vadybininkų uždavinys yra ieškoti vis pigesnių maisto produktų iš tiekėjų. Jų galioje yra sukurti įmonę arba priversti ją bankrutuoti, šalinant prekes iš prekybos arba renkantis kitą įmonę, ypač tais atvejais, kai tiekėjas yra daug idėjęs į tam tikros produktų linijos gamybą, tikėdamasis visa tai parduoti didiesiems prekybos tinklams. Neretai tiekėjai, ypač mažesnieji, neturi pakankamai finansinių išteklių, kad galėtų patenkinti didžiųjų prekybos tinklų reikalavimus. ~~Ko gali tikėtis ūkininkas, norėdamas gauti už savo produkciją tinkamą kainą, kai didieji prekybos tinklai turi tokią didelę perkamąją galią?~~

Paaškinimas

Šis bendro pobūdžio teiginys nenurodo, nei kokia yra „tinkama kaina“ ūkininkui, nei kaip ją nustatyti. Tokiu būdu galima ir iš ūkininko reikalauti užtikrinti tinkamas kainas vartotojams. ES žemės ūkis veikia pagal subsidijų mechanizmą. Negalima prie to dar ir nustatyti fiksuotas pardavimo kainas žemės ūkio produktams (kas jas nustatys ir kaip?), nes tada nebegalėsime kalbėti apie laisvąją rinką.

Balsavimo rezultatai:

Už: 42

Prieš: 114

Susilaikė: 7

8.2 punktas

Taip pakeisti:

~~Vartotojai turėtų pradėti dialogą su pirminiais gamintojais ir maisto produktų tiekėjais, kad galėtų susidaryti išsamesnę nuomonę apie mažmeninių veiklos metodus. Reikėtų padėti vartotojams, kad jie galėtų susidaryti išsamesnį vaizdą apie gamintojų siūlomą maisto produktų gamą ir gauti objektyvios informacijos apie tokių maisto produktų kokybės skirtumus.~~

Paaškinimas

Šiuo metu vartotojų galimybės gauti informacijos apie maisto produktų kokybės skirtumus yra ribotos. Reklama stipriai nulemia jų pasirinkimą, taip apribojant jų norą įsigyti kitokių maisto produktų, kurie yra kokybiški, tačiau kuriems nėra vykdomos tokios aktyvios reklaminės akcijos, ir kuriuos dažniausiai siūlo smulkūs ir vidutiniai gamintojai.

Balsavimo rezultatai:

Už: 43

Prieš: 112

Susilaikė: 14

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Aplinkos finansinės priemonės (LIFE+)

KOM(2004) 621 galutinis — 2004/0218 COD

(2005/C 255/09)

2004 m. lapkričio 16 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos sutarties 175 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Aplinkos finansinės priemonės (LIFE+)*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. RIBBE.

Savo 416-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (balandžio 7 d. posėdis), Komitetas, 128 nariams balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 2 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Įžanginė pastaba

1.1 Šiuo metu rengiamose ES finansinėse perspektyvose 2007-2013 m. yra numatyti pakeitimai ir remiant aplinką.

1.2 Svarbiausia ES Aplinkos finansinė priemonė iki šiol buvo taip vadinama LIFE programa, kuri buvo parengta pagal 1992 m. gegužės mėn. Reglamentą (EEB) Nr. 1973/92 *Aplinkos finansinė priemonė (LIFE)*. LIFE tikslas buvo padėti taikyti ir kurti Bendrijos aplinkos politiką ir aplinkos teisės aktus.

1.3 LIFE I buvo taikoma nuo 1992 iki 1995 m. ir jos biudžetas buvo 400 mln. EUR (100 mln. EUR metams). Kadangi ankstesnė programa buvo sėkmingai vykdoma, pagal Reglamentą (EB) Nr. 1404/96 buvo parengtas antrasis etapas (LIFE II), kuris vyko nuo 1996 iki 1999 m. ir kuriam iš viso buvo skirta 450 mln. EUR (112,5 mln. metams). Šiuo metu vykdoma LIFE III programa, kurios trukmė nuo 2000 iki 2004 m. (128 mln. EUR) buvo nustatyta pagal Reglamentą (EB) Nr. 1655/2000, o pagal Reglamentą (EB) Nr. 1682/2004 buvo pratęsta iki 2006 m. pabaigos.

1.4 Iki šiol LIFE sudarė trys dalys: LIFE aplinka, LIFE gamta bei LIFE trečiosios šalys. Buvo remiami tiek novatoriški investiciniai projektai, tiek ES aplinkos politikos ir aplinkos teisės aktų kūrimas bei įgyvendinimas. LIFE gamta buvo svarbiausias instrumentas kuriant NATURA 2000 tinklą.

1.5 Iš Komisijos aplinkos biudžeto (biudžeto antraštė B 4-3; nuo 2004 m. 07 antraštė) anksčiau buvo finansuojamos ir kitos su aplinka susijusios programos, kaip pvz. tvariai miestų plėtrai skirta programa, NVO programa, Forest Focus, bendra politikos kūrimo ir įgyvendinimo programa (tiek vidaus, tiek išorės dimensija) ir vykdomas biudžetų lėšų pervedimas Europos aplinkosaugos agentūrai.

1.6 Pradėjus taikyti siūlomą naują Aplinkos finansinę priemonę LIFE+ ankstesnė parama įgaus visiškai naują struktūrą. Iš vienos pusės, ankstesnių paramos programų dalys (07 biudžeto

antraštė) turi būti sujungiamos (Forest Focus, NVO parama, URBAN, naujų politinių iniciatyvų kūrimas, *Aplinkos politikos įgyvendinimo* dalys, LIFE aplinka ir LIFE gamta dalys) ir iš kitos pusės, neturi būti daugiau remiamos fiziškai apčiuopiamos investicijos į aplinką; Programai LIFE aplinka ateityje bus skirta 1a antraštė, LIFE gamta yra skirta 1 b antraštė bei 2 antraštės dalys. Ankstesnė tarptautinės veiklos parama bus finansuojama iš 4 antraštės, civilinė sauga iš 3 ir 4 eilučių, o jūros aplinka iš 3 antraštės.

1.7 Taigi LIFE+ bus skirta remti priemonėms, remiančioms aplinkos politiką (tik Europos dimensijos), kaip pvz. pasikeitimui geriausia patirtimi, vietos ir regionų institucijų gebėjimų stiprinimui ir Europos lygiu veikiančioms NVO remti.

1.8 Komisija numato, kad būsimiems investiciniams projektams finansuoti bus skirtos naujos 1A, 1B, 2 ir 4 antraštės. Komisija pateikė argumentus, kad buvo nutarta aplinkosaugą įtraukti į visas politikos sritis, ir po to pagal tvarumo strategiją, kaip ir Lisabonos strategiją — kurios turi būti tampa susijusios su aplinka — iš taip vadinamų finansiškai stiprių antraščių bus remiama su aplinkosauga suderinta bei susijusi pagalba investicijoms.

1.9 Ateityje svarbiausi du LIFE+ punktai bus šie:

a) LIFE+ įgyvendinimas ir valdymas:

— padės kurti bei demonstruoti novatoriškas strategijas ir priemones, pavyzdžiui, skelbs sėkmingų tyrimų rezultatus;

— padės stiprinti aplinkos politikos ir aplinkos teisės aktų kūrimui, monitoringui ir vertinimui skirtą žinių bazę, įskaitant ex-post įvertinimą (pavyzdžiui, naudojant tyrimus, modeliavimą ir veiksmų plano kūrimą);

— rems aplinkos būklės ir ją skatinančių bei slopinančių veiksnių ir reakcijų monitoringo ir vertinimo metodų kūrimą bei įgyvendinimą;

- palengvins Bendrijos aplinkos politikos įgyvendinimą, ypač daug dėmesio skirdama jos diegimui vietos ir regionų lygiu, panaudodama gebėjimų ugdymą, geriausios patirties mainus ir tinklų kūrimą, mokomųjų modulių ir (arba) programų kūrimą;
- teiks paramą siekiant geriau valdyti aplinką, skatindama suinteresuotas šalis, tarp jų ir nevyriausybinės organizacijos, aktyviau dalyvauti konsultuojantis dėl politikos ir ją įgyvendinant.

ir

b) LIFE+ informacija ir komunikacija:

- skleis informaciją ir padės geriau suprasti aplinkosaugos problemas;
- remis papildomas priemonės (pavyzdžiui, informacinius leidinius, renginius, kampanijas, konferencijas ir pan.).

1.10 **Igyvendinimui ir valdymui** turi tekti 75-80 % planuojamų lėšų, **Informacijai ir komunikacijai** — 20-25 %.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Ankstesnėms LIFE programoms nebuvo suteikta labai daug lėšų. Programos reikšmę aplinkos būklei ir aplinkos politikos kūrimui reikia vertinti turint galvoje šį santykinai kuklų finansavimą; todėl nereiktų jos nei pervertinti, nei sumenkinti. Turint apie 150 mln. EUR per metus — viso 25 valstybėms narėms (atitinkamai šiek tiek daugiau nei 71 mln. EUR 2005 m. programos dalims *Aplinka* ir *Gamta* bei apie 7,5 mln. EUR *LIFE trečiosios šalys*) — buvo galima finansuojami bent keletą svarbių aukšto lygio Europos projektų, kurie buvo svarbūs ir skatino aplinkos ir gamtos apsaugą ES. Ypač reiktų pabrėžti, kad *LIFE gamta* buvo skirta NATURA 2000 tinklo sukūrimui, kuris be LIFE paramos dar labai atsiliktų nuo 1992 m. nustatyto plano. Todėl svarbu išsaugoti galimybę finansuoti NATURA 2000 tinklo veiklą, priklausančią LIFE+ programai. Be to, reikia paminėti ir gebėjimų vystymui tiek aplinkos, tiek gamtos apsaugos srityse, skirtas priemones.

2.2 Ankstesnės LIFE programas vienareikšmiškai galima apibūdinti kaip sėkmingus Komisijos politikos valdymo instrumentus. Tai, kad ir nedidelėmis lėšomis buvo galima pasiekti pagarbos vėrtę rezultatų, yra ir dėl to, kad valstybės narės tam tikra prasme tarpusavyje konkuravo dėl LIFE lėšų. Valstybės narės (tiksliau privatūs ir visuomeniniai projektų vykdytojai valstybėse narėse) turėjo sugalvoti ir sukurti novatoriškus projektus, kurie atitiktų LIFE problematiką. Šie projektai, laikantis tam tikros nustatytos atrankos tvarkos, prieš jų patvirtinimą buvo kritiškai įvertinami arba dėl nepatenkinamos kokybės ar nepakankamo biudžeto atmetami. Taigi Europos lygiu lėšos buvo skirstomos skaidriai.

2.3 Pateiktu pasiūlymu Komisija nori gerokai atsiriboti nuo šio pasiteisinusio metodo. Komisija bus tiesiogiai atsakinga tik

už nedidelės numatytų lėšų dalies paskyrimą (ypač šiose paramos srityse: miškai, URBAN, pagalba NVO), ypač tokioms temoms, kurios įtrauktos į Šeštąją aplinkos veiksmų programą (klimatas, bioįvairovė, aplinka ir sveikata bei atliekos), yra numatyta, kad biudžeto lėšos bus paskirstomos valstybėms narėms, kurioms ir teks didžiausia atsakomybė už atranką ir LIFE+ programos vykdymą. Kol kas nėra aiškių kriterijų, kaip bus paskirstomos lėšos valstybėms narėms ir esminiams programos punkтам.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Iš esmės pasiūlymas atrodo logiškas ir tinkamas. Aplinkos politika įtraukiama į visas kitas politikos sritis ir tai reiškia, kad investicijos į aplinką bus galimos iš bendrųjų paramos antraščių, iš mokslinių tyrimų biudžeto bei antraštės ES kaip visuotinis partneris. EESRK pritaria šiam metodui, kadangi kukliomis LIFE programos lėšomis aplinkosauga Europos Sąjungoje nepasistūmėtų į priekį.

3.2 Tačiau EESRK Komisijos pasiūlyme ir bendrai šiuo metu vykstančiose diskusijose dėl finansinių perspektyvų 2007-2013 m., į kurias atsižvelgiant reikia nagrinėti šį Komisijos pasiūlymą, išvengia galimą didelę grėsmę būsimos LIFE programos sėkmei.

3.2.1 Iš vienos pusės, kad ir kaip bebūtų, nėra „garantijos“, kad pvz. priemonės, kurios lig šiol buvo finansuojamos iš LIFE aplinka, dabar iš tikrųjų gaus finansavimą iš 1 a antraštės. Dėl paramos pobūdžio ir apimties spręs visai kitos institucijos ir sprendžiant iš politinės pusės motyvacija gali būti visiškai kitokia. Kaip visiems žinoma, kartais įtakingi asmenys ar organizacijos laikosi pozicijos, kad pirma reikia pasirūpinti ekonomikos augimu, o tik paskui vėl labiau skirti dėmesį aplinkos apsaugai; apie tai kalbama netgi diskusijose dėl kol kas dar kuklios Lisabonos strategijos sėkmės. Visi kreipimaisi į kitus Komisijos skyrius, kad būtų pakankamai atsižvelgiama į aplinkosaugą buvo geranoriški, tačiau lig šiol nelabai sėkmingi. Ar iš viso dar bus remiami novatoriški ir pavyzdiniai aplinkos projektai jau nebespręs Aplinkos generalinis direktoratas, kuris, panaudodamas savo dalykinę patirtį ir lėšas, numatytas atskira biudžeto eilute, Europos lygiu lig šiol galėjo pasirinkti pavyzdinius projektus.

3.2.2 Tas pats taikytina ir LIFE gamta, nors EESRK, žinoma, pripažįsta, jog yra būtina, kad didžioji lėšų dalis, reikalinga visų svarbių ES gamtos apsaugos direktyvų įgyvendinimui, turi būti pačių valstybių narių bei iš kitų ES finansinių šaltinių, kaip pvz. antrojo BŽŪP ramsčio ir struktūrinių fondų. Tačiau EESRK išreiškia susirūpinimą, kad jau naujųjų struktūrinių fondų projektuose trūksta būtinų nuorodų dėl galimybės pasinaudoti NATURA 2000 parama. Tam tikra veikla, kuri anksčiau buvo finansuojama iš LIFE gamta, ateityje negaus paramos, kaip pvz. su ūkininkavimu nesusijusi veikla. Tai EESRK yra nepriimtina.

3.2.3 Teisinga būtų, kad reglamento projekte dėl kaimo plėtros būtų įtraukta aiški nuoroda į NATURA 2000. EESRK tai tvirtai remia. Tačiau iškyla pavojus, kad remiantis diskusijomis dėl viršutinės finansinės ribos (1,24 %) kaip tik šio gamtos apsaugai ypač svarbaus politinio instrumento lėšos bus sumažintos, o jei nėra lėšų, tai nepadės ir pačios gražiausios politinės užuominos ⁽¹⁾.

3.2.4 Tikėtina, kad priemonės, kurios bus finansuojamos iš kaimo plėtrai skirtų lėšų, skirstant jas valstybėms narėms, daugiausia bus skirtos einamosioms išlaidoms (kaip pvz. kompensavimo priemonės) padengti. EESRK mano, kad tokie mokėjimai bendrai kaimo vystymui (ūkininkų pajamoms) yra labai svarbūs, kad NATURA 2000 tinklą lydėtų sėkmė ⁽²⁾. Be to, LIFE gamta finansavo ir su gamtos apsauga susijusias ypač novatoriškas priemones ir tam tikruose projektuose dalyvavo ūkininkai ir gamtosauugininkai kartu. Tačiau dabar gali būti prarasti šie LIFE gamta elementai.

3.2.5 Gali kilti ir kita problema, susijusi su projektų planavimo ir sprendimų priėmimo perkėlimu, dėl atitinkamų valstybių narių tam tikro susidomėjimo arba susidomėjimo trūkumo aplinkos politikos klausimais. Pvz., ES gali siekti, kad tam tikroje valstybėje narėje konkrečioms gamtosauuginiams projektams būtų skirta daugiau lėšų (pvz. NATURA 2000), kadangi jos turi gausius gamtos turtus. Tuo pačiu metu gali atsitikti, kad tos valstybės narės yra visai kiti aplinkosauginiai prioritetai ir ji primygtinai reikalauja, kad didžiausias dėmesys būtų skiriamas kitoms politikos sritims arba aplinkosaugos srityje daugiau dėmesio skirs su klimatu arba atliekomis susijusiems klausimams ir sieks juos finansuoti LIFE+ lėšomis.

3.2.6 Dėl įtemptos daugelio valstybių narių biudžeto situacijos jokių būdu negalima sumenkinti pavojaus, kuris gali kilti dėl to, jog ateityje valstybės narės savo atsakomybėje esančias LIFE+ lėšas skirs aplinkosaugai, nors anksčiau ją finansavo pačios.

3.3 Kaip tik dabartiniame, aplinkos politikos atžvilgiu sunkiame ES etape (įvykusi ir būsima ES plėtra, ekonominės politikos ir Lisabonos proceso įgyvendinimo problemos, galutinis NATURA 2000 tinklo sukūrimas), kurio metu, iš vienos pusės, bus įgyvendinami visi aplinkos standartai taip pat ir ypač naujosiose valstybėse narėse, tačiau, iš kitos pusės, ekonomikos augimas turi būti atsietas nuo išteklių panaudojimo ir žalos aplinkai, Komisija turi išlaikyti savo rankose pakankamai politinių finansavimo instrumentų.

3.4 Tačiau suplanuotas atsakomybės perkėlimas į valstybių narių lygį reiškia, kad ES atiduoda iki šiol buvusį kuklų, tačiau tikrai veiksmingą valdymo instrumentą. Politinis instrumentas pavirs tik biudžeto eilute, kuria naudosis valstybės narės. EESRK kol kas neaišku, kaip Komisija ketina apsaugoti Europos interesus, kurie būtini, kad pinigai galėtų būti naudojami iš ES biudžeto. Kitaip tariant, reikia pasirūpinti, kad pridėtinė Europos vertė ir novatoriškas charakteris, kurie buvo būdingi LIFE programai, nedingtų. EESRK, susipažinęs su dokumentu, negali pasakyti, koku būdu Komisija tai užtikrins. Todėl jis reikalauja, kad novatoriški LIFE aplinka ir LIFE gamta elementai būtų ir toliau finansuojami iš Komisijos atsakomybėje esančio paramos fondo; jis pritaria atitinkamam, Taryboje kai kurių valstybių narių pareikštam reikalavimui.

3.5 EESRK mano, kad LIFE+ remtiną Europos aplinkos ir tvarumo politikos koordinavimą, įgyvendinimą ir tolimesnis vystymą, kaip integruota ES augimo ir socialinės bei ekologinės sanglaudos strategijos dalis, yra labai svarbus ir tam pritaria. Į tai įeina ir su aplinka susijusių NVO, kurios veikia visoje Europoje — tai turi būti aiškiau paminėta Komisijos dokumente — ar nagrinėja Europos svarbos klausimus, parama. Skiriant paramą būtina visada atsižvelgti į konkrečius projektus.

4. Išvados

4.1 Iš esmės pasiūlymas atrodo logiškas ir tinkamas. Aplinkos politika įtraukiama į visas kitas politikos sritis ir tai reiškia, kad investicijos į aplinką bus galimos iš bendrųjų paramos antraščių, iš mokslinių tyrimų biudžeto bei antraštės ES kaip visuotinis partneris. EESRK pritaria šiam metodui, kadangi kukliomis LIFE programos lėšomis aplinkosauga Europos Sąjungoje nepasistūmėtų į priekį.

4.2 Tačiau EESRK Komisijos pasiūlyme ir bendrai šiuo metu vykstančiose diskusijose dėl finansinių perspektyvų 2007–2013 m. išvelgia galimą didelę grėsmę būsimos LIFE programos sėkmei. Iš vienos pusės, kad ir kaip bebūtų, nėra „garantijos“, kad gamtosauga iš tikrųjų bus finansuojama ir iš kitos pusės, suplanuotas atsakomybės perkėlimas į valstybių narių lygį reiškia, kad ES atiduoda iki šiol buvusį kuklų, tačiau tikrai veiksmingą valdymo instrumentą. Todėl EESRK reikalauja, kad novatoriški LIFE aplinka ir LIFE gamta elementai būtų ir toliau finansuojami iš Komisijos atsakomybėje esančio paramos fondo.

2005 m. balandžio 7 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Palyginkite EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl NATURA 2000 finansavimo.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪPF) paramos kaimo plėtrai.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro sukūrimo, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvas 91/689/EEB ir 96/61/EB

KOM(2004) 634 galutinis — 2004/0231 (COD)

(2005/C 255/10)

2005 m. vasario 4 d. Taryba, vadovaudamasi Europos Bendrijos sutarties 175 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro sukūrimo, iš dalies keičiantį Tarybos direktyvas 91/689/EEB ir 96/61/EB*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkosaugos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja — p. SÁNCHEZ MIGUEL.

Savo 416-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (bandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 131 nariams balsavus „už“ ir 11 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Įžanga

1.1 Aarhuso konvencija⁽¹⁾, kurioje pripažįstama teisė susipažinti su informacija, visuomenės dalyvavimas priimančiais sprendimus ir teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, Europos Sąjungoje pradedamas naujas instrumentų kūrimo etapas, kuris suteiks piliečiams ir suinteresuotiems asmenims aplinkosaugos srityje būtinas priemones gauti patikimą informaciją, kurios dėka bus galima sukurti prevencijos priemones ir, visų pirma, pasiekti teigiamų rezultatų palaipsniui mažinant aplinkos taršą.

1.2 Aarhuso konvencijos 5 straipsnio 9 dalyje ir 10 straipsnio 2 dalyje yra numatyta sukurti instrumentus, kurie piliečiams suteiks susipažinimo su informacija ir dalyvavimo galimybę; registrai yra viena vertingiausių priemonių, jei juose yra sukaupti patikimi ir su operatorių bei atsakingų institucijų pateikta informacija lygintini duomenys. Reikia paminėti, kad pradėjus naudoti duomenų registrus kitose Bendrijos politikos srityse, pagerėjo informacijos prieiga ir teisinis juose esančių duomenų saugumas.

1.3 Ypač teršalų emisijos ir perdavimo srityse buvo susitarta dėl kitų tarptautinių instrumentų, įskaitant ir Tarpyvyriausybinių Bahio forumą (2000 m.) dėl cheminių medžiagų saugumo, kuriame buvo susitarta taikyti prioritетines priemones, kurios turėjo būti pradėtos įgyvendinti nuo 2000 m., kad būtų galima pasiekti nustatytus tikslus; Stokholmo konvencija (2001 m.) dėl patvarių organinių teršalų ir pavojingų atliekų judėjimo tarp valstybių bei jų šalinimo, taip pat EBPO darbas (2002 m.) dėl išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro išlaidų ir naudingumo analizės.

⁽¹⁾ — Aarhuso konvencija dėl galimybių susipažinti su informacija, visuomenės dalyvavimo priimančiais sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kurią 1998 m. birželio 25 d. pasirašė dauguma valstybių narių bei nuomonės dėl atitinkamų pasiūlymų dėl direktyvų (OL C 117, 2004 4 30).

1.4 Tačiau svarbiausias tarptautinis instrumentas išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrų srityje yra 2003 m. Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos pasirašytas Kijevo protokolas⁽²⁾, kurio pagrindinis tikslas — nacionalinių registrų pagalba, kuriuose saugomi suinteresuotų šalių pateikti duomenys ir kurie turi padėti išvengti ir sumažinti aplinkos taršą, skatinti informacijos šiais klausimais sklaidą; rekomenduojama užtikrinti tokių registrų sukūrimą ir tarptautiniu lygiu, kad būtų galima pagerinti duomenų lyginimą virš valstybinių lygiu.

1.5 Kijevo protokolas gali būti laikomas pavyzdžiu pateiktam pasiūlymui priimti EIPTR (Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registras) reglamentą, ypač priedų turinys, kuris padės pasiekti tikslą, t.y. suderinti nacionalinių, Europos arba tarptautinių registrų duomenis. Tačiau siūlomas reglamentas skiriasi dviem aspektais: pirma, dėl Vandens politikos pagrindų direktyvos prioritetinių medžiagų sąrašo, į kurį bus įtrauktos naujos medžiagos⁽³⁾, ir antra, įsigaliojimas paankstinamas (2007 m.), kad pranešimo pagal naująją procedūrą laikas sutaptų su paskutiniąja EPER ataskaita.

1.6 Be šių tarptautinių susitarimų taip pat egzistuoja jau galiojantys Europos reglamentai, kuriuose yra numatytas reikalavimas dėl Europos išmetamųjų teršalų registro (EPR)⁽⁴⁾, kaip numatyta Direktyvos 96/61/EB (IPPC)⁽⁵⁾ 15 straipsnio 3 dalyje

⁽²⁾ Penktojoje ministrų konferencijoje *Aplinka Europai* 2003 m. gegužės 21d. Kijeve buvo pasirašytas Konvencijos dėl galimybių susipažinti su informacija, visuomenės dalyvavimo priimančiais sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais Protokolas dėl išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrų.

⁽³⁾ Direktyvos 2000/60/EG IX ir X prieduose (Vandens politikos pagrindų direktyva) yra pateiktas prioritetinių medžiagų sąrašas, į kurį pagal JT EEK IPTR protokolą bus įtrauktos trys naujos medžiagos ir kuriuose prašoma papildomos informacijos apie kitas penkias medžiagas.

⁽⁴⁾ Komisijos sprendimas 2000/479/EB, 2000 m. birželio 17 d., OL L 192, 2000 7 28.

⁽⁵⁾ Plg. nuomonę (OL C 80, 2004 3 30).

— kuris įsigaliojo 2004 m. vasario 23 d. Iki šiol valstybės narės pirmąsias ataskaitas pateikė dėl 2001 m. duomenų, o antrąją ataskaitą, apimančią 2004 m., valstybės narės turėtų pateikti iki 2006 m. birželio, trečiųjų atskaitomybės metų ataskaita, kuri numatyta 2007 m., turėtų būti paskelbta 2008 m. EPER, kurio apimtis, atsižvelgiant į Kijevo protokolą, turi būti išplėsta, yra tinkamas pagrindas siūlomam Europos IPTR (išleidžiamų ir perduodamų teršalų registras) parengti.

2. Siūlomo reglamento santrauka

2.1 Reglamento tikslas — laikantis Kijevo protokolo, sukurti Bendrijos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrą, kuriame būtų visi duomenys apie konkrečius išmetamus teršalus ir atliekų bei teršalų pernašas nevalytose nuotekose už konkretaus objekto ribų. Šiuo tikslu registre bus įrašytas išsamus reikalavimų apibrėžimų sąrašas, kuris gali kai kuriais atvejais skirtis nuo Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) direktyvos reikalavimų, ir jame būtų nurodyti ir teršalai (medžiagos) ir veikla (įranga), kuriems reglamentas būtų taikomas, nepaisant to, ar tai visuomeninės, arba privačios suinteresuotos šalys. Tuo pačiu metu išskiriamos trys informacijos grupės, kurios turi būti įtrauktos į IPTR (3 str.):

— 5 a) straipsnyje ir 1 priede nurodyti išleidžiami teršalai, atsi-
radę vykdant 1 priede išvardytas veiklos rūšis.

— 5 straipsnio 1 dalyje b) ir c) punktuose ir 1 priede nurodytos už objekto vietos ribų perduodamos atliekos ir nevalytos nuotekos, atsiradusios vykdant 1 priede nurodytas veiklos rūšis.

— Iš pasklidusiųjų taršos šaltinių išleidžiami teršalai.

2.2 Europos EIPTR (4 straipsnio 1 dalis) bus sudarytas privatomų pranešimų pagrindu, kuriuos teiks operatoriai, kurių, atsižvelgiant į jų veiklą, medžiagos ir atliekos kontroliuojamos pagal galiojančius Europos reglamentus, ypač pateiktus 1 priede. Jei pranešimo pagrindą sudaro šių medžiagų nustatymas matavimu, apskaičiavimas arba įvertinimas, naudojantis II priede pateiktais matavimo dydžiais, turi būti nurodomas atitinkamas analizės arba skaičiavimo metodas.

2.3 Duomenys bus kaupiami valstybėse narėse ir Komisijai perduodami elektroniniu būdu, laikantis 7 straipsnyje nurodyto grafiko (skaičiavimai prasidės 2007 m.). Duomenų perdavimas vyks dviem etapais: pirma, duomenys pateikiami apie į žemę išleidžiamus teršalus (6 straipsnis) ir antra, duomenys — apie iš pasklidusiųjų šaltinių išleidžiamus teršalus (8 straipsnis).

2.4 Bus nustatomos kuo tikslesnės būtinos taisyklės, kad registro turinys atitiktų visus viešųjų informacinių sistemų reikalavimus, būtent atsižvelgiant į:

— valstybių narių pateikiamų duomenų, kuriuos, ypač jų pateikimo laiku, išsamumo, neapibrėžtumo, palyginamumo ir skaidrumo požiūriu užtikrins operatoriai ir įvertins atsakingos institucijos, kokybę;

— galimybę visuomenei lengvai gauti registruose esančią informaciją, kurią užtikrino Komisija, pagalbos tikimasi iš Europos aplinkosaugos agentūros;

— duomenų, kuriuos įmonės priskyrė slaptiesiems, konfidencialumą, pagal Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnį.

2.5 Kitos reglamente numatytos taisyklės skirtos galimybei visuomenei susipažinti su informacija (12 straipsnis) ir teisei kreiptis į teismus (13 straipsnis), kaip tai yra pripažįstama Aarhuso konvencijoje ir Direktyvoje 2003/4/EB. Šiuo tikslu Komisija sukurs atitinkamas sistemas, įpareigojančias reguliariai teikti pranešimus, kurie pateiks šio visuomenės dalyvavimo rezultatus (12 straipsnio 2 dalis).

2.6 Valstybės narės, įsigaliojus direktyvai, privalo kas treji metai (16 straipsnis) teikti papildomą informaciją, kuria remiantis bus įvertinamos įgyvendintos priemonės ir bus nustatoma, ar tam tikros įmonės perdavė teiktinus duomenis. Numatytų įsipareigojimų nevykdymo atveju, reikia numatyti baudas, kurios turi būti veiksmingos, proporcingos ir sulaukyti nuo pažeidimų (20 straipsnis).

2.7 Galiausiai reikia pabrėžti, kad Komisijai, remiantis Sprendimu 1999/468/EB, padės Komitetas (19 straipsnis).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Iš esmės EESRK pritaria siekiui sukurti Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registrą, kuris būtų suderintas su tarptautinėmis taisyklėmis, kurioms pritaria Europos Bendrija, ir kuris pakeis dabartinį EPER, kadangi suinteresuotoms šalims, pagal galiojančius Bendrijos teisės aktus, nepadaugės įsipareigojimų. Suderinus duomenų rinkimą ir perdavimą bus galima užtikrinti duomenų kokybę ir palyginamumą, taigi bus galima efektyviau ir, visų pirma, paprasčiau susipažinti su duomenimis.

3.2 Komisijos siūlomo reglamento teisinis pagrindas yra EB sutarties 174 straipsnio 1 dalis kartu su EB sutarties 300 straipsniu, kuris leidžia siūlyti tarptautinių susitarimų tarp EB ir tarptautinių organizacijų laikymosi taisykles. Šiuo atveju tai nėra vien tik susitarimai dėl apsaugos nuo aplinkos taršos, bet ir galimybės susipažinti su informacija, visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus supaprastinimas.

3.2.1 Komisija išnagrinėjo įvairias JT Europos ekonominės komisijos protokolo taikymo galimybes; pirmiausiai ji išnagrinėjo galimybę reformuoti dabartinį EPER, nesiūlant naujo reglamento; kadangi ir taip yra būtina reformuoti direktyvą dėl IPPC (IPPC — integruota taršos prevencija ir kontrolė) — ir ne tik šį kartą, tačiau kiekvieną kartą, kai keičiamas Kijevo protokolas, kuris yra šio pasiūlymo pagrindas — Komisija mano, jog yra tikslingiau pasiūlyti naują teisinį instrumentą ir taip suinteresuotų šalių tarpe išvengti teisinio netikrumo, atsirandančio dėl nuolatinių reformų. Todėl pateiktas pasiūlymas dėl reglamento buvo parengtas EB sutarties 175 straipsnio 1 dalies pagrindu kaip teisinis instrumentas, kuris geriausiai atitinka suderinto tarptautinių susitarimų taikymo reikalavimus.

3.2.2 Išvada yra ta, jog siūlomas reglamentas užtikrina, kad visos valstybės narės įgyvendins Kijevo protokolą kartu su Bendrijos teisės aktais, kurie taip pat garantuos, kad turinio atžvilgiu protokolas sutaps su tam tikrais galiojančiais Bendrijos teisės aktais ir bus įgyvendinamas nedelsiant, nelaukiant vėlesnio jo ratifikavimo, tačiau išsaugojant bendrą poziciją, kurios derybų ir pasirašymo metu laikėsi nacionaliniai atstovai.

3.3 Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad valstybėse narėse — įskaitant ir naujasias — skirtingai yra laikomasi EPER nustatytų įsipareigojimų. Šiuo metu spektras yra labai platus: tai valstybės, turinčios išsamų registrą (Jungtinė Karalystė) ir tokios valstybės narės, kurios dar prieš įstojančios į ES savo noru norėjo tapti tokio registro dalimi (Vengrija). Taip pat ir laikantis įsipareigojimų yra skirtumų tarp suinteresuotų šalių; stambios korporacijos ir koncernai bei įranga visapusiškai atitinka IPPC direktyvą (ir kiekvienais metais parengia aplinkosaugos pranešimus), tačiau MVĮ ir kai kuriems mažiems operatoriams, kuriems netaikoma IPPC, vietos valdžios institucijoms — jeigu jie eksploatuoja komunalinių nuotekų valymo įrenginius — trūksta lėšų, kad galėtų padengti su tuo susijusias administracines išlaidas.

3.4 EESRK nuomone, metodas, tiek galimybės susipažinti su informacija, tiek visuomenės dalyvavimo atžvilgiu, yra teisingas ir atitinka Direktyvos 2003/4/EB tikslus. Be to, jis pritaria įsipareigojimui informuoti visuomenę apie jos dalyvavimo rezultatus, kadangi tokiu būdu piliečių dalyvavimą bus galima įvertinti. Tačiau reikia pasistengti, kad kalbų, naudojamų informacijos paieškai, skaičius būtų padidintas iki oficialių kalbų skaičiaus, jei siekiama, kad kuo daugiau žmonių turėtų galimybę naudotis internetu.

3.5 Atrodo, jog Komisijos padaliniai ⁽⁶⁾ tokį svarbų klausimą, kaip ekonominis poveikis, ištyrė nuodugniai. Buvo padaryta išvada, kad — kadangi valstybės narės ir suinteresuotos šalys jau privalėjo įgyvendinti EPER ir perduoti visus reikiamus

duomenis — išlaidos bus susijusios su naujų ryšių tarp Komisijos ir valstybių narių užmezgimu dėl saugomų duomenų perdavimo, tuo tarpu didžiąją šių išlaidų dalį, ypač interneto svetainės sukūrimo ir priežiūros išlaidas, padengs Komisija ir tik nedidelė išlaidų dalis teks atskiroms valstybėms narėms. Nepaisant to, labai svarbu paminėti, kad operatoriams, kuriems netaikoma IPPC direktyva, jų išmetamų teršalų ir jų pernašų monitoringui ir atskaitomybei yra parengiamas naujas išlaidų straipsnis ir atsiranda administracinio darbo našta.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK mano, kad pasiūlymas priimti reglamentą dėl Europos IPTR (išleidžiamų ir perduodamų teršalų registras) yra aiškus žingsnis į priekį kelyje, kuris jau buvo pradėtas sukuriant EPER, ir būtent todėl, kad, pirma, bus privaloma teikti informaciją ne tik apie į orą ar vandenį išleidžiamus teršalus, bet ir apie žemės teršalus bei iš pasklidusiųjų šaltinių išleidžiamus teršalus, ir, antra, Europos teisės aktai bus suderinti su tarptautiniais teisės aktais, kaip pvz. Aarhuso konvencija, o ypač JT EEK Kijevo protokolu.

4.2 Tačiau EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dabartinis EPER turi būti ir toliau konsoliduojamas, kad suinteresuotoms šalims būtų kuo paprasčiau laikytis įsipareigojimo teikti pranešimus, numatytus naujosiose sąlygose. Žinoma, ir iki IPTR įsigaliojimo (2007 m., nors tik nuo 2009 m. jis bus visiškai tinkamas naudoti) dabartinį registrą bus galima pildyti ir keisti bei palaipsniui įtraukti naujus pranešimus bei pranešimus teikti privalančias suinteresuotas šalis. Turinio atžvilgiu užbaigus EPER ir paskelbus jį internete sumažės išlaidos, ir, pirmiausiai, nebus painiavos tarp dabartinės ir naujausios informacijos.

4.3 Kalbant apie pranešimus dėl naujų teršalų (pagal JT EEK 36 papildomos medžiagos), reikia atkreipti dėmesį į du aspektus: pirma, dauguma šių medžiagų yra pesticidai, kurie ES nebeparduodami ir nebenaudojami, ir, antra, įsipareigojimas teikti pranešimus yra susijęs su ribinių verčių, numatytų veiklai I priede ir teršalams II priede, laikymusi.

4.4 EESRK mano, kad būtų tikslinga kiek įmanoma labiau standartizuoti suinteresuotų šalių teiktinus pranešimus (III priedas) ir juos supaprastinti MVĮ bei ūkininkams, kad neišaugtų biurokratija ir suinteresuotų šalių išlaidos. Dėl šios priežasties ir tam, kad registre esančius duomenis būtų galima palyginti, nustatant metines apimtis reikėtų naudoti naujausias technologijas. Kitas reikalavimas — nuoseklumas tarp įvairių nacionalinių registrų ir Europos registro, kad taip būtų galima užtikrinti duomenų standartizavimą ir palyginamumą.

⁽⁶⁾ Žiūr. 2002 m. JT Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos Ekonominės analizės skyriaus parengtą dokumentą „Analysis of the Cost and Benefits of IPTRs“, CEP/WG.5/AC.2/2002/4.

4.5 EESRK skiria ypatingą reikšmę duomenų, kurie turės būti pateikti suinteresuotų šalių pranešimuose, konfidencialumui. Remiantis 11 straipsniu, valstybės narės privalo pranešti, kad tam tikri duomenys, kaip to pageidauja suinteresuotos šalys, yra skirti konfidencialiam naudojimui, kiek tai atitinka Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnio išimtis, ir, remiantis paskutiniu sakiniu, turi būti nurodoma „dėl kokios priežasties“ atsisakoma suteikti informaciją; tačiau 14-oje reglamento konstatuojamojoje dalyje yra nurodyta, kad turėtų būti neribojama galimybė susipažinti su IPTR esančia informacija, o šios taisyklės išimtis turėtų būti daroma tik tuomet, kai ją aiškiai numato galiojantys Bendrijos teisės aktai. Būtina išsiaiškinti šį neatitikimą tarp abiejų sąlygų, kadangi laikantis dabartinės 11 straipsnio paskutiniojo sakinio formuluotės, suinteresuotos šalys turi pateikti paaiškinimą, kodėl tam tikri duomenys yra skirti konfidencialiam naudojimui; gali kilti klaidingas įspūdis, kad kalbama apie kitus, nei Direktyvos 2003/4/EB 4 straipsnyje nurodytus duomenis, kadangi ten nurodytos išimties yra teisiškai numatytos ir joms nereikia paaiškinimo.

4.6 EESRK vertina pastangas, kai rengiant EIPTR pasiūlymą buvo siekiama, kad pranešti duomenys būtų teikiami pradiname kontekste ir palaipsniui mažinamas galimas pavojus klaidingai aiškinti duomenis. Būtų pritarta ir pastangoms gerinant šią padėtį.

5. Išvada

Užbaigiant galima pasakyti, kad skaidrumas, teikiant pranešimus apie išleidžiamus ir perduodamus teršalus EIPTR pasiūlyta forma, kuriuo turi pasirūpinti suinteresuotos šalys — operatoriai, ūkininkai ir valdžios institucijos — atlieka dvigubą funkciją:

- informuoja apie vidaus rinkoje vyraujančią aplinkosauginę praktiką bei apie tam tikrus Europos teisės aktus, kurių laikosi visi dalyviai, kad konkurentai, vartotojai ir piliečiai lengvai galėtų įvertinti šią veiklą bei atitinkamai veikti;
- tiek Europos, tiek pasaulinėje rinkoje gerina Europos įmonių konkurencingumą, nepriklausomai nuo jų veiklos, jei yra laikomasi duomenų standartizavimo ir palyginamumo reikalavimų, kaip tai nurodyta konkrečiose pastabose. Komiteto nuomone, skaidri informacija, kurią gali suteikti EIPTR, padės pasiekti stipresnę bendrą poziciją, kurios dėka atsiras daugiau laisvanoriškų atskirų gamybos sektorių susitarimų, taip pat padės laikytis aplinkosaugos teisės aktų, o taip pat padės per viešus registrus gilinti piliečių žinias apie kaimynystės priemones, didinti įmonių socialinės atsakomybės sąvoką operatorių tarpe ir bus lengviau kuriamas pilietinės visuomenės dalyvių tarpusavio pasitikėjimas.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Direktyvą 95/2/EB dėl maisto priedų, išskyrus dažiklius ir saldiklius, ir Direktyvą 94/35/EB dėl maisto produktuose naudojamų saldiklių

KOM (2004) 650 galutinis — 2004/0237 COD

(2005/C 255/11)

2004 m. lapkričio 16 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies pakeičiančią Direktyvą 95/2/EB dėl maisto priedų, išskyrus dažiklius ir saldiklius, ir Direktyvą 94/35/EB dėl maisto produktuose naudojamų saldiklių*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja buvo p. Ann Davison.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 136 nariams balsavus „už“, 2 — „prieš“ ir 7 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Paaiškinimas

1.1 Per dešimt metų tai yra šeštasis pakeitimas dėl maisto priedų, išskyrus dažiklius ir saldiklius, ir trečiasis — dėl saldiklių.

1.2 Direktyvos 95/2/EB pakeitimai buvo taikomi pagal naudotinų maisto priedų, „išskyrus dažiklius ir saldiklius“, sąrašo principą. Tai reiškia, kad pirmiausia dėmesys skiriamas kvapiosioms medžiagoms, emulsikliams ir konservantams.

1.3 Šiais pakeitimais siekiama atšaukti šiose atitinkamose kategorijose nurodytus tam tikrus maisto priedus, sumažinti jų vartojimą, iš naujo įvertinti, leisti juos naudoti, išplėsti jų naudojimą, paaiškinti ir pervadinti. Šie pakeitimai padaryti atsižvelgiant į Maisto produktų mokslinio komiteto ir Europos maisto saugos tarnybos nuomones dėl pasiūlymų dėl naujų maisto priedų ir platesnio tam tikrų jau esamų maisto priedų naudojimo. Pakeitimais taip pat bus nustatytos suderintos kontrolės priemonės maisto priedams, būtiniams kvapiosioms medžiagoms saugoti ir naudoti. (Šiuo metu atskirose valstybėse narėse taikomi skirtingi teisės aktai.)

1.4 Naujomis nuostatomis bus užtikrinta, jog maisto priedus būtų leidžiama naudoti tik tais atvejais, kai patvirtinta, jog jie saugūs naudoti, kai jų technologinis naudojimas buvo pagrįstas ir nenustatyta jokios rizikos vartotojų sveikatai.

2. Bendros pastabos

2.1 Komitetas pasiūlė įsteigti Europos maisto saugos tarnybą (EMST) ir jam malonu pastebėti, kad rizikos vertinimo sritis buvo atskirta nuo rizikos valdymo, o taip pat, atrodo, kad EMST atsižvelgia į būtinybę kurti naujus produktus. Jis tikisi, kad valstybės narės skiria pakankamai išteklių naujam EMST požiūriui įgyvendinti. EESRK pritaria šiam teisės aktų atnaujinimui ir nori pateikti keletą išsamių pastabų.

3. Konkrečios pastabos

Būtų aiškiau, jeigu Komisija prie savo dokumentuose nurodytų priedų įrašytų E numerius, kaip teigiama etiketėje.

3.1 Natrio junginiai

Toliau nurodoma nemažai natrio junginių. EESRK sunerimęs, kad vartotojai iš etikečių negali suprasti, ar tai druska, taip viršydami bendrą maksimalią siūlomą 6g rekomenduojamą paros normą. Dėl to, jie negali atsižvelgti į patarimus mažiau vartoti druskos.

3.2 Nitritai ir nitratai

Komisija, atsižvelgdama į EMST patarimus, nori kuo labiau sumažinti leistinas normas, nekeliant rizikos maisto saugai. Nitratai ir nitritai yra naudingi konservantai, tačiau per didelis jų vartojimas gali būti rizikingas. Dėl to, Komisija siūlo strategiją, kurioje nustatytos didžiausios normos. Vartotojų saugos sumetimais, EESRK norėtų, jeigu galima, nustatyti kuo žemesnę pagrindinę ribą, prireikus skirtingas normas skirtingiems produktams.

3.3 Nujunkymo nuo krūties maisto produktai, maisto papildai ir specialios medicininės paskirties maisto produktai

EESRK remia Komisijos pasiūlymą suvienodinti savo redakciją, visuose teisės aktuose sąvoką „nujunkymo nuo krūties maisto produktai“ pakeičiant „perdirbti grūdiniai maisto produktai ir kūdikių maistas“, bei paaiškinti formuluotę dėl maisto papildų ir specialios medicininės paskirties maisto produktų.

3.4 p-Hidroksibenzoatai

3.4.1 Jie turėjo būti peržiūrėti ir EMST nustatė, kad metilo ir etilo p-hidroksibenzoinės rūgšties esterių ir jų natrio druskų kiekio priimtina rekomenduojama paros dozė (RPD) visoje tiriamojoje grupėje siekė nuo 0 iki 10 mg/kg pagal masę. Tačiau rekomenduojama panaikinti leidimą naudoti probil-parabenus, turėjusius poveikį lytiškai nesubrendusių žiurkių lytiniais hormonams ir organams. Taip pat siūloma nebe naudoti p-hidroksibenzoatų skystuose dietinio maisto papilduose.

3.4.2 Komitetas supranta, kad EMST apskaičiuotoje RPD numatyta saugos riba vaikams ir kitoms pažeidžiamoms grupėms. Jis sutinka, kad, jeigu nėra nepastebimo neigiamo poveikio ribinės vertės (NPRV), leidimas turėtų būti panaikintas.

3.5 Mažųjų želių indelių geliacijos agentai

Atsižvelgiant į tinkamai dokumentuose užregistruotą riziką užspringti, siūloma uždrausti naudoti nemažai želių pavidalo maisto priedų. EESRK pritaria draudimui, tačiau nurodo, kad pavojų kelia tokių saldumynų forma, pavidalas ir konsistencija, o ne patys priedai. Būtinai platesnio masto draudimas, užkertantis kelią jiems patekti į rinką. Kadangi bendrajame maisto įstatyme arba bendrojoje produktų saugos direktyvoje nėra nuostatų, kuri uždraustų naudoti patį produktą, produktas uždraudžiamas uždraudus jo sudėtyje esančius maisto priedus. Komitetas mano, kad ES turėtų pasirinkti uždrausti nesaugų maisto produktą.

3.6 Eritritolis

Tai — saldiklis, kuris natūraliai būna kai kuriuose vaisiuose, grybuose, fermentuotuose maisto produktuose ir siūriuose, tačiau jį verta naudoti ir kitais tikslais; siūloma leisti jį naudoti keliomis paskirtimis. EESRK pritaria šiam sprendimui, tačiau abejoja išsireiškimu „nustelbti nepageidaujamą skonį“, nes, atrodo, kad taip ketinama paslėpti nešviežią maisto produktą. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad naujasis saldiklis yra tinkamas konkrečioms, jį dažnai vartojančioms žmonių grupėms, kaip antai diabetikai. Jis ne tik padidina produktų, savo sudėtyje turinčių dirbtinių saldiklių, asortimentą, tačiau turi ir mažiau laisvinamojo poveikio, kurio šiuo atveju nebūtina nurodyti etiketėje.

3.7 4-heksilrezorcinolis

3.7.1 Jis siūlomas kaip alternatyva, bet neuždraudžia sulfity, kurie neleidžia vėžiagyviams paruduoti. Maisto produktų mokslinis komitetas priėmė sprendimą, kad jis yra tinkamas, jeigu nuosėdos vėžiagyvių mėsoje neviršija 2mg/kg.

3.7.2 EESRK sunerimęs dėl žmonių, pvz., gyvenančių pakrantėje, suvartojančių neįprastą kiekį vėžiagyvių. EMST turėtų įvertinti, kas saugiau vartotojams — 4-heksilrezorcinolis ar sulfitai, ar jų derinys.

3.8 Sojos hemiceliuliozė

Gaunama iš (tradicinės) sojos skaidulinių medžiagų ir ją leido naudoti MPMK. Visi sojos produktai, įskaitant ir sojos hemiceliuliozę, turi būti paženklinėti etiketėmis, nes jie yra potencialūs alergenai.

3.8.1 EESRK pritaria sojos hemiceliuliozės naudojimo pakeitimui, kadangi buvo nustatytas riboto naudojimo poreikis.

3.9 Etilceliuliozė

Ji gaunama iš medienos masės arba medvilnės ir plačiai naudojama kaip filtrai vaistinėse tabletėse. EMST nemano, kad būtina kokia nors RPD. EESRK pritaria pasiūlymui išplėsti jos naudojimą kaip ir kitoms celiuliozės rūšims.

3.10 Išplėsti jau leistų maisto priedų naudojimą

Komisija siūlo išplėsti trijų priedų — natrio hidrokarbonato, sorbatų ir benzoatų bei silicio dioksido — naudojimą.

— Natrio hidrokarbonatas

Iš pradžių šis priedas buvo apibrėžtas kaip perdirbimą palengvinanti priemonė ir nepriklauso Bendrijos kompetencijai. Dabar jo apibrėžimas jau pakeistas, tačiau Komisija jau nekėlė klausimo dėl jo naudojimo, nes jis jau leidžiamas ekologiškuose maisto produktuose.

— Sorbatai ir benzoatai iš vėžiagyvių pagamintuose produktuose

Siūloma išplėsti pirmiau nurodytų medžiagų naudojimą remiantis tuo, kad neatrodo, jog vartojimas gerokai padidėtų. EESRK mano, kad duomenys apie tokių produktų vidutinį suvartojimą gali slėpti gerokus nukrypimus ir svarsto, ar dideli vartotojai yra pakankamai apsaugoti. Jis pritaria tam, kad Komisija renka išsamesnę informaciją apie benzoatus.

— Silicio dioksidas

Komisija turi aiškiai išreikšti savo požiūrį, kad didelės silicio dioksido dozės būtų pageidautinos siekiant išlaikyti didelį organinių dažų suvartojimą.

3.11 Laiko nustatymas

Turi būti ir toliau draudžiama pateikti į rinką saldžius želių puodelius, kol įsigalios ir įsiteisės nauji teisės aktai.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su nelegaliu darbu

(2005/C 255/12)

2004 m. sausio 28 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę dėl: *Pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su nelegaliu darbu*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 15 d. priėmė nuomonę. Pranešėjas — p. **Hahr**.

Savo 416-oje plenarinėje sesijoje 2005 m. balandžio 6-7 d. (bandžio 7 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 112 nariams balsavus „už“, 1 — „prieš“, ir 2 nariams susilaikius priėmė šią nuomonę:

1. Tarybos rezoliucijos santrauka

1.1 Taryba (užimtumas, socialinė politika, sveikatos ir vartotojų apsauga) 2003 m. spalio 20 d. priėmė rezoliuciją dėl nelegalaus darbo ⁽¹⁾. Šia rezoliucija Taryba siekia paskatinti valstybes nares parengti apsvaistytą strategiją kovai su nelegaliu darbu Europos Sąjungoje. Ši strategija turėtų būti neatskiriama Europos užimtumo strategijos dalis. Tai pabrėžiama 2003 m. užimtumo politikos gairėse. Devintoji gairė yra skirta vien tik neoficialaus darbo klausimams ⁽²⁾.

1.2 Taryba, kreipdamasi į valstybes nares, rekomenduoja šią rezoliuciją laikyti pagrindu, kuriuo remiantis valstybės narės Europos užimtumo kontekste atsižvelgdamos į nacionalinius prioritetus ir realias sąlygas, galėtų kurti ir įgyvendinti priemones. Šioje rezoliucijoje remiamasi šiam klausimui skirtu 1988 m. Komisijos komunikatu ⁽³⁾.

1.3 Be to, valstybės narės yra raginamos savo būsimuosiuose nacionaliniuose veiksmų planuose, pateikiant ataskaitą apie svarbiausias priemones, kurių tos valstybės narės ėmėsi vykdydamos savo užimtumo politiką pagal specialią užimtumo politikos gairę dėl neoficialaus darbo, apsvaistyti šioje rezoliucijoje nurodytas priemones.

1.4 Pritariama bendradarbiavimui, siekiant ištirti bendrus valstybėse narėse egzistuojančio neoficialaus darbo požymius. Geriausias sprendimo būdas būtų bendros koncepcijos parengimas pagal Europos užimtumo strategiją.

⁽¹⁾ Tarybos dokumentas Nr. 13538/1/03.

⁽²⁾ 2003 m. liepos 22 d. Tarybos sprendimas dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, 9-oji gairė: „Valstybės narės turėtų parengti ir įgyvendinti išsamiai apibūdintus, nelegaliam darbui pašalinti skirtus veiksmus ir priemones, kurios apimtų verslo aplinkos supaprastinimą, kliūčių pašalinimą ir tinkamos paskatos sukūrimą mokesčių ir socialinių išmokų sistemoje, baudžiamojo persekiojimo sugriežtinimą ir sankcijų taikymą. Valstybės narės turėtų stengtis nacionaliniu lygiu ir Europos Sąjungos lygiu, kad būtų galima suvokti problemos mastą ir įvertinti nacionaliniu lygiu pasiektą pažangą.“

⁽³⁾ Komisijos komunikatas dėl neoficialaus darbo (KOM(1998) 219).

1.5 Prevencinių priemonių ir sankcijų srityje Taryba siūlo sukurti plačią, su Europos užimtumo strategija suderintą strategiją, kurios pagrindas būtų prevencinės priemonės ir kuri skatintų darbdavius ir darbuotojus dalyvauti tik oficialioje ekonomikoje ir įprastame užimtumė; šios priemonės, nepamirštant viešųjų finansų bei socialinės apsaugos sistemų tvarumo, turėtų apimti:

— ūkinės veiklos ir užimtumo registravimui palankios teisinės ir administracinės sistemos sukūrimą, supaprastinant procedūras ir mažinant kaštus bei prievoles, kurie riboja įmonių, ypač jaunų ir smulkių, steigimo ir plėtros galimybes,

— paskatų stiprinimą bei kliūčių užimtumo reguliavimui, — tiek pasiūlos, tiek paklausos, — panaikinimą stengiantis

— peržiūrėti mokesčių ir socialinių išmokų sistemas bei jų poveikį ir, jeigu reikia, jas reformuoti, kad būtų sumažintos aukštos efektyviųjų ribinių mokesčių normos, o esant reikalui, ir mažą atlyginimą gaunančių darbuotojų mokesčiai bei įmokos,

— parengti tinkamas užimtumo priemones, kurios socialinių išmokų gavėjams suteiktų geresnes integravimosi į reguliarią darbo rinką galimybes,

— pažaboti nepageidautiną sąveiką tarp mokesčių ir socialinių išmokų sistemų, kad sumažėtų bedarbystės ir skurdo rizika.

1.6 Būtina sustiprinti įstatymų nuostatų įgyvendinimo kontrolę bei sugriežtinti sankcijas už pažeidimus nelegalaus darbo organizatoriams ar turintiems iš to naudos, — esant reikalui pasitelkus ir aktyvią socialinių partnerių paramą. Siekiant padidinti priemonių paketo veiksmingumą, reikia sustiprinti socialinį sąmoningumą. Turi būti pagerintas žinių apie neigiamą nelegalaus darbo poveikį socialinės apsaugos sistemai ir solidarumo bei padorumo atžvilgiu lygis.

1.7 Norint pagerinti žinių apie nelegalų darbą lygį, būtina atskirų valstybių lygiu įvertinti šešėlinės ekonomikos ir nelegalaus darbo apimtį. Tai padaryti galima, remiantis socialinės apsaugos, finansinių įstaigų, ministerijų arba atskirų valstybių statistikos įstaigų turimais duomenimis. Taip pat svarbu, kad valstybės narės, kurdamos metodą nelegalaus darbo ES lygiu mastui apskaičiuoti, prireikus dirbtų kartu, siekdamos įvertinti pažangą, įgyvendinant nelegalaus darbo perkėlimo į įprastą užimtumą tikslus. Reikia siekti bendradarbiavimo tarp atskirų valstybių statistikos įstaigų metodikos srityje ir intensyvesnio pasikeitimo žiniomis bei patirtimi šioje srityje.

1.8 Galiausiai Taryba prašo socialinių partnerių Europos lygiu pabandyti nuosekliai spręsti neoficialaus darbo problemą, remiantis per daugelį metų kartu parengtomis darbo programomis, ir toliau, siekiant socialinio dialogo, užsiimti neoficialaus darbo klausimų sprendimu, sektorių lygiu atitinkamuose komitetuose. Nacionaliniu lygiu socialiniai partneriai turėtų dirbti ta linkme, kad būtų skatinamas ūkinės veiklos ir užimtumo legalizavimas ir mažinami neoficialaus darbo mastai. To reiktų siekti, organizuojant informavimo kampanijas ir taikant kitas priemones (kaip, pvz., esant reikalui, kolektyvinės derybos, atsižvelgiant į šalies tradicijas ir įpročius), kad, be kita ko, būtų supaprastinama verslo aplinka, ypač smulkioms ir vidutinėms įmonėms.

2. Išanga

2.1 Neoficialiai dirbant nuo visuomenės yra nuslepiami mokesčiai ir socialinės įmokos. Pajamos nenurodomos jokiuose ūkinės veiklos dokumentuose ir todėl jos neapmokestinamos. Pridėtinės vertės mokestis nėra nei deklaruojamas, nei sumokamas. Darbas yra atliekamas neoficialiai. Atliekant neoficialų darbą, darbdaviai nemoka mokesčių, kuriuos jiems būtina mokėti. Taip pat ir darbuotojai nenurodo, kokias gauna pajamas ir todėl pajamų mokestis yra nemokamas.

2.2 Todėl visuomenė negauna lėšų, kuriomis finansuojamos, be kita ko, socialinės apsaugos sistemos. Šitaip kasmet nuslėpiamos milijardinės sumos.

2.3 Todėl sėkmingai ir rimtai dirbančios įmonės neatlaiko konkurencijos arba atsiduria pakankamai sunkioje padėtyje, o neoficialiai dirbančios įmonės išvirtina rinkoje ir netgi plečiasi. Dėl nelegalaus darbo ūkio pelningumas patiria nuostolius. Neauga ir produktyvumas, kuris yra socialinės valstybės egzistavimo sąlyga.

2.4 Neoficialus darbas yra bendra visuomenės problema, kuri yra susijusi tiek su darbdaviais, tiek su darbuotojais. Iš esmės galima išskirti tris grupes:

2.5 Pirmajai grupei priklauso įmonės, kurios sistemingai atlieka organizuotą nelegalų darbą, dažnai derindamos jį su oficialia veikla. Savo darbuotojams už darbą jos dažnai sumoka „vokeliuose“.

2.6 Antrąją grupę sudaro darbuotojai, kurie dirba du ar daugiau darbų, iš kurių vienas yra neoficialus. Neretai šiai grupei priklauso gerą išsilavinimą turintys asmenys, kurie savo pajamas, gaunamas už legalų darbą, nori pagerinti nelegaliai.

2.7 Trečiąją grupę sudaro bedarbiai, kurie dėl įvairių priežasčių yra priversti dirbti nelegaliai, kadangi įprasta darbo rinka jiems nesuteikia darbo. Ši grupė yra ypač pažeidžiama. Darbuotojai dažnai dirba blogomis sąlygomis ir už mažą darbo užmokestį.

2.8 Be jau išskirtų trijų pagrindinių grupių, neoficialus darbas pasireiškia ir kitomis formomis:

2.9 Bedarbio ar ligos pašalpos gali būti derinamos su neoficialiomis pajamomis.

2.10 Namų ar būtų savininkai nedideliams remonto darbams atlikti samdo darbuotojus, kurie nedeklaruoja uždirbtų pinigų. Tokia pati situacija yra su perkraustymo paslaugomis. Šios rūšies nelegalaus darbo priežastis dažnai yra ta, kad tam tikros įmonės laiko šiuos užsakymus nepakankamai pelningais. Vietoj to, jie dažnai nurodo darbuotojus, kurie šiuos darbus laisvalaikio atlieka nelegaliai.

2.11 Padėtis naujose ES valstybėse narėse yra panaši kaip ir ES-15. 2004 m. gegužės mėn. paskelbtame pranešime ypatingas dėmesys skiriamas vienam fenomenui. Institucijoms darbdavys pateikia duomenis tik apie tam tikrą darbo užmokesčio dalį. Likusią dalį darbuotojas gauna „vokelyje“ nelegaliai (*).

2.12 Svarbu pažymėti, kad visuose atvejuose kalbama apie neoficialų darbą, kuris susijęs su gana didelio masto mokesčių vengimu.

2.13 Toks nesąžiningas elgesys griauja visuomenės moralę ir atsakomybės jausmą, kurie yra bendruomenės, sunaudojančios nemažą dalį savo lėšų valstybės pašalpoms ir socialinio draudimo išmokoms, pagrindas. Didelio masto mokesčių nuslėpimas yra ir įtampos visuomenėje šaltinis. Didžioji dalis gyventojų mokesčius moka, o kiti tuo tarpu „suteikia“ sau išimtinę teisę savavališkai „nustatyti“ savo mokesčių ir atskaitymų dydį.

(*) „Undeclared work in an enlarged Union“, European Commission, Directorate-General for Employment and Social Affairs (2004). Pranešimas yra tik anglų kalba (kartu su santrauka prancūzų (FR) ir vokiečių (DE) kalbomis) ir jį galima rasti internete: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_analysis/work/undecld_work_final_en.pdf.

2.14 Neoficialus darbas visuomenei padaro daug žalos, t.y., padaroma ne tik finansinė žala, bet ir prarandamas pasitikėjimas visais lygiais. Nelegalus darbas vis labiau tampa visuomenei priimtiniu ir jis dažnai pateisinamas, nes pašalpos nedarbo atveju — per mažos, o legalios paslaugos namų ūkyje — per brangios ir t. t.

2.15 Jei nesilaikoma teisės ir administravimo nuostatų, pradedama abejoti teisine valstybe ir socialinės apsaugos sistemomis. Todėl šias problemas reikia bandyti spręsti imantis visapusių tikslinių priemonių. Socialiniai partneriai, politikai ir visuomenė vis dažniau pastebi neigiamas neoficialaus darbo pasekmes; vis labiau pripažįstama, kad nelegalią darbinę veiklą turi pakeisti įprastas užimtumas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 1999 m. Komitetas priėmė išsamią nuomonę dėl Komisijos komunikato šiuo klausimu⁽⁵⁾. Komisijos komunikato tikslas buvo inicijuoti plačią diskusiją ne tik Europos Sąjungoje, bet ir valstybėse narėse. Po komunikato Komisijos pavedimu buvo parengta studija⁽⁶⁾.

3.2 Todėl Komitetas pritaria Tarybos norui savo rezoliucija spartinti klausimo nagrinėjimą.

3.3 Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija 2003 m. atliko išsamų tyrimą dėl nelegalaus darbo išsiplėtimo Europos Sąjungoje. 2004 m. gegužę paskelbto tyrimo⁽⁷⁾ rezultatai, Komiteto nuomone, yra svarbus indėlis, padedantis suprasti nelegalaus darbo fenomeną ir prevencijos galimybes. Todėl tyrimas yra svarbus pagrindas, padedantis valstybių narių vyriausybėms ir valdžios institucijoms priimti tinkamus sprendimus ir surasti adekvatus metodus užkertant kelią nelegaliam darbui.

3.4 Užimtumo strategijos dalis

3.4.1 Taryba mano, kad kova su nelegaliu darbu turi būti svarbi Europos užimtumo strategijos, kurios tikslas yra sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų, sudėtinė dalis. Komisija į tai taip pat jau buvo atkreipusi dėmesį, o 2003 m. liepos mėn. įvykusiame neoficialiame posėdyje Varese minėtoms nuostatomis pritarė Europos Sąjungos darbo ir socialinių reikalų ministrai; ministrai priminė, kad nelegalaus darbo pakeitimas įprastiniu legaliu užimtumu padeda siekti visuotinio užimtumo, gerinti darbo kokybę ir produktyvumą, skatinti socialinę sanglaudą ir socialinę integraciją, panaikinti skurdą ir išvengti rinkos iškraipymo.

⁽⁵⁾ KOM(1998) 219 galutinis, Komiteto nuomonė, OL C 101, 1999 04 12, p. 30-37. Pranešėjas – p. D. Giron.

⁽⁶⁾ *Regioplan Research Advice and Information* (Mateman, Sander & Renooy, Piet): „Undeclared labour in Europe - Towards an integrated approach of combatting undeclared labour“ (anglų kalba, santrauka – vokiečių ir prancūzų kalbomis). 2001 m., Amsterdamas.

⁽⁷⁾ Žiūr. 4 išnašą.

3.4.2 Komitetas savo nuomonėje dėl Komisijos komunikato (1998 m.) pritarė bandymui spręsti nelegalaus darbo problemą atsižvelgiant į užimtumo perspektyvą. Komitetas ir toliau laikosi šios pozicijos.

3.4.3 Tikslui, neoficialų darbą pakeisti oficialiu darbu arba nelegalų darbą pakeisti įprastu darbu, kaip to reikalauja įstatymai, pasiekti būtinas išsamus priemonių rinkinys.

3.4.4 Pirmiausiai reikėtų suskirstyti į tuos asmenis, kurie turėtų dalyvauti įprastoje darbo rinkoje, ir tuos, kurie sąmoningai neįteisina savo veiklos.

3.4.5 Be to, turi būti aišku, kokios neoficialios šešėlinės ekonomikos veiklos rūšys gali būti perkeltos į legalų sektorių.

3.4.6 Galima teigti, kad tam tikros nelegalios veiklos rūšys arba paslaugos legalioje rinkoje neturi paklausos. Komitetas mano, kad šiai sričiai būtinas ypatingas dėmesys, kadangi paramos priemonių pagalba galbūt ir tokios veiklos rūšys gali būti perkeltos į oficialų sektorių.

3.4.7 Viena išankstinių Lisabonos strategijos įgyvendinimo sąlygų yra ta, kad Sąjungoje turi įsisteigti ir plėstis naujos konkurencingos įmonės, taip sukurdamos daugiau darbo vietų.

3.4.8 Kelias nuo idėjos įkurti įmonę iki veikiančios ir gaminančios įmonės, turinčios pastovų personalą, yra ypatingai ilgas ir sudėtingas procesas.

3.4.9 Todėl svarbu sukurti augimo ir plėtros atžvilgiu palankią aplinką, kuri naujai įkurtoms įmonėms suteiktų būtinas sąlygas.

3.4.10 Darbuotojams turi būti suteikta galimybė tikėtis, kad darbdaviai yra susipažinę ir taiko galiojančius darbo rinkos ir mokesčių įstatymus.

3.4.11 Tarp šių reikalavimų turi būti rasta pusiausvyra. Kitaip kyla pavojus, kad daug įmonių net nebus įkurtos ir daug gerų idėjų niekad nebus įgyvendintos.

3.4.12 Darbo ir socialinių reikalų ministrų pasisakymai 2003 m. liepos mėn. Varese pernelyg lengvai sudarė išpūdį, kad iš esmės nelegalaus darbo pakeitimas normaliais darbo santykiais yra tik užimtumo politikos problema. Nelegalus darbas, ypač kai jis yra atliekamas sistemingai ir organizuotai, dažnai yra susijęs su kitomis ekonominių nusikaltimų rūšimis. Kovai su šiuo nusikalstamumu būtinos ypatingos visuomenės pastangos ir su juo turi būti kovojama įprastomis priemonėmis.

3.5 Neoficialaus darbo apibrėžimas

3.5.1 Siekdamas neoficialų darbą atskirti nuo kitų ekonominio nusikaltimo rūšių, Taryba, kaip ir Komisija savo komunikate (1998 m.), vartoja tą patį apibrėžimą. Komitetas jau ir anksčiau laikė priimtiniu apibrėžimą, kuriame nustatoma, kad neoficialus darbas — *tai bet kokio pobūdžio apmokama veikla, kuri savo esme nėra nusižengimas įstatymui, tačiau nėra įteisinta* — kadangi visoms valstybėms narėms reikalingas vienodas galiojantis apibrėžimas. Komitetas ir toliau laikosi šios nuomonės.

3.6 Nelegali imigracija ir neoficialus darbas

3.6.1 Komitetas jau ne kartą nagrinėjo nelegalios imigracijos fenomeną ir jos priežastis, taip pat siekdamas nustatyti tarpusavio ryšį tarp nelegalios imigracijos ir nelegalaus darbo. Kadangi nelegaliems imigrantams neprieinama nei įprasta darbo rinka, nei socialinės apsaugos sistemos, tačiau jie turi kaip nors užsidirbti pragyvenimui, todėl dažniausiai jie patenka į neoficialią darbo rinką. Šiai darbo rinkai daugiausiai priklauso statybų, žemės ūkio ir sodininkystės bei kiti sektoriai. Kaip tik čia ir yra tinkama terpė atsirasti neoficialiems darbo santykiams, kuriais pasinaudoja nesąžiningi darbdaviai.

3.6.2 Todėl valstybės narės, atsižvelgdamos į bendrą imigracijos politiką, turėtų siekti užkirsti kelią nelegaliai imigracijai⁽⁸⁾. Tai pasiekti galima taikant įvairias strategijas, kurios skirtingose valstybėse narėse gali šiek tiek skirtis. Savaime suprantama, kad viena iš strategijų — pasirūpinti, kad nelegalūs imigrantai grįžtų į savo kilmės šalį, o kita strategija — sugriežtinti pasienio kontrolę.

3.6.3 Žmogus, kuris pasiryžęs palikti savo tėvynę, kad kur nors kitur susikurtų naujas gyvenimo sąlygas, savaime suprantama, yra veikiamas jėgos, kurią labai sunku sustabdyti.

3.6.4 Galima teigti, kad egzistuoja ir kategorija, kuriai priklauso asmenys, iš kurių pavagiami arba konfiskuojami dokumentai, kad tokie asmenys būtų priversti susimokėti už „sienos perėjimą“.

Taip atsiradusi vergovė leidžia neteisėto sienos perėjimo organizatorių tinklams priversti savo aukas grąžinti „skolą“. Tai gali būti taikoma ir privatiems asmenims dirbantiems žmonėms (tarnams, ...), ir statybų darbuotojams (pavyzdžiui, dirbantiems paprastose statybose ar laivų statyboje), tiek ir tiems, kurie dirba žemės ūkyje, viešojo maitinimo sektoriuje.

Baigu būti liudininkais, kad nusikalstamumas gali būti organizuojamas įtraukiant keletą visuomenės lygių, tiesiog mūsų akivaizdoje. Reikia tai suvokti ir pripažinti šį faktą, kad galėtume su juo kovoti, apsaugant kiekvieną auką, suteikiant jai teisių ir tas teises gerbiant.

⁽⁸⁾ Taip pat žiūr. „Žaliąją knygą dėl ES metodo ekonominei migracijai valdyti“, KOM(2004) 811 galut.

3.6.5 Dėl humanitarinių, teisinių ar praktinių priežasčių dažniausiai nėra galimybių grąžinti nelegalius imigrantus į jų tėvynę. Tačiau tokiais atvejais, žinoma, reikia pabandyti juos, taikant įvairias priemones, integruoti į visuomenę.

3.6.6 Kai bus įvertinamos pereinamosios priemonės dėl „laisvo darbuotojų judėjimo“ arba verčiau tokios laisvės netaikymas valstybių narių, įstojusių į ES 2004 m. gegužės 1 d., piliečiams, reikėtų įvertinti nenaudingus sunkumus, su kuriais susidūrė darbdaviai ir darbuotojai, atsižvelgiant į kvalifikacijų pokyčius, demografinius pokyčius, kultūrinius pokyčius ir mobilumo poreikių pokyčius.

3.6.7 Priešingu atveju rizikuojama, kad ši grupė taps nelegaliais darbuotojais ir tai neigiamai paveiks įprastą darbo rinką.

3.6.8 Kaip svarbią papildomą priemonę kovai su neoficialiu darbu Komitetas jau minėjo savo iniciatyva priimtoje nuomonėje dėl *Imigracijos, integracijos ir organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens* imigrantų integravimą taikant įvairias priemones; baigiantis šiam procesui, imigrantai integruojami į pilietinę visuomenę, suteikiant jiems pilietybę⁽⁹⁾.

3.6.9 Institucijos privalo imigrantui tinkamai išaiškinti jo teises bei pareigas ir sudaryti sąlygas įsidarbinti oficialioje darbo rinkoje, taip pat mokytis ir kelti kvalifikaciją. Sveikatos apsaugos sistema ir kitos paslaugos jam turi būti prieinamos tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir vietiniams gyventojams. Būtina vengti gyvenamųjų rajonų atskirties.

3.7 Prevencijos priemonės

3.7.1 Taryba savo rezoliucijoje valstybės narės ragina sukurti teisinę administracinę aplinką, kuri būtų palanki ekonominei veiklai ir užimtumui įregistruoti. Iš esmės siekiama, kad nelegalus darbas taptų nepatraukliu.

3.7.2 Komitetas norėtų pateikti keletą galimų alternatyvų, kurios atskirai arba kartu galėtų padėti siekti tikslo:

3.7.3 Turi būti atliktos lyginamosios studijos, kurios turėtų nustatyti, kokia mokesstinė bazė yra ypač pažeidžiama nelegalaus darbo atžvilgiu ir kokios egzistuoja priemonės tam pasipriešinti.

3.7.4 Valstybėms narėms reikalinga gerai veikianti teisinė sistema, kuri leistų nelegalius darbuotojus susekti, patraukti juos baudžiamojon atsakomybėn ir nubausti. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai kalbama apie sistemingai atliekamą nelegalų darbą arba, kai išnaudojami darbuotojai.

⁽⁹⁾ OL C 125, 2002 5 27, p. 112 – 122, pranešėjas p. Pariza Castaños, kitas pranešėjas p. Melicias.

3.7.5 Reikia imtis visapusių informavimo ir švietimo iniciatyvų, kurios padės nustatyti neigiamą neoficialaus darbo poveikį ne tik visuomenei, bet ir atskiriems piliečiams.

3.8. Mokesčių problemos

3.8.1 Tiriant nelegalų darbą kaip reiškinį, iš esmės akcentuojama tai, kad nelegalus darbas yra dėl nuslėptų mokesčių atsiradusi problema.

3.8.2 Daugelyje šalių atlikti tyrimai apie nelegalaus darbo apimtį nerodo jokios statistinės sąsajos tarp neoficialaus darbo apimtys ir bendro mokesčių naštos lygio.

3.8.3 Sąsaja tarp nelegalaus darbo ir mokesčių naštos yra sudėtinga. Komiteto nuomone, čia negalima kalbėti apie paprastą priežastinį tarpusavio ryšį, kuomet, esant mažesniems mokesčiams, automatiškai rečiau jie yra nuslepiami. Net ir šalyse, kuriose nėra didelė mokesčių ir įmokų našta, dažnai yra dirbama neoficialiai.

3.8.4 Komitetas pritartų, jei būtų atliekama išsamesnė studija, kuri nagrinėtų santykį tarp mokesčių ir įmokų bei nelegalaus darbo atsiradimą.

3.8.5 Dėl aplinkybės, kad neoficialus darbas, kaip rodo patirtis, yra atliekamas mažose įmonėse, kuriose mažai vadovaujančiųjų darbuotojų, kelia klausimą, ar priežastys glūdi galiojančių nuostatų nežinojime, ar yra per daug sudėtingos taisyklės, ar neoficialaus darbo priežastis yra siekis turėti priva-lumų konkurencijoje.

3.8.6 Šiuo metu visuomenėje yra keliama gana dideli reikalavimai teisingumui, o tai atsispindi ir išsamiuose teisiniuose aktuose. Kaip pavyzdys — mokesčių sistemos. Didžiuliai reikalavimai teisingumui sąlygoja didesnius resursus, net ir valstybės institucijose, kurios turi kontroliuoti, kaip laikomasi nuostatų.

3.8.7 Jeigu ūkio šakoje, kuriai būdingas nelegalus darbas, daugelis verslininkų ir darbuotojų nepateiktų pajamų ir atlyginimų mokesčių institucijoms, tai rimti ir sąžiningi verslininkai laikytų mokesčių sistemą neteisinga, o kartais net tektų jiems dėl konkurencijos neteisėtomis priemonėmis sustabdyti savo veiklą.

3.8.8 Dėl šios priežasties reiktų pagalvoti apie griežtesnę ir paprastesnę mokesčių sistemą, kuria būtų lengviau naudotis tiek atskiriems verslininkams ar įmonėms, tiek ir valstybės institucijoms. Taip būtų apribotos galimybės manipuliuoti sistema. Tuo pačiu valstybinės įstaigose atsirastų laisvų specialistų, kurie yra reikalingi kovai su sunkiais ekonominiais nusikaltėliais.

3.9 Priežiūra ir kontrolė

3.9.1 Tarybos rezoliucijos pagrindinis tikslas šešeline ekonomiką pakeisti normalia ekonomine veikla — planuojamas priežiūros sustiprinimas ir sankcionavimas. Komitetas šiuo

požiūriu taip pat mano, kad su nelegaliu darbu turi būti kovo-jama stiprinant reglamentavimą ir valstybės kontrolę. Į apmo-kamo darbo neįregistravimą negali būti žiūrima pro pirštus. Todėl, kaip numatyta dabartinėse užimtumo politikos gairėse, turi būti sustiprinti atitinkami baudžiamojo persekiojimo pajėgumai ir numatytos veiksmingos sankcijos, kad nelegalus darbas neapsimokėtų. Priemonių, skirtų kovai su neoficialiu darbu, pagrindą turi sudaryti du ramsčiai: sankcijos ir preven-cija. Jos viena kitos nepakeičia, tačiau viena kitą papildo. Ši dviguba strategija, kurioje kontrolės priemonės derinamos su paskatomis, taip pat yra nagrinėjama Tarybos rezoliucijoje ir dabartinėse užimtumo politikos gairėse. Komitetas pritaria šiam metodui.

3.9.2 Kai kurie verslininkai taisykles ir kontrolę dažnai supranta kaip globą. Pagerėjimo moraliniu atžvilgiu vargu ar galima pasiekti, vien tik sugriežtinus valstybės nuostatas. Kai kuriose ūkio šakose šiandien imamasi savarankiškos iniciatyvos, ir etiniai klausimai įvairiose organizacijose įgyja vis didesnę reikšmę. Kovoje su nelegaliu darbu tokios savanoriškos prie-monės yra sveikintinos, tačiau jos negali pakeisti atitinkamų institucijų vykdomos kontrolės.

3.10 Informacijos ir švietimo poreikis

3.10.1 Nelegalus darbas darbuotojui dažniausiai reiškia negarantuotą ir trumpalaikį užimtumą be kilimo tarnyboje gali-mybių. Įmonės, kuriose neoficialiai dirbama, bijodamos, kad nebūtų pastebėtas vengimas mokėti mokesčius, negali labai plėstis. Todėl nelegalūs darbuotojai negali kilti tarnyboje. Darbo užmokesčiai neatitinka teisėtos darbo rinkos darbuotojų darbo užmokesčių, nemokamos sveikatos draudimo ir pensijų įmokos.

3.10.2 Asmenys, kurie atlieka neoficialų darbą arba jį orga-nizuoja, savo veikla siekia vieno tikslo — vengti mokėti mokesčių ir socialinių įmokų. Todėl yra labai svarbu skatinti ryšio tarp socialinių įmokų mokėjimo ir būsimų socialinių išmokų.

3.10.3 Komiteto nuomone, šie abu pavyzdžiai įrodo, kad informavimo ir švietimo iniciatyvos yra būtinos. Reiktų pabrėžti, kokias tiek trumpalaikes, tiek ilgalaikes neigiamas pasekmes atskiriems darbuotojams ir visuomenei sukelia neofi-cialus darbas.

3.10.4 Sprendžiant šiuos klausimus, socialiniai partneriai ir pramonės organizacijos galėtų vaidinti ypač svarbų vaidmenį. Reiktų padėti panaikinti nelegalų darbą palaikančias aplin-kybes, suteikiant profesinių sąjungų nariams galimybę kontro-liuoti kolektyvinių susitarimų tinkamumą ir socialinio drau-dimo įmokų mokėjimą. Darbdavių susivienijimai ir pramonės organizacijos turėtų pareikalauti, kad jų nariai laikytųsi elgesio kodekso reikalavimų, nes juos pažeidus, prieš šias organizacijas būtų imtasi įvairių sankcijų.

3.10.5 Tačiau garbės kaina neturėtų būti per aukšta, nes kitaip dar labiau išsils pavojus suvežėti nelegalaus darbo fenomenui. Tam tikrose ūkio srityse nelegalus darbas yra paplitęs labiau nei kitose. Natūralu, jog kai kurios ūkio sritys išskiriamos, nes ten lengviau atskleisti nelegalią veiklą, lyginant su kitomis ūkio sritimis.

3.10.6 Pagaliau ir pats asmuo individualiai turėtų kritiškai išanalizuoti moralės, etikos ir teisingumo klausimus.

4. Santrauka ir išvados

4.1 Su nelegaliu darbu susiduriama visuose visuomenės lygiuose. Tačiau labai sunku visą nelegalaus darbo mastą įvertinti skaičiais. Kai kurių atliktų studijų vertinimais nelegalus darbas siekia nuo 7 iki 16 % Europos Sąjungos BVP. Užkirtus kelią nelegaliam darbui ir jo priežastims, būtų galima daug laimėti.

4.2 Komitetas norėtų nurodyti keletą sričių, į kurias reikėtų atkreipti dėmesį ir kurias reikėtų nuodugniau ištirti, kad būtų rasti tinkami būdai problemai sumažinti:

- Būtina labiau skatinti legalius darbo santykius.
- Nelegalus darbas ir maži atlyginimai yra didelė problema, ypač moterims. Todėl būtina ištirti šią situaciją išsamiau, kad būtų galima imtis tikslingų priemonių.
- Būtina pakeisti įmonėms skirtas nuostatas, siekiant sumažinti biurokratiją, ypač steigiant naujas įmones. Tačiau ir naujai įsteigtų įmonių savininkai turi būti įsisavinę pagrindines įmonių vadybos žinias. Svarbu, kad jie žinotų, kokius

reikalavimus visuomenė jiems kelia įmonės valdymo srityje, taip pat darbuotojams galiojančių darbo įstatymų ir socialinės apsaugos atžvilgiu.

- Reikia išsamios informacijos, skirtos gamintojams ir vartotojams, kad visuomenė geriau suvoktų, kad nelegalus darbas daro neigiamą poveikį valstybės įplaukoms, socialinės apsaugos sistemai, visuomenės solidarumui ir teisingumui.
- Be to, išplečiant baudžiamojo persekiojimo pajėgumus bei bendradarbiaujant nacionaliniu, tarptautiniu ir valstybiniu lygiu, reikia pagerinti atsakingų valstybės institucijų veiksmingą kontrolę.
- Į nelegalų darbą negali būti žiūrima pro pirštus. Todėl turi būti numatytos tokios veiksmingos sankcijos, kad nelegalus darbas, ypač siekiant pelno, neapsimokėtų.
- EESRK atkreipia dėmesį, kad kai kurios trečiosios šalys nesilaiko visuotinai priimtinių socialinės atskaitomybės standartų ir rekomenduoja ES šalių verslininkams į tai atsižvelgti, vystant verslą šiose šalyse.

4.3 Baigdamas, Komitetas norėtų pabrėžti, kad yra labai svarbu valstybėse narėse kiek įmanoma labiau sumažinti aukštą nedarbo lygį, kadangi tai yra svarbiausia priežastis, kodėl egzistuoja nelegalūs darbuotojai ir neoficialus darbas. Todėl yra svarbu, kad Europos užimtumo strategija, pasitelkus nacionalinius veiksmų planus, būtų iš tikrųjų įgyvendinta. Gerai veikianti darbo rinka, kuriai būdingas visiškas užimtumas ir kokybės atžvilgiu vertingos darbo vietos, yra geriausia apsauga nuo nelegalaus darbo.

2005 m. balandžio 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos parlamento ir Tarybos sprendimą, įsteigiantį bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programą progress

KOM(2004) 488 galutinis

(2005/C 255/13)

2004 m. rugsėjo 19 d. Taryba, vadovaudamasi į Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl: *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, įsteigiantį Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programą PROGRESS*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuriam buvo pavesta atlikti parengiamąjį darbą, savo nuomonę priėmė 2005 m. kovo 15 d. Pranešėjas — **p. Greif**.

416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6 — 7 d. (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 127 nariams balsavus „už“, 2 „prieš“ ir 17 susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Bendrijos programos PROGRESS atsiradimo priežastys ir esminiai punktai

1.1 Komisija savo Komunikate ⁽¹⁾ dėl Finansinių perspektyvų 2007–2013 m. pabrėžia ypatingą socialinės politikos darbotvarkės svarbą įgyvendinant Lisabonos strategiją. Dėl to Komisija 2004 m. liepos mėn. priėmė pasiūlymų, turinčių padėti supaprastinti ir racionalizuoti užimtumo ir socialinei sritims skirtas ES išlaidas, visų pirma finansavimo sąlygas, paketą.

1.2 Pasiūlyta racionalizacija, Komisijos nuomone, turi pagerinti priemonių veiksmingumą, skaidrumą ir suderinamumą, tad pirmiausia turi būti naudinga galutiniam vartotojui. Tai visų pirma turi būti pasiekta supaprastinant priemones teisiniu ir administravimo požiūriais, taip pat griežtinant biudžeto struktūras ir vengiant dubliavimosi.

— Taigi naujasis Europos socialinis fondas (ESF) (2007–2013 m.), mažinant biurokratinės išlaidas, lanksčiau reglamentuojant ir toliau decentralizuojant, turi tapti lengviau valdomas ir geriau pasirošęs derinti finansinę pagalbą skatinant užimtumą ir siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos, kaip numatyta Europos užimtumo strategijoje (EUS) ⁽²⁾.

— Be to, Komisija nurodo, kad norint geriau skirstyti išteklius, esamos programos turi būti susietos su kitomis panašiomis programomis priimant suderintas jų įgyvendinimo nuostatas. Tai gali būti pasiekta, pavyzdžiui, sumažinant užimtumo ir socialinėje srityse Komisijos tiesiogiai administruojamų biudžeto eilučių skaičių nuo 28 iki 2.

⁽¹⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Kuriant bendrą ateitį – politiniai uždaviniai ir išsiplėtusios Sąjungos biudžetas 2007–2013 m.“ (KOM(2004) 101 galutinis).

⁽²⁾ Žiūr. 2005 m. kovo 9 d. plenarinėje sesijoje priimtą EESRK nuomonę dėl Europos socialinio fondo ir su tuo susijusių programų (pranešėja p. Engeler-Kefer)

1.3 Viena iš šių naujų priemonių yra Komunikate KOM(2004) 488 galutinis pasiūlyta Bendrijos programa PROGRESS ⁽³⁾, užimtumo ir socialinio solidarumo programa, kuria turi būti suderintos įvairios finansinės pagalbos priemonės, numatytos Komisijos užimtumo ir socialine politikoje. Be PROGRESS, išlieka socialinio dialogo, laisvo darbuotojų judėjimo ⁽⁴⁾, Bendrijos institucijų, atsakingų už darbuotojų darbo sąlygas ⁽⁵⁾, taip pat naujai įsteigto Europos Lyčių instituto ⁽⁶⁾ finansavimo klausimai. Taigi PROGRESS apima Bendrijos specialias veiksmų programas, skirtas kovai su diskriminacija, moterų ir vyrų lygybei, bendradarbiavimui kovojant su socialine atskirtimi ir didesnėms užimtumo paskatoms, taip pat įvairioms biudžeto eilutėms, susijusioms su darbo sąlygomis.

1.4 2007–2013 m. laikotarpio programa, kuriai įgyvendinti buvo numatyta beveik 629 eurų ir kuri turi papildyti priemones, vykdomas pagal ESF programą, turi iš esmės remti — nurodant klausimo svarbą pagal atskiras programos dalis — tris priemonių rūšis:

— analitinę veiklą, pavyzdžiui, duomenų rinkimą ir apdorojimą, studijas, analizes, poveikio įvertinimą, statistinių metodų ir vertinimų kūrimą; tai palengvintų problemų suvokimą ir veiksmingą įgyvendinimą kai kuriose skatintose srityse, taip pat sąsają su kitomis ES politikos ir strategijų sritimis;

⁽³⁾ PROGRESS = Programme for Employment and Social Solidarity (užimtumo ir socialinio solidarumo programa).

⁽⁴⁾ Pasiūlymai finansiškai remti socialinį dialogą, laisvą darbuotojų judėjimą (ypač EURES tinklo), taip pat socialinės srities tyrimus ir mokslines ataskaitas ir tam skirti 480 mln. eurų bus vėliau pateikti kitame pranešime.

⁽⁵⁾ Europos fondas darbo sąlygoms gerinti (Dublinas) ir Europos sveikatos ir darbo vietos saugos agentūra (Bilbao).

⁽⁶⁾ Naujai kuriamo Europos lyčių instituto (ELI) uždavinys – teikti Sąjungai ir valstybėms narėms informaciją ir duomenis lyčių lygybės klausimais ir būti katalizatoriumi kuriant, analizuojant ir skleidžiant informaciją apie lyčių lygybės skatinimą. Komisija planuoja 2005 m. pradžioje pateikti atitinkamą komunikatą.

- veiklą, susijusią su abipusiu mokymusi, informacijos pasikeitimu, informavimu apie gerą praktiką, jos nustatymu bei sklaida, taip pat priemones, susijusias su stebėsenos ir vertinimo metodika, pavyzdžiui, nepriklausomų stebėtojų (Peer Review) veikla, padedanti įvertinti esamą padėtį tam tikrose valstybėse ir geriau taikyti ES nuostatas;
- pagrindinius keitimosi gera praktika bei informacija dalyvius, prevencijos ar informavimo priemones ar diskusijas, pavyzdžiui, organizuojant nacionalinių tarnautojų darbo grupes, toliau vystant tarpusavio darbą ES mastu ar tam tikrose ES srityse finansuojant ekspertų tinklą.

1.5 Ši programa turi būti suskirstyta į šias penkias sritis:

- **Užimtumas:** remti Europos užimtumo strategiją (EUS) vertinant ir stebint užimtumo gairių ir rekomendacijų įgyvendinimą, tirti EUS ir kitų politikos sričių sąveiką, informuoti apie regionų ir vietos dalyvių uždavinius užimtumo srityje
- **Socialinė apsauga ir socialinė integracija:** remti viešo koordinavimo metodą šioje srityje, taip pat analizuoti visus skurdo aspektus bei tirti šios ir kitų politikos sričių sąveiką
- **Darbo sąlygos:** remti darbo aplinkos ir sąlygų gerinimą, įskaitant darbuotojų sveikatą ir saugą
- **Nediskriminavimas ir įvairovė:** remti Europos bendrijos steigimo sutarties 13 straipsnyje nustatyto nediskriminavimo įgyvendinimą ir įtraukti nediskriminavimą į visas ES strategijas

- **Lyčių lygybė:** remti lyčių lygybės principo įgyvendinimą ir geresnį lyčių aspekto diegimą ES politikoje

1.6 Šia programa gali naudotis visos valstybinės ir privačios įstaigos ir dalyviai. Ji visų pirma skirta valstybės narėms, vietos ir regionų valdžios institucijoms, valstybinėms užimtumo tarnyboms ir nacionaliniams statistikos biurams. Be to, joje gali dalyvauti pagal ES teisės aktus numatytos specializuotos įstaigos, universitetai ir tyrimų institutai, taip pat socialiniai partneriai ir nevyriausybinių organizacijų.

Finansavimas gali būti gautas kaip paslaugų teikimo sutartis konkurso keliu arba kaip subsidija (negali viršyti 80 %) po kvietimo pateikti projektus.

PROGRESS programą įgyvendina vienas programų komitetas vietoj anksčiau numatytų keturių (po vieną kiekvienai programos daliai).

1.7 7 metų laikotarpiui numatyta skirti 628,8 mln. EUR. Atskiriems skyriams numatytos šios bendros lėšų sumos dalys:

- Užimtumas: 21 %
- Socialinė apsauga ir socialinė integracija: 28 %
- Darbo sąlygos: 8 %⁽⁷⁾
- Nediskriminavimas ir įvairovė: 23 %
- Lyčių lygybė: 8 %⁽⁸⁾

Ne daugiau kaip 2 proc. PROGRESS programos finansinio paketo skiriama programos įgyvendinimui (12,6 mln. eurų). 10 proc. visų lėšų (62,9 mln. eurų arba apie 9,2 mln. eurų per metus) skiriama kasmetiniam programų komiteto „rezervui“, kurį jis gali naudoti programos tikslams.

Bendrijų PROGRESS programos tikslų apžvalga

Analizuoti, vertinti ir stebėti priemones siekiant geriau pažinti padėtį valstybėse narėse ir ją suvokti.	Paremti statistinių priemonių, metodų ir rodiklių kūrimą	Paremti ir stebėti ES teisės bei politikos tikslų įgyvendinimą valstybėse narėse ir įvertinti jų poveikį	ES lygiu skatinti tinklų kūrimą, abipusį mokymąsi ir geros praktikos nustatymą bei sklaidą	Padėti suinteresuotoms šalims ir plačiajai visuomenei geriau suvokti PROGRESS programos uždavinius	Gerinti pagrindinių ES tinklų pajėgumus, skatinti ir remti ES politiką
---	--	--	--	--	--

⁽⁷⁾ Be to, darbo sąlygų sričiai 2007–2013 laikotarpiu skirti 266,4 mln. eurų, skirtų Europos fondui darbo sąlygoms gerinti (Dublinas) ir Europos sveikatos ir darbo vietos saugos agentūrai (Bilbao) finansuoti.

⁽⁸⁾ Be to, Komisija sprendimo projekto aiškinamojo memorandumo dalyje apie lyčių lygybę paskelbė savo ketinimą netrukus pateikti pasiūlymą įkurti Europos lyčių institutą (ELI) ir kartu tam 2007–2013 m. laikotarpiui numato 52,7 mln. eurų biudžetą. Lyčių instituto įkūrimas neturės įtakos bendram biudžetui, kadangi minėta suma jau atimta iš PROGRESS programos biudžeto.

2. Bendros ir konkrečios pastabos dėl pateikto pasiūlymo

2.1 Jei norima, kad ES — kaip numatyta Lisabonos strategijoje — kartu didėtų ir mokslu paremtos pramonės konkurencingumas ir prasidėtų nuolatinis, užimtumą skatinantis pramonės augimas, be to, visa tai sudarytų sąlygas gerinti darbo kokybę ir stiprinti socialinius ryšius, savaime suprantama, kad visoms, su PROGRESS programa susijusioms politikos sritims, būtinos finansinės lėšos ir priemonės. Apskritai EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl PROGRESS 2007–2013 m. ir skiria tam daug dėmesio, atsižvelgdamas į Lisabonos strategijos įgyvendinimo pusės laikotarpio rezultatų įvertinimo pranešimus. Ši programa — viena pagrindinių skatinimo priemonių, skirtų socialinei ir užimtumo sritims, kuri, lyginant pagal trukmę, yra ilgesnė nei šiuo metu taip pat kuriama Socialinės politikos darbotvarkė 2006–2010 m. Nepaisant šio bendro palankaus PROGRESS programos įvertinimo, Komitetas kartu su bendromis pastabomis dėl šios naujos Bendrijos finansavimo priemonės norėtų atkreipti dėmesį į kai kuriuos konkrečius Komisijos dokumento punktus, kuriuos Komisijos pasiūlyme reikėtų dar geriau išaiškinti ir patikslinti.

2.2 Bendrieji programos tikslai:

2.2.1 Komitetas, atsižvelgdamas į Lisabonos strategiją, pritaria tam, kad pasiūlyme (neatsižvelgiant į dabar vykstančias diskusijas dėl 2007–2013 m. Finansinių perspektyvų prioritetų ir sandaros) labai aiškiai pabrėžiama būtinybė tęsti dabartinių Bendrijos užimtumo ir socialinės sritys programų finansavimą.

2.2.2 Be jokios abejonės, sujungus visas socialinės ir užimtumo politikos sritis skirtas Bendrijos finansines priemones, kurių valdymas yra Komisijos kompetencija, į vieną programą bus gautos atitinkamos lėšos, skirtos Lisabonos strategijos socialinei reikšmei stiprinti ir sudarytos sąlygos geriau koordinuoti socialinės politikos kryptis laikantis socialinės politikos darbotvarkės.

2.2.3 Iš esmės EESRK pritaria bendriesiems tikslams, nurodytiems 2 straipsnyje. Vis dėlto pageidautina, kad būtų aiškiai apibrėžtas uždavinys skatinti tarpvalstybinį atitinkamų dalyvių pasikeitimą, kadangi daugeliui potencialių pareiškėjų tai yra vienas pagrindinių jų dalyvavimo ES projektuose klausimų.

2.2.4 Šia prasme EESRK yra ne visai aišku, kodėl pasiūlymo 2 straipsnio 4 dalyje nurodyta tik „ES lygiu skatinti tinklų kūrimą“. Komiteto nuomone, bendrųjų PROGRESS uždavinių sąrašas turėtų būti papildytas taip, kad apimtų ne tik Europos lygiu veikiančių dalyvių abipusį mokymąsi, bet ir tarpvalstybinį atitinkamų dvišaliu arba daugiašaliu lygiu veikiančių dalyvių

pasikeitimą. Be to, EESRK mano, kad 8 straipsnio teiginį „gilinti žinias apie visas diskriminacijos rūšis“ reikia aiškiai išskirti kaip atskirą uždavinį.

2.3 Papildomumas ir suderinamumas su kitomis politikos sritimis

2.3.1 Naujoji programa yra susijusi su Komisijos nuo 2003 m. ne tik pramonės ir socialinės politikos, bet ir užimtumo politikos srityje imtu taikyti „supaprastinimo“ metodu. Šia prasme pasiūlymo 15 straipsnis, kuriame aprašomos Komisijos ir valstybių narių atitinkamos priemonės ir veiksmai, skirti PROGRESS programai koordinuoti su kitomis Sąjungos ir Bendrijos strategijomis, priemonėmis ir programomis, yra nepakankamas, kadangi jame aptariama labai siaura politikos sritis. Aišku, išvardytos svarbios politinės sritys, susijusios su moksliniais tyrimais, teisingumu ir vidaus reikalais, kultūra, švietimu, mokymu ir jaunimo politika, kurios, be abejo, turi būti suderintos su užimtumo, švietimo, mokymo ir socialinės apsaugos sritimis, tačiau visai nepaminėtos kitos sritys, pavyzdžiui, regioninės ir sanglaudos politikos sritys.

2.3.2 Be to, Komitetas mano, kad PROGRESS programą taip pat reikėtų susieti su kitomis politikos sritimis, kurios bent jau tokiu mastu daro įtaką užimtumui, socialinei integracijai, lygių galimybių principui ir t. t. Šia prasme, be jau numatyto švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą prioriteto, visų pirma turėtų būti apibrėžta strategijos ir veiklos koordinacija srityse, susijusiose su pramonės, finansų ir konkurencijos politika, kad būtų užtikrinta, jog šios politikos sritys Europos ir nacionaliniu mastu neprieštarautų bendriesiems programos tikslams. Todėl EESRK siūlo atitinkamai papildyti pasiūlymo 15 straipsnio 1 ir 2 dalis.

2.4 Finansai

2.4.1 Komisija, pateikdama bendrą 7 metams skirtų Bendrijos veiksmų įgyvendinimo finansinį pagrindą, kurį sudaro 628,8 mln. eurų, 17 straipsnyje nustato minimalią bendros finansų sumos dalį, skirtą kiekvienai konkrečiai programos daliai. EESRK nuomone, Komisija nesugebėjo suprantamai išaiškinti, kokią poveikį visai programai pasiūlytos biudžeto eilutės turės šiuo metu jau vykdomoms paramos programoms. Šiuo atveju būtų labai naudinga turėti dabar vykdomų programų lygintinų duomenų, visų pirma tam, kad būtų galima įvertinti, ar pakankamai atsižvelgiama į infliacijos kitimą, be to, norint nustatyti, kaip ir kokia apimtimi sudarytame biudžete buvo atsižvelgta į įvykusią ir įvyksiančią plėtrą (EU-25 plius Bulgarija, Rumunija). Šiais klausimais Komisija kol kas pateikė tik neoficialią informaciją.

2.4.2 EESRK, atsižvelgdama į pusės laikotarpio Lisabonos strategijos įgyvendinimo įvertinimą ir į platų programos dalių spektrą, smarkiai abejoja Komisijos užsibrėžtu tikslu išlaikyti PROGRESS biudžeto eilučių, susijusių su politika, *status quo*. Komisijos pasiūlyme dėl PROGRESS programos aiškinamojo memorandumo 2 punkto 3 pastraipoje kalbama apie „kuklias finansines lėšas“, skirtas socialinės politikos darbotvarkei remti. Komitetui tokia argumentacija yra jokių būdu nesuvokiama, kadangi jis jau daug kartų nurodė, kad remiantis Finansinėmis perspektyvomis būtina kiek įmanoma laikytis „Lisabonos strategijos taikymo ES biudžetui“, nes bet kuriuo atveju turi būti išaiškinta, kad bus sudaryta pakankama finansinė bazė Europos užimtumo strategijai ir socialinės politikos darbotvarkės uždaviniams įgyvendinti.⁽⁹⁾ Todėl šia prasme EESRK aiškiai pasisako už tai, kad į PROGRESS programos biudžeto projektą būtų įtrauktos pakankamos biudžeto lėšos.

2.4.3 Be to, 17 straipsnyje numatyta, kad ne daugiau kaip 2 proc. PROGRESS programos finansinio paketo skiriama programos įgyvendinimui (12,6 mln. eurų), be to, 10 proc. (62,9 mln. eurų, arba apie 9,2 mln. eurų per metus) skiriama kasmetiniam programų komiteto „rezervui“, kurį jis gali naudoti programos tikslams. Todėl, EESRK nuomone, akivaizdu, kad projekto 7 metų planas, atsižvelgiant į ateities pokyčius, turėtų būti sudaromas lanksčiai, be to, jis norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisijai ir valstybėms narėms tokiu mastu „autonomiškai“ valdant įvairias finansines priemones būtina išlaikyti skaidrumą ir užtikrinti Europos Parlamento dalyvavimą šiuose procesuose.

2.4.4 Be to, Komitetas mano, kad reikėtų patikslinti lėšų paskirstymą atskiriems PROGRESS programos skyriams. Pavyzdžiui, 8 straipsnyje uždavinys „lyčių lygybė“ apibrėžtas, kaip viena esminių PROGRESS programos įgyvendinimo krypčių. Deja, šiai programos daliai skyriuje dėl finansavimo (17 straipsnis) skirta aiškiai mažiau lėšų. Kuo tai pagrįsta? Paaiškinimas, kad iš anksto buvo išskaityta kuriamo Lyčių instituto biudžeto suma (52,7 mln. eurų), nėra įtikinantis dar ir dėl to, kad dar netgi nėra apibrėžti Lyčių instituto įgaliojimai, struktūra ir darbo tvarka. Komiteto nuomone, atsižvelgiant į Lisabonos strategijos uždavinius sprendžiant klausimus dėl moterų įdarbinimo kvotų, dėl moterų diskriminacijos darbo rinkoje, nevienodo atlyginimo už tą patį darbą ir lyčių aspekto diegimo, jokių būdu nepateisinama, kad lyčių lygybės ir vienos galimybių politikos kryptims įgyvendinti skiriamos tokios skurdžios lėšos. Dėl to EESRK siūlo, kad lėšos, skirtos Lyčių institutui bendrajame PROGRESS programos finansiniame pakete, būtų numatytos atskira eilute, o ne išskaitomos iš bendro biudžeto.

2.5 Komisijos veiksmų racionalizacija

2.5.1 Kalbant apie paprastinimo ir racionalizacijos uždavinius reikėtų pasakyti, kad Komisija ėmė taikyti nuo 2003 m.

taikomą „supaprastinimo“ metodą ne tik socialinės apsaugos ir užimtumo, bet jau ir rėmimo politikos srityje. Komitetas iš esmės pritaria šiam paprastinimui ir racionalizacijai, jei tai iš tikrųjų padeda taupyti lėšas, išvengti dvigubų standartų ir didinti valdymo aiškumą ir skaidrumą.

2.5.2 Šiuo klausimu Komitetas vis dėlto norėtų nurodyti keletą sunkumų, kurie kyla atskiras aiškiai apibrėžtas programas sujungiant į vieną nepalyginamai didesnę ir ne ką lengviau valdomą programą. Ar iš tikrųjų, atsižvelgiant į platų šios naujos programos turinio spektrą, įmanoma ir prasminga kiekviename programos skirsnyje pateikti vienodai numatytus tikslus? Ar apskritai užteks planuojamų finansinių priemonių? Šiaip ar taip būtina imtis priemonių, kad, atsižvelgiant į platų turinio spektrą, valdymo supaprastinimas neturėtų neigiamos įtakos tinkamam atskirų programos sričių įgyvendinimui. Reikia užtikrinti, kad dėl skelbiamo valdymo supaprastinimo būtų ne tik sukurta geresnė techninė programos valdymo bazė, bet ir atitinkama tikslinėms grupėms pritaikyta turinio struktūra.

2.6 Programų komitetas ir valstybių narių vaidmuo

2.6.1 Komisijos pasiūlymo 13 straipsnyje nurodyta, kad Komisijai padeda vienas programų komitetas vietoj anksčiau numatytų keturių (po vieną kiekvienai programos daliai). Šis komitetas turi būti kintamos sudėties ir, atsižvelgiant į konkretų sprendžiamą klausimą, turi būti sudarytas iš atitinkamų nacionalinių institucijų atstovų.

2.6.2 Kyla klausimas, koku būdu toks komitetas turi veikti ir kokia turi būti jo sudėtis, kad būtų užtikrinta, jog į bendrus ir konkrečius kiekvienos programos dalies tikslus būtų tinkamai atsižvelgta per nustatytą terminą. Ar dėl to valstybių narių mastu gali žymiai padidėti valdymo kaštai ir išaugti daug platesnių tarpžinybinės koordinacijos priemonių poreikis? Kokių pasekmių tai gali turėti mažoms ir, visų pirma, naujoms valstybėms narėms? Apskritai turėtų būti atsižvelgta į tai, kad Komisijos veiksmų racionalizacija nesudarytų valstybėms narėms valdymo sunkumų ir, kad administruojant programą būtų tinkamai atsižvelgta į socialinius partnerius ir nevyriausybinės organizacijas.

2.6.3 Todėl EESRK mano, kad racionalizacija neturi riboti programos įgyvendinimo, visų pirma komiteto darbo skaidrumo vykdant programų priežiūrą, valstybių narių įtakos priimant sprendimus ir parenkant projektus. Ne tik valdymas, tikslo siekimas, dalyvavimas, bet ir Komisijos vykdoma atitinkama priežiūra ir vėlesnės priemonės turi būti tinkamos kokybės ir visuomet tinkamos apimtys.

⁽⁹⁾ Žr. 2005 02 09 EESRK nuomonę dėl Užimtumo politikos: EESRK vaidmuo po plėtros ir Lisabonos proceso perspektyvoje (pranešėjas Wolfgang GREIF), 6.8 punktas.

2.7 Supaprastinimai galutiniam vartotojui ir galimybė naudotis programa

2.7.1 Anot Komisijos, pasiūlyta racionalizacija turėtų padidinti išorės poveikį, aiškumą ir darnumą ir kartu labiau pasitarnauti galutiniam vartotojui. Standartizavus metodiką ir harmonizavus įgyvendinimo reikalavimus, potencialiems finansinės pagalbos gavėjams būtų paprasčiau teikti paraiškas lėšoms iš įvairių programos skyrių gauti. Šitaip galutiniai vartotojai turėtų galimybę naudotis „vieno langelio“ principu, kuris yra svarbus, kai projektas apima kelias programos dalis.

2.7.2 Kadangi pateikta labai daug racionalizacijos ir geresnio išteklių naudojimo pasiūlymų, labai sunku, nežinant konkrečių įgyvendinimo nuostatų, įvertinti, kokių laipsniu yra susiję įvairių rūšių tikslai: (a) didesnė, centralizuota programos struktūra; (b) paprastesnis, veiksmingesnis valdymas visuose lygiuose (Komisijos, valstybių narių, projektų vykdytojų); (c) ataskaitų ir finansinių techninių priemonių saugos reikalavimai; (d) galimybės tiesiogiai ir atvirai naudotis programa visoms tikslinėms grupėms. Taigi būtina sukurti veiksmingą įgyvendinimo nuostatų kūrimo strategiją, kad būtų galima išvengti galinčių kilti tikslų konfliktų. Komiteto nuomone, programos sėkmė visų pirma priklausys nuo to, ar naudotojai „pajus“ skelbtų supaprastinimo priemonių poveikį. Komiteto nuomone, nuo priimtų įgyvendinimo nuostatų (pvz., „vieno langelio“ principas) žymia dalimi priklausys, ar skelbti supaprastinimo ir racionalizacijos uždaviniai iš tikrųjų taps „priedėline verte vartotojui“.

2.7.3 Bendrijos lėšų „artumą piliečiams“ bus galima visų pirma įvertinti pagal tai, kokių laipsniu pareiškėjams bus palengvintas naudojimasis programa ir projektais, arba pagal tai, ar bus galima imtis atsakomųjų priemonių atsiradus kliūtims naudotis projektais. Atsižvelgiant į programos dydį, kitų programų ir Bendrijos iniciatyvų patirtį ir į patirtį, susijusią su naujausiais Komisijos finansiniais reikalavimais, galima daryti išvadą, kad būtina imtis atitinkamų priemonių, kad įgyvendinimo nuostatos netaptų pernelyg griežtos vadinamiems „mažiems pareiškėjams“. Kyla klausimas, kokių „kompensacinių“ priemonių gali būti imtasi šiuo klausimu, kad PROGRESS programa būtų, nepaisant didėjančio reikalaujamos dokumentacijos (pvz., banko garantijos, mokumo pažymos, audito pažymų) kiekio, ne tik tinkama, bet ir patraukli ir atitinkamai prieinama ir pilietinės visuomenės organizacijoms, neturinčioms projektų specialistų ir didelės (buhalterinės) infrastruktūros?

2.8 Bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis

2.8.1 9.2 straipsnyje — priemonių, reikalingų tikslui pasiekti, aprašymas — veiklos rūšiai „abipusis mokymasis, informuotumo ir informacijos skleidimo veikla“ pateikti šie nurodymai: „labai susijusios su ES“, „reikiamo masto“, „reali papildoma nauda Sąjungai“, be to, apribota atsakomybė: „nacio-

nalinės (subregioninės) valdžios institucijos“. Nurodyti kriterijai yra migloti, juos galima labai plačiai interpretuoti. Todėl Komitetas siūlo užtikrinti, kad griežtai laikantis šių kriterijų konkurse arba priimant paraiškas atranka nesusiaurėtų ir netaptų aiškiai palanki, pavyzdžiui, dideliems projektams, o kartu ir tam tikroms tikslinėms grupėms ir dalyviams.

2.8.2 Pasiūlymo 2.5 straipsnyje nurodytas šis bendrasis PROGRESS programos tikslas: „padėti suinteresuotoms šalims ir plačiai visuomenei geriau suvokti ES politiką“. Tai įmanoma tik tuomet, jei atitinkami Europos, nacionalinio ir vietos lygiu veikiantys dalyviai galės ir toliau vykdyti plataus spektro socialinės politikos programos uždavinius. Komitetas palankiai vertintų supaprastinimą ir racionalizaciją, jei tai palengvintų naudojimąsi programa visoms suinteresuotoms šalims, visų pirma socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms ir jei tai neapribotų naudojimosi Bendrijos lėšomis galimybų.

2.8.3 Todėl EESRK nerimauja, kad išskirtų dalyvių, turinčių galimybę naudotis PROGRESS programa, sąrašas apsiribojama tik ES lygiu veikiančiomis NVO. 10 straipsnyje („Galimybės pasinaudoti programa“) nekalbama apie nacionaliniu lygiu veikiančias NVO. Komitetas yra įsitikinęs, kad nors ES lygiu veikiantys dalyviai vaidina svarbų vaidmenį, tačiau tikras pasikeitimas, tinklų kūrimas, geros praktikos nustatymas ir skleidimas bei abipusis mokymasis įgyvendinamas, visų pirma, tarp tų dalyvių, kurie tam tikroje srityje turi atitinkamos patirties ir veikia nacionaliniu, regionų arba vietos lygiu. Jis mano, kad šiame kontekste tarpvalstybinė veikla ir pasikeitimo patirtimi užtikrinimas Europos Sąjungoje yra svarbiau nei formalus šių dalyvių susiejimas Europos lygiu. Todėl jis siūlo pakeisti Komisijos pasiūlytą dokument1 ir dalyvius, galinčius pasinaudoti programa, vadinti paprasčiausiai NVO, veikiančiomis Europos lygiu.

2.8.4 Todėl Komitetas siūlo atitinkamai išaiškinti ir suderinti sprendimo projekto 2, 9 ir 10 straipsnius, kad būtų sudarytos sąlygos vienam iš Komisijos prioritetinių tikslų, t. y. bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės organizacijomis, įgyvendinti.

3. Santrauka

3.1. Apskritai EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl PROGRESS 2007–2013 m. ir skiria jam daug dėmesio, atsižvelgdamas į Lisabonos strategijos įgyvendinimo pusės laikotarpio rezultatų įvertinimą. Ši programa — viena pagrindinių paramos priemonių, skirtų socialinei ir užimtumo sritims, kuri, lyginant pagal trukmę, yra ilgesnė nei ką tik priimta Socialinės politikos darbotvarkė 2006–2010 m. Jau vien dėl to, kad tai sudaro pagrindą ilgalaikiams planams kurti, Komitetui kelia abejonių kai kurie konkretūs Komisijos dokumento punktai, kuriuos pasiūlyme reikėtų dar geriau išaiškinti ir patikslinti.

3.2. Tai labiausiai susiję su svarstymais dėl: a) suderinamumo su kitomis Bendrijos politikos sritimis, b) lėšų skyrimo ir paskirstymo, c) plačių galimybių naudotis programa galutiniais naudotojams, nepaisant Komisijos darbo racionalizacijos, d) skaidrumo ir dalyvavimo programų komitete, e) pilietinės visuomenės įtraukimo;

3.3. EESRK tikisi, kad, atsižvelgiant į Lisabonos tikslų įgyvendinimą, pastabos dėl šių punktų, visų pirma susijusių su finansavimu, pasitarnaus toliau tobulinant pasiūlymą dėl PROGRESS programos.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybai ir Europos Parlamentui skirtą rekomendaciją dėl tolesnio Europos bendradarbiavimo užtikrinant aukštojo mokslo kokybę

KOM(2004) 642 galutinis — 2004/0239 (COD)

(2005/C 255/14)

2005 m. sausio 20 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė paprašyti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pateikti nuomonę dėl: *Pasiūlymo priimti Tarybai ir Europos Parlamentui skirtą rekomendaciją dėl tolesnio Europos bendradarbiavimo užtikrinant aukštojo mokslo kokybę*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2005 m. kovo 15 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas — **p. Soares**.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 144 nariams balsavus „už“, 2 — „prieš“ ir 6 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 Europos Bendrijos steigimo sutarties 149 straipsnio 1 dalis numato, kad „Bendrija prie geros kokybės švietimo plėtojimo prisideda skatindama valstybių narių bendradarbiavimą ir prireikus paremdama bei papildydama jų veiksmus, kartu visiškai pripažindama valstybių narių atsakomybę už mokymo turinį ir švietimo sistemų organizavimą ir gerbdama jų kultūrų bei kalbų įvairovę“.

1.2 Ministrų Taryba 1998 m. rugsėjo 24 d. priėmė rekomendaciją dėl Europos bendradarbiavimo užtikrinant aukštojo mokslo kokybę, kurioje „paragino valstybes nares remti arba sukurti kokybės užtikrinimo sistemas, bei skatinti aukštojo mokslo įstaigas ir kompetentingas valdžios institucijas bendradarbiauti bei keistis patirtimi“. Komisijos pati sprendžia dėl „paramos tokiam bendradarbiavimui ir atsiskaitymo už rekomendacijos tikslų įgyvendinimą Europos ir valstybių narių lygmenyje“.

1.3 Komisijos pateikta ataskaita⁽¹⁾ rodo, kad didžiausios pažangos buvo pasiekta „kuriant kokybės užtikrinimo sistemas ir skatinant bendradarbiavimą“; tačiau joje pabrėžiama, kad to nepakanka ir nurodoma, jog „reikia daugiau ir plačiau siekiančių priemonių, kad Europos aukštasis mokslas taptų našesniu, skaidresniu ir juo labiau pasitikėtų Europos žmonės, o taip pat studentai ir mokslininkai iš kitų žemynų“.

1.4 Europos Sąjungos švietimo ministrai, Bolonės proceso pagrindu ir siekdami įgyvendinti Europos aukštojo mokslo erdvę, 2003 m. rugsėjo mėnesį susitikę Berlyne priėmė išvadą, kad kokybės užtikrinimo sistemos, pagrįstos daugeliu esminių savybių, kaip programų ar institucijų įvertinimas vidaus įvertinimo ir išorės apžvalgos būdu, studentų dalyvavimas, rezultatų paskelbimas ir tarptautinis dalyvavimas, buvo apskritai įgyvendintos visose valstybėse narėse.

⁽¹⁾ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui (KOM 620 galutinis 2004 9 30).

1.5 Tada buvo nuspręsta paprašyti Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tinklo (angl. „European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)“⁽²⁾) parengti „suderintus kokybės užtikrinimo standartus, procedūras ir gaires, iširtų būdus, kaip užtikrinti kokybės užtikrinimo ir (arba) akreditavimo agentūrų ar struktūrų tinkamą ekspertinę apžvalgą, bei pateiktų ministrams ataskaitas apie tai per Tęstinę grupę (angl. „Follow-up Group“) 2005 m.“.

1.6 Švietimo ministrai taip pat įsipareigojo remti kokybės užtikrinimo vystymąsi instituciniame, nacionaliniame ir Europos Sąjungos lygmenyje, bei pabrėžė, kad būtina parengti visuotinai bendrus kokybės užtikrinimo kriterijus ir metodiką. Jie taip pat pabrėžė, kad, laikantis institucinės autonomijos principo, už aukštojo mokslo kokybę pirmiausiai ir labiausiai atsako kiekviena įstaiga, nacionalinio kokybės tinklo pagrindais užtikrinanti tikrą atskaitomybę už akademinę sistemą.

1.7 Taigi jie sutarė, kad iki 2005 m. nacionalinės kokybės sistemos turėtų apimti:

- dalyvaujančių struktūrų ir institucijų atsakomybės apibrėžimą;
- programų ar institucijų įvertinimą, tame tarpe vidaus įvertinimą, išorės apžvalgą, studentų dalyvavimą ir rezultatų paskelbimą;
- akreditavimo, sertifikavimo ar palyginamų procedūrų sistemą; ir
- tarptautinį dalyvavimą, bendradarbiavimą ir jungimąsi į tinklus.

1.8 Laikydamosi Europos Bendrijos steigimo sutarties 149 straipsnio 4 dalies, Komisija pateikė šį pasiūlymą priimti Tarybai ir Parlamentui skirtą rekomendaciją⁽³⁾, dėl kurios kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą nuomonės.

1.9 EESRK supranta Komisijos išdėstytas priežastis ir sutinka su nustatytais aukštojo mokslo kokybės nustatymo ir gerinimo principais, kurių pagrindas — suteikti institucinę atramą gerai praktikai ir Europos lygmenyje sukurti kokybės valdymą. Kokybės užtikrinimo metodikų, kaip faktinės kokybės nuolatinio gerinimo instrumento, sisteminis taikymas yra geriausias būdas garantuoti tikrą aukštos kokybės aukštąjį mokslą ES švietimo įstaigose, skatinant universitetinį išsilavinimą įvairiose valstybėse narėse ir leidžiant lengviau pasiekti lygybę tarp įvairių nacionalinių švietimo sistemų.

1.10 EESRK dar kartą patvirtina manąs, kad nepaprastai svarbu šį klausimą spręsti iš Bendrijos perspektyvos, ir remia Komisijos pasiūlytą metodą pasiekti Lisabonos strategijoje numatytus tikslus, o jei konkrečiau, tai išdėstytus Europos

Vadovų Tarybos Barselonoje 2002 m. kovo mėnesio išvadose, kuriose teigiama, kad Europos švietimo ir mokymo sistemos turėtų tapti „pasauliniu kokybės etalonu iki 2010 m.“.

2. Pasiūlyta rekomendacija

Komisijos pateikto pasiūlymo, pagrįsto 1998 m. rekomendacija, paskirtis — konkrečiai prisidėti prie kokybės užtikrinimo sistemų ir įvertinimų bendro pripažinimo visoje Europoje.

2.1 Rekomendacijoje nurodyti penki etapai, kad būtų pasiektas bendras pripažinimas:

2.1.1 „Reikalauti, kad visos aukštojo mokslo įstaigos savo teritorijoje įvestų arba sukurtų griežtus vidaus kokybės užtikrinimo mechanizmus“.

2.1.2 Reikalauti, kad visos kokybės užtikrinimo ar akreditavimo agentūros savo veiklos teritorijoje galėtų nepriklausomai įvertinti, taikyti 1998 m. rugsėjo mėnesio Tarybos rekomendacijoje nustatytas kokybės užtikrinimo savybes, o taip pat taikyti įvertinimo tikslams skirtus bendrus standartus, procedūras ir gaires.

2.1.3 Skatinti, kad kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūros, kartu su aukštąjį mokslą atstovaujančiomis organizacijomis, sukurtų „Europos kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų registrą“ ir nustatytų registracijos sąlygas.

2.1.4 Leisti aktyviai veikiančioms savo teritorijoje aukštojo mokslo įstaigoms pasirinkti jų poreikius ir profilį atitinkančią agentūrą iš Europos registre esančių kokybės užtikrinimo ar akreditavimo agentūrų tarpo.

2.1.5 Priimti visų Europos registre esančių kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų atliktus įvertinimus, kuriais pagrindžiami sprendimai dėl aukštojo mokslo įstaigų licencijavimo ar finansavimo, apimant, kiek tai liečia, tokius klausimus, kaip tinkamumas gauti studentų subsidijas ir paskolas.

2.2 Savo pasiūlyme Komisija paragino:

— „glaudžiai bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, toliau remti bendradarbiavimą tarp aukštojo mokslo įstaigų, kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų, kompetenčių valdžios institucijų ir kitų šioje srityje veikiančių struktūrų“; ir

— „kas tris metus teikti Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui ataskaitas apie kokybės užtikrinimo sistemų vystymosi pažangą įvairiose valstybėse narėse bei apie bendradarbiavimą Europos Sąjungos lygmenyje, tame tarpe apie pažangą tikslų atžvilgiu“.

⁽²⁾ Šis tinklas buvo įsteigtas 2000 m. ir jį sudaro 50 kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų iš 30 Europos šalių.

⁽³⁾ Priimta pratęsiant įvertinimą rekomendacijoje 98/561/EB, 1998 m. rugsėjo 28 d., dėl Europos bendradarbiavimo aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo srityje.

3. EESRK pastabos

3.1 Bendros pastabos

3.1.1 Aukštos kokybės švietimo ir mokymo reikalavimas yra gyvybiškai svarbus, kad būtų pasiekti Lisabonos strategijos tikslai. Todėl EESRK dar kartą pabrėžia, koks svarbus žinių visuomenės kūrimui Europoje yra didesnis studentų ir darbuotojų mobilumas. Toks mobilumas gali būti pagrindiniu veiksmu, paversiančiu visą Europą apimančią darbo rinką tikrove ir sukursiančiu konkurencingesnę žiniomis pagrįstą visuomenę.

3.1.2 Tai taip pat yra pasiūlytos rekomendacijos bendroji mintis, nes norint pasiekti tokį mobilumą, būtinas bendras kvalifikacijos ir diplomų pripažinimas, o tam savo ruožtu reikalingi veiksmingi, aiškūs mechanizmai visoje Europoje, kurie apimtų visas susijusias šalis. Čia labai svarbu, kad būtų sukurti tinkami aukštojo mokslo kokybės Europoje įvertinimo ir akreditavimo darbo metodai.

3.1.3 Visgi EESRK mano, kad šie įvertinimo mechanizmai, kurie be abejonės svarbūs aukštojo mokslo kokybės gerinimui ir pasitikėjimo juo užtikrinimui, neturėtų visiškai priklausyti nuo rinkos tiesioginių reikalavimų, nes reikia atsižvelgti į švietimo ilgalaikius siekinius ir perspektyvas, pradedant nuo fundamentalių tyrimų.

3.1.4 Dar daugiau, EESRK pabrėžia, kad aukštajam mokslui skirtas finansavimas išlieka esminiu veiksmu, jog būtų įgyvendinti pagrindiniai susiję tikslai. Būtų neteisinga tik dėl finansinių suvaržymų aukštojo mokslo įstaigoms neleisti pasinaudoti geresnės kokybės įvertinimo ir akreditavimo agentūromis.

3.1.5 Pasiūlytoje Tarybos rekomendacijoje išdėstyta dabartinė Komisijos iniciatyva prieštarauja 1997 m. Komiteto patvirtintai pozicijai ⁽⁴⁾, ypač kur teigiama, kad:

- reiktų „tvirtai žengti link kokybės užtikrinimo sistemų priėmimo. Šios sistemos apimtų standartizuotus įvertinimo metodus, kuriuos galėtų naudoti visi, kurie savanoriškai priima įvertinimą, kaip padedančią pagerinti sistemą, o ne kaip nurodymą“;
- „universitetų autonomijos principas yra (...) [ne] ginčijamas (...). Tačiau piliečiams svarbu žinoti, kurios mokymo įstaigos Europoje įsivedė įvertinimą, kaip sisteminę kontrolės metodą savo organizacijoje (...) [ir] kurios įstaigos naudoja standartizuotus kontrolės įvertinimo metodus“;
- „Nors leisdamas kiekvienai valstybei narei ir mokymo įstaigai naudotis savo pačios kriterijais, Komisija tuo pačiu metu turėtų skatinti, kad būtų įgyvendinami bendri kriterijai, parodantys mokymo lygio kokybę iš Bendrijos perspektyvos“.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė apie pasiūlymą priimti Tarybos rekomendaciją dėl Europos bendradarbiavimo aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo srityje (KOM(97) 159 galutinis - 97/0121 (SYN) – OL C 19 - 1998 1 20.

3.1.6 EESRK žino, kad Europos jaunimui ir visai visuomenei reikia informacijos apie įvairių aukštojo mokslo įstaigų kokybę.

Tačiau Europos įstaigų akreditavimui ar įvertinimui naudojami standartai ir kriterijai turėtų būti naudojami kaip gairės, didinančios skaidrumą ir palengvinančios palyginimus visoje Europoje, bei tuo pačiu metu labiau skatinančios įvairovę tarp institucijų ir padedančios užtikrinti, kad šios institucijos atitiktų visuomenės poreikius šiandien, o ne prisidedančios prie valstybių narių teisės aktų ir įstatymų, specialiai neįtrauktų į Europos Sąjungos sutartį, harmonizavimo.

3.1.7 Žinių visuomenėje, kuris taps pačios pažangiausios ekonominės, socialinės, technologinės ir kultūrinės erdvės pasaulyje kūrimo pagrindu, kokybės užtikrinimo sistemos ir bendri kokybės procesai yra būtini pažangai ir klientams bei naudotojams teikiamų paslaugų gerinimui.

Todėl valstybės narės turėtų užtikrinti mokymo įstaigoms pakankamus išteklius, kad būtų parengtos kokybės įvertinimo procedūros, skirtos gerinti švietimą, kaip produktą. Be to ryšiai tarp universitetų ir visuomenės bendrai turėtų būti spartinami, kad aukštąjį išsilavinimą įgijęs jaunimas galėtų lengviau patekti į darbo rinką; tai apima socialinių partnerių didesnę įtraukimą į aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo sistemos veiklą ir į geresnį būsimosios darbo rinkos poreikių nustatymą.

3.1.8 EESRK norėtų pabrėžti du pagrindinius principus, kad būtų pasiekti tikslai, susiję su bendru pripažinimu, kurie aiškiau turėtų būti paminėti rekomendacijos valstybėms narėms tekste:

- kokybės sistemų negalima primesti, jas turi priimti jos dalyviai, o ypač dėstytojai ir aukštųjų mokyklų administracijos, ir jos turi galiausiai siekti padėti, kad būtų gerinamas valstybių narių suteikiamas aukštasis mokslas.
- aukštojo mokslo įstaigos privalo turėti prieigą prie išteklių, kurių reikia finansuoti struktūras, kad būtų skatinami, remiami ir įgyvendinami kokybės metodai ir technika, o ypač įtraukiamos šalys, iš tikro suteikiančios švietimo paslaugas, kurios yra būtinos.

3.2 Konkrečios pastabos

3.2.1 EESRK taip pat mano, kad kriterijai ir standartai, kiekvienoje įstaigoje naudojami kuriant vidaus kokybės vertinimo metodus, turi būti numatyti kiekvienos įstaigos veiklos teisiuose pagrinduose.

Sisteminių patobulinimų pagrindiniai elementai turi būti pagrįsti vidaus kokybės užtikrinimo mechanizmais, kartu panaudojant pamokančius rezultatus ir kompetenciją. Svarbiausia, kad tokie patobulinimai žengtų kartu su besikeičiančiais visuomenės poreikiais, kaip nustatė suinteresuotų šalių komisijos, sudarytos iš universiteto dėstytojų, profesionalų, magistrantų, nagrinėjamų klausimų ekspertų, studentų ir socialinių partnerių.

3.2.2 EESRK sveikina pasiūlymą parengti ENQA Kokybės užtikrinimo procedūrų vadovą, į kurį būtų įtraukta nemažai visuotinai priimtinių modelių ar protokolų, pagrįstų valstybių narių gera praktika. Tačiau vadovas turėtų kaip galima daugiau dėmesio skirti kokybės užtikrinimui švietimo įstaigose, kurios dar netaiko šios praktikos, o ją taikančiose — skatinti kuo platesnį kokybės užtikrinimo naudojimą.

Komitetas taip pat sutinka su Komisija dėl būtinybės nustatyti kokybės užtikrinimo principus visoje Europoje, kurie būtų įtraukti į ENQA vadovą, ypač susijusius su universitetų autonomija, vieša atskaitomybe ir išorinio įvertinimo ir/arba akreditavimo agentūrų nepriklausomybe, proporcingumu ir teisingumu. Tai yra principai, kurių laikytis turėtų visos šalys.

3.2.3 EESRK mano, kad gyvybiškai svarbu užtikrinti, jog aukštojo mokslo įstaigų išorės įvertinimus vykdančios agentūros atitiktų aukštus nepriklausomumo ir profesionalumo standartus.

Tačiau taip pat svarbu išaiškinti, ką šiuo atveju reiškia nepriklausomybė ir ar šios agentūros turėtų būti siekiančios pelno ar ne. Būtina užtikrinti, kad šios agentūros būtų iš tikro nepriklausomos nuo organizacijų, kurias vertina, o tai iškelia antrą klausimą, ar šios agentūros turėtų būti siekiančios pelno ar ne. Aišku, kad agentūros privalo turėti reikiamas lėšas, jog galėtų atlikti savo darbą (tai apima ir apmokėjimą už atliekamą darbą), tačiau jei jos veiks panašiai kaip verslo subjektai, kurių veikla aiškiai nukreipta į pelną, iškyla pavojus jų nepriklausomybei.

3.2.4 Europos kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų registro sukūrimas yra įdomi mintis, dėl kurios visi sutaria, tačiau rekomendacijoje nėra paaiškinta apie registro administracijos mechanizmus. Jie leidžia suponuoti, kad aukštojo mokslo įstaigų kokybės įvertinimą vykdančių agentūrų kokybė taip pat bus įvertinta ir užtikrinta, o tai galiausiai leis, kad kvalifikacija bus priimama ir pripažįstama Europos viduje ir už jos ribų.

3.2.4.1 EESRK rekomenduoja, kad Komisija svarstytų dėl galimybės registre numatyti, pirma, kategorijas, kurios leistų atskirti akreditavimus, kuriuose yra pagrindinės Europinės nuorodos svarbiausioms profesinėms sritims, ir, antra, kokybės nuostatas arba akreditavimą, taikomą specializuotose ir konkrečiose srityse.

3.2.5 EESRK sveikina mintį, kad aukštojo mokslo įstaigos taptų atskaitingos, leidžiant joms pasirinkti jų poreikius ir profilį atitinkančią kokybės užtikrinimo ir akreditavimo

agentūrą, su sąlyga, kad ši agentūra būtų įtraukta į registrą ir susijusios šalies pripažįstama kaip nepriklausoma ir patikima.

Tačiau galimybė universitetams kurti jų konkrečią pakraipą ir tikslus atitinkančią akreditacijos strategiją neturėtų lemti padėties, kurioje įstaigų klasifikacija priklausytų nuo pasirinktos agentūros kokybės.

EESRK norėtų išpėti visus, ką tai liečia, kad jei pačių kokybės užtikrinimo agentūrų kokybė skiriasi, tai iškyla rimtas pavojus, jog tai gali pakenkti paties įvertinimo kokybei ir akreditavimui, kas gali lemti skirtingą aukštojo mokslo įstaigų klasifikaciją.

3.2.6 EESRK mano, kad svarbu, jog dabartinės nacionalinės kokybės akreditavimo sistemos atitiktų Europos Sąjungos akreditavimo nuostatus.

Valstybės narės iš tiesų privalo organizuoti nacionalines kokybės užtikrinimo ir akreditavimo sistemas, kurių joms reikia, kad galėtų nuspręsti, ar suteikti universitetams licencijas ar finansavimą. Tačiau šios sistemos turėtų atitikti Europos Sąjungos akreditacijos nuostatus, kad būtų palengvintas bendras kvalifikacijos ir diplomų pripažinimas.

Ne valstybių narių akreditacijos kriterijai ir sertifikavimas galėtų tapti šių institucijų įvaizdžio skatinimo instrumentu ir nebūtų finansuojami valstybės.

Nors šios alternatyvos nėra tokios pačios įpareigojimo valstybėms narėms suteikti kokybiškas švietimo paslaugas atžvilgiu, EESRK teigiamai žvelgia į tai, kad Komisija „remia atskirų ir jungtinių studijų programų transnacionalinio įvertinimo ir akreditavimo sukūrimo ir išbandymo etapą“, kartu įsteigiant „Europos akreditavimą tokiose srityse, kaip medicina ar inžinerija“, kas galėtų tapti postūmiu link „daug ginčų sukėlusio“ bendro pripažinimo „virsimo tikrove“.

3.2.7 Vienas iš principų, kuriais rekomendacijoje grindžiamos kokybės užtikrinimo sistemos, yra visų suinteresuotų šalių įtraukimas.

EESRK mano, kad socialiniai ir ekonominiai operatoriai gali svariai prisidėti šioje srityje savo patirtimi, kuri gali būti nepaprastai vertinga dėl naudojamų metodų. Darbdavių ir darbuotojų organizacijoms, kaip darbo rinkos rūpesčius išsakantiems forumams, kartu su kitomis šalimis, kurias tiesiogiai tai liečia, turi būti suteikta galimybė atlikti vieną iš pagrindinių vaidmenų šiame visame aukštojo mokslo kokybės Europoje sisteminio tobulinimo procese.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo

KOM(2004) 496 galutinis — 2004/0168 (COD)

(2005/C 255/15)

2004 m. lapkričio 8 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnio nuostatomis, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl „Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo“

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 18 d. priėmė savo nuomonę (pranešėjas p. NOLLET).

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (bandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 118 narių balsavus „už“, 2 — „prieš“ ir 6 nariams susilaikius priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga

1.1 2004 m. gegužės 1 d. buvo atverstas naujas Europos istorijos puslapis.

1.2 Po ilgo pasiruošimo dešimt naujųjų šalių prisijungė prie penkiolikos Europos Sąjungos narių. Tai atveria naujas galimybes ir perspektyvas. Kad jų darbas būtų efektyvesnis, Europos Sąjungos institucijos turi būti arčiau piliečių bei vietos, regionų ir Bendrijos gyvenimo. Tai reiškia skirti daugiau dėmesio Bendrijos teisėkūros kokybei.

1.3 Naujos tarpvalstybinio bendradarbiavimo teisinės priemonės sukūrimas yra prioritetas šio dialogo gilinimo kontekste ir yra iššūkis, į kurį reikia atsakyti.

1.4 2004 m. liepos 14 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl penkių naujų reglamentų dėl struktūrinių fondų ir priemonių atnaujinimo 2007-2013 m. laikotarpiui. Viena šių pasiūlymų yra pasiūlymas priimti naują reglamentą, sukuriantį Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupę, sutrumpintai ETBG.

1.5 Komisijos požiūriu, ETBG yra praktiškas atsakymas į valstybių narių prašymą. Ji yra pasirenkama ir neprivaloma priemonė tarpvalstybinio valdymo struktūros įsteigimui.

1.6 Komisijos požiūriu tai nėra valstybėms narėms perduotų įgaliojimų kvestionavimas. Pastarosios yra atsakingos už struktūrinių fondų panaudojimą.

1.7 Komisija nepanoro gilintis į susitarimo detales. Ji leidžia patiems veikėjams susitarti dėl savo statutų.

1.8 Komisijos požiūriu, valstybės narės gali gilinti bendradarbiavimą. ETBG nėra privaloma.

1.9 Komisija (šio nuomonės projekto parengimo metu) dar turi perduoti EESRK papildomą komentarą dėl teisinių aspektų.

1.10 Komisija sąmoningai nesiekė šiuo nauju instrumentu (ETBG) suderinti kitus mokestinius aspektus. ETBG pasirinko vienos kurios nors valstybės narės mokestinį režimą.

1.11 Komisija nesiekia derinimo, tokiu būdu patvirtindama, kad ji nenorėjo parengti išsamesnio reglamento. *Mokesčių suderinimo problema nebuvo iškelta EESRK darbo grupės aptarimo metu; šis Komisijos požiūris nėra suderinamas su siekiu supaprastinti valdymą.*

1.12 Komisija nepanoro atlikti valstybių narių darbą, tokiu būdu pabrėždama, kad ETBG yra ir bus subsidiarumo priemonė.

1.13 Komisija, remdamasi savo patirtimi, mano, kad yra neįmanoma parengti išsamesnį modelį.

1.14 Komisijos požiūriu, NVO neturi valstybės valdžios institucijų galių.

1.15 Taigi Komisija numatė minimalią struktūrą. Pavyzdžiui, ja galėtų naudotis universitetai.

1.16 Komisija patvirtina, kad galima gauti paramą iš struktūrinių fondų, nesikreipiant į ETBG.

1.17 Komisija mano, kad didžiausias pasiūlymo priimti reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo privalumas yra tai, kad nuo 2007 m. jis galėtų būti taikomas, nelaukiant atitinkamos teisės aktų peržiūros valstybėse narėse.

1.18 2004 m. lapkričio 18 d. paskelbė nuomonę, bendrąja prasme palaikančią pasiūlymą dėl reglamento ir pateikė pakeitimų. Viename jų buvo teigiama, kad Regionų komitetas siūlo dalinai pakeisti naujosios teisinės priemonės pavadinimą, t.y. vietoj „Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG)“ vartoti „Europos transeuropinio bendradarbiavimo asociacija (ETBA)“. Regionų komiteto teigimu, šio naujo pavadinimo privalumas būtų tas, kad jis leistų naudoti šią teisinę priemonę tarpvalstybiniam ir tarpregioniniam bendradarbiavimui, kaip tai nurodoma pasiūlymo dėl reglamento 1e straipsnyje.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK susipažino su pasiūlymu priimti reglamentą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės sukūrimo, arba Europos transeuropinio bendradarbiavimo asociacijos (ETBA), kaip tai siūlo Regionų komitetas.

2.2 EESRK bendrąją prasme remia pasiūlymą priimti Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymą dėl Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) sukūrimo ir užsibrėžtus tikslus.

2.3 EESRK susipažino su Komisijos argumentacija, atkreipdamas dėmesį į ETBG sukūrimo neprivalomą pobūdį.

2.3.1 ETBG siekiama supaprastinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, pavyzdžiui, finansinių srautų lygmenyje.

2.3.2 ETBG gali sieti įvairius partnerius keliose šalyse. Atsižvelgiant į Bendrijos sausumos ir jūrinių sienų padidėjimą po plėtos, yra būtina paskatinti Bendrijos tarpregioninio bendradarbiavimo stiprinimą.

2.3.3 ETBG neturi ribojančio pobūdžio ir nėra kliūtis labiau pažengusiems bendradarbiavimo susitarimams sudaryti. ETBG nepakeičia euroregiono.

2.4 EESRK remia Komisijos iniciatyvą dėl naujos teisinės priemonės bendradarbiavimui palengvinti. Šitie papildomi reglamentai siekia palengvinti efektyvų bendradarbiavimą, bet trūksta išsamesnės nuostatos dėl socialinių partnerių bei kitų

atitinkamų pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo vėlesniuose susitarimuose.

2.5 Be to, šios nuostatos teisinis pagrindas lieka dviprasmiškas. Reikėtų paaiškinti FEDER (18 str.) ir ETBG santykį, ypač tuo atžvilgiu, kad valstybės narės suteikia ETBG valdymo įgaliojimus.

2.6 EESRK taip pat nori ištirti klausimą, ar valdymo, kontrolės ir įgyvendinimo programavimas leidžia valstybėms narėms efektyviai bendradarbiauti ir padaryti išvadas iš Interreg programų. Parengtos programavimo ir dokumentavimo procedūros (2007-2013 m. laikotarpiui) taip pat turėtų būti naudojamos piliečių ir socialinių partnerių bei kitų atitinkamų pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimui suaktyvinti. Įgyvendinimo nuostata dėl veiklos programos skelbimo (12(6)(d) str.) turi būti parengta laiku.

2.7 EESRK mano, kad ETBG gali būti naudinga tarpvalstybinio bendradarbiavimo instrumentu ir daugelio nacionalinių problemų sprendimu.

2.8 Tačiau EESRK išreiškia abejones dėl ETBG pripažinimo finansinių procedūrų ir nacionalinių valdymo institucijų prasme.

2.9 Yra vertinama, kad struktūriniai fondai yra įrankis padėti vystymosi veikėjams parengti įgyvendinimo strategiją, užtikrinant kuo aktyvesnį piliečių dalyvavimą. Vietos ir regionų ekonominiai ir socialiniai veikėjai yra pripažinti vystymosi veikėjais. Būtų naudinga juos aiškiai įtraukti į ETBG kūrimą.

2.10 EESRK mano, kad tarpvalstybinis bendradarbiavimas yra gyvybiškai svarbus. Nors ETBG nebus privaloma, Komisija turėtų pasiūlyti jos modelį suinteresuotiems veikėjams. Šis modelis neturėtų tapti papildomu apribojimu būsimoms ETBG, bet geros praktikos modeliu ir pagalba ETBG sudarymui.

2.11 EESRK pabrėžia pasiūlymo priimti reglamentą esminę spragą: visiškai nėra nagrinėjamas finansinis valdymas. ETBG turėtų paaiškinti Europos fondų valdymo aspektus.

2.12 Šis paaiškinimas nekvėstuoja jau esančių valstybių narių finansinės atsakomybės taisyklių. Tačiau kadangi ETBG siekiama supaprastinimo, turi būti siūlomos lankstesnės procedūros finansinės atskaitomybės pateisinimo ir valdymo srityje.

3. Konkrečios pastabos

3.1 EESRK siūlo Komisijai, siekdamas aiškumo, šiuos pakeitimus:

3.1.1 1 straipsnio 3 punktas:

ETBG tikslas yra palengvinti ir skatinti bendradarbiavimą be sienų tarp valstybių narių, regionų ir vietos valdžios institucijų PRIDĖTI ir ekonominių ir socialinių veikėjų bei kitų atitinkamų pilietinės visuomenės organizacijų ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai sustiprinti.

3.1.2 2 straipsnis:

ETBG gali sudaryti valstybės narės, regionų ir vietos valdžios institucijos arba kitos viešosios ir vietos institucijos PRIDĖTI bei ekonominiai ir socialiniai veikėjai ir kitos atitinkamos pilietinės visuomenės organizacijos. (toliau — „nariai“).

3.1.3 4 straipsnio 5 punktas:

Susitarimas apibrėžia teisę, taikoma interpretacijai ir taikymui, PRIDĖTI laikantis Europos reglamentų ir dvišalių mokesčių susi-

tarimų tarp valstybių narių, siekiant Europos mokesčių harmonizavimo.

Komisija turėtų tai patikslinti.

3.1.4 5 straipsnis:

PRIDĖTI personalo vadyba turi būti vykdoma, griežtai laikantis pagarbos veiklos vietai (ar vietoms), Europos reglamentams ir taikomiems socialiniams ir mokesčių teisės aktams.

4. Išvados

4.1 EESRK laikosi nuomonės, kad ETBG yra būtinas įrankis ir kad informavimas ir supratimas būtų geresni, jei Komisija pasiūlytų techninį ir teisinį pagrindą. Yra patartina atskirti du esminius aspektus, teisinį ir strateginį.

4.2 EESRK yra pasiryžęs siekti tikro nuoseklumo, kad padėtų įveikti sunkumus, su kuriomis susidūrė valstybės narės ir regionų ir vietos valdžios institucijos, įgyvendindamos ir valdydamos bendradarbiavimo be sienų, tarp valstybių ir tarp regionų veiklą, esant skirtingiems nacionaliniams įstatymams ir procedūroms.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo

KOM(2004) 492 galutinis — 2004/0163 (AVC)

(2005/C 255/16)

2004 m. gruodžio 21 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos Bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnio nuostatomis, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris yra atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. Malosse.

Savo 416-osios plenarinės sesijos, įvykusios 2005 m. balandžio 6-7 d., metu (2005 m. balandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 balsais „už“, 3 balsais „prieš“ ir 7 nariams susilaikius.

1. Preambulė

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas daugelį kartų aiškiai pritarė Europos Sąjungos „ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos“ politikai, kaip apibrėžta Sutartyje dėl Konstitucijos Europai. Savo nuomonėje dėl 2007-2013 metų finansinių perspektyvų⁽¹⁾ EESRK dar kartą pakartojo pritarimą minėtai politikai ir prašė skirti didesnę finansavimą struktūrinei politikai ir Sanglaudos fondui, ypač atsižvelgiant į naujųjų ir būsimųjų valstybių narių poveikį ir siekiant išvengti neigiamų pasekmių 15 narių ES mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir regionuose.

1.2 Svarstomame pasiūlyme numatomos 2007-2013 m. laikotarpio galimos programavimo veiklos bendrosios kryptys ir pagrindas. Šis pasiūlymas buvo pateiktas įpusėjus dabartiniam struktūrinių fondų programavimo ciklui, kuris dar nėra visapusiai išanalizuotas ir įvertintas, ypač naujose valstybėse narėse vykdomų struktūrinių priemonių srityje.

1.2.1 Tokiomis aplinkybėmis šis pasiūlymas sudaro bendrąjį finansinį ir metodinį pagrindą, pagal kurį nustatomi esminiai principai, tačiau jame nėra numatytos nei konkrečios taikymo nuostatos, nei biudžetinės pasekmės, kurias dar turi išsamiai apsvarstyti valstybės narės. Be to, reikia pabrėžti, kad per 2007-2013 m. laikotarpį Sąjunga dar labiau išsiplės, ypač 2007 m. įstojus dviem valstybėms, Bulgarijai ir Rumunijai, kurios turėtų gauti visokeriopos naudos iš sanglaudos politikos, turint omenyje jų ekonominę ir socialinę situaciją.

1.3 Savo pasiūlyme Komisija teigia, kad ji siekia išlaikyti pagrindinius socialinės politikos principus, t.y. programavimą, partnerystę, bendrą finansavimą ir vertinimą, tačiau siūlo pavesti daugiau išipareigojimų valstybėms narėms ir jų vietos valdžios institucijoms, supaprastinti sistemą ir įdiegti „aiškius ir tikslesnius“ monitoringo mechanizmus.

1.4 Per pastaruosius ketverius metus konkrečiu sanglaudos politikos ateities klausimu EESRK parengė virš 70 pasiūlymų, kurie buvo pateikti ne mažiau nei 12 nuomonių⁽²⁾. Buvo gautas Komisijos prašymas parengti tiriamąją nuomonę dėl partnerystės įgyvendinimo⁽³⁾, o 2003 m., besirengiant neformaliai Ministrų Tarybos susitikimui, į kurį 2003 m. spalio 20 d. Romoje buvo susirinkę už sanglaudos politiką atsakingi ministrai, Tarybai pirmininkaujanti šalis taip pat kreipėsi į Komitetą dėl nuomonės⁴ parengimo. Daugelyje EESRK nuomonių šiuo klausimu Komitetas dažnai pateikė ir novatoriškų pasiūlymų, skirtų sanglaudos politikos funkcionavimui gerinti.

1.5 Apskritai, EESRK pasiūlymų, į kuriuos Komisija atsižvelgė, balansas yra teigiamas, išskyrus tuos pasiūlymus, kurie yra susiję su esminiu partnerystės klausimu. Komisija atkreipė dėmesį į daugumą EESRK pasiūlymų (į 39 iš 70 visų konkrečių

⁽²⁾ Europos politika pasienio bendradarbiavimo srityje ir INTERREG programos patirtis, OL C 155, 2001 5 29.

Antrasis pranešimas dėl sanglaudos politikos, OL C 193, 2001 8 7, p. 70.

Sanglaudos politikos ateitis plėtros ir žinių visuomenės perspektyvoje OL C 241, 2002 10 7, p. 66

Strategija labiausiai nutolusių ES regionų atečiai, OL C 221, 2002 9 17, p. 37.

Kalnuotų teritorijų ateitis, OL C 61, 2003 3 14, p. 113.

Bendrijos politikos indėlis į ekonominę ir socialinę sanglaudą, OL C 10, 2004 1 14, p. 92

URBAN 2000-2006 m. OL C 133, 2002 6 6, p. 53

Antrasis pranešimas dėl sanglaudos politikos, OL C 234, 2003 9 30, p. 45

Partnerystė, skirta struktūrinių fondų įgyvendinimui, OL C 10, 2004 1 14, p. 21

Ekonominė ir socialinė sanglauda: regionų konkurencingumas, valdymas ir bendradarbiavimas, OL C 10, 2004 1 14, p. 88

Europos metropolinės zonos: socialinė ir ekonominė reikšmė Europos atečiai OL C 302, 2004 12 7, p. 101.

Trečiasis pranešimas apie ekonominę ir socialinę sanglaudą. Nauja sanglaudos partnerystė: konvergencija, konkurencingumas ir bendradarbiavimas, OL C 302, 2004 12 7, p. 60.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl partnerystės, skirtos struktūrinių fondų įgyvendinimui, OL C 10 2004 1 14, p. 21.

⁽¹⁾ OL C 74, 2005 3 23, p. 32.

pasiūlymų) ir atitinkamai pakeitė sanglaudos politikos taisykles pagal EESRK pasiūlymų esmę (8 atvejais). Taigi, Komisija sureagavo į didžiąją daugumą (47 atvejais iš 72) EESRK pasiūlymų.

2. Plėtros iššūkiai sanglaudos politikai

2.1 Stipraus geopolitinio vieneto sukūrimas

2.1.1 Prisijungus 10 naujų valstybių, Sąjunga, kurioje dabar gyvena 455 milijonai gyventojų, tapo trečiu daugiausiai gyventojų turinčiu geopolitiniu vienetu pasaulyje. Pagal šį rodiklį ES labai atsilieka nuo Kinijos ir Indijos, tačiau pirmauja prieš JAV (300 milijonų gyventojų) ar Rusiją (140 milijonų gyventojų). Sukurdama 10 milijardų eurų vertės BVP, ES disponuoja trečdaliu pasaulio turto ir kontroliuoja penktadalį pasaulinės prekybos, taigi turi potencialo būti galingu geopolitiniu veikėju dabartinėje pasaulinėje arenoje.

2.1.2 Nors naujosios valstybės narės yra mažiau išsivysčiusios nei buvusios narės, jos suteikia Sąjungai ekonominės dinamikos (10 naujų valstybių vidutinis augimo lygis sudaro 3,6 % palyginus su 0,4 % 15 narių ES 2003 m.), kuri turės didelio teigiamo poveikio bendrai ES ekonominei konjunktūrai ir dinamikai.

2.2 Nauji sunkumai

2.2.1 Kaip ir kiekvieno svarbaus pasikeitimo atveju, institucijos, politikos kryptys ir biudžetai turės neišvengiamai prisitaikyti prie naujos Europos Sąjungos dimensijos. Per keturias buvusias ES plėtras — 1973 m. (Jungtinė Karalystė, Airija ir Danija), 1981/1986 m. (Graikija, Ispanija ir Portugalija), 1989 m. (Vokietijos susivienijimas) ir 1995 m. (Švedija, Suomija ir Austrija) — jau buvo būtina prisitaikyti prie didelių pokyčių.

2.2.2 Dabartinė plėtra, kuri yra išskirtinė pagal prisijungusių šalių skaičių ir jų žemą ekonominio išsivystymo lygį, sukelia ES daug specifinių problemų.

2.3 Neaiškios sienos

Dabar, kai geografinė, kultūrinė, religinė ir istorinė ES savimonė yra kvestionuojama, nebegalime nubrėžti neabejotinų ir neginčijamų Europos sienų. Naujų šalių stojimas į ES jau suplanuotas (Rumunijos, Bulgarijos) arba svarstomas (Turkijos, Kroatijos), o taip pat galime numatyti, kad bus ir naujų stojimo paraiškų. Nėra abejonių, kad naujos realijos pareikalaus didesnės sanglaudos, o taip pat ir pagarbos skirtingiems identitetams.

2.4 Ekonominio išsivystymo skirtumai

2.4.1 2004 metais į ES įstojusių valstybių narių vidutinės pajamos vienam gyventojui, apskaičiuotos perkamosios galios paritetais, yra mažesnės nei 76 % 15 narių ES vidurkio. Dviejų, kaip numatyta, 2007 m. įstojančių šalių (Bulgarijos ir Rumunijos) dabartinis atsilikimo lygis yra dar didesnis, nes jose pajamos vienam gyventojui sudaro mažiau nei 30 % Bendrijos vidurkio. Dėl to būtina, kad Europos Sąjunga priimtų sprendimus dėl tokios situacijos poveikio biudžetui, ypač svarstydama 2007-2013 m. finansinių perspektyvų priėmimą.

2.4.2 Naujai formuojant Fondus reikia atsižvelgti į minėtus veiksnius, kad Komisija turėtų išteklį remti tvarią finansų politiką ES ir valstybėse narėse. 4 % BVP maksimali riba, kuri apriboja galimybę pasinaudoti Bendrijos fondais, tokiomis aplinkybėmis yra teisingumo ir ekonominio veiksmingumo sąlyga. Vis dėlto, skirtumai tarp išsivystymo lygių, kurie jau egzistavo ir 15 narių ES, neišnyks integravus naujas valstybes nares. Atsižvelgiant į tai, ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politika turi būti skirta visai Europos Sąjungai ir paremta reikalingomis finansinėmis lėšomis.

2.5 Nevienoda situacija

2.5.1 Europos asignavimai turėjo neginčijamos reikšmės mažinant skirtumus tarp valstybių narių. Vis dėlto, šis iš esmės teigiamas poveikis neturėtų užgožti fakto, jog yra daug trūkumų. Būtinybė radikaliai reformuoti sanglaudos politiką yra pagrįsta jos įgyvendinimo sąlygų analize:

— Įgyvendinant pirmą tikslą, gana gerai pavyko sumažinti skirtumus tarp valstybių narių ir tarp regionų, tačiau nesusėkmingas pasiekti įtikinančių rezultatų mažinant vidinius skirtumus tam tikrose didelėse ES valstybėse parodo, kad iš esmės yra sunku užtikrinti teritorinės sanglaudos politikos sėkmę. Be to, pažangai mažinant skirtumus tarp valstybių narių turėjo įtakos tiek makroekonominė politika, tiek ir struktūrinė intervencija. Tarpregioninių skirtumų lygyje, kuriame struktūrinės priemonės turi lemiamo poveikio, turime konstatuoti, kad Europos finansinė pagalba ne visados buvo skirta pagrindinei veiklai, kuri būtų turėjusi tikro ekonominių svertų poveikio. Dažnai teigiama, kad šios santykinės nesėkmės priežastis yra konsultacijų ir veiksmingo pilietinės visuomenės veikėjų dalyvavimo nebuvimas. Kadangi šie trūkumai yra dar ryškesni naujose valstybėse narėse, šio klausimo sprendimas yra itin svarbus;

— Įgyvendinant antrą tikslą, finansinės pagalbos daugelyje Europos regionų dėka pagerėjo ES įvaizdis ir buvo paskatintas gana glaudus bendradarbiavimas su ekonominiais ir socialiniais partneriais, nors jų reikšmė skirtingose valstybėse narėse nėra vienoda. Vis dėlto, antras tikslas buvo kritikuojamas, dažniausiai dėl ribotų finansinių išteklių;

- Trečias tikslas buvo dažnai naudojamas bendrai finansuojant nacionalinės priemonės, kurios nei turi pridėtinės vertės, nei gerina Europos įvaizdį.
- Veiksmingų bendradarbiavimo tinklų ir techninės pagalbos dėka, Bendrijos inicijuojamos programos ir novatoriškos priemonės turėjo didelės pridėtinės vertės, nepaisant neproporcingai sudėtingų biurokratinių procedūrų;
- Pripažįstama, kad sanglaudos fondas, kuris yra susijęs su pirmo tikslo parama, įnešė lemiamą indėlį finansuojant daugelį didelės apimties investicinių projektų.

2.6 Rezultatai, dėl kurių reikia pradėti radikalią sanglaudos politikos reformą

2.6.1 Struktūrinių fondų bendro ekonominio poveikio analizė rodo, kad priemonių lygyje egzistuoja didelių skirtumų. Vis dėlto, aišku, kad šie fondai nėra stebuklinga formulė regionų ekonominiam vystymuisi. Struktūriniai fondai savaime neatveria kelio ūkio augimo link nei valstybėse narėse, nei finansuotiniuose regionuose. Jie remia regionų ir mažiausiai išsivysčiusių šalių veikėjų pastangas, tačiau egzistuoja rizika, kad fondai turės tik riboto poveikio šalinant gamtinius ir struktūrinius trūkumus, jeigu nebus tinkamai nenustatyti prioritetai su visais vietos veikėjais. Galimybė pasinaudoti fondais turi būti laikoma priemone plėtros veikėjų sukurtai strategijai įgyvendinti, kiek galima aktyviau dalyvaujant atitinkamai pilietinei visuomenei. Dėl to didelė Europos finansinės pagalbos dalis turėtų būti skirta novatoriškoms priemonėms, remiančios vietos gebėjimų ugdymą, kad nepakankamai išsivystę regionai taptų patrauklesni ir konkurencingesni. ES vaidmuo šioje srityje — skatinti pasikeitimus geriausia praktika tarp atitinkamų veikėjų — yra itin svarbus.

2.6.2 Sanglaudos politikos reformos turėtų siekti geresnės pusiausvyros tarp investicijų į būtiną infrastruktūrą ir investicijų į žmogiškuosius išteklius, kuriems šiuo metu skiriama pagalba nėra pakankama, ir kurie turi lemiamos reikšmės stiprinant nepakankamai išsivysčiusių regionų potencialą.

2.6.3 Būtina siekti geresnio veiksmingumo ir aukštesnių standartų, kad Europos visuomenė pripažintų ir paremtų sanglaudos politiką, kuri būtų reiklesnė ir labiau suderinta su vietos ir regionų reikalais.

2.7 Nujos sanglaudos politikos esmė

2.7.1 Tokiomis sąlygomis Komisijos pasiūlymas dėl sanglaudos politikos turėtų visų pirma pateikti sprendimus tenkinant iki 25 narių išsiplėtusios Sąjungos poreikius bei, antra, įnešti savo indėlį siekiant didžiųjų Sąjungos tikslų, t.y. konkurencingumo žiniomis paremtoje ekonomikoje, siekiančioje visiško užimtumo ir darnaus vystymosi.

3. Reglamento projektas turėtų būti suderintas su radikalių reformų tikslais

3.1 Pasiūlyme priimti reglamentą numatyti nauji tikslai

3.1.1 **Naujas pirmas tikslas — „konvergencijos“ tikslas — sujungia struktūrinių fondų dabartinį pirmą tikslą ir Sanglaudos fondą.** Asignavimai, susiję su finansavimo mažinimu dėl statistinio poveikio, taip pat priklauso šiam tikslui.

3.1.1.1 Reikalavimus atitinkančios teritorijos: regionai, kurių BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 % Bendrijos vidurkio, taip vadinamosios „sanglaudos“ valstybės, t.y. valstybės, kurių bendrosios nacionalinės pajamos vienam gyventojui yra mažesnės nei 90 % Bendrijos vidurkio, regionai, kurie atitinka reikalavimus pagal dabartinį pirmą tikslą, tačiau nustos juos atitikti dėl statistinio plėtros poveikio, ir atokiausi regionai, gausiantys papildomus asignavimus.

3.1.1.2 Finansiniai aspektai: bendras finansinis paketas — 78 % sanglaudos politikai skirto biudžeto (kuris yra numatytas 2007-2013 m. finansinėse perspektyvose); parama programoms, priklausančioms naujam pirmam tikslui, iš ERPF, ESF ir Sanglaudos fondo.

3.1.1.3 Pagrindinės finansuojamos sritys:

— iš ERPF: moksliniai tyrimai ir technologijų vystymas, naujovės ir verslumo dvasios skatinimas, informacijos visuomenė; vietos lygiu vykdomas medžiagos, taikomosios veiklos ir paslaugų vystymas, aplinka, turizmas, energija, investicijų į MVĮ tiesioginis finansavimas, prisidedantis prie darbo vietų apsaugos ir kūrimo.

— iš ESF: įmonių ir darbuotojų prisitaikymo rėmimas, investicijų į žmogiškuosius išteklius skatinimas.

— iš Sanglaudos fondo: transeuropiniai transporto tinklai, aplinkos apsauga, veikla, skatinanti darnų vystymąsi ir turinti aplinkos dimensiją.

3.1.2 **Naujas antras tikslas — „regionų konkurencingumas ir užimtumas“** — apimantis dabartinius antrą (regionai, susiduriantys su struktūriniais sunkumais) ir trečią (užimtumas ir mokymai) tikslus.

3.1.2.1 Du finansinės pagalbos prioritetai:

— **regionų konkurencingumas**, remiamas per regionų programas, kurios yra finansuojamos išskirtinai iš ERPF. Šio prioriteto tikslas — spręsti problemas, su kuriomis susiduria miesto ir kaimo vietovės ekonominės restruktūrizacijos srityje, bei šalinti sunkumus gamtinių ir struktūrinių trūkumų turinčiuose regionuose, ypač salose ir retai apgyvendintose vietovėse,

— **užimtumas**, remiamas per nacionalines programas, kurios yra finansuojamos išskirtinai iš ESF: šiuo prioritetu siekiama paremti politikos kryptis, kurių tikslas — visiškai užimtumas, kokybė ir produktyvumas, o taip pat socialinė integracija.

Šis tikslas ir toliau atitinka Lisabonos Europos Vadovų Tarybos paskelbtą strategiją: skatinti užimtumą, ekonomines reformas ir socialinę sanglaudą kuriant žiniomis paremtą ekonomiką ir atsižvelgiant į darnų vystymąsi.

3.1.2.2 Reikalavimus atitinkančios teritorijos: apskritai, visi regionai, nepriklausantys naujam pirmam tikslui.

3.1.2.3 Finansiniai aspektai: bendras finansinis paketas — 18 % sanglaudos politikai skirto biudžeto (kuris yra numatytas 2007-2013 m. finansinėse perspektyvose). Šis paketas padalijamas per pusę dviems finansinės pagalbos prioritetams.

3.1.2.4 Pagrindinės finansuojamos sritys:

— iš ERPF: pirma, naujovės ir žiniomis paremta ekonomika, bendros ekonominės svarbos transporto ir telekomunikacijų paslaugų prieinamumas, MVĮ galimybės kryptis į TBT palengvinimas; antra, aplinka ir įvairių rūšių rizikos prevencija.

— iš ESF: įmonių ir darbuotojų prisitaikymo rėmimas.

3.1.3 **Naujas trečias tikslas „Europos teritorinis bendradarbiavimas“** yra skirtas tarpregioniniam ir europiniam bendradarbiavimui ir pakeičia dabartinę Bendrijos iniciatyvos INTERREG programą.

3.1.3.1 Reikalavimus atitinkančios teritorijos: valstybės narės ir regionai pasiūlys tarpvalstybinio bendradarbiavimo zonas pagal 13 esamų zonų, nurodytų INTERREG III B programoje. Po to Komisija kartu su valstybėmis narėmis ir regionais priims sprendimą dėl bendradarbiavimo zonų. Reikalavimus atitinkanti veikla: tokia pati, kaip ir numatyta INTERREG III B programoje, pabrėžianti Lisabonos ir Geteborgo prioritetus. Parama tarpregioninio bendradarbiavimo tinklams. Taikoma visoje ES teritorijoje.

3.1.3.2 Finansiniai aspektai: bendras finansinis paketas — 4 % sanglaudos politikai skirto biudžeto (kuris yra numatytas 2007-2013 m. finansinėse perspektyvose). Finansuojantis fondas — ERPF.

3.1.3.3 Pagrindinės finansuojamos sritys: Šis tikslas yra susijęs su 3 teritorinio bendradarbiavimo rūšimis:

— **tarpvalstybinis bendradarbiavimas**: verslumo dvasios ir MVĮ vystymas, o taip pat turizmo vystymas, izoliacijos mažinimas pagerinant paslaugų ir transporto, informacijos bei komunikacijos tinklų prieinamumą.

— **nacionalinis bendradarbiavimas**: prieinamumo gerinimas, technologijų vystymas ir moksliniai tyrimai bei taikomoji veikla,

— **parama tarpregioninio bendradarbiavimo tinklams**: naujovės ir žiniomis paremta ekonomika, aplinka ir įvairių rūšių rizikos prevencija, miestų dimensija.

3.2 Už visapusišką požiūrį į sanglaudos politiką

3.2.1 Kadangi sanglaudos politika iš esmės yra susijusi su paramos teikimu skatinant „visuotinį darnų vystymąsi visoje Bendrijos teritorijoje“, ypač siekiant „sumažinti skirtumus tarp įvairių regionų išsivystymo lygių“, ji turi išskirtinių savybių, dėl kurių tampa derybiniu prioritetu, ypač derybose dėl naujo biudžeto.

3.2.2 Šiame kontekste sanglaudos politikos vaidmuo bus esminis naujoms ir būsimoms valstybėms narėms. Jų ekonominis atsilikimas ir senstanti infrastruktūra šiandien yra gerai žinoma realybė, kuri visiškai pateisina sanglaudos politikos taikymą šioms valstybėms įstojus į ES.

3.2.3 Tačiau nereikėtų užmiršti, kad dabartinėms valstybėms narėms sanglaudos politika vis tebėra itin svarbi. Visų pirma, pirmo tikslo regionų įsipareigojimai sanglaudos politikos atžvilgiu yra svarbus politinis veiksnys. Be to, tam tikri regionai, kurie šiuo metu gauna paramos pagal sanglaudos politiką, tačiau kurie gali šios paramos netekti ateityje, vis dar susiduria su dideliais vidiniais sunkumais teritorinės sanglaudos srityje.

3.2.3.1 Kaip buvo teisingai pažymėta Trečiojoje sanglaudos ataskaitoje, jeigu skirtumai tarp valstybių buvo iš dalies pašalinti, skirtumai tarp regionų toje pačioje valstybėje ir toliau egzistuoja ar net paaštrėjo tam tikrose šalyse, ir taip išaiškėjo tikrasis gamtinių ir struktūrinių trūkumų pobūdis. Šie skirtumai būtų buvę dar didesni be sanglaudos ir struktūrinių politikų įsikišimo, kadangi egzistuoja stipri tendencija sutelkti ekonominį vystymą turtingiausiuose regionuose.

3.2.4 Galiausiai, būtų tinkama į šį procesą įtraukti visų valstybių narių regionus, atsižvelgiant į siekį, kad piliečiai labiau palaikytų Europos integraciją. Nevertėtų užmiršti tokių asignavimų, kurie padeda užpildyti komunikacijos trūkumą tarp ES ir jos eilinių piliečių, politinės reikšmės. Daugelis analitikų pastebėjo, kad ES yra dažnai laikoma tolima ir varžančia, tačiau Europos finansinė parama atvirkščiai galėtų priartinti Europą prie piliečių.

3.2.5 Be to, kaip numatyta Sutartyje dėl Konstitucijos Europai, sanglaudos politika yra vienas pagrindinių Sąjungos veiklos principų. Dėl to struktūrinių priemonių, kuriomis disponuoja ši politika, paskirtis — teikti finansinę pagalbą Sąjungos vardu ir vienu ar kitu būdu mobilizuoti visų Sąjungos šalių išteklius, tiek finansiskai — kad atspindėtų Bendrijos solidarumą, tiek ir idėjų, praktinės patirties ir projektų prasme. Struktūrinių fondų priemonės ne tik pagerina ES įvaizdį, jos

taip pat suteikia europinės pridėtinės vertės bet kuriam projektui ir ne tiek finansiškai, kiek ES vykdomų bendrų strategijų, mainų, bendradarbiavimo ir pasikeitimo praktine patirtimi srityje.

3.3 Sustiprinti ekonominių ir socialinių veikėjų dalyvavimą

3.3.1 Komisija neatsižvelgė į EESRK tiriamojoje nuomonėje⁽⁴⁾ pateiktas rekomendacijas ekonominių ir socialinių partnerių vaidmeniui sustiprinti, suteikiant jiems balsavimo teisę už parengimą ir stebėjimą atsakingose institucijose, techninę paramą, įvedant griežtas partnerių atrankos procedūras ir išsamiai apibrėžiant tolesnio darbo komitetų vaidmenį. EESRK yra nustebintas Europos Komisijos pasiūlymo trūkumais, kadangi jis neatitinka politinių išpareigojimų, prisiimtų, siekiant stiprinti partnerystę. EESRK apgailestauja, kad Europos Komisijai šiuo atžvilgiu pritrūko politinės drąsos, tuo tarpu kai sanglaudos politikos efektyvumas itin priklauso nuo aktyvaus ekonominių ir socialinių veikėjų dalyvavimo, taip pat kitų su tuo susijusių pilietinės visuomenės organizacijų. EESRK manymu, ši spraga prieštarauja dalyvaujamąsios demokratijos principams, nustatytiems Sutartyje dėl Konstitucijos. Esant atotrūkiui tarp institucijų ir piliečių, tai yra akivaizdi proga geriau atitikti pilietinės visuomenės poreikius. Tikro konsultavimosi su ekonominėmis ir socialinėmis jėgomis patirtis (pvz., Šiaurės Airijoje) pademonstravo, kiek galima laimėti kokybės ir efektyvumo prasme; taigi, Komisija turėtų aktyviau skatinti efektyvias partnerystės formas.

3.3.1.1 Vis dažniau susiduriame su nusiskundimais dėl nepakankamo dalyvavimo struktūrinėje politikoje, kas neigiamai veikia sanglaudos politikos aiškumą, skaidrumą ir efektyvumą. EESRK kelia susirūpinimą augantis nusiskundimų skaičius, ypač iš naujųjų valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijų, dėl tokio partnerystės trūkumo. Šiuo atžvilgiu EESRK rekomenduoja įsteigti nacionalinius ir regionų ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas ar atitinkamas institucijas, kurios savarankiškai galėtų užtikrinti skaidrų ir atvirą konsultacijų ir stebėsenos procesą.

3.3.1.2 Tenka pastebėti, kad Europos Komisija neįvertino ir nekomentavo pagrindinį ekonominių ir socialinių partnerių įtraukimo principą. Dėl apibrėžtų taisyklių ir normų stokos kiek Bendrijos, tiek nacionaliniu lygmeniu, socialinių partnerių, taip pat kitų, su tuo susijusių pilietinės visuomenės organizacijų, dalyvavimas nėra užtikrintas visose struktūrinių fondų įgyvendinimo stadijose.

3.3.1.3 Europos Komisija turėtų remti vietos ir regionų veikėjų, valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės veikėjų stiprinimą. Stebėtina, kad reglamentai dėl ERPF ir EŽŪKPF

nemini administracinio pajėgumo didinimo svarbos geram valdymui užtikrinti, tuo tarpu kai Komisijos *Baltojoje knygoje dėl Europos valdymo*⁽⁵⁾ pabrėžiama, kad pilietinė visuomenė šiuo atžvilgiu atlieka pagrindinį vaidmenį. Konkrečiai, EESRK reikalauja, kad vietos ir regionų ekonominių ir socialinių veikėjų gebėjimų stiprinimas būtų numatytas kiekvienoje programoje (kaip pasiūlymo priimti reglamentą dėl ESF atveju, tam tikslui numatyti 2 procentai lėšų), bent 5 procentai kiekvienai programai, ir kad ekonominėms ir socialinėms organizacijoms būtų taikomos techninės pagalbos priemonės (43 straipsnis).

3.3.1.4 EESRK vertinimu, partnerystės kokybė yra esminis kriterijus sanglaudos politikai įgyvendinti ir įvertinti. Todėl EESRK prašo Komisijos parengti ataskaitą dėl partnerystės įgyvendinimo ir siūlo savo paramą, rengiant pilietinės visuomenės organizacijų apklausą. EESRK prašo Europos Parlamento vertinti pasiūlymus priimti reglamentus tuo atžvilgiu, kaip jie atitinka būtinybę kurti partnerystę; tokio požiūrio stoka parodo Bendrijos valdžios institucijų nesuinteresuotumą.

3.4 Iš naujo apibrėžiami Europos masto prioritetai

3.4.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui suderinti sanglaudos politiką su svarbiausiais Europos Sąjungos strateginiais tikslais, tokiais kaip Kardifo, Liuksemburgo, Lisabonos ir Geteborgo procesais. Diskusijos dėl prioritetų turi taip pat apimti Europos mažųjų įmonių chartijos išpareigojimus bei klausimus, susijusius su viešųjų paslaugų kokybe, dar kartą akcentuotus Barselonoje. EESRK pritaria privalomosioms gairėms, apibrėžiančioms Europos Sąjungos politinius prioritetus, bendrai parengtas valstybių narių, Regionų komiteto ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto.

3.4.2 EESRK norėtų, kad šios gairės būtų labiau patikslintos reglamento projekte. Iš tiesų, būtina kryptingai pasirinkti švietimą, mokymą, žinių visuomenės ir darnaus vystymosi priemones kaip esminius prioritetus.

3.4.3 Mažiau pažengusiems regionams jų nepalankiai padėčiai kompensuoti būtini pagrindiniai infrastruktūros projektai; turimas omenyje tiek transportas, tiek švietimo ir mokslinių tyrimų įstaigos bei infrastruktūra, susijusi su aplinkos apsaugos gerinimu.

3.4.4 Kalbant apie regionus su gamtinėmis kliūtėmis, būtina užtikrinti nuolatinę pagalbą lygioms galimybėms ir Europos teritorijos nuoseklumui užtikrinti.

⁽⁴⁾ EESRK tiriamoji nuomonė dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos: regionų konkurencingumas, valdymas ir bendradarbiavimas, OL C 10 2004 1 14, p. 88.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Partnerystės struktūrinių fondų įgyvendinimo OL C 10 2004 1 14, p. 21

3.4.5 Kalbant apie pagalbą įmonėms, EESRK mano, kad būtina vengti konkurencijos iškraipymo ir teigia, kad ši pagalba retai būna efektyvi dėl labai ilgų suteikimo terminų. EESRK manymu, šios pastangos turėtų remtis įmonių kūrimui ir plėtrai palankia atmosfera (mokymas, infrastruktūra, bendra veikla). Kalbant apie pagalbą, karu su aukščiau pateiktomis pastabomis, EESRK pritaria tam, kad mažųjų ir vidutinių įmonių vystymas yra prioritetas, ir tam, kad įmonei, gavusiai pagalbą, yra nustatomas septynerių metų laikotarpis, kurio metu ji išsipareigoja nekeisti savo vietos.

3.4.6 EESRK pabrėžia, kad yra svarbu stiprinti mokslo tiriamąją veiklą ir inovacijų diegimą, kaip vietos vystymosi svertus, atitinkančius Lisabonos tikslus, kaip ir švietimas bei mokymas. Lisabonos Europos Vadovų Tarybos išvadoje numatomas švietimo gebėjimų stiprinimas ir pradiniam lavinimui, ir visą gyvenimą trunkančiam mokymui.

3.4.7 Sanglaudos politika taip pat turėtų remtis sveikatos apsaugos infrastruktūros stiprinimu labiausiai atsilikusiuose regionuose bei padėti kovoti su atskirties priežastimis. Šiuo atžvilgiu informacijos apie sėkmingas pastangas skleidimas visoje Europos Sąjungoje galėtų atnešti realios naudos. Šiomis sąlygomis, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas nepalankioje padėtyje esančioms grupėms, kaip migrantai ar etninės mažumos, neturinčios darbo ir galimybės mokytis. Vietoj subsidijų, kurios nedažnai būna efektyvios, reikėtų vystyti pasikeitimą patirtimi, remiantis metodais, kurie pasitvirtino esą efektyvūs ir skatinti sėkmingos patirties pavyzdžių sklaidą.

3.4.8 Socialinės įtraukties problemų atžvilgiu, EESRK mano, kad svarbu, kad nediskriminavimas būtų horizontaliai pripažintas, kaip viena iš struktūrinių fondų finansuojamų veiklos rūšių, ir kad struktūriniai fondai nesudarytų papildomų kliūčių neįgaliesiems. Kadangi struktūriniai fondai yra esminis įrankis socialiniai atskirčiai sumažinti ir kovoti su neįgaliųjų diskriminacija, valstybės narės ir Komisija turi siekti, kad struktūriniai fondai būtų naudojami kaip ekonominis įrankis, siekiant:

- sudaryti geresnes galimybes gauti darbą ir skatinti aktyviau dalyvauti darbo rinkoje,
- stiprinti socialinę įtrauktį ir kovoti su diskriminacija,
- vykdyti reformas užimtumo srityje neįgaliųjų naudai.

3.4.8.1 Šiuometiniuose Komisijos pasiūlymuose nėra pakankamai atsižvelgiama į socialinius aspektus. Struktūriniai fondai ir, konkrečiai, Europos socialinis fondas, turi būti įrankiai ne tik užimtumui, bet ir Europos socialinės įtraukties strategijai, skatindamas darbo rinkos, orientuotos į šį tikslą, plėtrą.

3.4.9 Prie prioritetų reikėtų priskirti vietos vystymosi koncepciją, pagrįstą išsamiais žiniomis apie teritoriją, kas numato stebėjimo įrankius, apjungiančius veikėjus vietos partnerystės struktūroje. Ypatingas dėmesys turi būti skirtas padėčiai didžiuosiuose miestuose, kaip tai yra teigiama EESRK neseniai priimtoje nuomonėje savo iniciatyva ⁽⁶⁾.

3.4.10 Svarbu, kad reglamentas numatytų procedūras naujovių diegimui paremti tiek metodų, tiek veiksmų rūšių lygmeniu. Šiuo atžvilgiu ES turi atlikti esminį vaidmenį, remdama ir skleisdama ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos srities naujoves, suteikdama tikros europinės pridėamosios vertės priemonės, planuojamoms ir įgyvendinamoms vietos, regionų, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.

3.5 Metodų suderinimas su Europos dinamika

3.5.1 Per daugelį metų vyravo tendencija komplikuoti Europos procedūras, kas lėmė jų sudėtingumą ir pakeikė jų skaidrumui ir prieinamumui. Jau galima teigti, kad pasirenkimui stojimui pagalbos teikime šalims kandidatėms yra būdingi tokie patys trūkumai. Yra būtina, kad struktūrinių fondų pristatymui, įgyvendinimui ir valdymo procedūroms būtų būdingas paprastumas, trumpesni ciklai ir projektų nagrinėjimo terminai, kurie atitiktų pastarųjų reikalavimus.

3.5.2 Todėl procedūroms supaprastinti būtini radikalūs pokyčiai. Dažnai nacionaliniams teisės aktams yra suteikiama pirmenybė Bendrijos teisės aktų atžvilgiu, kas lemia sunkiai įveikiamų sunkumų tarpvalstybinės veiklos srityje. Esant šioms sąlygoms, EESRK kelia nerimą Komisijos pasiūlymas deleguoti kriterijų pagalbai gauti pasirinkimą nacionaliniam lygmeniui, išskyrus III tikslą, ir su sąlyga, kad valstybė narė pateiks tokio pobūdžio prašymą, ir jam nėra aišku, kokios priežastys galėjo lemti tokį sprendimą. Kad sanglaudos politika būtų nuoseklesnė, EESRK ragina sukurti bendrą pagrindą teisės paramos gavimo kriterijams nustatyti.

3.5.3 Regionų, turinčių teisę gauti paramą, pasirinkimas: EESRK kategoriškai nesutinka su Komisijos ketinimu deleguoti valstybėms narėms teisę gauti struktūrinių fondų paramą. EESRK manymu, regionus turi pasirinkti Komisija kartu su valstybe nare. Šiomis sąlygomis, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas regionams su struktūrinėmis ir gamtinėmis kliūtimis; tokiems regionams būtų itin naudinga, kad Komisija aktyviai dalyvautų pasirinkimo procedūroje, užtikrindama vienodą vertinimą Europos mastu. Pavyzdžiui, būtų neteisinga, kad sala,

⁽⁶⁾ Baltoji knyga dėl Europos valdymo KOM (2001) 428 galutinis

priklausanti vienai valstybei, turėtų teisę gauti paramą, o gretima kitos valstybės sala, su tokiomis pat sąlygomis, neturėtų teisės gauti paramą. Tokio sprendimo atveju visuomenė galėtų iškelti klausimą dėl Europos dimensijos ir nuoseklumo.

3.5.4 Prioritetų nustatymas: Taip pat yra svarbu, kad Europos Sąjungos vaidmuo šioje srityje būtų sustiprintas, kad įgalintų naudoti struktūrinius fondus kaip katalizatorių ES prioritetinei veiklai pagreitinti, įskaitant Lisabonos strategiją ir pagrindinius Europos tinklus.

3.5.4.1 Visais atvejais reikalingas budrumas, kadangi išlieka struktūrinių fondų politikos „renacionalizavimo“ rizika. Įgyvendinimo metodai turi stiprinti Europos dimensiją, o ne silpninti ją.

3.5.4.2 Bendrai tariant, Komisijos dokumentas dėl trijų fondų bendrųjų nuostatų yra labai ambicingas. Kai yra bendrai svarstomi mokslinių tyrimų, inovacijų, investavimo į švietimą, informacijos visuomenės, investicijų į transportą, aplinkos aspektai, neapibrėžiant prioritetų, egzistuoja rizika, kad programa nebus įgyvendinta dėl galimo lėšų stygiaus, kurių suma gali neatitikti reikalavimų.

3.5.4.3 EESRK manymu, yra būtina, kad tekste būtų nurodomi prioritetai tiek argumentavimo, tiek turinio prasme. Ši rekomendacija bus išplėta atskirose nuomonėse, skirtose kiekvienam iš fondų.

3.5.5 Bendradarbiavimas tarp valstybių narių, regionų ir pilietinės visuomenės veikėjų: EESRK apgailestauja, kad naujos priemonės perdavė atsakomybę už strategijas ir veiklos metodus valstybėms narėms. Galimybės užmegzti bendradarbiavimą tarp valstybių narių nebuvo pakankamai akcentuotos, nors šis aspektas yra esminė Lisabonos strategijos dalis (inovacijos, švietimas, pagrindiniai tinklai, žinių skleidimas). Todėl svarbu skleisti (ir padaryti lankstesnėmis) sąlygas gauti lėšas, reikalingas tarpvalstybiniam bendradarbiavimui tarp valstybių narių vystyti.

3.5.5.1 Kadangi yra skubu ir būtina sukurti vieningą Europos priemonę bendradarbiavimui tarp regionų ir valstybių narių, EESRK ypatingai pritaria Europos tarpvalstybinio bendradarbiavimo susivienijimų įsteigimui.

3.5.5.2 Tačiau galima suabejoti, ar ši priemonė, numatyta vien tarpvalstybiniam bendradarbiavimui, neturėtų būti tiksliau apibrėžta pagal kiekvienos bendradarbiavimo rūšies projektų valdymo reikalavimus. Šie argumentai yra išplėtoti atskiroje nuomonėje dėl GEST.

3.5.6 Viešos-privačios partnerystės: savo tiriamojoje nuomonėje dėl partnerystės struktūrinių fondų įgyvendinimui, Komitetas rekomenduoja sustiprinti viešas-privačias partnerystes kaip projektų veiksmingumo veiksnį, kurios būtų naudingos, skatindamos legitimumą, koordinavimą, efektyvumą ir skaidrumą. Šiuo atžvilgiu Komitetui kelia nerimą Europos Komisijų įvestų permainų poveikis dėl to, kad bendras finansavimas galės remtis vien valstybės išlaidomis. Šis reikalavimas gali lemti privačios sudėtinės dalies mažėjimą ar pilną jos eliminavimą iš partnerystių, kas nėra suderinama su siekiu skatinti privataus sektoriaus indelį. **EESRK prašo, kad Europos Komisija parengtų šios naujos priemonės išankstinę poveikio analizę. EESRK taip pat prašo, kad šitą taisyklę nebūtų taikoma techninės paramos priemonėms, teikiamoms ekonominiais ir socialiniams veikėjams, kad ES parama nebūtų siejama su nacionalinių valdžios institucijų parama. Pačių organizacijų fondai turi būti pagrindu paramai iš Europos struktūrinių fondų gauti.**

3.5.7 Vienas bendras fondas: pasiūlymo priimti reglamentą 35 „kadangi“ punkte yra patikslinama, kad „struktūrinių fondų programavimas ir valdymas turi būti supaprastintas, teikiant finansavimą veiklos programos iš ERPF arba iš ESF“. Nors šita naujovė supaprastina programų veikimą, dar nėra aišku, ar ji pagerins fondų koordinavimą ir aiškumą regionų lygmenyje. EESRK pasisakytų už vieną bendrą fondą visai sanglaudos politikai, tačiau Komisija pasirinko kitą variantą.

3.5.8 Nacionalinė strateginė struktūra: Komisija siūlo, kad Taryba, po Parlamento nuomonės, priimtų bendrą strateginį dokumentą prieš naujo programavimo laikotarpio pradžią. Taigi, kiekviena valstybė narė turės parengti politinį dokumentą dėl savo vystymosi strategijos, dėl kurio bus deramasi su Komisija. EESRK norėtų, kad Europos Komisija užtikrintų koordinavimą, kad valstybės susitartų tarpusavyje dėl šių strateginių dokumentų tikslų realiam nuoseklumui užtikrinti. Turi būti skatinamas Europos lygmens mastymas ir strategijų (ypač tarpvalstybinio pobūdžio) įtraukimas į šias nacionalines strategines struktūras.

3.5.9 Tolesnio darbo komitetas: šiuo atžvilgiu EESRK neigiamai vertina pasiūlymą dėl Europos Komisijos neprivailomo dalyvavimo tolesnio darbo komitetų posėdžiuose; jis mano, kad reikia, kad ES veikla būtų skaidresnė piliečiams, o tolesnio darbo komitetų vaidmuo turi būti stiprinamas, o ne silpninamas, įvedant papildomą procedūrą. Komisijai nedalyvaujant, ekonominiai ir socialiniai partneriai, taip pat kitos su tuo susiję pilietinės visuomenės organizacijos, turės pasikliauti vien savo jėgomis, derėdamiesi su administracija, tuo tarpu kai jie tikisi, kad Komisija bus partnerystės principo sergėtoja.

3.5.10 Papildomumas: EESRK pritaria papildomumo principui su sąlyga, kad jis bus taikomas lanksčiai, t.y., tikslų ir programų, o ne atskirų projektų kontekste.

3.5.11 Dalyvavimo lygio pritaikymas: EESRK remia pasiūlymus, kuriais siekiama pritaikyti ES dalyvavimo lygį pagal regionų geografines kliūtis. Jis siūlo leisti gauti kelias pagalbos rūšis, jei regione yra daugiau kaip viena kliūtis (pvz., retai apgyvendintos salos su kaimo ir (arba) kalnuotomis vietovėmis). Komitetas mano, kad svarbu pabrėžti, kad struktūrinės politikos prioritetiniai tikslai visada yra taikomi regionams, kurie pasižymi mažu gyventojų tankiu, dėl jų pastovių gamtinių kliūčių. „Regionų politika, kaip ir kaimo plėtros politika, turi būti įgyvendinamos, turint omenyje šį aspektą, taip pat ir siūlant aukštesnį bendro finansavimo lygį, kad atsižvelgtų į šias ribotas galimybes“ (?).

3.5.12 Pagerinti decentralizuoto valdymo efektyvumą: EESRK mano, kad nuolat deleguoti atsakomybę valstybės narėms ir vietos valdžios institucijoms yra, viena vertus, pernelyg rizikinga ir, kita vertus, dėl to ES veiksmams trūksta aiškumo. Todėl jis siūlo numatyti laikinų įgyvendinimo agentūrų įsteigimą, ypač šalyse kandidatėse. Vienas tokių agentūrų uždavinių galėtų būti registruoti geriausios praktikos ir pasiekimų pavyzdžius, kad skatintų pastarųjų sklaidimą. Visais atvejais, ES veikla turi būti aiškiau matoma ir atpažįstama piliečių. Vietoj plakatų, vaizduojančių Europos priemonių simbolius ar sutrumpinimus, dažniausiai sunkiai iššifruojamus, ES atstovų, ar jų vardu veikiančių vietos valdžios institucijų dalyvavimas būtų geriausia tokio matomumo apraška.

3.5.13 Visuotinių dotacijų metodo skatinimas: EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad reglamento projekte yra patvirtinama visuotinių dotacijų suteikimo vietos organizacijoms procedūra. Šis metodas ypatingai gerai tinka mikroįmonių skatinimo veiksmams. Šis metodas ypač gerai tinka veiksmams, skatinantiems mikroįmones. Jis džiaugiasi, kad Komisija atsižvelgė į jo prašymą padaryti visuotinių dotacijų suteikimo taisyklės lankstesnes. Tačiau jis apgailestauja, kad į jo pasiūlymą nustatyti minimalią penkiolikos procentų ribą tokia forma suteikiamoms lėšoms nebuvo atsižvelgta, nors jo efektyvumas buvo įrodytas. Todėl jis pakartoja savo prašymą.

3.5.14 ES, visur, kur tik įmanoma, turi stiprinti savo dalyvavimą, kad užtikrintų, kad jo parama turi Europos dimensiją. Efektyvumui padidinti, reikia, kad prioritetai ir metodai būtų išvystyti Europos partnerystėse. Sanglaudos politikos sėkmė priklauso ne tiek nuo pervedamų lėšų, kiek nuo prioritetų apibrėžimo ir darbo metodų kokybės. Solidarumas netenka prasmės be bendradarbiavimo.

3.5.15 Vertinimas: programų vertinimo srityje EESRK pakartoja savo teiginį, kad visų pirma turi būti vertinama programų poveikio kokybė, o ne finansinis ir administracinis aspektai kaip tai yra dažniausiai daroma šiuo metu. Ypatingai svarbus yra pilietinės visuomenės veikėjų dalyvavimas šioje procedūroje.

3.5.16 Reglamento projekte atsakomybė už „žmogiškųjų ir finansinių išteklių, būtinų vertinimui atlikti“ užtikrinimą tenka valstybės narėms; be to, jos turi parengti „kaip konvergencijos tikslo dalį, įvertinimo planą veiklos programų valdymui ir jų vertinimo gebėjimams pagerinti“ (46 straipsnio 1 dalis). Komisijai yra patogu suteikti valstybės narėms atsakomybę už programų įgyvendinimo stebėseną. Tačiau tuo pat metu Komisija turėtų tvirtai laikytis savo teisės nuolat kontroliuoti struktūrinių ir sanglaudos fondų panaudojimą valstybėse narėse. Atsižvelgdamas į dažnai kylančias problemas, EESRK mano, kad Komisijos nedalyvavimas vertinimo procedūrose lems tik tokią situaciją, kai bus pakenkta visų šalių interesams.

3.5.17 Nepanaudotų asignavimų panaikinimas: EESRK kelia abejonių „Nr.+2“ taisyklė, kuri reikalauja asignavimų, nepanaudotų per du metus po numatyto programavimo laikotarpio. Patirtis parodo, kad valstybės valdžios institucijos, kad išvengtų šios taisyklės, yra linkusios priimti skubius sprendimus dėl abejotinos vertės projektų, kartais su tyliu Komisijos pritarimu. EESRK mano, kad griežtas projektų vertinimas ES pagal nustatytus tikslus turi tapti įprasta procedūra ir vienintele nuolatine taisykle. EESRK patvirtina būtinybę stebėti, kad nepanaudotos sumos būtų pritaikytos kitiems tikslams, vietoj to, kad būtų panaudotos skubotai ir paviršutiniškai, siekiant išvengti automatiško panaikinimo.

3.5.18 Be to, kelios Audito rūmų ataskaitos parodo, kad valstybės narės nesugeba panaudoti joms suteiktų lėšų. Ateityje ypatingas dėmesys bus skiriamas naujosios valstybės narėms. Taigi reikia atsižvelgti į šią padėtį ir imtis atitinkamų priemonių.

3.5.19 Naujoji audito institucija: naują audito instituciją numatoma sukurti kontrolės jau esančioms struktūroms, valdymo institucijai (59 str.) ir tvirtinimo institucijai (60 str.), sustiprinti. Reglamento projekte įvedamas reikalavimas pateikti audito strategiją (61.1 c straipsnis): „ji (audito institucija) per šešių mėnesių laikotarpį nuo veiklos programos patvirtinimo turi pateikti Komisijai audito strategiją, apibūdinančią auditą vykdydiančias institucijas (...), darbo metodus, atsitiktinio audito metodą (...)“. Be to, audito institucija kasmet ir kiekvienai programai turi pateikti nuomonę, kurios turinys yra parengtas pagal galutinę atitikimo deklaraciją. Be to, pagal 61.1 straipsnį, „veiklos programai pasibaigus, ji (audito institucija) pateikia deklaraciją, įvertinančią prašymo tinkamumą išmokėti

(?) EESRK nuomonė savo iniciatyva dėl Europos didžiųjų miestų teritorijų: pasekmės atečiai OL C 302 2004 12 7, p. 101

galutinį likutį, paremtą galutine kontrolės ataskaita“. EESRK pakartoja savo rekomendacijas, kad programų įgyvendinimo audito ir kontrolės procedūros orientuotųsi ne vien į kiekybinius aspektus, bet ir į kokybės klausimus. Be to, EESRK vėl kelia nusivylimą tai, kad atsakomybė atlikti auditą buvo perleista nacionaliniam lygmeniui, kas dar kartą demonstruoja Europos Sąjungos nenorą priimti savo atsakomybę. EESRK laukia Europos Audito rūmų nuomonės dėl šio pasiūlymo; nepriklausomai nuo jos pobūdžio, Komitetas norėtų dalyvauti visose audito struktūrose.

4. Kokybės — veiksmingumo rezervas ir specialusis rezervas

4.1 EESRK pakartoja savo pasiūlymus, pateiktus tiriamojoje nuomonėje dėl „Ekonominės ir socialinės sanglaudos: regionų

konkurencingumas, valdymas ir bendradarbiavimas“⁽⁸⁾. EESRK mano, kad šios nuostatos turi būti geriau apibrėžtos ir suderintos su jo ankščiau pateiktais pasiūlymais, t.y.:

- kalbant apie kokybės — veiksmingumo rezervą: prie tinkamumo kriterijų reikia pridėti gautų rezultatų ekonominio ir socialinio poveikio, o ne vien tik kiekybinių ir administracinių aspektų analizę. Kitas svarbus kriterijus būtų Lisabonos strategijos įgyvendinimas, kaip apibūdinta Wim Kok rekomendacijose;
- kalbant apie specialųjį rezervą, EESRK remia Komisijos pasiūlymą, su sąlyga, kad aiškiai numato ekonominių ir socialinių partnerių dalyvavimą. EESRK pakartoja savo įsitikinimą, kad tokių svarbių pokyčių, kaip plėtra, globalizacija, naujų technologijų diegimas, ekonominiai ir socialiniai padariniai būtų struktūrinių fondų prioritetų tarpe.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁸⁾ EESRK nuomonė dėl BŽŪP antrojo ramsčio. Pokyčių perspektyva plėtos politikai kaimo teritorijoje. (Po Zalzburgo konferencijos) OL C 302 2004 12 7 p. 53

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą

KOM(2004) 494 galutinis — 2004/0166 (AVC)

(2005/C 255/17)

2004 m. gruodžio 1 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Sanglaudos fondą*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės bei socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2005 m. kovo 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. Francisco Joao Silva.

Savo 416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (bandžio 6 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 121 nariams balsavus „už“ ir 10 narių susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Įžanga — Sanglaudos fondo kilmė ir pagrindiniai tikslai

1.1 Kaip numatyta Maastrichto sutartyje, Sanglaudos fondas buvo įsteigtas 1993 metais kaip „sanglaudos finansinė priemonė“ ir oficialiai buvo įteisintas kaip Bendrijos „fondas“ 1994 gegužės 16 d. Reglamentu Nr. 1164/94 ⁽¹⁾, kuris vėliau buvo papildytas 1999 m. birželio 21 d. Reglamentais Nr. 11264/99 ir Nr. 1265/99 ⁽²⁾.

1.2 Sanglaudos fondas buvo įsteigtas, kad paremtų valstybes nares, kurių bendrasis nacionalinis produktas sudaro mažiau nei 90 % Bendrijos vidurkio. Pagal 1999 m. pakeitimą, šis procentinis dydis yra apskaičiuojamas pagal trijų metų rodiklius, o tai reiškia, kad nuo pat pradžių reikalavimus paramai gauti atitiko tik keturios valstybės narės: trys šalys, prisijungusios prie ES per antrąją jos plėtrą — Ispanija, Graikija ir Portugalija — ir Airija.

1.3 Pagal Reglamento Nr. 1164/94 nuostatas, Sanglaudos fondas prisideda prie Bendrijos ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo, teikdamas paramą projektams tokiose srityse:

- aplinkos apsauga,
- transeuropiniai tinklai ir transporto infrastruktūra ir
- su tinkamais projektais susijusios parengiamosios studijos ir techninės paramos priemonės.

2. Sanglaudos fondo poveikis nuo jo įsteigimo iki šių dienų

2.1 Struktūrinių fondų, o ypač Sanglaudos fondo, indėlis siekiant „konvergencijos“ tikslo keturiose valstybėse narėse, kurios iki šiol gauna paramos iš šių fondų, yra akivaizdus bei kiekybiškai įvertinamas.

2.2 Pavyzdžiui, šiose keturiose valstybėse narėse 1991 m. greitkelių tinklo tankumas buvo 20 % mažesnis nei Bendrijos vidurkis, o 2001 m. šis rodiklis siekė 10 % daugiau nei minėtas vidurkis ⁽³⁾.

2.3 Vis dėlto, transporto infrastruktūros srityje keturios sanglaudos šalys nepasiekė panašių rezultatų modernizuojant geležinkelio transportą ir gerinant geležinkelio tinklo tankumą, kuris siekia 55 % ES vidurkio.

2.4 Taip pat buvo pastebėta, kad su Sanglaudos fondo parama gautos investicijos į transporto infrastruktūrą yra vienas iš pagrindinių veiksnių, dėl kurių paramą gaunantys regionai tampa ekonomiškai patrauklesni. Šios investicijos paspartina ekonominę veiklą su visais jos teigiamais padariniais, tokiais kaip išaugęs produktyvumas ir padidėjusios vietos gyventojų tikrosios pajamos.

2.5 Neseniai atlikti tyrimai parodė, kad struktūrinių fondų indėlis apskritai, ir Sanglaudos fondo indėlis konkrečiai, taip pat gali turėti teigiamos įtakos pritraukiant į atitinkamus regionus įmones, kurių pagrindinis užsiėmimas — moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla, o tai stimuliuoja darnų vystymąsi visoje Europos Sąjungoje.

2.6 Šiose keturiose valstybėse narėse vienam gyventojui tenkantis BVP 1994-2001 m. laikotarpiu vidutiniškai augo 3 % (realia išraiška), t.y. daugiau nei 1 % viršijo likusios ES vidutinį metinį BVP augimą ⁽⁴⁾.

3. 2004 m. Komisijos pateiktas naujas pasiūlymas priimti Tarybos reglamentą, taikomą Sanglaudos fondui — Bendrosios pastabos

3.1 Po 2004 m. gegužės 1 d. plėtros, kai Europos Sąjungos valstybių narių skaičius išaugo nuo 15 iki 25 (ir atsižvelgiant į planus, jog labai greitai šis skaičius pakils iki 27 narių, o dvi naujos šalys, Bulgarija ir Rumunija, atitiks reikalavimus paramai iš fondo gauti) atsirado būtinybė rimtai apvarstyti — tiek kokybiškai (prioritetų nustatymas), tiek ir kiekybiškai (Bendrijos fondams skiriamos finansinės lėšos) — metodus, naudojamus trims pagrindiniams struktūrinių fondų tikslams pasiekti. Šie tikslai — tai „konvergencija“, „regionų konkurencin-gumas ir užimtumas ir Europos teritorinis bendradarbia-vimas“.

⁽⁴⁾ Žr. anksčiau nurodytą šaltinį.

⁽¹⁾ OL L 130, 1994 5 25, p. 1.

⁽²⁾ OL L 161, 1999 6 26, p. 57.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas dėl Trečiosios ataskaitos apie ekonominę ir socialinę sanglaudą, KOM(2004) 107.

3.2 Toks svarstymas yra dar svarbesnis atsižvelgiant į tai, kad vienu metu įstojus 10 naujų valstybių narių, kurių BVP yra mažesnis nei 15 narių ES vidurkis, tapo sunkiau pasiekti „konvergencijos“ tikslą, o būtent šiam tikslui ir yra naudojamas Sanglaudos fondas, kartu su ERPF (Europos regioninės plėtros fondu) ir ESF (Europos socialiniu fondu).

3.3 Dėl šios priežasties Komisija numato skirti apie 264 000 milijonus eurų (78 % viso Europos vystymosi programoms skirto biudžeto) „konvergencijos“ tikslui. Iš šios sumos maždaug 63 000 milijonai atiteks Sanglaudos fondui ir tai yra daug daugiau palyginus su šio fondo biudžetu 2000-2006 m. laikotarpiu, kuris sudarė 18 000 milijonų eurų.

3.4 Turėdamas tai omeny, EESRK teigiamai vertina Komisijos iniciatyvą parengti naujas struktūrinių fondų taisykles ir teisės aktus 2007-2013 m. laikotarpiui, kurie sudarys Europos sanglaudos politikos naują teisinį pagrindą.

3.5 Atsižvelgiant į laikotarpį, numatytą dabartiniams struktūrinių fondų taisyklių atnaujinimui, ir remiantis naujausiais statistiniais duomenimis, Sanglaudos fondas teiks paramą Graikijai, Portugalijai, 10 naujų valstybių narių, įstojusių į ES per paskutiniąją plėtrą, bei Bulgarijai ir Rumunijai, kai tik jos įstos į ES.

3.6 Kalbant apie siūlomą reglamentą dėl Sanglaudos fondo, kuris turi pakeisti Tarybos reglamentą Nr. (EB) 1194/94, EESRK pritaria šio pasiūlymo esmei, pagal kurią šiame reglamente siekiama nustatyti tik pagrindinius tikslus ir svarbiausius nuostatas dėl fondo taikymo srities ir galimybės juo pasinaudoti, o visi kiti šio fondo funkcionavimo aspektai — pagrindiniai principai, užduočių nustatymas ir jų pasidalijimas tarp valstybių narių ir Komisijos, finansinio valdymo taisyklės, audito ir stebėsenos taisyklės — bus numatyti Bendrajame reglamente, taikomame visiems struktūriniams fondams.

3.7 Tokiomis aplinkybėmis Sanglaudos fondas neabejotinai parems veiksmus, **perorientuojančius Bendrijos sanglaudos politiką į ribotą skaičių atrinktų prioritetų, kurių pagrindas — įsipareigojimai ir strategijos, nustatytos 2000 m. Lisabonoje** — konkurencingesnė ekonomika, kuri remiasi žiniomis ir socialine sanglauda — **ir 2001 m. Geteborge** — aplinkos apsaugos svarbos patvirtinimas ir darnaus vystymosi modelio nustatymas.

4. 2004 m. Komisijos pateiktas naujas pasiūlymas priimti Tarybos reglamentą, taikomą Sanglaudos fondui — Konkrečios pastabos

4.1 Pripažindamas, kad struktūrinių fondų taisyklių ir procedūrų suvienodinimas yra tinkama valdymo priemonė — pavyzdžiui, teigiamas dalykas yra gairėse numatyta nuostata, jog Sanglaudos fondo priemonės bus galima programuoti kartu su ERPF priemonėmis, kas sudaro išimtį principui, pagal kurį kiekviena programa bus finansuojama tik iš vieno fondo, — EESRK mano, kad reikia pabrėžti, jog dėl šio suvienodinimo Sanglaudos fondui yra taikomos tam tikros taisyklės, kurios kelia rimtų nuogastavimų.

4.2 EESRK kyla abejonių dėl „Nr.+2“ taisyklės pirmo pritaičymo Sanglaudos fondui vertės. Šios abejonės buvo apskritai išdėstytos EESRK nuomonėje dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį bendrąsias nuostatas, taikomas struktūriniams fondams ⁽⁵⁾.

4.3 Teigiamas ženklas yra tai, kad — kaip nurodyta 1 straipsnio 1 punkte — Sanglaudos fondas yra įsteigiamas siekiant prisidėti prie **teritorinės sanglaudos**, o taip pat ir prie ekonominės ir socialinės sanglaudos, teikiant paramą regionams, kuriose BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 % Bendrijos (25 narių ES) vidurkio.

4.4 Nesunku suprasti šio naujo aspekto svarbą, kadangi Europos Sąjungos plėtra nuo 15 iki 25 narių ne tik sąlygojo vienam gyventojui tenkančio BVP rodiklio maždaug 12,5 % nuosmukį, bet ir pakeitė gyventojų, gyvenančių mažiau išsivysčiusiose srityse, procentinį dydį nuo 20 % iki 25 %.

4.5 Dešimtyje naujų valstybių narių, kurios įstojo į ES 2004 m., maždaug 92 % gyventojų gyvena regionuose, kuriose BVP vienam gyventojui sudaro mažiau nei 75 % Bendrijos (25 narių ES) vidurkio ⁽⁶⁾.

4.6 Siūlomame reglamente priemonės, skirtos Bendrijos sanglaudai sustiprinti, priklauso visuotinei **tvaraus vystymosi skatinimo** veiklai.

4.6.1 Tai liudija 2 straipsnio 3 punktas, kuriame yra numatytos galimos pagalbos teikimo sritys:

- energijos efektyvumas ir atsinaujinantys energijos šaltiniai, kurie priklauso su aplinkosauga susijusiems projektams;
- geležinkeliai, vidaus vandenų keliai ir jūros transportas, o taip pat transporto tinklų tarpusavio suderinamumas ir ekologiškas viešasis transportas, kurie priklauso transporto projektams.

4.7 Nors ši opi sritis nėra aiškiai paminėta, EESRK mano, kad veiksmingas Sanglaudos fondo lėšų panaudojimas investuojant į priemones, skirtas tradicinių energijos šaltinių panaudojimo tobulinimui ir atsinaujinančių energijos šaltinių vis platesniam vartojimui, padėtų sumažinti sanglaudos šalių energetinę priklausomybę. Šiuo metu minėtos šalys importuoja apie 80 % suvartojamos energijos, nors 10 naujai įstojusių šalių yra daug mažiau priklausomos nuo energijos importo iš užsienio.

4.8 Tačiau šie pavyzdžiai neturėtų užgožti fakto, kad skatinant Europoje tvarų vystymąsi būtina skubiai įgyvendinti sanglaudos politiką kaimo vietovėse. Dėl šios priežasties reikia ši sektorių priskirti Sanglaudos fondui, nesukeliant neigiamo poveikio finansavimui, kurį šis sektorius galėtų gauti iš kitų struktūrinių fondų BŽŪP tikslams pasiekti.

⁽⁵⁾ CESE 389/2005

⁽⁶⁾ Komisijos komunikatas dėl Trečiosios ataskaitos apie ekonominę ir socialinę sanglaudą, KOM(2004) 107.

4.9 Turint omeny, kad biudžeto konsolidacija yra vienas iš konvergencijos ir spartesnio Europos ekonominio augimo ramsčių, EESRK vis dėlto kyla tam tikrų abejonių dėl „per didelio biudžeto deficito“ sąlygos galimo nelankstaus taikymo Sanglaudos fondo pagrindiniams tikslams, kaip numatyta svarstomo pasiūlymo 4 straipsnyje.

4.10 Iš tiesų, toks nelankstumas gali turėti žalingo poveikio tikslingam Sanglaudos fondo lėšų panaudojimui: šių lėšų skyrimas priklauso nuo to, ar per didelis deficitas buvo sumažintas, tačiau viena iš per didelio deficito priežasčių gali būti valstybės narės vyriausybės pastangos pašalinti ekonominius, socialinius ir teritorinius skirtumus.

4.11 Nevertėtų pamiršti, kad tai, jog valstybei narei pavyko užtikrinti, kad jos biudžeto deficitas neviršija priimtų normų, dar nereiškia, kad ši valstybė narė sugebėjo pašalinti ekonominius, socialinius ir teritorinius skirtumus.

5. Išvados ir rekomendacijos

5.1 Apskritai, EESRK pritaria šiam pasiūlymui priimti Tarybos reglamentą dėl Sanglaudos fondo, o taip pat ir Sanglaudos fondui taikomų procedūrų suderinimui su bendrosiomis taisyklėmis, parengtomis kitiems struktūriniams fondams.

5.2 Sprendimas išplėsti Sanglaudos fondo taikymo sritį, įtraukiant infrastruktūros vystymo politikas, pagal kurias sprendžiami opūs aplinkosauginiai klausimai — pavyzdžiui, ekologiškas viešasis miesto transportas — taip pat yra pabrėžtinai kaip teigiamas.

5.3 Kad „konvergencijos“ tikslas būtų pasiektas veiksmingiau ir greičiau, EESRK rekomenduoja, kad Komisija bendradarbiautų su valstybėmis narėmis užtikrinant, kad jų veiklos programos garantuoja tikslingą ir suderintą ERPF ir Sanglaudos fondo lėšų panaudojimą taip, kad paramą gaunančiose valstybėse narėse nacionalinė konvergencija vystytųsi kartu su regionine konvergencija.

5.4 Šiuo metu svarstydamas stabilumo ir konvergencijos pakto privalumus ir galimus trūkumus, EESRK ragina Komisiją tinkamai ištirti, ar „per didelio biudžeto deficito“ sąlygą tikrai verta taikyti Sanglaudos fondo paramą gaunančių valstybių narių tikslams. Reikia visados prisiminti, kad ši sąlyga neturi būti taikoma, jeigu ji trukdo panaudoti Sanglaudos fondo lėšas „konvergencijos“ tikslui pasiekti.

5.5 Galiausiai, kaip nurodyta nuomonėje dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį bendrąsias nuostatas, taikomas struktūriniams fondams⁽⁷⁾, EESRK ragina skirti daugiau lėšų Sanglaudos fondui, turint omeny tai, kad numatyto lėšų padidinimo poveikis bus visiškai menkas, kadangi daug daugiau valstybių narių, įstojusių į ES per paskutinįją plėtrą, gaus paramos iš šio fondo.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ CESE 389/2005.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos regioninės plėtros fondo

KOM(2004) 495 galutinis — 2004/0167 (COD)

(2005/C 255/18)

2004 m. gruodžio 21 d. Europos Sąjungos Taryba, atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnį, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos regioninės plėtros fondo*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, Ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą 2005 m. kovo 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas buvo J. Matousek.

416-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. balandžio 6-7 d. (bandžio 6 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 123 nariams balsavus „už“, 1 nariui balsavus „prieš“ ir 4 nariams susilaikius, priėmė šią nuomonę:

1. Preambulė

1.1 Ši nuomonė parengta atsižvelgiant į bendrą EESRK nuomonės dėl bendrųjų reglamentų ⁽¹⁾ svarstymo kontekstą. Ji taip pat siejasi su kitomis komiteto nuomonėmis dėl Sanglaudos fondo ⁽²⁾, Europos pasienio bendradarbiavimo grupės (EPBG), Europos socialinio fondo ⁽³⁾ ir Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪKPF) ⁽⁴⁾ reglamentus.

1.2 Nuomonė atspindi pasaulio ekonomikos permainų, pasaulio rinkose labai padidėjusios konkurencijos poveikį ir Europos Sąjungos iššūkius. Jos išeities taškas — neatidėliotina būtinybė imtis visų priemonių, kad ES pasaulyje užimtų padėtį, atitinkančią Europos potencialą. Joje pripažįstama būtinybė per trumpą arba vidutinės trukmės laikotarpį sutelkti visus svarbius išteklius, kurių reikia naujųjų valstybių narių, kaip neatsiejamų ES ekonomikos ir visuomenės dalies, įskaitant nematomą regioninių struktūrų galią, gebėjimams stiprinti. Tai galima įgyvendinti spartinant pažangą ir stengiantis pasiekti aukštesnį ekonomikos tikrosios konvergencijos lygį visos Sąjungos ekonomikos mastu. Dėl to, ES pagrindiniams raidos uždaviniams, paremtiems tvariu vystymusi ir kokybišku Europos socialiniu modeliu, aktyviai spręsti ypač svarbios tampa sanglaudos politika ir jos naudojamos priemonės.

2. Santrauka

2.1 Šiame dokumente pirmiausia trumpai apibūdinami Europos sanglaudos ir struktūrinės politikos sunkumai, be to, pateikiamos kelios bendro pobūdžio pastabos ir siūlomo reglamento santrauka.

2.2 Baigiamajame skirsnyje komitetas pateikia išsamesnes pastabas dėl konkrečių siūlomo reglamento straipsnių. Komitetas iš esmės pritaria bendram Komisijos požiūriui rengti šiuos reglamentus. Be to, komitetas nusprendžia, kad:

2.2.1 jis pritaria, kad fondo remtini veiksmai glaudžiai siejasi su Europos Sąjungos prioritetais, apibrėžtais Lisabonos ir Gėtėborgo viršūnių susitikimuose.

2.2.2 turėtų būti pritarta išlaidoms būstui ir atnaujinimui, susijusioms su regeneravimu ir vystymu.

2.2.3 didžiausias prioritetas turėtų būti teikiamas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, naujovėms ir verslininkystei, visų pirma siekiant paremti mažų ir vidutinių įmonių (MVI) vystymąsi.

2.2.4 taip pat svarbus tvarus turizmas, viešasis transportas ir atsinaujinanti energija.

2.2.5 turėtų būti plačiai nagrinėjamos naujovės, stengiantis remti informacijos ir ryšių technologijų plėtrą ir diegimą.

2.2.6 pritaria pasiūlymams skatinti Europos teritorinį bendradarbiavimą ir mano, kad jį reikėtų stiprinti.

2.2.7 nuostatos dėl miesto vietovių ir miestų susiliejimo turėtų akivaizdžiai palengvinti glaudesnę Bendrijos miestų bendradarbiavimą.

2.2.8 Turėtų būti remiamos kaimo vietovės, kad jose būtų vykdoma įvairesnė veikla.

2.2.9 Nuostatos turėtų aiškiai palengvinti sanglaudos programų įgyvendinimą vietovėse su gamtinėmis kliūtimis, atokiausiuose regionuose, o taip pat salose susiduriančiose su savitomis problemomis (įskaitant mažąsias valstybes salas).

⁽¹⁾ KOM(2004) 492 galutinis – 2004/0163 (AVC), CESE 389/2005.

⁽²⁾ KOM(2004) 494 galutinis – 2004/0166 (AVC), CESE 390/2005.

⁽³⁾ KOM(2004) 493 galutinis – 2004/0165 COD, CESE 250/2005.

⁽⁴⁾ KOM(2004) 490 galutinis – 2004/0161 (CNS), CESE 251/2005.

3. Bendros pastabos

3.1 Trečiajame ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešime ⁽⁵⁾ Komisija atkreipė dėmesį į Sąjungos uždavinius, susijusius su skirtumų sumažinimu ir plėtra. Ji atkreipė ypatingą dėmesį į:

- menką dalyvavimo tęstiniuose mokymuose lygį naujų valstybių narių mažiau pasiturinčiuose regionuose, kurių vystymasis yra kur kas lėtesnis;
- didelį išlaidų moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai (MTTP) skirtumą;
- vis dar esančius skirtumus, susijusius su regionų galimybe naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis (IRT);
- į būtinybę, kad išliktų nuolat aukšti augimo tempai, visų pirma naujosiose valstybėse narėse;
- neproporcingą tiesioginių užsienio investicijų, kurios patenka į ekonomiškai stipresnius regionus, skaičių;
- užimtumo lygį, kuris yra daug žemesnis, nei numatyta Lisabonos tiksluose.

3.2 EESRK pritarė pranešimui ir konstruktyviam struktūrinių fondų indėliui, tačiau pripažino, kad „vis dar esama labai didelių skirtumų, susijusių su gerove ir ekonominės veiklos rezultatais“. Komitetas taip pat pripažino, kad „plėtra gerokai išplės Bendrijos vidaus rinką, atverdamas naujas galimybes“, tačiau kartu plėtra lems ir daugiau skirtumų ⁽⁶⁾.

3.3 Todėl reikalinga reforma, kuri pašalintų pirmiau nurodytus skirtumus, kad būtų galima spręsti konkrečius su plėtra susijusius uždavinius ir toliau įgyvendinti Lisabonos darbotvarkės tikslus dėl konkurencingumo didinimo, daugiau ir geresnių darbo vietų sukūrimo, socialinės integracijos ir aplinkos tvarumo. Komitetas nori pabrėžti, kad šis sričių suskirstymas reglamente turėtų būti aiškus, o veiklos sritys, apibrėžtos pagal įvairius prioritetus, būtų laikomos priemonėmis ar priemonių grupėmis, kurias regionai ir valstybės narės naudotų rengdamos programas, didinančias augimą per ilgesnį laikotarpį ir konkurencingumą.

3.4 Kaip nurodyta preambulėje, ši nuomonė parengta atsižvelgiant į EESRK nuomonės dėl bendrųjų reglamentų ⁽⁷⁾ kontekstą. Šiame dokumente pateiktos išsamios pastabos dėl klausimų ir būtinybės dažniau įtraukti į darbą socialinius ir ekonominius partnerius ⁽⁸⁾. Socialiniai partneriai, kaip ir kitos atitinkamos pilietinės visuomenės organizacijos, turėtų dalyvauti visose programų rengimo ir įgyvendinimo stadijose bei jiems turėtų būti suteikta galimybė visateisiai dalyvauti tęstinio darbo komitetų veikloje. Socialiniai partneriai turėtų dalyvauti visuose programų rengimo ir įgyvendinimo etapuose ir būti visateisiais priežiūros komitetų nariais. Šioje nuomonėje taip pat tvirtinama, kad Komisija turėtų skatinti veiksmingas partnerystes. Komiteto nuomone, tai būtų ypač veiksminga tuomet,

kai būtų laikomasi šių partnerystės sprendimų. Šioje nuomonėje taip pat išdėstytas Komiteto požiūris į naujuosius prioritetus ⁽⁹⁾, kurie būtini siekiant tinkamai įveikti su plėtra susijusius sunkumus. Šioje nuomonėje prioritetai aprašomi susiejant juos su konkrečiais Europos regioninės plėtros fondo reglamentais. Komitetas jau išdėstė savo bendrą nuomonę, kad sanglaudos politikos uždaviniams įgyvendinti turėtų būti skirtos pakankamos lėšos. Be to, yra klausimų, susijusių tiek su „senosiomis“, tiek su „naujosiomis“ valstybėmis narėmis.

3.4.1 Pirmiausia — ribotų lėšų ir jų optimalaus paskirstymo problema, palyginti su įsisavinimo gebėjimu (bendras finansavimas) naujosiose valstybėse narėse ir ypač skurdžiuose regionuose bei vietovėse.

3.4.2 Antra, statistinio poveikio ir „specialios laikinos paramos nutraukimo“ problema, kuri kelia sunkumų „senosioms“ valstybėms narėms, yra svarbi ir dabartinėms naujosioms valstybėms narėms, kurios po kitos 2007 m. ES plėtros turės atsižvelgti į tai, kad kai kurie regionai gali prarasti teisę gauti pagalbą.

3.4.3 Su tuo susiję ir klausimai, kokie metodai turėtų būti naudojami apskaičiuojant ekonominės veiklos rodiklius (bendras vidaus produktas — BVP), jei naujosios narės kiltų pavojus prarasti teisę gauti pagalbą, ypač Europos regioninės plėtros fondo (ERPF). Nors Europos bendrųjų statistikos tarnyba (Eurostat) turi surinkusi tik trejų 2000-2002 metų išsamius regioninius duomenis, tai gali sukelti sunkumų tiems regionams, kurių dalis ES bendrajame vidaus produkte (BVP) mažėja.

3.5 Yra daugiau EESRK pateiktų arba dar rengiamų nuomonių, susijusių su ES politikos ir ekonomikos strategija, pramonės arba struktūrinėmis permainomis, moksliniais tyrimais ir technologijų plėtra bei naujovių diegimu, turizmo plėtra, miestų aglomeracijų, infrastruktūros, vietovių, turinčių gamtinių kliūčių ir atokiausių regionų ir kt. problemomis, regionų ir sanglaudos mastu. Įvykus plėtrai, kai kurias iš jų reikėtų papildyti. Kartu su plėtra į rytus atsiranda naujų galimybių ir naujų uždavinių, kurie iš esmės skiriasi nuo ankstesnių plėtros etapų galimybių ir uždavinių.

4. Pasiūlymo dėl reglamento santrauka

4.1 Pasiūlytame reglamente apibrėžti „Europos regioninės plėtros fondo uždaviniai“.

4.2 Fondo paskirtis — padėti mažinti regionų išsivystymo skirtumus ir kartu padėti įgyvendinti Bendrijos tikslus didinti konkurencingumą, kurti darbo vietas ir skatinti tvarų augimą. Į fondo veiklos sritis įeina pagalba našioms investicijoms, infrastruktūrai, kitoms vystymosi iniciatyvoms ir techninei pagalbai. Fondas savo pagalbą skirs tokiems teminiams prioritetams kaip konvergencija, regionų konkurencingumas ir užimtumas ir Europos teritorinis bendradarbiavimas.

⁽⁵⁾ Trečiasis ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešimas — nauja sanglaudos partnerystė, KOM(2004) 107 galutinis.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Trečiojo ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešimo, OL C 302, 2004 12 7, 60 p.

⁽⁷⁾ CESE 389/2005.

⁽⁸⁾ CESE 389/2005, 3.3 punktas.

⁽⁹⁾ CESE 389/2005, 3.4 punktas.

4.2.1 Kalbant apie konvergenciją, ERPF pagalba daugiausia skirta tvariam vystymuisi remti, sutelkiant ir stiprinant vidaus pajėgumus ir apibrėžiant veiklos rūšis, kurioms turi būti suteikta pagalba. Jos apima mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, informacinės visuomenės skatinimą, tvarią gamybą ir aplinką, turizmo skatinimą, investicijas į transportą, energijos tiekimo patikimumo užtikrinimą, investicijas į švietimą, kurios didina regionų patrauklumą, gerina sveikatos paslaugų teikimą, kurios padeda užtikrinti ekonominį vystymąsi ir pagalbą MVĮ darbo vietoms kurti.

4.2.2 Kalbant apie regionų konkurencingumą ir užimtumą, pasiūlytame reglamente dėmesys pirmiausia bus skiriamas naujovėms ir žinių ekonomikai skatinti. Ypač didinant mokslinių tyrimų ir technologijų plėtrą (MTTP) ir inovacinius gebėjimus, tiesiogiai susijusius su regioninės plėtros uždaviniais, stiprinant naujoves MVĮ, skatinant naujų idėjų ekonominį panaudojimą ir sukuriant naujas finansines priemones ir inkubatorius, kad būtų skatinamos žinioms imlios įmonės. Be to, dėmesys bus skirtas rizikos aplinkai prevencijai, įskaitant investicijų užkrėstoms vietoms atgaivinti skatinimą, energijos efektyvumui, švariam viešajam transportui ir rizikos prevencijai. Trečia, fondo pagalba bus skiriama investicijoms ne pagrindiniuose miestuose, kad galima būtų pagerinti galimybes naudotis transporto tinklais ir skatinti naudojimąsi IRT.

4.2.3 Kalbant apie Europos teritorinį bendradarbiavimą, pirmiausia dėmesys bus skirtas pasienio strategijos kryptims, skirtoms tvariam teritorijų vystymui, rengti. Ypač skatinant verslumą ir MVĮ, turizmo, kultūros ir pasienio prekybos plėtojimą. Be to, yra siūlomos veiklos rūšys, kurios būtų skirtos palengvinti naudojimąsi transporto ir IRT tinklais, pasienio vandens ir energijos tinklais, bendradarbiavimą sveikatos ir švietimo srityse. ERPF taip pat gali padėti finansuoti pasienio darbo rinkų iniciatyvų skatinimą. Antra, šioje srityje siekiama remti nacionalinį bendradarbiavimą, įskaitant dvišalį jūros regionų bendradarbiavimą, kad būtų skatinamas požiūris į atliekų ir vandens tvarkymą, prieigą prie transeuropinių transporto tinklų ir pažangių IT sistemų, rizikos aplinkai prevencijos ir mokslinių bei technologijų tinklų. Trečia, bus siekiama didinti regioninės politikos veiksmingumą skatinant kurti tinklus ir keistis patirtimi, visų pirma naujovių, aplinkos ir rizikos prevencijos bei miestų atgaivinimo srityse.

4.3 Siūlomame reglamente nurodytos tinkamos išlaidos ir pateiktos konkrečios nuostatos dėl šių dalykų:

4.3.1 miestų teritorijos: ERPF remis dalyvavimą skatinančių integruotos strategijos kryptų kūrimą, kad būtų sprendžiama daug miestų aglomeracijų ekonominės, aplinkos ir socialinių

problemų. Šiame straipsnyje leidžiama ERPF lėšas ribotai naudoti remti veiklą, priklausančią Europos socialinio fondo veiklos sričiai.

4.3.2 kaimo vietovės: siūloma, kad ERPF intervencija į šias vietoves būtų labiausiai susijusi su ekonominės veiklos įvairinimu, užtikrinant papildomumą su priemonėmis, kurias finansuoja Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondas (EŽŪKPF) ir Europos žuvininkystės fondas (EŽF).

4.3.3 gamtinių kiliūčių turinčios vietovės: kalbant apie regionines programas, taikomas vietovėms, turinčioms gamtinių kiliūčių, ERPF pirmiausia investuoja į prieinamumo gerinimą, kultūros paveldo skatinimą, subalansuotą gamtos išteklių naudojimą ir turizmą.

4.3.4 atokiausi regionai: ERPF remia krovinių vežimo paslaugas ir papildomas sandėliavimo, priežiūros ir darbo jėgos pasiūlos išlaidas.

4.3.5 yra ir konkrečių nuostatų dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo. Šios nuostatos apibrėžia, koks turi būti veiklos programų turinys; jos apima klausimų analizę ir prioritetų pagrindimą, finansų lenteles ir įgyvendinimo nuostatas. Be to, jos taip pat apibrėžia galimas programos valdymo priemones, įskaitant konkrečią teisinę priemonę dėl konkrečios pasienio bendradarbiavimo institucijos sukūrimo.

4.3.6 baigiamosios nuostatos: Jos patvirtina dabar galiojančio Reglamento (EB) Nr. 178/99 pereinamojo laikotarpio nuostatas ir formaliai nurodo reglamentų įsigaliojimo ir peržiūrėjimo datas, atitinkamai 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. gruodžio 31 d.

5. Komiteto nuomonė

5.1 Įžanga, reglamentų taikymo sritis ir tinkamos išlaidos (1, 2, 3, 7 ir 13 straipsniai)

5.1.1 Komitetas pritaria 2 straipsnyje nurodytai aiškiai sąsajai tarp fondo paskirties ir Bendrijos, o ypač Lisabonos darbotvarkės, tikslų. Panašiai Komitetas norėtų patvirtinti pagalbos aiškiems teminiams prioritetams būtinybę. Pataisyti Lisabonos tikslai dėl ilgalaikių augimo tempų didinimo ekonomiškai silpniausiuose regionuose ir Europos Sąjungos konkurencingumo stiprinimas turi būti naujųjų programų tikslas. Reglamentas turi nustatyti veiklos rūšis, kurios gali būti įtrauktos į konkrečias programas, kurios atitiks kiekvieno regiono konkrečias sąlygas, padėdamos siekti bendrų tikslų didinant augimą ir stiprinant konkurencingumą. Rengiant ES gaires ir nacionalines strategijas kryptis, dėmesys turi būti

skirtas atnaujintai Lisabonos darbotvarkei parengti. Rengiant šiuos dokumentus, aktyviai turėtų dalyvauti socialiniai partneriai. Komitetas nuomonėje ⁽¹⁰⁾ įrodinėjo, kad būstų atnaujinimas ir galimybė suteikti priimtina būstą pagrindiniams darbuotojams buvo neatsiejama atnaujinimo dalis ir turėjo ypač didelę įtaką miesto ir kaimo plėtros politikoje, dėl to Komitetas yra nusivylęs, kad 7 straipsnyje nėra numatytos išlaidos būstui. Komiteto požiūriu, išlaidoms būstui, kurios yra glaudžiai susijusios su atnaujinimu ir plėtra, turėtų būti pritarta, o taip pat išlaidos būstui, kurios yra senesnių miesto ir pramonės rajonų atnaujinimui skirtų programų dalis, turėtų būti tinkamos.

5.2 Konvergenciją skatinanti veikla

5.2.1 Komitetas pabrėžė mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) bei naujovių ir verslumo svarbą. Išanalizavus trečiąją sanglaudos pranešimą buvo nurodyta, kad esama didelių skirtumų investicijų į MTTP srityje, ir nurodė, kad naujovės ir verslininkystė yra labai svarbios sritys dideliems ekonominio augimo tempams išlaikyti Bendrijos mažiau pasiturinčiuose regionuose. Komitetas pakartojo savo nuomonę dėl šios veiklos svarbos. Jis taip pat pažymėjo, kad kai kurioms naujosios valstybės narėms EKPF parama bus ypač svarbi kuriant būtiną mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros centrų tinklą, kuris sujungtų regioninius universitetus ir įmones (ypač remiant mažas ir vidutines įmones), kad šio regiono padėtis taptų panašesnė į išsivysčiusios Europos padėtį.

5.2.2 Komitetas taip pat įrodinėjo, kad prieigos prie plačiajuosčio belaidžio ryšio tinklų užtikrinimas ir pagalba mažoms ir vidutinėms įmonėms naudojantis IRT teikiamais patogumais yra labai svarbūs atsiliekančiuose regionuose.

5.2.3 Nuostatose dėl aplinkos yra numatyta daug veiksmų; šiame straipsnyje vertėtų paaiškinti, jog buvo svarbios investicijos į tvarų vystymąsi ir atsinaujinančios energijos skatinimą.

5.2.4 Tvaraus turizmo ir didelės pridėtinės vertės skatinimas yra sveikintinas, nes jis labai daug prisideda prie regioninės ekonomikos vystymo ir yra itin svarbus kaimo ir miesto vietovėse. Turizmo poveikis transeuropiniam transporto tinklui dėl jo daromos įtakos Europos gyventojų informuotumui didinti nėra pakankamai įvertintas. Be to, investicijos į tinkamą infrastruktūrą, paslaugas ir tinkamą aplinką gali didinti regionų, kurie šiandien nėra laikomi turistų lankomomis vietomis, patrauklumą.

5.2.5 Transporto infrastruktūros stiprinimas lieka vienas didžiausių ekonomikos augimą lemiančių veiksnių. Reikėtų pritarti investicijoms, sujungiančioms regionus su pagrindiniais Europos tinklais ir rinkomis. Tinkamos, švarios ir integruotos transporto sistemos yra svarbios miestuose ir miesteliuose, mažinant transporto šrautus tiek kaimo, tiek miesto vietovėse, taip pat mažinant socialinę atskirtį.

5.2.6 Transeuropinių energetikos tinklų vystymas didins tiekimo patikimumą ir stiprins valstybių narių tarpusavio integraciją. Energijos efektyvumas ir atsinaujinanti energija taip pat gali sudaryti galimybes kurti naują verslą, kuris galėtų prisidėti prie atsiliekančių regionų augimo ir konkurencingumo didinimo.

5.2.7 Investicijos į švietimą taip pat turi tiesioginę įtaką naujovėms ir konkurencingumui bei žmogiškojo kapitalo kūrimui. Kaip buvo anksčiau paminėta, atsiliekantys regionai turi gerokai mažiau galimybių visą gyvenimą trunkančiam ir nuolatiniam mokymuisi. Šioje reglamento redakcijoje kalbama tik apie „regionų patrauklumo ir gyvenimo kokybės didinimą“. Komitetas pripažįsta sutelkimo būtinybę ir Europos socialinio vystymo fondo vaidmenį, tačiau, atsižvelgdamas į švietimo srities svarbą, norėtų, kad šio straipsnio taikymo sritis būtų platesnė ir ERPF ir ESF ⁽¹¹⁾ tarpusavio koordinavimas glaudesnis. Komitetas norėtų pabrėžti naujų bendravimo problemų sprendimų svarbą daugiakalbėje Europoje. Nepaisant oficialaus komercinio pasiūlymo dėl kalbų mokymo, padėtis, nors ir šiek tiek pagerėjusi, išlieka nepatenkinama.

5.2.8 Straipsnyje numatomos investicijos į sveikatos apsaugos sistemą, kurios galėtų prisidėti prie regioninės plėtros ir gyvenimo kokybės, ir Komitetas pritaria tam.

5.2.9 Parama MVĮ yra svarbi, o tinkama regioninė verslininkystės politika gali pritraukti investicijas į ekonomiškai silpnus regionus. Turėtų būti sudarytos galimybės taikyti paskatas ir kitas svarbias sistemos priemones pritraukti užsienio investuotojus į regionus, kuriems jų reikia, remti strateginę svarbą ES turinčius sektorius ir remti naujoviškas bendrovių ir organizacijų grupes.

5.3 Regioninį konkurencingumą skatinanti veikla (5 straipsnis)

5.3.1 Kalbant apie Naujoves, Komitetas norėtų pasiūlyti platų požiūrį į naujovių įgyvendinimo procesą; dažnai nauji darbo metodai ir vadybos naujovės bei *Žmonių santykiai* gali prisidėti prie įmonių sėkmės ir konkurencingumo didinimo ne mažiau negu naujos technologijos, produktai ir procesai. Be to, darbo

⁽¹⁰⁾ 2000–2006 m. struktūrinių fondų programavimo dokumentas: pradinis iniciatyvos urbanistinis įvertinimas, OL C 133; 2003 6 6, p. 53, 3.3 ir 4.7.1 punktai.

⁽¹¹⁾ Komitetas primygtinai teigia, kad būtų geriau turėti vieną bendrą sanglaudos politikai skirtą fondą, kuris spręstų šiuos klausimus (KOM (2004) 492 galutinis – 2004/0163 (AVC), CESE 389/2005).

santykių modernizavimas gali būti išankstinė sąlyga, lemianti sėkmingą naujas technologijų įdiegimą ir todėl yra itin svarbus siekiant Lisabonos darbotvarkės tikslų. Reglamente turėtų būti nurodyti šie veiksniai ir, pripažįstant esminį ESF vaidmenį šiose srityse, turėtų būti remiama tinklas, leidžiantis skatinti geriausių praktiką naujovių srityje.

5.3.2 Komitetas pritaria išsipareigojimui laikytis tikslų, susijusių su tvariu vystymusi, energijos efektyvumo didinimu ir atsinaujinančios energijos šaltinių skatinimu. Tačiau yra ir konkrečių verslo galimybių aplinkos apsaugos technologijų kūrėjams, projektuotojams ir gamintojams, kurios taip pat gali prisidėti prie regionų ekonominės plėtros. Komitetas taip pat pritaria nuorodai į švarų viešąjį transportą ir pripažįsta, kad tinkamai remiamos ir integruotos viešojo transporto sistemos gali būti labai svarbios mažinant transporto srautus miestuose bei sprendžiant socialinės atskirties problemas miestų ir kaimų vietovėse.

5.3.3 Pripažįstama, kad pagrindinių transporto rūšių ir kitokio susisiekimo stiprinimas yra svarbi sudėtinė plėtros dalis. Kaimo vietovės gali turėti mažiau privalumų, nes rinka nėra pakankama norimai infrastruktūrai sukurti. Šioje srityje yra svarbus Bendrijos politikos kryptį derinimas, todėl Komitetas norėtų užtikrinti, jog šioje srityje skatintinos veiklos rūšys nebūtinais turi būti tik tos. Galimybė pasinaudoti informacinių ryšių ir technologijų priemonėmis ne miestuose taip pat svarbi, tačiau dažnai patarimas, verslo parama ir įgūdžių ugdymas būna svarbesnis už fizinę prieigą ir ryšį, kuris leistų MVĮ pasinaudoti IRT teikiama patogumais. Be to, Komitetas mano, kad mes turime užtikrinti, kad informacijos ir ryšių technologijos būtų prieinamos visiems gyventojams, vengiant sukurti skaitmeninį pasidalijimą, kuris lemtų socialinę atskirtį. Šie pastarieji klausimai taip pat labai svarbūs didžiausiuose miestų centruose.

5.4 Europos teritorinį bendradarbiavimą skatinanti veikla (6 straipsnis)

5.4.1 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymams remti pasienio, nacionalinį ir regioninį bendradarbiavimą atsižvelgiant į Interreg⁽¹³⁾ įgytą patirtį. Tačiau Komisijos pasiūlymuose numatytos skirtingos veiklos rūšys, atsižvelgiant į pasienio ar tarpvalstybinius projektus; dabartiniame reglamente nebuvo nurodyta daug svarbių veiklos sričių, kurias remia programa, apimanti tarpreregioninius tinklus, pvz., konvergenciją skatinanti veikla, konkrečios veiklos rūšys kaimo vietovėse, vietovėse, turinčiose gamtinių kliūčių ir atokiausiuose regionuose.

5.4.2 Komitetas remia konkrečias priemones, stiprinančias ES 15 valstybių narių ir naujų valstybių pasienio bendradarbiavimą priešų šalių išorės sienų. Taip siekiama sukurti iš

tikrųjų naujus, dinamiškus ir gyvybingus regionus, turinčius bendrą arba bendrai naudojamą (įskaitant sveikatos priežiūros ir švietimo) infrastruktūrą, užmegzti ryšius, dėti pastangas įveikti kalbos sunkumus ir naudotis kultūros pasiekimais. Struktūriniai fondai padės spręsti pajamų ir kainų skirtumų problemas bei skatins ekonomikos plėtrą. Komitetas pritaria naujai Europos kaimynystės politikai⁽¹³⁾, jos naujoms priemonėms, o taip pat galimam ryšiui su trečiosiomis šalimis, ir nori, kad ji būtų parengta kitą programavimo laikotarpį, o taip pat norėtų, kad šias priemones galėtų paremti ERPF.

5.4.3 Komitetas atkreipia dėmesį į nuostatas dėl pasienio regionų darbo rinkos iniciatyvas ir siūlo reglamentuose ypač paremti stojimo sutartyse priimtus išsipareigojimus dėl darbo rinkos standartų ir Lisabonos tikslų įgyvendinimo. Komitetas taip pat teigia⁽¹⁴⁾, kad šios programos turėtų atsižvelgti į būtinybę įveikti įvairias socialinės diskriminacijos formas. Komitetas norėtų gauti išaiškinimą šiuo klausimu ir norėtų, kad būtų užtikrinta, jog visos ERPF remiamos veiklos rūšys priemonės apims pasienio regionų tinklus. Komitetas konkrečiai paprašė atskiros programos regionams, besiribojantiems su naujomis valstybėmis narėmis, tačiau į tai nebuvo atsižvelgta, todėl Komitetas norėtų, kad reglamente būtų paremtos šios veiklos sritys ir į reglamentą vertėtų įtraukti konkrečią nuorodą.

5.4.4 Pasiūlyme dėl reglamento yra nuostata dėl Europos pasienio bendradarbiavimo grupės sukūrimo. Komitetas parengė šiuo klausimu konkrečią nuomonę⁽¹⁵⁾ ir šio darbo išvados taip pat turėtų būti įtrauktos į reglamentus.

5.4.5 Išlaidų tinkamumas turi būti nustatytas nacionaliniu lygiu, esant tam tikroms išimtimis, kurioms turi būti nustatytos konkrečios nuostatos. Ši svarbi sąlyga turėtų būti paaiškinta. Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atveju, negrąžintinas PVM turi būti priskirtas prie tinkamų išlaidų, nes tai yra realios projektų sąnaudos.

5.5 Konkrečios nuostatos dėl teritorinių ypatumų

5.5.1 Miestų (8 straipsnis)

5.5.1.1 EESRK pasiūlė specialią miestų programą. 8.1 straipsnyje nurodytos veiklos rūšys turėtų turėti visus miestų bendrųjų iniciatyvos ypatumus ir todėl Komitetas norėtų, kad reglamentavimas būtų aiškus, kad bendrijos miestai galėtų dirbti kartu.

⁽¹³⁾ KOM(2004) 628, galutinis, 2004/0219 (COD).

⁽¹⁴⁾ OL C 302, 2004 7 12, p. 60, 7.8 punktas, Nuomonė dėl trečiojo ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešimo.

⁽¹⁵⁾ CESE 388/2005.

⁽¹²⁾ OL C 302, 2004 7 12, p. 60, Nuomonė dėl trečiojo ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešimo.

5.5.1.2 Šiame straipsnyje yra taip pat nuostata, leidžianti finansuoti veiklos rūšis pagal Reglamentą (EB) Nr. 1784/1999 dėl Europos socialinio fondo ⁽¹⁶⁾. Reglamentas apsiriboja priemonėmis, kurios yra numatytos pagal *Regioninio konkurencingumo ir užimtumo* tikslą ir sudaro 10 % tam tikram prioritetui ⁽¹⁷⁾ skirto finansavimo. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į ketinimą turėti vieną bendrą fondą vienai bendrai programai, turėtų būti išplėstas darbo rinkos ir žmogiškojo kapitalo finansavimas, numatytas šiose programose. Tai turėtų būti taikoma visoms ERPF programoms, o ne tik miestų dimensijai, ir turėtų būti taikoma visiems trims teminiams prioritetams. Siekiant užtikrinti pakankamą lankstumą, 10 proc. taikoma visai programai.

5.6 Kaimo vietovės ir nuo žuvininkystės priklausomos vietovės (9 straipsnis)

5.6.1 Komitetas norėtų konkrečiai pakomentuoti būtinybę užtikrinti, kad visos veiklos rūšys neapsiribotų tik žemės ūkio projektais, ir pritaria, kad dėmesys yra skirtas infrastruktūrai, telekomunikacijoms, naujoms ekonominės veiklos rūšims, ryšių tarp miesto ir kaimo vietovių stiprinimui ir turizmo skatinimui. Tačiau į šį sąrašą reikėtų įtraukti visuotinės svarbos paslaugas, naujoves ir ryšių su aukštojo mokslo institucijomis stiprinimą, nes visa tai yra laikoma svarbiu kaimo vietovių veiklos įvairinimo veiksmu. Komitetas taip pat pritaria Komisijos pradiniam užtikrinimui, kad naujosios priemonės būtų „įtrauktos į bendrosios žemės ūkio politiką“ ⁽¹⁸⁾. Šiame pasiūlyme dėl reglamento reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų „aiškius skiriamuosius kriterijus“ tarp priemonių, kurias finansuoja ERDF ir Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondas (EŽŪKPF) bei EŽF, taip pat tinkamai įrodytų šių fondų finansuojamų veiksmų papildomumą ir darną. Komitetas pritaria šioms priemonėms ir nurodo dar išsamesnį darbą, kurį Komitetas atliko Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪKPF) srityje

5.7 Gamtinių kliūčių turintys regionai ir atokiausi regionai (10 ir 11 straipsniai)

5.7.1 Komitetas mano, kad reikalingas tolesnis solidarumas su šiais regionais, turinčiais konkrečių sunkumų, ir pritaria

šiems pasiūlymams. Atskiroje nuomonėje ⁽¹⁹⁾ Komitetas įvertino nuolatinių gamtinių ir struktūrinių kliūčių turinčių regionų poreikius ir pateikė konkrečias pastabas dėl Komisijos bendrų pasiūlymų, išdėstytų trečiajame sanglaudos pranešime. Reglamente dėl ERPF yra daug klausimų, kurie pirmiausia buvo pateikti šioje nuomonėje, ir Komitetas pritaria, kad į ERPF paramos kriterijus būtų įtraukta teritorinė dimensija. 10 straipsnyje yra išsireiškimas „nepažeidžiant 3 ir 4 straipsnių“, kuri leidžia manyti, kad šie regionai gali gauti paramą pagal minėtus prioritetus, ir vertėtų aiškiai nurodyti reglamente, kad taip yra iš tikrųjų. 11 straipsnyje yra panašiai nurodyta, kad pagal šią nuostatą galima finansuoti papildomas išlaidas 4 straipsnyje nurodytiems veiksams, kuriems Komitetas pritaria. Vėlgi vertėtų paaiškinti, kad šie regionai gali gauti paramą pagal kitus tikslus.

5.8 Konkrečios nuostatos dėl teritorinio bendradarbiavimo tikslo (12 straipsnis ir 14–22 straipsniai)

5.8.1 Komitetas pritarė pasiūlymui dėl naujos teisinės priemonės bendradarbiavimui palengvinti. Šiais papildomais reglamentais siekiama, kad veiksmingas bendradarbiavimas vyktų sklandžiau, tačiau jie turi vieną trūkumą — juose nėra aiškios nuostatos dėl socialinių partnerių, kaip ir kitų konkrečių ar bendrus piliečių interesus atstovaujančių organizacijų, dalyvavimo stebėjimo komitetuose. Būtina paaiškinti sąsają tarp ERPF (18 straipsnis) ir Europos pasienio bendradarbiavimo grupės (EPBG), ypač suteikiant valstybėms narėms EPBG valdymo institucijos pareigas.

5.8.2 Šie klausimai buvo svarstyti išsamiau ir Komitetas padarė konkrečias išvadas dėl Europos pasienio bendradarbiavimo grupės sukūrimo ⁽²⁰⁾.

5.9 Baigiamosios nuostatos (22–26 straipsniai)

5.9.1 Jos patvirtina dabartinio reglamento (EB) Nr. 178/99 pereinamojo laikotarpio nuostatas ir oficialiai nustato reglamento siūlomas įsigaliojimo ir peržiūrėjimo datas.

2005 m. balandžio 6 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ KOM(2004) 493 galutinis- 2004/0165 (COD).

⁽¹⁷⁾ 8.2 straipsnis.

⁽¹⁸⁾ OL C 302, 2004 7 12, p. 60, 7.10 punktas. Nuomonė dėl trečiojo ekonominės ir socialinės sanglaudos pranešimo.

⁽¹⁹⁾ EESC nuomonė *Kaip pasiekti geresnės regionų, turinčių nuolatinių gamtinių ir struktūrinių kliūčių, integracijos*, CESE 140/2005.

⁽²⁰⁾ CESE 388/2005.